TAN TWAN ENG

Casa ușilor

„O carte care va fascin
multe generații de citit
de acum încolo."

COLM TÓIBÍN

Traducere de
Ioana Petridean

Tan Twan Eng

Casa uşilor

Original: The House of Doors

Traducere din limba engleză şi note de

Ioana Petridean

COLECŢIE COORDONATĂ DE

Magdalena Mărculescu

EDITURA TREI

— 2024 —

Lui A.J. Buys
&
În memoria tatălui meu,
Tan Ghin Hai (1937-2013)

Realitatea şi ficțiunea sunt atât de interconectate în opera mea, încât acum, privind în urmă, abia dacă le pot distinge una de alta.

W. Somerset Maugham, Bilanț

CARTEA ÎNTÂI

Prolog

Lesley

Doornfontein, Africa de Sud, 1947

Povestea, asemenea unei păsări de munte, poate purta un nume până dincolo de nori, chiar până dincolo de timp. Willie Maugham mi-a spus asta, în urmă cu mulți ani.

Nu mi-a mai apărut de multă vreme în gânduri, dar în timp ce privesc munții de pe veranda casei mele, în această dimineață de toamnă, îi aud vocea subțire şi tonul sec, dicția corectă, fără cusur, aşa cum era totul la el. În amintirea mea, îl văd din nou, în acea ultimă noapte petrecută în vechea noastră casă, aflată în cealaltă parte a lumii, cu noi doi şezând pe veranda din spatele casei, vorbind încet, iar luna plină, ca o luntre pescărească, plutind în derivă deasupra mării. Toți cei ai casei se retrăseseră deja în dormitoare. Când a venit dimineața, a plecat din Penang cu vaporul şi nu l-am mai văzut niciodată.

Zece mii de zile şi nopți s-au scurs din seara aceea pe apele râului nesfârşit. Acum trăiesc pe țărmurile unei alte mări, o mare a pietrelor şi a nisipurilor tăcute.

Cu o jumătate de oră în urmă, tocmai îmi terminam micul-dejun pe verandă, când am observat o siluetă familiară, pedalând pe colina abruptă şi înaintând de-a lungul potecii noroioase. Am urmărit-o cu privirea în timp ce urca, până a ajuns la aleea scurtă, mărginită de plopi. În

clipa când a ajuns lângă *stoep*[1], s-a dat jos de pe bicicletă şi a sprijinit-o în cric.

— *Goeie more*[2], doamnă Hamlyn, mi-a strigat.

— 'Neața, Johan.

A scos un pachet din geanta de la bicicletă, a urcat pe verandă şi mi l-a întins. Era învelit în hârtie maro, groasă, şi legat cu două sfori, dar chiar şi aşa îmi dădeam seama că înăuntru se afla o carte. Robert murise de aproape şase ani, dar corespondența lui – cataloage şi cărți primite în dar de la anticari din Londra, înştiințări din partea cluburilor din care făcuse parte – continuase să curgă chiar şi după ce expeditorii lor fuseseră informați de moartea lui.

— Nu este pentru domnul Hamlyn, a zis Johan. E pentru dumneavoastră.

— Chiar aşa?

Mi-am pipăit buzunarele, căutându-mi ochelarii de citit, pe care i-am pus apoi pe nas şi am mijit ochii, încercând să descifrez numele scris pe pachet: doamna Lesley C. Hamlyn.

Preț de o clipă sau două, am continuat să mă holbez la propriul nume. Cu excepția scrisorii lunare de la fiul meu, din Londra, nici nu-mi mai aminteam de când nu mai primisem vreo corespondență adresată mie.

Johan a arătat cu degetul spre timbru.

— Ce pasăre ciudată!

— E o pasăre-rinocer, am zis.

Ciocul mare şi curbat, precum şi creasta osoasă şi greoaie îi dădeau păsării un aspect comic. Stătea cocoțată pe o ramură, iar dedesubt scria: B.M.A. MALAYA[3].

---

[1] Verandă (în afrikaans, în original).

[2] „Bună dimineața" (în afrikaans, în original).

[3] British Military Administration (Administrația Militară Britanică).

— Pot să-l păstrez?

Am clipit, neînțelegând.

— Poftim? A, da, desigur.

Am aşezat pachetul pe masă.

— Vrei o ceaşcă de ceai, Johan?

— Am geanta plină în dimineața asta, a spus el scuturând din cap.

A dat să plece, dar l-am oprit.

— Stai puțin, Johan.

Am dat fuga în casă, de unde m-am întors o clipă mai târziu cu un săculeț de hârtie.

— Câteva *koeksuster*[4] pentru tine.

— *Baie dankie!*[5] Ale dumneavoastră sunt cele mai bune, chiar mai gustoase decât ale lui Tannie Elsie.

— Ar fi bine să nu-i spui asta.

— *Ja*, e încă supărată din cauză că ați câştigat concursul pentru cel mai bun *melktert*[6] la *kerk basaar*[7]. I-a zis mamei că dumneavoastră nici n-ar trebui să vi se dea voie să participați la concurs.

Chiar şi după douăzeci şi cinci de ani, existau încă oameni care mă priveau ca pe o venetică.

Johan se uita la mine cu o vagă expresie de îngrijorare pe chip. A arătat cu o mişcare a capului spre pachetul pe care mi-l adusese.

— Sper că nu sunt veşti rele...

---

[4] Desert specific Africii de Sud.

[5] „Mulțumesc frumos!” (în afrikaans, în original).

[6] Tartă cu lapte.

[7] Târg de produse alimentare organizat de biserică.

N-am zis nimic. L-am urmărit cu privirea, în timp ce se urca pe bicicletă şi se pierdea în depărtare. Întorcându-mă la masă, m-am aşezat, am tras pachetul mai aproape şi am început să-l examinez. Nu era trecută nicio adresă în dreptul expeditorului, dar ştampilele poştei, întinse asemenea unor tatuaje vechi, îmi arătau că pachetul fusese trimis din Penang, prin septembrie 1946. Încâlceala de adrese suprapuse, scrise de mâini diferite, reuşise cumva să-mi dea de urmă: pachetul fusese trimis pe adresa vechiului birou al lui Robert, din Londra, înainte de a fi redirecționat spre cel al avocatului nostru din Cape Town, iar după aproape o jumătate de an de la data la care fusese expediat din Penang, m-a găsit la această fermă de oi, aflată la vreo douăzeci şi patru de kilometri de Beaufort West.

Am tăiat sforile cu lama cuțitului de fructe, am strecurat vârful lamei printr-una dintre cutele hârtiei, iar din două-trei mişcări precise am reuşit să desfac ambalajul. Mi-a apărut unul dintre colțurile cărții. Am dat hârtia laoparte şi am văzut titlul: *The Casuarina Tree* de W. Somerset Maugham.

În pachet nu se afla nimic altceva – nicio scrisoare, niciun bilet. Am întors cartea pe toate părțile. Robert colecționa primele ediții ale cărților şi avea toate volumele lui Willie Maugham – romanele, antologiile de proză scurtă, piesele de teatru şi eseurile. M-am gândit că şi cartea din mâna mea era tot o ediție princeps, deoarece culorile arborilor tropicali şi albastrul senin al copertelor se şterseseră deja.

La cuprins erau înşiruite titlurile a şase poveşti. Am dat repede paginile, până am ajuns la ultima. Murmurând în gând paragraful de la începutul povestirii, m-am simțit imediat transportată înapoi în Malaya. Simțeam cum căldura tropicală mă asfixia cu aerul ei greu şi umed, în timp ce un miros de pământ jilav îmi înfunda nările.

Am verificat pagina de titlu, dar nu avea nicio dedicație, nicio semnătură. Imediat sub titlu fusese imprimat simbolul acela ocult pe care Maugham îl tipărea în toate cărțile sale. Acesta, în orice caz, era uşor diferit: o mână necunoscută desenase cu o linie subțire un dreptunghi negru, vertical, încadrând simbolul în centrul lui. Din partea de sus pornea o altă linie neagră, dreaptă, care tăia rama dreptunghiulară exact pe mijloc.

M-am încruntat, nedumerită.

O clipă mai târziu, am văzut, am înțeles ce-mi spuneau liniile acelea. Cu grijă, ca şi cum m-aş fi temut că orice mişcare bruscă ar fi putut deplasa dreptunghiul de la locul lui, am aşezat cartea pe masă. Pagina s-a arcuit uşor în adierea vântului, după care a revenit la locul ei. M-am lăsat pe spate în scaunul meu, cu privirea ațintită asupra glifei, ancora aceea embosată în hârtie.

La sfârşitul anului 1922, Robert şi cu mine ne smulseserăm din ceea ce ne ținea legați de Penang, călătorind cu un pachebot P&O până la Cape Town. Am petrecut acolo două săptămâni încântătoare, într-un hotel de pe malul mării, după care am luat trenul spre Beaufort West, un orăşel aflat la vreo patru sute optzeci de kilometri, în nord-estul capitalei. Bernard, vărul lui Robert, avea o fermă de oi şi ne construise un bungalow modest pe terenul lui. Văruit în alb şi acoperit cu tablă ondulată, vopsită în verde-închis, bungalowul se înălța pe o coamă înaltă şi lată. De pe veranda spațioasă şi umbrită – nu mă voi obişnui niciodată cu faptul că localnicii îi zic *stoep*, îmi spuneam – aveam o vedere deschisă spre munții din nord. Munții ăştia se formaseră cu o eternitate în urmă din unduirile agonizante ale frământărilor pământului, care izbucniseră undeva departe, în sud, în punctul cel mai de jos al continentului.

Când am ajuns acolo era deja miezul verii, iar soarele lovea necruțător pământul. Totul era atât de sumbru – peisajul pârjolit, fețele oamenilor, până şi lumina. Cât de mult tânjeam după cerul colorat de musonul ecuatorial, după nuanțele în continuă schimbare ale mării cameleonice.

La o săptămână după ce ne-am instalat în noua noastră casă, am fost invitați la fermă, să luăm cina. Soarele începuse să se cuibărească în spatele munților, în timp ce noi străbăteam distanța de mai puțin de un kilometru dintre bungalow şi fermă. A trebuit să ne oprim de câteva ori pe drum, pentru ca Robert să-şi tragă sufletul. Bernard Presgrave avea treizeci şi opt de ani şi era cu doisprezece ani mai tânăr decât Robert. Robust şi rumen la față, îmi aducea aminte de Robert pe vremea când ne-am căsătorit. Ferma lui se numea Doornfontein, Fântâna de Spini, genul de nume de rău augur care ar fi făcut-o pe bătrâna mea servitoare Ah Peng să mormăie abia şoptit: „Atrage doar belele”. Dar Bernard şi soția lui, Helena, o fată supusă şi ştearsă din Cape, păreau să prospere.

Când am ajuns noi, ceilalți oaspeți – fermieri şi soțiile lor din zonă – se adunaseră deja în grădina neîngrijită din spatele fermei. Ne-am alăturat cercului de oameni aşezați sub un salcâm african, ale cărui ramuri golaşe erau acoperite cu spini albi, lungi cât degetul meu mic. Râsetele şi chicotelile copiilor care se jucau la marginea grădinii răsunau în aerul serii. Două butoaie metalice tăiate în jumătate se odihneau pe nişte suporturi, iar din ele se înălțau limbile unui foc de lemne. Cotlete de miel şi rotocoale de cârnați fumegau pe grătar. Fermierii erau buri, aveau trăsături dure şi vorbeau pe şleau, dar, odată ce i-am cunoscut, s-au dovedit a fi nişte oameni încântători. Miezul bârfelor din seara aceea – şi care, după cum aveam să descopăr, urma să fie rumegat toată vara de întreaga regiune – se concentra în jurul unui englez bogat de vârstă

mijlocie şi al frumoasei şi tinerei lui soţii, care se mutaseră în Beaufort West de la Londra, cu o vară în urmă.

— Medicul i-a sugerat că aerul de aici o va ajuta, a zis Bernard, cu un ochi la cotletele de miel de pe grătar. Graham – soţul – a cumpărat o bucată de pământ pe terenul lui Jannie van der Walt şi şi-au construit acolo o casă nouă, o casă mare, frumoasă. O să vă ducem până acolo într-una din zilele astea, să vedeţi cu ochii voştri.

Bernard s-a apropiat de butoaie şi a întors carnea de pe grătar; stropi de grăsime au picurat pe foc, ridicând nori de fum şuierători şi înnebuniţi.

— Sănătatea soţiei lui s-a îmbunătăţit, a reluat el, în timp ce se aşeza din nou pe scaun, dar într-o dimineaţă, în urmă cu vreo trei săptămâni, l-a părăsit. A plecat în timp ce el sforăia în pat.

— Şi-a luat toate bijuteriile, a zis Helena, preluând firul poveştii, dar nu i-a lăsat bietului Graham nicio scrisoare, nici măcar un bilet.

Bernard a chicotit.

— Cunoscându-l pe Graham, este posibil ca această deplorabilă lipsă de maniere să-l fi înfuriat mai mult decât orice.

— Hei, asta nu-i amuzant deloc, Bernard, a spus soţia lui.

— Coincidenţa face că, în aceeaşi dimineaţă, a dispărut şi medicul din satul nostru, a continuat Bernard. Şi-a părăsit nevasta. Nu l-a mai văzut nimeni de-atunci.

M-am uitat spre Robert, care şedea în faţa mea; privirile ni s-au întâlnit.

— Genul de poveste care i-ar fi plăcut lui Willie, a zis el.

— Willie? a întrebat Bernard.

— Somerset Maugham, a răspuns Robert.

— Cine e? a întrebat unul dintre oaspeţi.

— Un scriitor, a spus Robert. Unul renumit. Un prieten vechi, de fapt. A locuit la noi în Penang. Ne-a promis că ne va vizita aici. O să vi-l prezentăm când va veni.

— Mi-au plăcut unele dintre poveştile lui, a intervenit Helena. Dar „Ploaia" – a zis, strâmbându-se –, pe asta n-am s-o uit niciodată.

— E o poveste de groază? a întrebat unul dintre bărbaţi frecându-şi palmele de plăcere.

— Nu, a răspuns Helena. E despre... o femeie.

Faţa i s-a îmbujorat; şi-a netezit cutele fustei pe genunchi.

— O, am să-ţi împrumut cartea, Gert – ca s-o citeşti.

— Of, dar cine are vreme de citit?

Bernard mi-a zâmbit.

— A scris şi despre voi doi în poveştile lui?

Apusul dizolva conturul munţilor. Mi-am strâns şalul în jurul umerilor.

— Probabil că i-am părut, am zis eu aruncând o foarte scurtă privire spre Robert, cel mai plictisitor cuplu de oameni căsătoriţi pe care l-a întâlnit vreodată.

Viaţa noastră aici nu diferea prea mult de cea din Penang. Robert şi cu mine aveam dormitoare separate, iar în fiecare dimineaţă ne întâlneam pe verandă, unde luam micul-dejun. Apoi el se retrăgea în birou, unde lucra la memoriile lui – începuse să scrie la ele imediat după mutarea noastră aici. Eu nu aveam mare lucru de făcut. Liesbet, soţia unuia dintre muncitorii de la fermă, ne gătea şi ne făcea curăţenie. Era cu câţiva ani mai în vârstă decât mine, o femeie corpolentă, lată în şolduri, cu o faţă rotundă şi zâmbitoare, care îmi amintea de femeile din Penang. Pentru a-mi umple timpul cu ceva, am hotărât să fac o grădină în faţa casei. Pământul era uscat precum pudra din pudriera mea, dar cu ajutorul fiului lui Liesbet, Pietman, am reuşit.

Seara, Robert şi cu mine ne odihneam pe verandă, cu câte un pahar de whisky tare sau gin, şi priveam cum încă o zi se scurgea îndărătul crestelor munților. Mai târziu, înainte de a ne retrage în dormitoare, eu cântam la pian. Robert şedea în fotoliul lui, sorbind din ceaiul său preferat, *pu-erh*[8], cu ochii închişi, lăsându-se purtat de sunetul muzicii.

Pe harta mare atârnată în biroul lui, latura sudică a Marelui Karoo se află la vreo două sute patruzeci de kilometri nord de Doornfontein. Dar erau zile când îl simțeam mult mai aproape şi eram convinsă că-i puteam percepe tăcerea eternă răzbătând din inima deşertului – nemişcarea şi vidul infinit. Îmi amintea de o poveste pe care o auzisem pe vremuri: un cuplu de exploratori, soț şi soție, se rătăciseră în timpul unei expediții în deşertul Gobi. Pentru a-şi ascunde disperarea tot mai mare şi sentimentele de deznădejde în timp ce se afundau din ce în ce mai mult în deşert, au încetat să-şi mai vorbească unul altuia. Mă întrebam adesea care dintre cele două era mai apăsătoare: liniştea deşertului sau tăcerea dintre soț şi soție.

Sunetul uşii cu plasă, deschizându-se şi izbindu-se de perete, mă readuce în prezent. Îmi desprind ochii de pe pagina cărții şi o închid. Liesbet iese pe verandă, cu şorțul ei alb şi apretat întins peste prora abdomenului umflat. Vine doar o dată pe săptămână în ultima vreme, iar în timp ce face curățenie se plânge încontinuu de dureri de genunchi.

— Încă o carte? întreabă ea, aşezând pe tavă farfuria mea şi ceaşca de ceai. Peste tot în casa asta numai cărți... cărți şi iar cărți.

— Da... încă o carte...

---

[8] Ceai fermentat, consumat în mod tradițional în provincia Yunnan, din China.

Lasă tava jos şi se uită cu atenţie la mine. Îi zâmbesc cu ochii umeziţi de lacrimi şi iau cartea cu mine în casă.

În sufragerie, trec pe lângă picturile mele în acuarelă, reprezentând prăvălii vechi din Penang, şi ajung la peretele acoperit cu fotografii atârnate deasupra pianului Blüthner. Mă las pe spate şi privesc fotografiile, căutând una anume, la care mă gândesc acum. Nu m-am mai uitat la ele – nu cu adevărat – de ani buni.

Multe dintre fotografii ne înfăţişează pe mine, pe Robert şi pe cei doi fii ai noştri. În câteva dintre ele apar şi oameni care ne-au vizitat în Penang: actori, parlamentari, aristocraţi, scriitori, cântăreţi de operă. Nici măcar nu-mi mai amintesc numele lor; şi oricum, probabil că au murit cu toţii de mult. Reclamând un loc de cinste pe acest perete al timpului întemniţat, iată şi fotografia noastră de nuntă. Robert şi cu mine stăm pe treptele bisericii St. George din Penang. Îndrept rama de argint uşor înclinată şi şterg stratul de praf de pe ea cu degetul arătător.

Lumea de aici se aşteptase ca, după ce l-am îngropat pe Robert, să-mi adun lucrurile şi să mă întorc în Penang. Erau zile când mă întrebam de ce n-o făcusem. Dar... să mă întorc acasă... la ce? La cine? Toţi cei pe care-i cunoscusem în Malaya fie erau morţi, fie dispăruseră pe tărâmul îndepărtat al unei alte vieţi. Apoi izbucnise războiul care cuprinsese întreaga lume, iar japonezii invadaseră Malaya. Aşa că am fost nevoită să rămân aici, un boţ de vopsea întins de pensula timpului peste acest peisaj vast şi etern.

Sub tabloul de nuntă atârnă o fotografie care înfăţişează două femei din alte vremuri, cu cămăşile, taioarele şi pălăriile lor demodate: Ethel şi cu mine, fiecare cu câte o puşcă în mână, iar în spatele nostru se profilează faţada în stil Tudor a clubului Spotted Dog din Kuala Lumpur. Fotografia fusese făcută după un concurs de tragere cu

arma în *padang*[9]. Sărmana Ethel. Ochii îmi alunecă spre fotografia alăturată. O desprind de la locul ei şi o studiez în lumină, la fereastră. În timp ce mă uit la noi patru – Willie Maugham, Gerald, Robert şi cu mine – prăvăliți pe fotoliile de ratan de sub casuarina din grădina noastră, mintea îmi zboară înapoi, la cele două săptămâni din 1921, când scriitorul şi secretarul lui au locuit împreună cu noi în Casa Cassowary.

Las fotografia din mână. Dimineața îşi decantează lumina pe povârnişurile munților îndepărtați. Azi e echinocțiul de toamnă; aici, în bazinul sudic al pământului, porțiile de zi şi de noapte sunt perfect egale. Lumea se află în echilibru, dar eu sunt nesigură, dezechilibrată.

Nu se simte nici cea mai uşoară adiere de vânt, nu se aude niciun sunet, nici măcar nelipsitul behăit enervant al oilor din vale. Lumea e complet nemişcată, încremenită, încât mă întreb dacă nu cumva pământul s-a oprit în loc. Dar apoi, undeva sus, deasupra pământului, observ un tremur în aer. Două păsări de pradă, departe de cuiburile lor din vârful muntelui. Preț de un minut sau două, vreau să cred că sunt găi, dar fireşte că n-au cum să fie.

Ochii mei urmăresc cele două păsări în timp ce plutesc, purtate de aripile larg deschise, descriind cercuri pe pagina goală a cerului.

---

9 Poligon (în malaeză, în original).

Capitolul 1

Willie

Penang, 1921

Somerset Maugham s-a trezit sufocat, căznindu-se să tragă aer în piept. Un acces violent de tuse îi zguduia întreg corpul, până când, în cele din urmă, s-a mai potolit, lăsându-l să respire din nou.

Stătea întins pe pat, la adăpostul plasei de insecte, aşteptând ca ritmul respirației să-i revină la normal. Simțea pe limbă un gust vag de nămol. A înghițit, lingându-şi buzele, iar gustul i-a dispărut.

Îşi simțea corpul scăldat în sudoare, în timp ce se ridica pentru a se sprijini de tăblia patului. Visase: un val mare îl aruncase peste bord, în apele unui râu agitat; apa nămoloasă îi curgea pe gâtlej în jos, inundându-i plămânii şi îngreunându-i trupul, împingându-l în adâncuri, unde nu ajungea nicio rază de soare. Acela fusese punctul în care se trezise, cuprins de convulsiile unui sforăit apneic.

Dând laoparte plasa pentru insecte, s-a aşezat pe marginea patului, cu picioarele pe duşumea. Se simțea mai obosit decât fusese când mersese la culcare. Lovise perna cu piciorul, aruncând-o pe podea – era convins că urlase în clipa când se trezise; spera că nu-l auzise nimeni. A înclinat capul într-o parte, ascultând; nu se auzea decât freamătul valurilor pe plajă.

Camera era mobilată auster: un fotoliu de ratan aşezat în dreptul ferestrelor, o bibliotecă micuță gemând de romane vechi cu paginile îngălbenite, un dulap cu sertare, din lemn de stejar, lipit de perete, iar în colț, un lavoar de porțelan. Pe

o latură a încăperii, ocupând o jumătate de perete, se afla un şifonier din lemn de tec, deasupra căruia erau stivuite valizele şi cuferele lui.

A atins fotografia înrămată a mamei sale de pe noptieră, schimbându-i uşor poziția şi întorcând-o cu fața mai spre fereastră. Ochii ei căprui păruseră mereu trişti, chiar şi în amintirile lui; în dimineața aceea erau, parcă, mai melancolici. A ridicat perna de pe podea şi a aşezat-o înapoi pe pat, după care a străbătut camera desculț. A deschis obloanele şi s-a aplecat pe fereastră.

Lumea era încă scăldată într-o nuanță de tuş gri, dar o strălucire palidă începuse să se strecoare pe la marginea cerului. Aflată undeva la capătul primului etaj al casei, camera lui avea o vedere generoasă spre grădina de dedesubt. În stânga, la vreo zece metri distanță, de-a lungul grădinii se întindea un gard mic din lemn, care delimita proprietatea de plajă. Chiar lângă gard creştea un casuarina, iar la umbra lui se afla o bancă din fier forjat. Scrutând plaja, a zărit silueta lui Lesley Hamlyn. Stătea chiar pe țărm, privind în larg. O clipă mai târziu, s-a răsucit pe călcâie şi a pornit spre casă. S-a strecurat prin poarta de lemn şi a traversat curtea, dispărând sub acoperişul verandei, fără să se uite la el.

Servitorul i-a adus lui Willie ulciorul cu apă fierbinte, pentru bărbierit. Acesta şi-a spălat fața în lavoar şi şi-a luat haine curate din şifonier – o cămaşă albă, de bumbac, cu mâneci lungi, o pereche de pantaloni kaki şi o jachetă crem de in, călcată cu o seară în urmă de *dhobi*[10], în timp ce ei luau cina. Şi-a găsit pantofii aliniați în fața uşii dormitorului, lustruiți până ce căpătaseră un luciu opulent. Dormitoarele soților Hamlyn se aflau de cealaltă parte a

10 Spălătorească (în hindi, în original).

unui coridor larg, iar uşile camerelor erau închise. Undeva la jumătatea coridorului era un mic salon aflat chiar deasupra verandei, cu ferestre pe trei dintre pereţi, orientate către peluza din faţă şi aleea care urca spre casă. În afară de acest salon erau încă patru camere. Pe latura unde se afla dormitorul lui mai erau o baie pentru oaspeţi, iar lângă ea, camera lui Gerald. Şi încălţările lui Gerald fuseseră lustruite şi aşezate în faţa uşii. Willie şi-a continuat drumul până la scări, oprindu-se din când în când pentru a privi acuarelele înşirate pe perete. Erau reprezentări ale unor prăvălii tradiţionale, realizate în linii negre, subţiri – arhitecturale prin precizia lor –, redând în detaliu decoraţiunile cu care erau împodobite faţadele. Meticulozitatea picturilor prindea viaţă prin tuşele viu colorate, care captau atmosfera încărcată şi amestecată a cartierelor asiatice din Coloniile Strâmtorilor[11]. Fiecare tablou avea câte un titlu, în colţul din dreapta jos al lucrării – Drum din Moulmein; Alee din Bangkok; Strada Ah Quee; Pod de funii; şi toate, a descoperit Willie, mijind ochii pentru a descifra semnătura autorului, fuseseră pictate de Lesley Hamlyn.

Ajuns la parter, a traversat casa luminoasă şi aerisită până la veranda din spate, salutându-i printr-o mişcare a capului pe servitorii care îi făceau loc să treacă pe coridoare. Robert şi Lesley erau deja la masă, luând micul-dejun şi ascunzându-se unul de celălalt în spatele propriului ziar. Willie i-a privit din pragul uşii. Şi-l amintea pe Robert ca pe un bărbat chipeş, înalt şi lat în umeri, aşa încât fusese dezamăgit de silueta cocârjată, cu respiraţia gâfâită, care-l întâmpinase pe verandă cu o zi în urmă, sprijinită într-un baston din lemn de coacăz indian cu mâner din aur; părul lui des dispăruse, domul creştetului său nemaifiind acum

[11] Straits Settlements – grup de teritorii britanice situate în Asia de Sud-Est.

decât o bazilică decrepită, cu doar câțiva franjuri de păr rar şi cărunt deasupra urechilor. Nu recunoscuse nici măcar vocea vechiului său prieten – splendidul timbru baritonal pe care-l invidia pe vremuri se transformase într-un ton strident, fisurat.

Dobermanul care şedea la picioarele lui Robert şi-a ridicat capul şi a lătrat în clipa când Willie s-a apropiat de masă. Soțul şi soția s-au ițit dindărătul ziarelor.

— Nu fi nepoliticos, Claudius, a spus Robert, aplecându-se să mângâie urechile câinelui. Bună dimineața, Willie. Te-ai trezit devreme. Ai dormit bine?

— Ca un... bebeluş, a bâiguit Willie.

— Serveşte-te, Willie, a zis Robert făcând un gest din cap în direcția servantei.

Willie a ridicat capacele de pe mâncărurile calde. Mai multe sortimente de peşte afumat, şuncă, ouă, cârnați şi pâine prăjită, exact cum se aşteptase. Pe masă mai erau şi farfurii cu brânzeturi şi boluri pline de fructe exotice – banane, mango şi carambola. Şi-a umplut farfuria doar pe jumătate şi s-a aşezat la masă.

— Nu fi timid, Willie, a zis Robert.

— Încă nu pot să... – falca lui Willie a zvâcnit, încercând să rostească următorul cuvânt – să mă obişnuiesc cu apetitul vostru falstaffian, a spus el învingându-şi în cele din urmă blocajul acela din gâtlej care-i făcea pe oameni să-l privească mereu cu milă şi nerăbdare. Mormanele astea de mâncare la... fiecare masă... pe... căldura asta...

S-a întors apoi spre Lesley.

— Te-am văzut... pe... plajă.

— Plimbarea mea de dimineață, a zis ea. Secretarul tău – Gerald – s-a trezit şi el?

Iritarea din vocea ei era delicată, dar Willie a simțit-o. Susținându-i privirea, a spus:

— Nu-i tocmai un... om matinal. Dar asta nu va crea vreo neplăcere, sper...

— Nu fi tâmpit, Willie, a răspuns Robert, după care s-a întors către Lesley. Spune-i bucătarului să pună în fiecare dimineață câte ceva deoparte pentru el, bine, draga mea?

Robert a tăiat o felie de camembert şi i-a dat-o câinelui. Animalul a înfulecat-o, lingându-se pe bot.

— Claudius e înnebunit după brânză.

Robert zâmbea în timp ce-i dădea câinelui încă o bucată. Buzele lui Lesley, din câte a observat Willie, se transformaseră într-o linie subțire, tensionată.

— Ai un oaspete, a zis şi a arătat cu degetul spre un varan care se strecura afară dintr-o tufă de hibiscus.

Creatura avea cam un metru lungime, cu o coadă groasă şi lungă aproape cât trupul. Se târa de-a lungul peluzei cu o grație robustă, cu limba ivindu-i-se când şi când din gură, pentru câteva clipe. Vrăbiile care ciuguleau iarba şi-au luat zborul.

— O, e Monty, a zis Robert. A apărut pe aici în urmă cu câțiva ani. Îşi face baia zilnică în piscina soților Warburton, vecinii noştri. Ce planuri ai pentru azi, bătrâne? Lesley va fi încântată să-ți arate împrejurimile.

Lesley a intervenit înainte ca el să apuce să răspundă.

— Azi mă întâlnesc cu femeile de la biserică, după care am de făcut câteva comisioane în oraş.

— Atunci în altă zi, a spus Robert. Fata noastră e o adevărată expertă în istoria acestei insule, Willie. Ştie totul despre locul ăsta. Organiza tururi ghidate pentru prietenii noştri de peste hotare. L-a plimbat pe scriitorul acela german, când a vizitat Penangul – cum îl chema, draga mea? Hesse, nu-i aşa? Da. Hermann Hesse.

— Nu-mi doresc decât... câteva zile liniştite... pe plajă... atât, a spus Willie. Am teancuri... de cărți de citit, iar Gerald

nu şi-a revenit încă. Are nevoie de odihnă, de multă... odihnă.

— Sărmanul băiat părea chiar palid seara trecută, a zis Robert, privindu-l pe Willie pe deasupra ochelarilor. Şi tu la fel, dacă-mi dai voie să-ți spun.

— Ultimele săptămâni au fost destul de... solicitante. Hermann Hesse a fost în Penang?

— În urmă cu unsprezece sau doisprezece ani. N-am citit nimic din ce-a scris. Tu?

— Am citit vreo două cărți. Dacă ai terminat cu ziarul ăla, Robert...

Robert i-a întins *Straits Times*, după care şi-au mâncat micul-dejun într-o tăcere confortabilă. Lesley s-a scuzat şi a intrat în casă în clipa când Robert a plecat spre biroul lui din oraş. Willie a rămas la masă, mângâindu-şi ceaşca de ceai.

Un scrâşnet l-a făcut să-şi îndrepte privirea dincolo de balustradă. Un tamil cu părul cărunt şi îmbrăcat într-un maiou şi o pereche de pantaloni scurți kaki se apropia de casă împingând un cărucior. S-a oprit la marginea peluzei şi a scos din cărucior o coasă cu mâner scurt. Lăsându-se pe vine, a început să legene coasa într-un ritm lent, lama tăind mănunchiuri de iarbă în timp ce se rotea pe deasupra peluzei.

Întorcându-se în dormitorul său, Willie s-a oprit în dreptul camerei lui Gerald şi şi-a lipit urechea de uşă. Nu se auzea nimic.

— Gerald, a strigat el încet.

N-a primit niciun răspuns, nici măcar un foşnet vag. Deloc surprinzător, s-a gândit Willie, judecând după numărul de pahare pe care le dăduse pe gât cu o seară în urmă.

Şi-a luat ziarul şi s-a întors la parter. Servitorii curățaseră deja masa. Ieşind în curte, s-a hotărât să urmeze

cărarea pietruită şi să exploreze grădina. Cărarea şerpuită lăsa impresia că terenul era mult mai mare decât în realitate, iluzie întreținută şi de copacii înalți, impunători: un smochin ținut în loc de nişte rădăcini triunghiulare; nucşori pe rod, rămăşițe ale plantației de mirodenii cu care Robert avusese pe vremuri obiceiul să acopere această parte a insulei; doi palmieri areca, de la care – îşi aducea aminte că citise undeva – îşi luase numele chiar insula pe care se aflau. Şi iată-l chiar acolo, arborele-de-ploaie cu care se lăudase Robert noaptea trecută. „Are trei sute de ani, Willie. Unul dintre cei mai bătrâni de pe insulă. Are trunchiul atât de gros, încât e nevoie de trei bărbați cu brațele întinse ca să-l cuprindă. Walter – îngrijitorul grădinii botanice – aduce în mod regulat oameni aici, ca să-l vadă."

Willie şi-a lipit palma de scoarța aspră, ca pielea de crocodil. Îşi imagina cum rădăcinile mari ale copacului se înfigeau ca nişte gheare în pământ, ținând colosul acela în picioare. Trunchiul se înălța la aproape optsprezece metri spre cer, desfăşurându-se într-o broderie filigranată de crengi şi frunze care-i aminteau lui Willie de rețeaua de bronhiole şi alveole din plămâni.

Şi-a reluat plimbarea, salutându-l printr-o mişcare a capului pe îngrijitorul care spăla Humberul în fața garajului. În spate se afla un teren de tenis, ale cărui linii albe, aproape şterse, erau întrerupte ici şi colo de mormane de frunze moarte şi bălți. O cioară cocoțată pe un stâlp ruginit de susținere a fileului îşi întorcea capul de la stânga la dreapta, de parcă ar fi arbitrat un meci.

Willie s-a întors la banca de sub casuarina. Peste tot în jur se vedeau crenguțe şi semințe mici, țepoase. A rupt o creangă care atârna din copac şi a studiat-o, degetul lui mare pipăind rămurelele lungi, de un gri-verzui, şi frunzele cu textură de piele.

Grădinarul a lăsat jos coasa şi s-a îndreptat spre Willie, a luat cârpa pe care o ținea pe unul dintre umerii noduroşi şi, cu o mişcare ce trăda un efort viguros, a şters roua de pe bancă. Când a terminat, Willie i-a oferit o țigară. Bărbatul i-a aruncat un zâmbet vampiric. Willie a tresărit în sinea lui: chiar şi după toate lunile astea, în care călătorise de-a lungul şi de-a latul Federației Malaya, vederea dinților roşii ca sângele pătați cu suc de nuci de areca îi întorcea stomacul pe dos.

S-a aşezat pe bancă şi şi-a deschis jurnalul la o pagină nouă, a scos capacul stiloului şi a scris data în colțul din dreapta-sus, al paginii: 2 martie 1921. Şi-a lovit uşurel capătul stiloului de dinții din față, după care a adăugat, cu scrisul lui îngrijit: „Am ajuns la Casa Cassowary ieri după-amiază. Azi sunt încă slăbit, dar mă simt mult mai bine". Şi-a aruncat privirea de scriitor către casă. Ferestrele lui Gerald erau deschise, iar briza mângâia perdelele. A rămas o clipă pe gânduri. „Casa e confortabilă, pătrată şi ridicată pe două nivele, semănând cu multe dintre locuințele anglo-indiene pe care le-am văzut în Malaya. În comparație cu casele de pe strada Northam, pe care le-am zărit ieri, în drum spre port – conace decorate cu coloane corintice şi frontoane mari, împodobind porticuri întunecate –, Cassowary pare mai curând modestă, o casă împăcată cu arhitectura ei lipsită de pretenții." A făcut o pauză, înainte de a adăuga: „Acoperişul din țigle de teracotă seamănă cu un pangolin".

A răsfoit paginile jurnalului, până când a ajuns la notele din urmă cu o lună, când el şi Gerald se întorseseră la Kuching, de pe continent. A recitit câteva paragrafe, după care s-a oprit. Evenimentele erau încă mult prea tulburătoare ca să mai poată citi despre ele. Şi-a răsfoit notițele despre Penang pe care le luase din *Bradshaw's*

Through Routes to the Chief Cities[12]. Insula fusese la un moment dat parte dintr-un teritoriu guvernat de Sultanatul Kedah, aflat pe continent. La sfârşitul secolului al XVIII-lea, căpitanul Francis Light obţinuse din partea sultanului concesiunea ei în favoarea Companiei Indiilor de Est şi o redenumise Insula Prinţul de Wales. Light o transformase într-un port liber, pentru a devia comerţul din coloniile olandeze aflate de cealaltă parte a strâmtorii Malacca. Insula era primul avanpost britanic în Asia de Sud-Est şi capitala Coloniilor Strâmtorilor („cea mai importantă colonie a Coroanei britanice în Orientul Îndepărtat", susţinea *Bradshaw).* Din Penang se extinseseră spre sud, până la Malacca, Singapore şi, în cele din urmă, până la Statele federate şi Statele nefederate din Malaya. În secolul al XVIII-lea, exploatarea staniului a atras culi din China, în timp ce muncitorii indieni erau trimişi cu vapoarele să lucreze pe plantaţiile de cauciuc.

A studiat harta Penangului, pe care o copiase în jurnalul său. Insula avea cam o treime din suprafaţa statului Singapore, iar forma ei îi amintea de pielea de gnu pe care Syrie o întinsese pe podeaua salonului său. O găsise absolut detestabilă şi o rugase să scape imediat de ea. Ceea ce, inevitabil, a stârnit încă un scandal.

Willie şi-a alungat-o din minte. Din clipa în care a părăsit Anglia, cu luni în urmă, nu s-a mai gândit deloc la ea şi nu-şi dorea – nici nu simţea nevoia, slavă Domnului – s-o facă tocmai acum.

Grădinarul păşea desculţ prin grădină, cu tălpile surprinzător de rozalii, cu paşii uşori ca... Willie căuta o descriere potrivită, pe care a găsit-o o secundă mai târziu: *ca şi cum ar fi fost doar un pribeag într-o ţară străină*. A

[12] Ghid de călătorie.

murmurat de câteva ori propoziția ca pentru sine, căutându-i ritmul. Îi plăcea, aşa că a notat-o în jurnal. A privit pagina deschisă pe genunchii lui. De când se aşezase, nu scrisese decât două propoziții. A închis jurnalul şi a pus la loc capacul stiloului. N-am de gând să mă simt vinovat. Am venit aici să mă refac. Nu vreau să muncesc deloc. Mă voi odihni şi voi înota. Voi citi cărțile pe care vreau să le citesc, voi juca bridge şi voi explora insula.

Vântul dansa printre crengile copacilor. Granguri aurii zburau prin grădină. În timp ce asculta valurile spumegând pe nisipul țărmului, Willie simțea cum nodurile trupului său se desfac încet. Îl aştepta o şedere alături de Gerald, lipsită de griji, în trândăvie, care avea să-i redea forțele.

Lesley apăruse pe verandă. Agita spre el ceva ce ținea într-o mână. O urmărea cu privirea, în timp ce ea cobora treptele şi traversa curtea, îndreptându-se direct spre el. Era o femeie de înălțime medie, dar silueta subțire şi postura dreaptă o făceau să pară mai înaltă şi îi dădeau un aer de încredere în sine. Probabil că avea în jur de patruzeci de ani, s-a gândit Willie. Era îmbrăcată într-o cămaşă de mătase crem şi o fustă asortată. Fusese foarte atentă cu ei ieri, când sosiseră, servindu-i cu ceai şi fursecuri lipicioase de orez în salon, dar avea totuşi o reținere, ceva parcă sigilat în interiorul ei.

— Nu te ridica, Willie, a zis în timp ce el tocmai voia s-o facă. Ți-a sosit corespondența din Singapore.

I-a întins un teanc de scrisori şi un pachet micuț, ambalat în hârtie maro. Degetele ei lungi şi subțiri se mişcau cu grația picioarelor unui păianjen.

— Plec în oraş. Bucătarul va pregăti masa pentru ora unu. Va ajunge şi Robert până atunci.

— El e... destul de bine încât să lucreze?

— S-ar plictisi de moarte dacă ar sta acasă toată ziua. În orice caz, nu lucrează decât până la prânz. O... iar dacă ieşi,

cheamă unul dintre servitori să-ți caute o ricşă. Costă cincisprezece cenți până în oraş. Să nu plăteşti mai mult de-atât.

— Nu mergem nicăieri azi...

— Scuză-mă, Willie, a zis ea şi s-a întors către bărbatul care tăia iarba de pe lângă trestia-indiană. Bala!

Omul s-a grăbit spre ea, cu țigara pe care i-o dăduse Willie încă neaprinsă, pusă după ureche. Lesley mergea cu paşi mari dintr-o parte în alta a grădinii, arătând cu degetul spre tufişuri şi straturi, în timp ce grădinarul dădea viguros din cap, ascultându-i instrucțiunile. Willie a urmărit-o în timp ce alcătuia o listă de sarcini pentru *kebun*[13]; nu folosea amestecul acela de engleză şi malaeză la care apelau cei din clasele superioare când le dădeau ordine localnicilor, ci vorbea ceva ce în urechile lui nepricepute suna a malaeză fluentă.

Willie şi-a pus ochelarii de citit şi a început să-şi verifice corespondența. Scrisorile erau acoperite cu un amestec de adrese încrucişate şi săgeți colorate, care-l purtau în jurul lumii. A identificat o scrisoare de la avocații săi din New York şi una de la soția lui. S-a încruntat – cel mai probabil, Syrie îi cerea din nou bani; înainte ca el să părăsească Londra, trăncănise întruna despre redecorarea casei. A pus deoparte scrisoarea ei, nedesfăcută, după care şi-a îndreptat atenția spre colet.

Era de la editorul lui, aşa că a ştiut imediat ce se afla înăuntru. L-a desfăcut încet, rezistând tentației de a-i sfâşia ambalajul, după care a scos un exemplar al ultimei sale cărți, *On a Chinese Screen*. Era pentru prima dată când o ținea în mâini – părăsise Anglia la scurt timp după ce-i încredințase manuscrisul agentului său.

---

13 Grădinar (în malaeză, în original).

I-a examinat coperta şi l-a bucurat faptul că n-a găsit nicio greşeală şi nicio imperfecţiune. Şi-a trecut degetele peste cotor, a întors apoi cartea de pe-o faţă pe alta. A dus-o la nas şi, răsfoind-o, s-a pierdut în mirosul ascetic al cărţii noi. Şi-a atins jacheta cu coperta pe care erau trecute titlul cărţii şi numele lui. Chiar dacă publicase atât de multe romane şi nuvele, simţea încă un val de mândrie ori de câte ori ţinea în mână o carte proaspăt scoasă de sub tipar.

Lăsând cartea pe genunchi, a luat scrisoarea de la avocatul său şi a deschis-o. Probabil că era o ofertă din partea vreunui editor sau a unui producător de teatru. A citit-o o dată, apoi încă o dată. Investise 40 000 de lire – toţi banii lui – în Trippe & Company, o agenţie de brokeraj din New York. Sperase ca din această investiţie să câştige suficient de mult încât să nu mai fie niciodată nevoit să scrie pentru bani.

Trippe & Company se prăbuşise, iar avocaţii îl informau cu părere de rău de acest lucru. Pierduse tot, până la ultimul penny.

O greaţă fierbinte, acidă i-a inundat stomacul, pârjolindu-i gâtlejul. Şi-a înăbuşit senzaţia de vomă. Şedea nemişcat, ţinând scrisoarea între degetul mare şi arătător, în timp ce colţurile foii zvâcneau în bătaia vântului.

— Te simţi bine, Willie? Willie?

A ridicat capul, ferindu-se de lumina puternică. Lesley se întorsese la el. Faţa ei, plutind deasupra lui, era înceţoşată.

— Dumnezeule, eşti alb ca varul!

Privirea ei s-a mutat spre scrisoarea din mâinile lui.

— Sper că n-ai primit veşti proaste.

El a înghiţit în sec o dată, apoi din nou, reprimându-şi greaţa.

— Nu-i nimic... doar... colita... atâta tot.

Era îngrozit de faptul că se bâlbâia mai tare ca de obicei. Dacă încerca să se controleze, nu făcea decât să înrăutățească lucrurile, ştia asta, dar nu se putea abține.

— Vine şi... trece. Nu mi-am revenit... pe... deplin. M-am pricopsit cu ea... în... Java.

— Nu arăți deloc bine. O să trimit după doctorul Joyce.

El a ridicat mâna în aer. Brațul, întreg trupul şi-l simțea ca de plumb.

— Sunt... bine.

A împăturit scrisoarea şi a îndesat-o în buzunarul cămăşii. Mişcările lui au făcut ca volumul pe care-l ținea pe genunchi să cadă în iarbă. S-a aplecat să-l ridice, profitând de această oportunitate pentru a trage adânc aer în piept, în încercarea de a-şi domoli gândurile.

— Eşti sigur? a întrebat Lesley.

Tare-ar fi vrut să-l lase în pace, să n-o mai audă vorbind.

— Sunt bine, Lesley, a zis din nou, pe un ton morocănos.

Şi, pentru a-i distrage atenția, i-a arătat cartea.

— Cea mai recentă carte a mea.

— O, minunat, a spus ea, probabil că eşti foarte încântat. *On a Chinese Screen*, a adăugat observând titlul de pe copertă. Evocator. Un roman?

— O colecție de... schițe... inspirate de ceea ce am văzut în China – de locurile pe care le-am vizitat, oamenii pe care i-am întâlnit...

O expresie atentă s-a întipărit pe fața ei.

— Când ai fost acolo?

— În urmă cu doi ani, a zis Willie – şi a lovit uşurel cu palma locul gol de lângă el.

Lesley a rămas în picioare.

— Unde ai fost?

— Am început... din Shanghai. Am călătorit vreo trei mii de kilometri pe fluviul Yangtze, în amonte, cu o barjă care

transporta orez, până în inima țării. Yangtze e cel mai lung...

— Cel mai lung fluviu din China, da, da, ştiu asta. Cât timp ai stat?

— Patru sau cinci luni. Am străbătut cu piciorul o bună parte a țării, până ne-am tocit tălpile.

— S-a întâmplat vreodată...

S-a oprit, după care a reluat întrebarea.

— S-a întâmplat vreodată să auzi pomenindu-se de doctorul Sun Yat-sen?

— Aproape peste tot pe unde am fost. Un individ fascinant, din câte am auzit. Se pare că vorbeşte fluent engleza. Mi-ar fi plăcut să... să-l întâlnesc şi să stau de vorbă cu el.

— A trecut pe aici în urmă cu vreo zece ani.

— Serios? Ce făcea în Penang?

— Aduna fonduri pentru Tongmenghui, partidul său. Cât timp a stat aici, a pus la cale o revoluție...

— L-ai întâlnit?

— Da, şi eu, şi Robert. De câteva ori.

Willie a privit-o cu atenție. Lucrurile deveneau din ce în ce mai interesante.

— Mi-ar plăcea să aflu mai multe despre el. Mă gândesc de ceva vreme să scriu un roman despre China. Sun Yat... sen ar fi un... personaj... cât se poate de neobişnuit.

Lesley a făcut un pas în față, trăgându-se la umbra copacului.

— Cum era acolo?

Privirea lui s-a întors spre interior, urmând lungul tunel al amintirilor.

— Am lucrat în cele mai rele mahalale ale Londrei, dar n-am cunoscut niciodată atât de multă nenorocire până să ajung în China, a răspuns el, uşurat de faptul că îi trecuse bâlbâiala. Comandanți militari luptându-se între ei,

trupurile soldaților măcelăriți şi ale civililor ucişi formând mormane de cadavre pe câmpuri; orăşeni părăsindu-şi căminele pentru a căuta adăpost la țară. Am văzut sate întregi căzute în ruină şi mii de țărani morți sau agonizând de foame şi boli.

— Au trecut zece ani de la revoluție, zece ani de când l-au înlăturat pe împărat, a zis Lesley, şi nu s-a schimbat nimic, nu-i aşa? Nimic.

Amărăciunea din vocea ei l-a făcut s-o privească pe Lesley cu şi mai multă atenție. Pe întreg parcursul călătoriilor lui pe teritoriul Federației Malaya şi al Coloniilor Strâmtorilor, nu întâlnise niciodată vreun european – fie el bărbat sau femeie – care să manifeste până şi cel mai mic interes față de China sau față de orice alt stat din Orient. În schimb, doreau să afle ce se întâmpla în Anglia, despre cele mai recente spectacole jucate în West End, despre cele mai noi cafenele şi magazine de pe Piccadilly. Willie plecase din Londra până în celălalt capăt al pământului doar pentru a fi întrebat despre lumea pe care o lăsase în urmă.

— Când ai fost acolo? a întrebat-o el.

— În China? N-am fost niciodată.

Femeia a întins mâna şi a luat cartea. A întors paginile fără grabă, ochii ei cercetând foile de sus până jos. Parcă draga textul, s-a gândit Willie, căutând ceva îngropat în el.

Stând complet nemişcat, Willie o studia. Părul lui Lesley, de un blond-pal, era tăiat la câțiva centimetri deasupra umerilor. Lumina soarelui îi scotea în evidență pomeții ascuțiți. Clima nu-i ofilise pielea şi nici nu-i pătase obrajii, dar riduri fine îi răsăreau din marginile exterioare ale ochilor adânci, de culoarea ceaiului vechi. Colțurile gurii îi erau uşor arcuite, trase în jos de o altă încrengătură de linii fine, ceea ce le făcea să semene cu o lebădă.

Femeia nu era cine ştie ce frumusețe, hotărâse Willie în clipa când o întâlnise, cu o după-amiază în urmă, iar

observația îi era reconfirmată acum; cu toate acestea, chipul ei avea ceva atrăgător, melancolic.

Lesley a închis cartea, înainte de a o fi răsfoit până la capăt. I-a mai studiat o dată coperta, după care i-a înapoiat-o lui Willie.

— Ți-ar plăcea... s-o împrumuți? a întrebat el, luându-se prin surprindere – nu împrumuta niciodată nimănui volumele princeps ale cărților sale.

— O, sunt sigură că Robert a comandat deja un exemplar – are toate cărțile tale, să știi. Avem o librărie excelentă în oraș – Ackroyd, pe Bishop Street. E la fel de bună ca oricare alta din Singapore.

— N-o vei găsi pe rafturile de aici decât peste câteva luni bune.

— Am să aștept.

Și, salutându-l cu o mișcare a capului, s-a răsucit pe călcâie și a plecat, traversând curtea. El a privit-o urcând cele trei trepte ale verandei și dispărând în casă.

O voce îl saluta de departe. A ridicat privirea și l-a văzut pe Gerald aplecat peste pervazul ferestrei.

— O dimineață al naibii de frumoasă, nu-i așa?

Bărbatul arăta fabulos, s-a gândit Willie, chiar și așa, cu părul răvășit de somn, tras la față și nebărbierit. Greutatea din piept i s-a ridicat pentru o clipă.

— Cobor imediat! a zis Gerald, făcându-se din nou nevăzut.

Willie a scos scrisoarea din buzunar și a mai citit-o o dată. Patruzeci de mii de lire. Toți banii pe care-i avea pe lumea asta se risipiseră ca fumul.

Capitolul 2

Lesley

Penang, 1921

Când am plecat de-acasă, traficul pe drumul spre oraş era în continuare intens. Automobilele ne claxonau ori de câte ori ricşa se îndepărta de marginea drumului.

— Îmi pare rău, doamnă, îmi striga peste umăr bărbatul care trăgea ricşa.

— Ignoră-i, Ah Leck, am zis eu.

Cu doar câțiva ani în urmă, singurele vehicule pe care le vedeai erau bicicletele şi trăsurile cu cai, dar explozia exploatării cauciucului umpluse drumurile de automobile. Chinezii *towkay*[14] aveau cele mai mari şi mai scumpe automobile, desigur, şi nimănui nu i se părea neobişnuit când se circula cu douăzeci-treizeci de kilometri pe oră. Treizeci de kilometri pe oră! Nebunie curată.

În orice altă zi m-aş fi lăsat legănată de ritmul constant şi alert al ricşei, dar gândurile mele continuau să stăruie asupra lui Willie Maugham, în timp ce mă îndreptam spre oraş. Mă surprinsese faptul că ştiuse ceva despre Sun Yat-sen. Scrisoarea pe care o citea îl tulburase, în mod evident – bietul om era complet răvăşit. Speram doar să nu aibă vreo cădere în perioada pe care urma să o petreacă la noi.

Călătoriile scriitorului fuseseră documentate în detaliu de ziare, încă din clipa când ajunsese în Singapore. Cu câteva

---

[14] Oameni de afaceri (în chineză, în original).

săptămâni în urmă, Robert mă anunțase că-i scrisese lui Maugham în Singapore, invitându-l să stea la noi.

— Crezi că-i o decizie înțeleaptă? am întrebat eu. Nu primiserăm niciun fel de oaspeți după întoarcerea lui Robert din război.

— Nu l-am mai văzut pe Willie de douăzeci de ani, a zis Robert. Ar fi minunat să vină, absolut minunat.

Casa *chiar* părea goală după ce băieții noştri se întorseseră în Anglia, la începutul noului semestru. Prezența scriitorului avea să însufleţească în mod sigur lucrurile.

— Ştie că eşti aici? am întrebat.

— Mă îndoiesc – am pierdut legătura după ce m-am mutat în Hong Kong. Dar va fi încântat să ne vadă, sunt sigur de asta.

Invitația lui Robert a rămas fără răspuns, iar eu am considerat că întreaga chestiune fusese dată uitării, însă în urmă cu câteva zile, la prânz, a fluturat spre mine o telegramă.

— A răspuns. Willie a răspuns. Ştiam eu c-o va face. E uimit să primească veşti de la mine, zice. Nici nu i-a venit să creadă. În orice caz, vine la noi.

— Cu siguranță nu s-a grăbit să răspundă.

— Era în Sarawak, de asta n-a primit scrisoarea mea. Şi a fost îngrozitor de bolnav.

— Cât timp va sta la noi? am întrebat.

Bucătarul pregătise mâncarea preferată a lui Robert: pulpe de pui bine rumenite, înotând în sos Worcestershire maroniu şi servite cu mazăre şi banană prăjită.

— Două săptămâni.

— Destul de mult, nu crezi?

— Nu te mai agita, draga mea. Nu va fi un oaspete dificil. Am împărțit aceeaşi cameră timp de un an – ți-am povestit vreodată despre asta?

Ochii îi scânteiau, iar vocea lui trăda o notă de entuziasm. Nu-l mai văzusem de ani întregi într-o stare atât de bună.

— O să-i pregătesc o cameră.

— Călătoreşte împreună cu secretarul său. Un individ pe nume... A mai citit o dată telegrama. Haxton. Gerald Haxton.

— O, atunci două camere.

Robert a ridicat privirea spre mine. A clipit încet.

— Cum? O, da. Două camere. Da. Desigur.

S-a retras în propriile gânduri, mestecându-şi mâncarea. O clipă mai târziu, a lăsat jos cuțitul şi furculița.

— Un singur lucru, draga mea.

— Ce anume?

— Fii atentă la ce-i spui lui Willie. E prietenul meu, dar e şi scriitor, şi nimic nu-i place mai mult decât să scotocească prin faptele reprobabile şi secretele oamenilor.

— O, dragul meu.

— În timpul războiului umbla zvonul că lucra pentru Serviciile Secrete.

— Vrei să zici că... era *spion*?

— Se spunea că ar conduce o rețea de agenți în Geneva.

Am găsit nu tocmai plăcută ideea de a avea un spion în casă – unul care să-şi vâre nasul prin dulapuri şi prin şifoniere şi care să ne pună viețile sub lupă.

— Toate călătoriile astea ale lui... probabil că nu-s decât un paravan pentru activitatea de strângere de informații şi pentru acțiuni de spionaj în favoarea guvernului, a continuat Robert. Mă întreb dacă se mai bâlbâie. Suferea de chestia asta, ştii. Destul de dureros.

— Ca şi Clive Featherstone.

— Clive nu e bâlbâit. E gângav.

— E vreo diferență?

— Clive suf-suf-suferă de la-la-lalație. Bâlbâitul, nu. Bâlbâitul se luptă... să stoarcă... fiecare... cuvânt al propoziției. Un fel de constipație verbală, dacă vrei.

— Ar fi trebuit să zugrăvim camerele.

Am tăiat o bucată mică de carne şi am învârtit-o în sos.

— Par uzate şi neîngrijite. Şi *trebuie* să cumpărăm mobilă nouă, dragul meu. Şi perne noi, şi perdele, şi covoare... E prea târziu s-o facem acum, dar *trebuie* s-o facem după ce pleacă Maugham.

— M-am gândit la oferta lui Bernard, a zis Robert.

Am înghiţit şi mi-am aşezat cu grijă cuţitul şi furculiţa pe marginea farfuriei.

— Nu plec din Penang, Robert.

— Doctorul Joyce crede cu tărie că aerul deşertului va face minuni pentru mine.

La naiba cu impostorul ăla băgăcios!

— Medicii tăi sunt aici. La fel şi clienţii tăi. Şi toţi prietenii noştri. Şi cum rămâne cu băieţii? Asta e casa lor.

Am tras adânc aer în piept, după care am expirat zgomotos.

— E o nebunie să renunţi la tot ce ai aici şi să te muţi în cealaltă parte a lumii, la o... o fermă de oi, pentru Dumnezeu, în mijlocul pustietăţii. La vârsta ta?

— Va trebui, desigur, să vindem casa, a zis el.

— Să vindem casa? Nu crezi că ar fi trebuit să discuţi cu mine înainte?

L-am privit în ochi, iar el mi-a susţinut privirea.

În restul săptămânii abia dacă i-am vorbit. Nu-l puteam ierta pentru viclenia cu care alesese momentul să-mi aducă la cunoştinţă decizia lui. Spera probabil că furia mea avea să se risipească pe parcursul şederii lui Maugham. După cincisprezece ani de căsătorie, nu era deloc dificil să-l citeşti.

Şoferul a fost trimis să-l aştepte pe Maugham în port, în după-amiaza sosirii. Tocmai aranjam crinii din salon, când am auzit motorul vechiului nostru Humber huruind pe alee.

— Au ajuns! a strigat Robert, ieşind şchiopătând din birou, cu Claudius la picioarele lui.

Mi-am aranjat ținuta în oglinda din vestibul, după care m-am dus lângă el pe verandă.

— Vino, draga mea, a zis el, lovind cu bastonul în podea. Vino.

O briză fierbinte, intensă adia dinspre mare, purtând cu ea mirosul pârguit al mareei. Automobilul s-a oprit în fața verandei. Hassan a coborât – la aproape şaizeci de ani, avea mişcări rigide, dar pline de demnitate, cu *songkok*-ul[15] negru, care-i dădea un aer solemn – şi a deschis portiera din spate. Dinăuntru a coborât un bărbat de statură mijlocie, clipind des, pentru a-şi feri privirea de lumina puternică a după-amiezii. Jacheta tropicală, de culoare crem, îi atârna pe trup, iar părul negru, dat cu pomadă, începuse să încărunțească. Primele semne ale bătrâneții îi trăgeau în jos pielea obrajilor, înălțându-i pometii puternici şi dându-i un aspect de țestoasă.

Zâmbetul lui Robert s-a deschis aproape la fel de larg precum brațele lui.

— Dragul meu Willie, bine ai venit la Cassowary!

Am surprins panica din ochii scriitorului, înainte de a apuca să o mascheze cu abilitate.

— Robert, cât... de bine îmi pare să te văd, a zis el, cu vocea lui nazală comprimând cuvintele. Nu te-ai schimbat... deloc.

— Soția mea, Lesley, a spus Robert.

---

[15] Acoperământ tradițional al capului purtat mai ales de bărbații musulmani în Malaysia, Brunei, Indonezia şi Singapore.

Maugham mi-a scuturat mâna şi s-a întors către bărbatul care coborâse pe cealaltă parte a maşinii.

— Gerald Haxton, secretarul meu.

Era cu vreo douăzeci de ani mai tânăr decât Maugham, o versiune mai slabă şi mai arătoasă a scriitorului, cu acelaşi păr dat pe spate, plin de pomadă, şi aceeaşi mustaţă îngrijită. Puternica asemănare dintre cei doi era accentuată de paloarea bolnăvicioasă a amândurora.

Servitorii au dezlegat bagajele de pe capota Humberului şi le-au dus în vestibul: două cufere metalice, un sac lung de pânză, burduşit, şi o geantă de piele. Cufărul mai mare avea imprimat pe o parte, cu litere mari, SOMERSET MAUGHAM.

Cât de vulgar, mi-am zis.

— Celelalte bagaje pe care le ai vor fi trimise aici, Willie, am spus cu voce tare.

Am servit ceaiul, după care i-am condus în camerele lor. Îi oferisem lui Willie camera mai mare şi mai bine plasată; camera lui Gerald se afla spre capătul coridorului. Seara, au coborât şi am băut împreună pe verandă, părând odihniţi şi eleganţi în sacourile lor albe.

— Ei bine, Willie, a spus Robert, probabil te bucuri teribil de tare că n-ai ajuns să fii chirurg pe vapor.

— Am... – gura lui Willie s-a deschis şi s-a închis de câteva ori, precum gura unui peşte; muşchii gâtului îi erau vizibil încordaţi – scăpat... – a reuşit el, în cele din urmă, să spună – ca prin urechile acului.

— Dar de ce tocmai chirurg pe vapor?

— Cu ani în urmă, a zis Robert aplecându-se spre mine, înainte ca Willie să-şi publice prima carte, a jurat că, dacă nu va reuşi ca scriitor, se va face chirurg pe vapor.

— Era singurul mod – bâlbâiala scriitorului îşi făcea din nou simţită prezenţa; era dureros să-l priveşti măcinând cuvintele între buze – în care un bărbat fără bani ar fi putut... să vadă lumea. Îmi doream cu disperare să

călătoresc în Orient – China, Siam, Arhipelagul... Malaysian. Voiam să păşesc pe fiecare insulă din Mările Sudului.

Ne-a oferit câte o ţigară din portţigaretul lui de argint, dar am scuturat din cap.

— Mă tem că Robert nu are voie să stea în preajma fumătorilor, am spus. Din cauza plămânilor, înţelegi...

A închis cu zgomot portţigaretul.

— Îmi pare foarte rău. Desigur. Câtă neglijenţă... din partea mea.

— Am inspirat ceva ce n-ar fi trebuit în satele din Belgia, a zis Robert. A trebuit chiar să renunţ la pipă. Presupun că şi tu ai participat la război, nu-i aşa?

— Şofer pe ambulanţele Crucii Roşii în Franţa. La fel şi Gerald.

— Acolo ne-am întâlnit – într-un spital de campanie improvizat într-un *chateau*, a zis tânărul aruncându-i lui Maugham un zâmbet seducător.

Am fost şocată. Cum de nu observasem mai devreme? Cei doi erau iubiţi. Erau homosexuali. Aveam sub acoperişul nostru un cuplu de nenorociţi de homosexuali. I-am aruncat lui Robert o privire tăioasă – ştia; normal că ştia.

— Willie, cum v-aţi cunoscut tu şi Robert? am întrebat.

— Era într-o duminică... la un prânz acasă la Edmund Gosse, nu-i aşa, Robert? a răspuns Willie.

— Cred că da. La vreo lună după ce-ţi apăruse prima carte.

— Trebuie să fi fost prin octombrie, în ’97. *Liza* s-a bucurat doar de... un succes modest, a zis Willie către mine, dar suficient de multă lume a considerat subiectul ofensator, aşa încât eram la mare... căutare în casele... amfitrioanelor londoneze.

— Era şi Henry James acolo, îţi aminteşti? a intervenit Robert. Pur şi simplu nu pricep de ce e atât de preţuit. Omul scrie ca o fată bătrână capricioasă.

— Abia dacă a scos zece cuvinte în timpul mesei.

Willie s-a întors din nou spre mine.

— Robert şi cu mine eram... amândoi... tineri burlaci.

— Greu de crezut, nu-i aşa? Asta se întâmpla în urmă cu un sfert de secol. Ei bine, îmi amintesc ziua când...

Robert a fost cuprins de un acces de tuse. Am dat fuga la măsuţa de ceai de lângă bufet şi m-am întors degrabă cu un pahar cu apă. I l-am ţinut în dreptul buzelor, frecându-l pe spinare cu mişcări lungi, apăsate. A băut jumătate de pahar, apoi m-a bătut uşurel pe mână, mulţumindu-mi din priviri.

— După aceea am continuat să ne vedem în mod regulat, a zis Willie în timp ce îmi reluam locul pe scaun, de obicei la White's.

— Încă sunt membru, a spus Robert.

— Am împărţit acelaşi apartament timp de opt luni, a continuat Willie. Aranjamentul a fost foarte... avantajos pentru mine – în timpul zilei el lucra în... biroul lui, aşa că aveam la dispoziţie tot apartamentul... pentru a scrie. Seara ieşeam, mergeam la cele mai noi spectacole şi luam cina cu prietenii.

— Minunate vremuri, a zis Robert, amintirile aprinzându-i în ochi o scânteie. Pur şi simplu minunate.

— După care v-aţi căsătorit amândoi, a intervenit Gerald. Tu, Robert, cu o femeie încântătoare şi elegantă – mi-a zâmbit strâmb şi mi-a făcut cu ochiul, într-un gest pirateresc –, iar tu, Willie, ei bine, tu te-ai căsătorit cu Syrie.

Am aruncat o privire spre Willie; ochii îi erau pe jumătate închişi, iar faţa nu-i trăda nicio expresie.

— Mai vrei un pahar, Gerald? am întrebat, căutând clopoţelul.

— Nu-i nevoie să chemi servitorii, Lesley.

Gerald s-a ridicat şi s-a îndreptat spre bufet.

— Mare păcat că băieții noştri nu sunt acasă, a zis Robert. Le-ar fi făcut mare plăcere să te cunoască.

— Unde sunt? a întrebat Willie. Kuala Lumpur? Singapore?

— Studiază, de fapt, a zis Robert. Sunt la o şcoală cu internat. Edward are treisprezece ani, iar James, paisprezece. Sperăm ca peste câțiva ani să meargă la Oxford. Poate vor călca pe urmele tatălui lor. Dar tu, Willie? A răsărit vreun vlăstar din bătrânul trunchi?

— O fetiță, Elizabeth. Şase ani – o dulceață.

— Soția ta – Syrie? – călătoreşte vreodată împreună cu tine?

Mă întrebam dacă sărmana femeie ştia că soțul ei se culca cu bărbați.

— Syrie şi cu mine avem... interese diferite; ne place să mergem în locuri diferite, să vedem lucruri diferite. Eu călătoresc... în lux ori de câte ori am ocazia – ar fi absurd să renunț la asta fără vreun motiv –, dar sunt mai mult decât dispus să mă acomodez la cele mai insalubre condiții, în caz că sunt nevoit. Syrie, pe de altă parte... nu se poate lipsi de confort. Soția mea are multe calități... admirabile, dar – scriitorul a zâmbit trist, îngăduitor – nu e tocmai... cea mai îndrăzneață creatură. Nu-i fac plăcere nici măcar vizitele pe continent.

Răspunsul lui articulat mi-a lăsat impresia că i se pusese adesea această întrebare.

— Of, draga de Syrie n-ar fi rezistat nici cincisprezece minute.

Gerald s-a lăsat pe spătarul scaunului, cu paharul plin în mână.

— Am călătorit pe barje ruginite, cu pacheboturi şi goelete; am călătorit cu trenul, cu maşina, cu lectica. Am străbătut cu piciorul trecători înguste, am dormit în căpițe

de fân, în grajduri de vite. Am mers pe jos şi am petrecut zile întregi în spinarea catârilor, până ne-am umplut de răni.

A luat o înghiţitură mare din paharul de cristal şi a făcut un gest din bărbie în direcţia scutului dayak atârnat pe perete.

— Am văzut multe din astea în Sarawak, în casele localnicilor. Aproape ne-am pierdut vieţile acolo, ştiai?

Willie i-a aruncat secretarului său o privire în semn de avertisment.

— Gerald...

— Ce s-a întâmplat? a întrebat Robert.

— Navigam în aval, prin junglă, întorcându-ne spre Kuching, a zis Gerald. Era o zi însorită, caniculară, pe cer nu se vedea niciun nor, iar fluviul era lin precum şampania veche. Apoi, dintr-odată, fără niciun avertisment, am văzut un val *uriaş* năpustindu-se cu un muget în direcţia noastră.

A golit jumătate de pahar dintr-o înghiţitură şi s-a şters la gură cu dosul palmei.

— N-am mai văzut niciodată aşa ceva. A fost înspăimântător. Ne-a azvârlit pe toţi peste bord şi ne-a răsturnat ambarcaţiunea ca pe o frunză. Tot mai multe valuri se repezeau spre noi, toate la fel de mari ca primul. Fluviul semăna cu Atlanticul iarna, vă spun.

— Aţi fost prinşi în mijlocul unui val de reflux, a zis Robert. Alexandru aproape şi-a pierdut viaţa din pricina unuia.

— Vorbeşti despre un prieten de-ai tăi? a întrebat Gerald.

— Oi fi eu bătrân, dragul meu băiat, dar nu sunt *chiar atât* de bătrân. Alexandru cel Mare.

— Nu ştiu povestea, a spus Willie.

— Quintus Curtius Rufus a consemnat-o în *Historiae Alexandri Magni*, a continuat Robert. Alexandru visa să-şi extindă imperiul până la capătul lumii, însă, nereuşind să

cucerească India, a făcut cale întoarsă, împreună cu trupele sale extenuate şi cuprinse de dorul de casă.

Robert a început din nou să tuşească, aşa încât a fost nevoit să ia câteva înghiţituri de apă, înainte de a-şi putea continua povestea.

— În drum spre casă, Alexandru şi armata lui au poposit pe malurile Indului. A luat câţiva oameni şi au plecat cu bărcile în aval, încercând să vadă cât de departe se află marea; spera să se poată întoarce acasă pe apă, în loc să traverseze munţii pe jos. După câteva zile petrecute pe fluviu, au descoperit că navigau în amonte – dar şi mai promiţător era faptul că apa mirosea puternic a sare. Oamenii lui Alexandru s-au bucurat, crezând că se apropiau de mare. Însă o clipă mai târziu, strigătele de bucurie au amuţit. Au văzut valuri înălţându-se asemenea unor ziduri şi rostogolindu-se urlând asupra lor – i-au lovit în plin, sfărâmând flotila lui Alexandru. Mai mult de jumătate dintre oamenii lui s-au înecat.

Robert s-a oprit brusc.

— Vă rog să mă iertaţi pentru faptul că vorbesc atât de mult – sunt şi eu asemenea unui val de reflux.

Willie şi secretarul lui au izbucnit în râs. Nici măcar eu, care auzisem povestea de nenumărate ori, nu mi-am putut reţine un zâmbet. Robert şi Willie au intrat din nou în ritmul de neuitat al vechii lor prietenii. Judecând după lejeritatea cu care se tachinau reciproc, era evident că fuseseră prieteni apropiaţi. Din când în când, Gerald se amesteca în conversaţia lor, însă în cea mai mare parte a timpului rămânea tăcut – şi bea, şi bea... La un moment dat, în timp ce-l vedeam pe Robert râzând din toată inima, m-a izbit gândul că nu-mi puteam aminti ultima dată când făcuse asta împreună cu mine. Sau, că veni vorba, când râsesem eu aşa, împreună cu el.

Înserarea cobora peste grădină, cu trena parfumată a florilor de iasomie şi plumeria. Servitorii şi-au făcut apariţia şi au aprins lămpile electrice, iar eu am mijit ochii, deranjată de lumina bruscă. În doar un minut sau două, fluturii de noapte roiau deja în jurul becurilor, aruncându-se iar şi iar spre focul închis în capsulele de sticlă. Cu mai puţin de zece ani în urmă, singurul mijloc de iluminat după lăsarea întunericului erau lămpile cu gaz şi lumânările. Amintindu-mi de perioada aceea, m-a cuprins o dorinţă puternică de a sta din nou în umbră, asemenea unui Buddha dintr-un templu abandonat noaptea, luminat doar de flacăra lumânării aprinse de un pelerin. O altă seară, din urmă cu zece ani, a răzbit spre suprafaţa memoriei mele, o seară în care ne vizitase un alt călător, dintr-o ţară îndepărtată, un exilat din China, doctorul Sun Yat-sen. Sun Wen, după cum ne rugase să-i spunem. Seara aceea, în mod deosebit, părea foarte îndepărtată în timp, irecuperabilă chiar.

Monarhia din China murise, însă revoluţia nu făcuse decât să arunce bătrâna ţară într-un război civil ce părea că nu se mai termină. În ultimii ani renunţasem să mai citesc ştirile care veneau dinspre locul acela – mi se părea mult prea tulburător, mult prea dureros. China alunecase din gândurile mele, din visele mele, asemenea unui nor care pluteşte pe un alt cer, undeva sub linia orizontului. Dar, de vreme ce Robert îşi exprimase intenţia de a vinde casa şi de a ne muta în celălalt capăt al lumii, simţeam din ce în ce mai presant nevoia de a afla ce anume se întâmplase cu Sun Wen.

O scrisoare. Să-i scriu o scrisoare. Dar unde anume, în China aceea mare, aş fi putut să i-o trimit? În urma prăbuşirii imperiului, Consulatul Chinez fusese abandonat, iar Tongmenghui închisese clubul de lectură. Dar poate că mai era cineva la cartierul general de pe Strada Armenească,

cineva cu care aş fi putut sta de vorbă şi care ar fi reuşit să scotocească prin arhive şi să-i afle adresa.

Am simțit usturimea rece a privirii lui Willie ațintite asupra mea; aveam senzația neplăcută că mă urmărea de ceva vreme. M-am uitat direct în ochii lui. Şi-a întors fața în altă parte.

— Cassowary[16] – asta-i o pasăre, nu-i aşa? l-a întrebat Gerald pe Robert. Un nume destul de ciudat pentru o casă.

— Nimeni nu ştie de ce se numeşte astfel, a zis Robert, dar atunci când am cumpărat-o am hotărât să-i păstrăm numele.

— Se numeşte astfel după pinul australian, casuarina, copacul acela mare de lângă gard.

Îmi simțeam gâtul uscat, aşa că am luat o gură din băutura aflată în pahar.

— Malaysienii îi spun „kasuari", deoarece frunzele lui seamănă cu penele unui cazuar.

— Unde-ai auzit treaba *asta*? a întrebat Robert.

O şopârlă care trecea pe acoperiş ne răspundea cu sunete dezaprobatoare. Dinăuntrul casei s-a auzit gongul care anunța servirea mesei.

— Sper că vă este foame, am zis, ridicându-mă în picioare. Bucătarul a pregătit un adevărat festin.

— Sunt hămesit, a spus Gerald.

În timp ce-i conduceam pe bărbați în casă, am auzit – şi simțit – cum tălpile pantofilor mei zdrobeau trupurile moliilor şi ale furnicilor zburătoare căzute la pământ, cu aripile pârjolite, deoarece zburaseră mult prea aproape de sorii electrici.

---

[16] Cazuar.

Ah Leck m-a lăsat la porțile bisericii St. George. Am aşteptat până ce ricşa s-a făcut nevăzută după colț. Vântul s-a întețit, smulgând florile arborilor angsana care străjuiau drumul. Un nor de petale m-a învăluit, risipindu-se pe aleea bisericii şi împestrițând monumentul dedicat căpitanului Francis Light.

Un tramvai a trecut huruind pe lângă mine, sunând din clopoțel. Mi-am deschis umbrela şi m-am alăturat pietonilor care se îndreptau spre oraş. În fața Templului Zeiței Milostivirii, am aşteptat să treacă şirul de maşini. Mai mulți cărăuşi de ricşe, cu toracele scobite de opiu, stăteau ghemuiți deasupra unor jocuri de şah chinezesc, ale căror cadrane improvizate fuseseră trasate cu creta direct pe dalele de piatră din curte. Acoperişul din țigle de teracotă al templului se ridica în spatele lor asemenea unui val întunecat pe întinderea mării. Patru dragoni din piatră se proțăpeau în cele patru colțuri ale streşinii uşor curbate în sus, imagine des întâlnită pe insulă.

„Cerul Penangului e plin de dragoni”, îmi spusese cândva fiul meu cel mic.

Continuându-mi drumul pe Pitt Street, m-am strecurat printre sacii de şalotă, de scrumbii uscate şi peşte sărat care ocupau trotuarul umbrit din fața prăvăliilor. După ce am trecut de moscheea Kapitan Keling, la câțiva metri am făcut dreapta pe Strada Armenească.

M-am uitat în jur. Trecuseră ani de când fusesem ultima dată aici, dar prăvăliile păreau neschimbate; până şi oamenii de pe străzi păreau suspendați în afara timpului. Bărbatul care făcea beţişoare parfumate şi care întindea pe tăvi lemn de santal, rulat cu mâinile lui, în soarele dogoritor îmi părea a fi acelaşi care-mi dăduse un beţişor parfumat în urmă cu zece ani. Părul îi era complet alb acum, de parcă ar fi fost pudrat cu cenuşa propriilor beţişoare.

Există ceva frumos şi evocator în aceste prăvălii din Penang. Când Robert era pe front, mi-am petrecut multe dimineți stând pe un scăunel în fața şevaletului, la câte un colț de stradă din oraş, desenând şi pictând aceste prăvălii. Construite la sfârşitul secolului al XVIII-lea, clădirile împleteau elemente specifice arhitecturii din sudul Chinei cu elemente arhitecturale indiene. Cu fațadele lor vopsite într-o varietate de culori strălucitoare şi împodobite cu decorațiuni detaliate şi captivante, sunt visul oricărui artist. Primul etaj al clădirilor forma o prispă îngustă, creând un drum de trecere lat de aproape un metru şi jumătate, ceea ce în dialectul hokkien se numeşte *goh kaki*. Acest culoar e de obicei pavat cu plăci de teracotă, în timp ce uşile de la intrare – în mod obişnuit din două bucăți, care se deschid doar pentru a da la iveală o pereche de uşi mai solide, din lemn – sunt flancate de două ferestre acoperite de storuri. Deasupra ferestrelor se află de obicei câte două aerisiri în formă de liliac, protejate cu bare metalice verticale. Fațadele celui de-al doilea etaj sunt cel mai adesea acoperite cu gratii din lemn, peste un perete străpuns de aerisiri încadrate de plăci ceramice de un verde-jad.

În timp ce mergeam pe stradă, urmăream numerele caselor, imprimate pe plăcuțe metalice ovale, montate deasupra uşilor. M-am oprit la numărul 120. O placă de lemn negru atârna deasupra cadrului uşii, la fel ca în amintirea mea, însă era inscripționată cu ideograme chinezeşti, nu cu imaginea pe care mi-o aduceam eu aminte. Varul galben fusese înlocuit de o pojghiță de un verde palid, iar roşul altarului închinat Zeului Cerului, care atârna pe peretele de lângă uşă, l-ar fi înfuriat pe Sun Wen. Uşile duble erau deschise; pe fiecare parte a uşilor interioare pe jumătate deschise – uşi care în amintirea mea nu fuseseră niciodată decorate – se afla acum câte o fâşie de hârtie roşie

pe care fuseseră caligrafiate cu vopsea neagră cuvintele de întâmpinare a bunăstării şi norocului.

Am păşit în spaţiul de aproximativ un metru şi jumătate şi am scrutat coridorul principal, prin uşile întredeschise. O chinezoaică între două vârste, cu un sarong din batic legat deasupra sânilor, dormea pe un scaun din ratan, cu un ziar odihnindu-i-se pe abdomenul proeminent. Am ciocănit şi am strigat un salut. Femeia a sărit în picioare, iar ziarul a alunecat pe podea.

— Caut sediul Tongmenghui, am zis eu în hokkien.

Ea s-a ridicat, clipind des din pricina confuziei.

— Cum? A, oamenii ăia? Nu mai sunt aici.

— Ştii cumva unde s-au dus?

Scărpinându-se la subsuoară, s-a aplecat şi a ridicat ziarul.

— Au plecat deja demult.

— Tot Ah Lim este proprietarul casei?

Femeia a scuturat din cap.

— I-a vândut-o fiică-mii.

I-am mulţumit şi am ieşit. La umbra unei spiţerii chinezeşti aflate la doar câţiva metri depărtare, m-am oprit pentru a-mi limpezi gândurile. Bătrânul spiţer era ocupat în spatele tejghelei, culegând ierburi uscate de pe un perete plin de sertăraşe etichetate, pe care le cântărea apoi pe talgerul unui cântar de alamă. M-a privit curios. Am zâmbit cu o înclinare a capului. Aromele amărui de ginseng şi ciuperca-omidă şi a sute de plante pe care nu le puteam numi se revărsau din spiţerie, tratând aerul din jur, dar nu reuşeau să alunge disperarea din sufletul meu. În tot acest timp nutrisem o firavă urmă de speranţă că Tongmenghui păstra în continuare o legătură, cât de fragilă, cu casa aceea. Dar Tongmenghui nici măcar nu mai exista.

Mi-am dus mâna streaşină la ochi şi am cercetat strada. Ar fi trebuit să cotesc la stânga, în intersecţia din faţa mea,

s-o iau din nou pe Pitt Street şi să mă întorc la biserica St. George. Însă înainte să apuc să mă răzgândesc, m-am îndreptat cu paşi mari spre cealaltă parte a străzii. Mi-am continuat drumul în josul Străzii Armeneşti, până am ajuns la ultima clădire dintr-un lung şir.

O prăvălie anume se ridica într-un colţ, separată de celelalte printr-o intersecţie umbrită. Uşile din faţă erau încuiate, iar pe zidul de deasupra nu atârna nicio firmă. Două ferestre flancau uşile duble, protejate de gratii de fier şi obloane închise. Deşi avea un aer îngrijit, casa părea pustie.

Îndreptându-mă spre uşă, mi-am scos mănuşa dreaptă şi mi-am trecut uşurel palma peste suprafaţa lemnului – nu era vopsit, având o textură plăcută la atingere, fină ca pudra. Mi-am retras palma şi am întors-o către mine – era acoperită cu un strat de funingine, iar linia destinului meu ieşea puternic în evidenţă.

Soarele s-a strecurat printr-o fantă ascunsă în nori, iar lumea s-a decolorat, devenind monocromă. Mi-am şters palma, mi-am pus din nou mănuşa şi am ieşit iarăşi în stradă. Înainte să plec, am aruncat o ultimă privire spre uşi, după care am făcut cale întoarsă pe drumul pe care venisem, înapoi în lumea mea.

Capitolul 3

Willie

Penang, 1921

În mod normal, l-ar fi instruit pe Gerald s-o facă; în schimb, Willie l-a rugat pe Servitorul-numărul-unu să meargă la telegraful din oraş şi să le trimită un mesaj avocaților lui din New York. Ah Keng, un bărbat la vreo cincizeci de ani, se autodesemnase servitorul personal al lui Willie, venind în întâmpinarea tuturor nevoilor sale. A acceptat misiunea – şi bacşişul pe care Willie i l-a strecurat în palmă – cu o atitudine sacerdotală.

— V-am citit cartea, domnule Willie, a zis Ah Keng.

— O, pe care dintre ele?

— Aceea despre femeia rea, târfa.

Ah Keng şi-a ridicat în aer arătătorul deformat de artrită.

— Nu e o poveste pentru oameni cumsecade. Trebuie să scrieți poveşti decente, domnule Willie. Poveşti drăguțe.

— Voi ține minte ce-mi spui, prietene, a răspuns Willie pe un ton sec.

După micul-dejun alături de familia Hamlyn, el şi Gerald s-au îndreptat spre plajă, cu cărțile şi prosoapele lor. Stând întins la umbra nelinişitită a unor cocotieri, Willie încerca să citească, dar mintea continua să-i fugă aiurea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Willie, nu te mai foi atât, s-a plâns Gerald. Ce naiba-i cu tine?

Willie şi-a aşezat cartea pe pântec.

— N-am... dormit bine, atâta tot.

— E vorba de Syrie... iarăşi... nu-i aşa?

Vocea lui Gerald era înăbuşită de pălăria de paie care-i acoperea faţa.

— Ce mai vrea ticăloasa de data asta? Un pardesiu nou? O casă nouă? Sau – să îndrăznim oare să sperăm – un soţ nou?

— De vină e... boala asta blestemată – nu-mi dă pace deloc.

Privea frunzele cocotierilor înjunghiindu-se una pe alta sus, deasupra lor.

— Şi să nu mai spui despre soţia mea că e o ticăloasă.

A luat iar cartea, dar nu după mult timp atenţia i-a fost din nou distrasă. În cele din urmă, a închis-o şi s-a ridicat cu greu în picioare.

— Mă duc înăuntru. Am ceva de lucru.

Gerald şi-a ridicat pălăria de pe faţă şi l-a privit chiorâş.

— Ar trebui să te odihneşti. Doctorul a spus că...

— O să schiţez doar câteva idei, a zis Willie. Stai aici... nu te ridica.

— Nicio şansă, a spus Gerald, potrivindu-şi pălăria înapoi pe faţă.

Ajuns în casă, a găsit-o pe Lesley în salon, stând de vorbă, cu o voce scăzută şi pe un ton serios, cu un bărbat corpolent, îmbrăcat într-un costum maro. Când l-au văzut, s-au oprit brusc.

— Doctorul Joyce a venit să-l vadă pe Robert, a zis Lesley.

— Domnule Maugham.

Doctorul a rotit mâna lui Willie ca pe o manivelă, ca şi cum ar fi încercat să pornească un automobil încăpăţânat.

— E o onoare să vă cunosc. Cu adevărat, o mare onoare.

— Robert e bine? a întrebat Willie.

— Umiditatea e de vină – face ravagii în plămânii lui. I-am administrat un sedativ, dar mă tem că nu pot face mai

multe pentru el. Dacă am fi fost la Londra, poate aş fi reuşit să-i procur un tub de oxigen.

A aruncat spre Lesley o privire mustrătoare.

— Şi, aşa cum v-am spus, o climă uscată îi va uşura în mod cert suferinţa.

Femeia a primit cuvintele lui încordându-şi maxilarul, după care s-a întors către Willie. El i-a spus că ar avea nevoie de un birou şi un scaun în dormitorul său. Lesley l-a rugat să-i dea un răgaz de cincisprezece minute. El i-a mulţumit şi, în timp ce se îndrepta spre camera lui, s-a decis să arunce o privire în bibliotecă.

Încăperea, aşezată în aripa estică a casei, era spaţioasă şi luminoasă. Peisajele în ulei şi fotogravurile, rafturile din lemn de tec ce se înălţau până în tavan şi cele două fotolii capitonate l-au dus cu gândul la sala de lectură de la Athenæum. Iluzia era spulberată doar de porţelanurile chinezeşti expuse în colţurile camerei şi în nişele din pereţi: vase cu capac, farfurii şi vaze pictate în nuanţe puternice de roz, verde şi galben, decorate cu dragoni, phoenicşi şi bujori.

Şi-a căutat cărţile (primul lucru pe care-l făcea de fiecare dată când intra într-o librărie sau în biblioteca cuiva) şi s-a simţit mulţumit să le descopere – fiind chiar mai fericit să dea de ele la vedere, aşezate pe un raft la nivelul ochilor. Robert cumpărase fiecare titlu pe care-l publicase – cele zece romane şi două volume de proză scurtă. Deloc surprinzător, a găsit şi opere de Shakespeare, Hazlitt, Dickens, Scott şi H.G. Wells, traduceri din scriitori francezi, ruşi şi germani, pasiunile clasice ale lui Robert – Horaţiu, Homer, Vergiliu şi Cicero –, precum şi o impresionantă serie de cărţi despre Malaya. Însă ceea ce i-a stârnit curiozitatea a fost o vastă colecţie de volume despre China – rafturi întregi de istorie şi artă chineză, poezie şi ficţiune.

A luat o carte groasă, legată în piele de viţel de Maroc. *The Taiping Rebellion*. Pe prima pagină apărea numele lui Lesley

şi o dată: 30 mai 1910. A luat şi alte volume, la întâmplare, toate despre China – cărţi despre Răscoala Taipinilor, despre Războaiele Opiului, despre Răscoala Boxerilor. Pe fiecare era trecut numele ei, cu o scriere frumoasă, elegantă. Toate erau datate aprilie 1910 sau după.

S-a depărtat de rafturi, îndreptându-se spre un scrin din lemn de camfor pe care se înghesuiau mai multe fotografii în rame de argint ce-i înfăţişau pe soţii Hamlyn şi pe cei doi fii ai lor de-a lungul anilor, băieţii având o înfăţişare palidă, ştearsă. Mai erau şi fotografii cu Robert şi Lesley în compania unor oameni foarte eleganţi, pe veranda Casei Cassowary sau pe peluzele altor case. Privirea i-a fost atrasă de o fotografie lipită de perete. A ridicat-o de un colţ al ramei, atent să nu le răstoarne pe cele din jur. Lesley, părând cu zece-cincisprezece ani mai tânără, şedea în faţa unei măsuţe cu oglindă, privind direct în cameră, cu bărbia uşor ridicată şi braţul stâng odihnindu-se pe spătarul unui scaun din lemn de trandafir chinezesc. Era îmbrăcată cu o bluză cu mâneci lungi care îi contura curbura şoldurilor, asortată cu o fustă simplă, lungă până la glezne. Părul îi era prins într-un coc. Văzuse chinezoaicele din Colonii purtând acelaşi tip de îmbrăcăminte în Singapore, dar niciodată o doamnă din Europa. Îşi păstrase silueta de-a lungul anilor, a observat el cu admiraţie. Avea un aer regal şi, într-un mod cu totul neconvenţional, părea chiar frumoasă.

Ah Keng a apărut în prag şi l-a informat că doamna îl aştepta în camera lui. Willie a pus cu grijă fotografia la locul ei şi s-a grăbit spre dormitorul de la etaj. Lesley dădea instrucţiuni unei perechi de servitori, care aşezau un birou la fereastră.

— Cu vedere spre grădină şi mare, a zis ea încrucişându-şi mâinile la piept şi privindu-l cu ochi strălucitori. Asta ar trebui să te inspire când scrii.

— Mulțumesc. Însă... – a spus Willie arătând cu degetul spre colțul opus al încăperii – aş prefera să-l puneți aici.

— Dar... ai sta cu fața la perete.

— Aşa lucrez eu.

— Dacă eşti sigur că...

Cuprinsă încă de îndoială, le-a dat servitorilor câteva instrucțiuni scurte în chineză. Aceştia au mutat măsuța de scris şi scaunul Windsor în locul ales de el.

— Mi-am notat câteva idei, a zis Willie, pentru cartea despre Sun Yat-sen.

— Cunoscându-ți reputația, nu cred că va fi una absolut măgulitoare pentru el, nu-i aşa? a zis ea. Dar sper că vei fi măcar... obiectiv, nu?

— Personajele mele nu sunt niciodată absolut irecuperabile, Lesley.

Ea şi-a cântărit cuvintele preț de o clipă sau două. Apoi, făcându-i semn să aştepte, a traversat coridorul, îndreptându-se spre camera ei. S-a întors cu o carte, pe care i-a întins-o.

— E despre activitățile doctorului Sun în Penang, a zis Lesley. Ar putea să te ajute.

Cartea era subțire, neavând mai mult de optzeci de pagini. *A Man of the Southern Seas* (*Un bărbat din Mările Sudului*).

— Mările Sudului? a întrebat el.

— Aşa numesc chinezii această parte a lumii, Nanyang.

Willie a cercetat fotografia bărbatului de pe copertă. Revoluționarul era îmbrăcat într-un costum închis la culoare, din trei piese, şi şedea pe un scaun chinezesc tradițional. Avea trăsături fine, de înțelept, iar ochii lui, mari şi rotunzi pentru un asiatic, sclipeau de inteligență.

— Chipeş bărbat.

— Fotografia a fost făcută în Penang, în cartierul general al partidului său. Avea deja cam patruzeci şi cinci de ani.

— Cât a stat aici?

— Cinci-şase luni.

— Mi-ar plăcea să aud părerea ta despre el.

Lesley s-a uitat în jur, ochii oprindu-i-se asupra fotografiei înrămate de pe noptieră. A ridicat-o şi a studiat-o cu atenție.

— Mama ta?

— Da.

— Semeni cu ea. Cum o chema?

— Edith.

— Are ochii atât de trişti...

A aşezat fotografia înapoi pe noptieră.

— Ai vreo poză cu soția ta?

— Nu port niciuna cu mine.

— O, înțeleg, a spus Lesley fără a schița vreun semn că ar intenționa să plece.

Pentru Willie era limpede că voia să-i ceară ceva.

— Cartea ta, cea pe care mi-ai arătat-o ieri... mi-ar plăcea s-o împrumut. Şi Robert ar vrea s-o citească.

A luat cartea de pe noptieră şi i-a dat-o.

— Îmi pare rău să... aud că se simte... rău. Dacă nu deranjez, voi trece mai târziu să-l văd.

— I-ar plăcea. Mai înviorează-l puțin.

— Bietul Robert. Poate că n-ar fi trebuit să venim.

— O, nu spune asta, Willie. A aşteptat cu nerăbdare venirea ta, numai despre asta vorbea, a zis Lesley zâmbind. Prezența ta aici e cel mai bun leac pentru el. Mâine va fi ca nou, ai să vezi.

— N-am nici cea mai mică îndoială.

După plecarea ei, s-a aşezat la birou şi s-a gândit la ceea ce-i spusese. Vorbele sale, indiferent cât de optimiste, nu puteau ascunde îngrijorarea din ochii ei – Robert îşi va reveni după ce se va odihni o zi, dar boala lui va continua să

se agraveze. Iar în curând nu va mai putea respira deloc. Se va sufoca tocmai cu aerul care i-a dat viață.

Willie şi-a deschis jurnalul şi a început să citească întâmplările şi schițele de personaje pe care le notase în lunile când călătorise prin Federația Malaya, păstrându-le ca pe nişte pepite de aur, pe care spera să le poată prelucra şi transforma în poveşti.

Cu doi ani în urmă călătorise pentru prima dată în Orientul Îndepărtat. Plecând din Londra într-o dimineață mohorâtă de iarnă, luase vaporul spre Chicago, unde îl aştepta Gerald. De acolo au luat trenul spre San Francisco, unde s-au îmbarcat pe un vapor cu destinația Hong Kong. Au rămas acolo o săptămână, după care au luat un alt vapor spre Shanghai. Cu ajutorul ghizilor şi al cărăuşilor angajați de Gerald, au pornit-o spre hinterlandul Regatului de Mijloc, călătorind cu bărci şi barje care transportau orez, clătinându-se pe spinările poneilor, în timp ce urcau poteci înguste, săpate în defilee. Willie se bucurase de fiecare clipă. Au petrecut câteva luni în China, după care s-au întors la Londra cu bagajele doldora de cadouri pentru Syrie şi Elizabeth: porțelanuri, mătăsuri, jad, opere de artă şi cărți. Dar asta nu era tot: mintea îi era plină de poveştile pe care le auzise în timpul călătoriei.

— Ai ratat ziua de naştere a Lizei, i-a amintit Syrie la nici jumătate de oră după ce pusese piciorul în locuința din Wyndham Place 2, casa lui cu patru etaje din Marylebone. Am organizat o petrecere în cinstea ei, cu treizeci de copii. Ți-am scris despre asta. N-ai primit scrisoarea mea?

Iritarea aceea familiară îl enerva: el îi spunea întotdeauna fiicei lor Elizabeth, în timp ce Syrie prefera Liza.

Fata a ridicat privirea spre el, cu o expresie îngrijorată. Nu te-a mai văzut de opt luni, şi-a zis el. Probabil că a şi uitat cine eşti. S-a lăsat într-un genunchi şi i-a zâmbit.

— Elizabeth, draga mea, uite ce ți-am luat... de ziua ta.

A scos din cufăr un costum tradițional chinezesc, albastru-închis, şi i l-a arătat fiicei sale.

Fata a întins o mână timidă, dar Syrie a oprit-o.

— Nu, Liza, draga mea, doar n-o să porți *aşa ceva.* Să fim serioşi, Willie, vrei ca fata să arate ca un culi chinez?

— O, eu cred că Elizabeth... va fi încântătoare îmbrăcată în el, absolut încântătoare.

A aşezat cu blândețe hainele în mâinile ei micuțe şi a sărutat-o pe obraz.

— Nu crezi... dragul meu îngeraş?

Îşi savura întoarcerea acasă. Reluându-şi rutina, a început să lucreze la o carte despre călătoria în China. În fiecare zi, de dimineață până seara, lucra în biroul din podul casei. Nimeni nu avea voie să-l deranjeze. Cufundat în scris, nici nu auzea clopotele din turla bisericii Sfânta Maria, care unduiau curgerea orelor în cartierul acela liniştit. Din când în când însă, devenind conştient de dangătul lor, îşi ridica ochii din pagină şi se oprea din scris, după care trupul îi era cuprins de un profund sentiment de pace, asemenea unei adieri călduțe de vară.

Apoi au început să curgă invitațiile, iar el a reintrat în circuitul întâlnirilor de socializare alături de Syrie, luând parte la premiera unor spectacole de teatru şi de operă, unde se întâlneau cu prietenii lor. Dimineața călăreau în Hyde Park. Petrecea timp împreună cu Elizabeth, o ducea seara în părculețul din Bryanston Square; îi citea înainte de culcare (din cine ştie ce motiv, nu se bâlbâia niciodată când făcea asta). Fetița purta costumaşul albastru zi de zi, refuzând să se schimbe, spre disperarea lui Syrie.

O vreme a fost mulțumit, fericit chiar. Dar, ca întotdeauna, n-a trecut mult până să simtă că-l strâng pereții. Îi era dor de Gerald, care rămăsese în America. Oricât de mult i-ar fi plăcut Londra, nevoia de a pleca din

Anglia, de a lăsa totul în urmă, pândea mereu înăuntrul lui, mistuindu-i ființa. Iar Syrie simțea această nevoie a lui – şi n-o scăpa niciodată din vedere, gata să se năpustească asupra ei ori de câte ori încerca să se manifeste. Căuta mereu asigurări din partea lui şi îşi exprima adesea dorința de a face sex. Willie rezista tuturor încercărilor ei, iar vechile lor certuri au izbucnit din nou. Se baricada în biroul lui şi lucra; iar atunci când nu scria, îşi căuta refugiu în Garrick Club sau colinda străzile, petrecând ore întregi în librăriile lui preferate şi în galerii de artă, făcând orice pentru a amâna inevitabila întoarcere acasă. Pur şi simplu nu reuşea să facă față scenelor pe care le făcea Syrie.

Crezuse că stabiliseră o înțelegere tacită atunci când se căsătoriseră: ea îşi dorea un soț bogat şi faimos şi un tată pentru copilul ei; el avea nevoie de o soție extravagantă, capabilă să susțină conversații inteligente la petreceri şi care să se simtă în mediul ei printre cei mai frecventați oameni ai Londrei. La început, situația îi mulțumise pe amândoi, dar relația lor se transformase într-o căsătorie incomodă. „Asemenea multor femei căsătorite nefericite pe care le cunosc”, i-a spus Willie la un moment dat unui prieten, „Syrie a făcut... greşeala de a se îndrăgosti de soțul ei.”

Certurile lor deveneau din ce în ce mai frecvente şi furtunoase. După o astfel de ceartă, şi-a spus că situația nu mai putea continua astfel. În seara aceea, după ce a dus-o pe Elizabeth la culcare şi i-a citit o poveste, a rugat-o pe Syrie să-l însoțească în salon.

— O, nu fi atât de dur, dragul meu, a zis ea. Nu mai eşti supărat pe mine, nu-i aşa?

El s-a ferit de sărutul ei şi s-a apropiat de măsuță, pentru a prepara ceva de băut.

Syrie s-a aşezat pe sofaua Regency pe care o cumpărase cu o săptămână în urmă, şi-a pus picior peste picior şi şi-a

aprins o țigară. El i-a întins paharul cu gin tonic şi i-a zâmbit, aşezându-se în fotoliul lui Chesterfield, după care a sorbit din băutură, în timp ce-şi studia soția. Fața începea să i se buhăiască. Avea patruzeci de ani, cu cinci ani mai tânără decât el. Rochia de mătase gri dădea o nuanță caldă luciului cremos al şiragului de perle pe care i-l dăruise după divorțul ei de Henry Wellcome. Părul îi era coafat în bucle elegante. Ochii căprui-închis, inteligenți şi curioşi, rămâneau trăsătura ei cea mai pronunțată.

— Cartea mea va fi... gata în cel mult o săptămână, a zis el.

— Dragul meu, ce veste minunată, a spus ea ridicând paharul în cinstea lui. Trebuie să sărbătorim. Vom da o petrecere mare, vom invita pe toată lumea.

— Fără petreceri, fără sărbătoriri.

Willie a ridicat o mână în aer în clipa când ea a început să protesteze.

— După ce termin cartea, a continuat el, voi pleca în străinătate. În... America.

Syrie s-a încruntat.

— Dar abia te-ai întors.

— Paramount m-a rugat să lucrez la... scenariul pentru filmul lui Chaplin de la Hollywood.

— Dumnezeule, cât de palpitant! Mi-ar plăcea atât de mult să-l cunosc. Sunt sigură că îi va face plăcere să ne prezinte şi altor staruri.

— Plec... singur, Syrie.

Între ei s-a lăsat o tăcere prelungă. În cele din urmă, ea a zis:

— Presupun că secretarul tău va fi acolo, nu?

— E o călătorie de lucru. Pentru asta îl... angajez. Iar după ce termin treaba acolo, a continuat el, plec în Orientul... Îndepărtat cu el.

— *Eu* ar trebui să merg cu tine. Sunt soția ta... deşi pari să uiți mereu lucrul ăsta.

— Draga mea Syrie, te asigur că-mi vine... foarte greu să uit că eşti soția mea.

Ea a mijit ochii, neînțelegând ce voia să spună.

— Sunt scriitor, a continuat Willie, înainte ca ea să apuce să zică ceva, iar ca să scriu... trebuie să găsesc material proaspăt.

— Ne laşi singure luni întregi. Când eşti plecat, Liza plânge în fiecare seară până adoarme, ştiai asta?

Şi-a cântărit următoarele cuvinte, după care le-a aruncat spre el potop.

— Mă simt mai curând de parcă aş fi văduva, nu soția ta.

— Ascultă-mă... bine, Syrie... nu mă... întrerupe.

A reuşit să-şi stăpânească bâlbâiala.

— Am nevoie să scriu. Iar pentru asta, trebuie să am deplina libertate de a călători oriunde doresc, de unul singur, atât timp cât am nevoie. Dacă nu poți accepta lucrul ăsta...

Îi era groază de inevitabila explozie a soției lui, dar s-a forțat să continue.

— Dacă nu poți accepta lucrul ăsta, atunci fie ne despărțim, fie divorțăm.

Şi-a pus palmele pe genunchi.

— Depinde doar de tine. Dar ia o hotărâre acum.

Timp de trei sau patru secunde, fața ei a rămas împietrită. Apoi încet, cu o grandoare aproape tragică, chipul ei s-a prăbuşit. Era ca şi cum ai fi privit o bucată mare de gheață desprinzându-se dintr-un aisberg şi prăbuşindu-se în mare, s-a gândit Willie.

— Ticălosule!

A aruncat în direcția lui paharul de cristal. Willie s-a ferit, băutura stropindu-l în timp ce paharul zbura pe lângă el. A

lovit peretele din spatele său. Nu s-a spart, dar a căzut pe covorul gros cu un sunet înfundat, fără viață.

— Ticălosule! a țipat ea din nou. Ticălosule!

El s-a ridicat brusc din fotoliu şi s-a îndepărtat de ea.

— Nu-mi face... o scenă, Syrie, te rog, nu-mi face o scenă.

Ea s-a ghemuit, şi-a îngropat fața în palme şi a început să plângă, legănându-şi trupul înainte şi înapoi.

El privea dincolo de ea, la strada care se vedea prin fereastră. O birjă trasă de cai înainta pe drum. Invidia casele de vizavi, cu interioarele lor calde, îmbietoare şi luminoase, dar bănuia că oricine ar fi privit spre ferestrele strălucitoare ale casei sale ar fi avut aceeaşi impresie.

Spre uşurarea lui, în cele din urmă, Syrie s-a oprit din plâns. S-a îndreptat de spate în timp ce şedea pe canapea şi şi-a şters ochii cu batista lui.

— Foarte bine, a zis, dregându-şi vocea. Trebuie să călătoreşti. Accept lucrul ăsta.

Şi-a aranjat părul şi şi-a potrivit şiragul de perle.

— Oricum nu pot să hoinăresc prin lume împreună cu tine – am o groază de lucruri de făcut aici, o mulțime de idei fantastice pentru casă.

A privit în jurul ei, cercetând pereții, tavanul şi mobilierul din salon.

— Are nevoie de mai mult alb.

Willie a expirat în tăcere. Nu era complet liber, dar, pentru moment, se mulțumea cu ce avea.

A doua zi dimineață a început să-şi plănuiască noua călătorie, una care să nu dureze mai mult decât celelalte de până atunci. După ce a pus totul la punct, i-a trimis lui Gerald instrucțiunile printr-o telegramă, iar agentului său i-a trimis manuscrisul volumului *On a Chinese Screen*. Syrie a redevenit afectuoasă pe măsură ce plecarea lui se apropia, cumpărându-i chiar un nou set de cufere din piele de la

Selfridges şi dându-i sfaturi legate de ce ar trebui să împacheteze.

A plecat din Southampton într-o dimineaţă cenuşie, ceţoasă. Traversarea oceanului a fost plăcută. Gerald îl aştepta la New York, cu zâmbetul lui larg şi familiar strălucind în mijlocul mulţimii adunate în port, în clipa când l-a văzut pe Willie. Au prins trenul spre California şi au stat în Hollywood două luni binecuvântate, după care au pornit-o de-a lungul coastei spre San Francisco. De acolo s-au îmbarcat pe un vapor cu destinaţia Honolulu, de unde au plecat către Sydney, după care şi-au continuat drumul spre nord, spre Singapore.

Nefiind condiţionaţi de un itinerar fix, au explorat insulele Arhipelagului Malaysian, urmând liniile de coastă înţesate de mangrove, ale căror rădăcini coseau uscatul de mare; s-au îndreptat apoi spre continent, vizitând statele din Malaya, federate şi nefederate. S-au cazat la hoteluri şi pensiuni, iar atunci când acestea nu erau disponibile, în bungalow-urile localnicilor şi ale ofiţerilor districtuali. Europenii, mulţi dintre ei locuind la cincizeci-şaizeci de kilometri distanţă de cele mai apropiate oraşe, erau disperaţi după orice formă de distracţie, iar soţiile coloniştilor şi cele ale funcţionarilor civili făceau tot posibilul pentru a avea şansa de a-i găzdui pe Willie şi secretarul lui.

Acum, la mai puţin de o săptămână după sosirea la Cassowary, era nevoit să-şi reia rutina de lucru.

În fiecare dimineaţă, în timp ce răsăritul subţia întunericul din jurul lui, cobora pe plajă, pentru o scurtă plimbare. Secera lunii părea zâmbetul unei pisici de Cheshire pe cer, pălind în lumina dimineţii. Golful din faţa Casei Cassowary se întindea pe aproximativ patru sute de metri, iar malul era presărat cu patru-cinci conace construite la mare distanţă unul de altul, protejate de o

perdea de pini australieni înalți. La capătul golfului se afla un râu îngust, fierbând peste nisipul de pe plajă, care colecta ploile de la munte pentru a hrăni setea de nestăvilit a mării. Câteva colibe pescărești erau țintuite de mal prin piloni groși. Dincolo de firul de apă se ridica un zid de bolovani care bloca accesul la următoarea plajă. George Town era la doar câteva sute de metri, iar Willie vedea cupola clădirii în care se afla sediul Băncii Hong Kong și Shanghai înălțându-se deasupra copacilor, asemenea unei cepe ciudate.

La ora șapte și un sfert avea să ia un scurt mic-dejun în compania soților Hamlyn. După ce-și făcea baie și se bărbierea, se schimba într-o cămașă de bumbac proaspăt călcată și o pereche de pantaloni lungi. Pentru următoarele patru ore avea să stea în biroul lui, scriind. La unu fără un sfert, deși se afla în mijlocul unei scene, își înfileta capacul stiloului, își punea caietul de schițe în sertar și cobora pe verandă pentru un martini preparat de Ah Keng. Prima dată fusese nevoit să-i arate chiar el servitorului cum se face. După un prânz frugal alături de Gerald și de soții Hamlyn, își petrecea după-amiezile pe plajă, împreună cu Gerald. Citeau la umbra cocotierilor și făceau baie în mare. În ciuda problemelor pe care le avea, clima făcea minuni în privința lui, simțind că starea de sănătate i se îmbunătățește, asemenea unui val cald și generos care inundă laguna secată.

Vedea că și trupul lui Gerald se împlinea din nou, pielea lui căpăta luciul lemnului de tec, de la băile de soare. N-a durat mult până a început să frecventeze din nou bombele în care se făceau pariuri și bordelurile din cartierul chinezesc, întorcându-se acasă abia în zori.

— Ascultă-mă, Willie, ar trebui să vii cu mine, i-a zis el într-o seară.

Stătea întins pe patul lui Willie, privindu-l în timp ce se îmbrăca. Soții Hamlyn îi duceau să ia cina la Penang Club.

— Băieții de aici sunt atât de pricepuți şi atât de nerăbdători să ne facă pe plac nouă, domnilor.

Aşa cum se întâmpla peste tot unde mergeau, mirosise de departe compania bărbaților care aveau aceleaşi preferințe. Willie îi invidia talentul – el n-ar fi putut face niciodată asta: să întâlnească pe cineva, un străin pe care să-l găsească atrăgător, şi să-şi transmită dorința omului de lângă el doar printr-un schimb de priviri.

Gerald a rânjit.

— Ar trebui să-i aduc aici, pentru tine.

— Nici să nu îndrăzneşti, a zis Willie, trăgându-şi manşetele cămăşii pe sub sacou. Mă auzi?

Încă de la început i-a spus cât se poate de clar lui Gerald că era liber să facă absolut orice dorea, câtă vreme nu aducea pe nimeni la hotelurile sau în casele în care fuseseră invitați să locuiască şi câtă vreme nu-l punea pe el într-o situație jenantă. Era un scriitor renumit şi un bărbat căsătorit; avea o reputație de păstrat.

— Robert şi Lesley nu sunt proşti, să ştii, a zis Gerald, prinzând butonii pe manşetele lui Willie. Poate ar trebui să le dau toate detaliile sordide.

— Doamne fereşte. Nici măcar *eu* nu vreau să aflu toate detaliile sordide.

Willie şi-a pus jacheta şi a mai aruncat o ultimă privire în oglindă.

— *Memsahib*[17] a noastră e foarte curioasă în privința răutăților de care eşti capabil, n-ai observat?

— Nu-şi prea vorbesc unul altuia ăştia doi, nu-i aşa? El sporovăieşte mai mult cu câinele decât cu ea. Îl şi tratează

---

17 În limbajul colonial britanic, femeie căsătorită albă sau aparținând unei clase sociale superioare.

mai bine – uite câtă brânză îi dă întotdeauna bestiei ăleia nenorocite.

Gerald are dreptate, s-a gândit Willie – erau zile când soțul şi soția abia dacă schimbau câteva cuvinte. Dar asta nu era un lucru neobişnuit în viețile multor oameni căsătoriți, nu-i aşa?

— Însă e ceva la ea, a spus Willie, o crispare...

— Nu-i decât o femeie din colonii blocată într-o căsătorie nefericită, a zis Gerald, iar noi am întâlnit destule de felul ăsta, nu crezi? Slavă Domnului că nu-i una din alea exaltate – ştii tu, din alea care băloşesc pur şi simplu pe tine.

Gerald a scuturat din umeri, cu un gest extravagant.

— Unul dintre tovarăşii mei de poker mi-a spus că obişnuia să aibă legături foarte strânse cu câțiva rebeli chinezi. Conducătorul lor – tipul ăla, doctorul Sun – a stat chiar aici, în Penang. Din câte se pare, a fost foarte apropiată de el.

Şi Gerald l-a privit cu subînțeles.

— Foarte apropiată...

În timpul călătoriilor lor prin Malaya, el şi Gerald întâlniseră multe *memsahib*; unele excentrice, altele de-a dreptul nebune, dar cele mai multe fuseseră femei obişnuite, din clasa mijlocie, după cum i se păruse a fi şi Lesley. Începea să creadă că nu era atât de convențională pe cât voia să pară.

— Când ai să te vezi din nou cu prietenii, dragul meu, i-a zis Willie în timp ce coborau scara, pentru a se întâlni cu soții Hamlyn, află, te rog, ce punea la cale cu acest doctor Sun.

Capitolul 4

Lesley

Penang, 1921

În ciuda rezervelor mele, Willie şi secretarul lui s-au dovedit a fi nişte oaspeţi plăcuţi. Abia dacă îi vedeam în timpul zilei: scriitorul îşi petrecea dimineţile închis în camera lui, lucrând, în timp ce Gerald – angajatul, chipurile – huzurea la umbra cocotierilor. La ora prânzului, ne întâlneam toţi patru la masă, după care ne despărţeam din nou, ducându-ne fiecare la treburile lui. Seara, asemenea animalelor care se adună în jurul ochiului de apă, ne strângeam pe verandă la un pahar. Robert şi cu mine nu eram jucători de bridge, iar Willie nu simţea că ar fi putut să se implice într-un joc de cărţi alături de străinii de la Penang Club, aşa încât după cină ne retrăgeam de obicei în salon, fiecare cu paharul lui. Plictisit de moarte, Gerald îşi dădea pe gât paharul de whisky şi pleca în oraş. Robert se ducea la culcare devreme, lăsându-mă pe mine să-i ţin companie lui Willie. Nu era greu să comunici cu scriitorul – câtuşi de puţin –, aşa încât trebuia să-mi amintesc mereu să nu las să-mi scape vreo informaţie. În mod amuzant, bâlbâiala lui nu mă mai deranja, ba chiar dădea discursului său un ritm distinctiv, specific doar lui.

Am citit *On a Chinese Screen* noaptea, târziu. Volumul subţire era o colecţie de schiţe despre locurile pe care Willie le vizitase şi personajele – mandarini corupţi şi filosofi confucianişti, misionari, consuli, călugăriţe şi căpetenii mongole – pe care le cunoscuse în drumurile lui prin China. Le înregistrase bizareriile şi slăbiciunile cu un ochi nemilos,

dar făcuse asta fără pic de sarcasm. De fapt, părea chiar că se vedea pe el însuşi în unii dintre oamenii aceia. Citind aceste poveşti, mă imaginam în oraşele şi satele despre care scrisese, în toate locurile din ţara aceea, pe care ştiam că n-am s-o pot vedea niciodată.

După vizita nereuşită la vechiul cartier general al Tongmenghui, făcusem câteva cercetări în oraş, dar nimeni nu ştia unde dispăruseră membrii partidului. În cele din urmă, n-am avut încotro şi m-am dus să-mi vizitez fratele, la sediul publicaţiei *Penang Post*.

Geoff şi unul dintre prietenii lui cumpăraseră ziarul în urmă cu doi ani, pentru a-l salva de la dispariţie. Reuşiseră să-l pună pe picioare, transformându-l în unul dintre cele mai de succes ziare din Penang (e adevărat că nu erau prea multe, dar cu toate acestea...). Lui Geoff îi plăcea să spună că-l cumpărase doar pentru a-şi păstra slujba. „Cine ar mai angaja un redactor gras, leneş, de vârstă mijlocie, care-şi petrece mult prea multe ore în barul clubului?”

Un angajat m-a condus în biroul fratelui meu, un spaţiu încins şi zgomotos, aflat deasupra tipografiei.

— Ce face faimosul tău oaspete? a întrebat Geoff din spatele biroului său, care era, ca întotdeauna, un peisaj haotic de documente, cărţi şi ghemotoace de hârtie.

— Willie mi-a împrumutat noua lui carte, am zis. E despre călătoriile lui prin China...

— Există vreo şansă să arunc şi eu un ochi peste ea?

— O, nu cred că i-ar plăcea – n-a fost încă lansată oficial. Aşa cum îţi spuneam înainte să mă întrerupi într-un mod atât de nepoliticos, îmi zicea că a auzit destul de multe lucruri despre Sun Wen când a călătorit în China şi că ar vrea să scrie o carte despre el.

Fratele meu mi-a aruncat o privire şireată.

— Somerset Maugham vrea să scrie despre Sun Wen? Asta ar fi o adevărată lovitură de imagine. O carte de Willie

Maugham, o carte care să-l prezinte pe Sun Wen într-o lumină favorabilă ar putea convinge mai mulți oameni influenți, cu funcții importante în Anglia, să îi acorde sprijin şi asistență în a-şi urma visul pentru China.

— Aş fi vrut să-i scriu lui Sun Wen şi să-l informez despre asta. Am mers la cartierul general al Tongmenghui, să întreb unde poate fi găsit.

— Tongmenghui, a zis fratele meu, lăsându-se pe spătarul scaunului. De mult n-am mai auzit de numele *ăsta*.

S-a uitat la mine.

— Tongmenghui nu mai există, Les. Sunt sigur că ți-am mai spus chestia asta.

— Dar toți oamenii care s-au dus acolo să lupte pentru cauză? S-a mai întors cineva?

El a scuturat din cap.

— Cei mai mulți au fost capturați sau uciși.

Îmi aminteam încă unele dintre chipurile lor, chiar dacă nu le mai ştiam numele. Îmi aminteam cât de tineri şi de hotărâți erau bărbații şi femeile din Tongmenghui.

— Te face să te întrebi dacă au reuşit să schimbe ceva, nu-i aşa? a zis Geoff. Sărmanul Sun Wen... n-a reuşit nici măcar să țină țara unită.

Însă nu aveam de gând să renunț atât de uşor.

— Dar prietenii tăi de la *Kwong Wah*? Ei ar trebui să ştie cum aş putea lua legătura cu el, nu-i aşa? Oriunde s-ar afla în China.

Geoff a împins un teanc de dosare de pe o parte a biroului pe cealaltă, făcându-l să pară chiar mai dezordonat decât înainte.

— Ce face bătrânul?

Mai devreme sau mai târziu va trebui să afle, m-am gândit.

— Vrea să vândă casa. Vrea să ne mutăm la ferma vărului său din Karoo.

— Africa neagră, nu? Măi, măi...

Geoff s-a aplecat în față, împingând cu burta marginea biroului. Se îngrăşase şi mai mult de când îl văzusem ultima dată. Nevasta aia pe care-o avea nu dădea doi bani pe sănătatea lui.

— Fără îndoială, medicii consideră că e spre binele lui. Mereu mi-am dorit să văd locul ăla. Păstrează o cameră de oaspeți pentru mine.

— Nu plec nicăieri. Casa mea e aici.

— N-ar trebui ca prioritară să fie starea de sănătate a soțului tău?

— Pur şi simplu simt că mutarea ar fi cea mai mare greşeală.

Nu aveam niciun chef să-mi pun problema responsabilității mele în ceea ce privea sănătatea lui Robert.

— Se simte mult mai bine, să ştii. Prezența lui Willie i-a ridicat moralul. Ştiai că e homosexual? Willie, vreau să zic. El şi „secretarul" ăla al lui călătoresc peste tot împreună.

— Mulți bărbați bogați şi celebri călătoresc împreună cu secretarii lor.

— Pentru un jurnalist, eşti îngrozitor de reticent în a crede ce e mai rău despre oameni, am zis eu. O, am văzut cum se uită Willie la Gerald – şi dă-mi voie să-ți spun un lucru, niciun bărbat – niciun bărbat *normal* – nu-şi priveşte secretarul în felul ăla.

— Chiar şi aşa, asta e problema lor, nu crezi?

Şi, lovindu-şi palmele una de alta şi frecându-le, a continuat:

— Deci, când voi avea ocazia să-l întâlnesc pe marele scriitor? Tot Penangul moare de invidie din cauză că locuieşte la tine, dar sunt sigur că eşti conştientă de asta. Crezi că ar fi dispus să-mi ofere un interviu?

M-am ridicat să plec.

— Dacă vorbeşti cu prietenii tăi de la *Kwong Wah*, Geoff, o să mă asigur că vei obține interviul.

Păream mai sigură pe mine decât mă simțeam.

— Foarte bine, am să stau de vorbă cu ei.

Fața i-a devenit serioasă şi a tăcut preț de o clipă sau două.

— Dar nu uita, Les, acum suntem doar fărâme din trecutul lui Sun Wen, a adăugat. Mă îndoiesc profund că va reveni vreodată în Penang.

Cărțile de vizită curseseră la Cassowary de la sosirea lui Willie – invitații la cină şi la ceai, la cocktailuri şi dineuri. În seara aceea a venit pe verandă şi a pus pe măsuță un teanc întreg.

— Doamne Dumnezeule, a zis Robert când a văzut teancul de cartoline, plicuri şi scrisori. Continuă să vină, nu-i aşa?

— Sperasem să nu afle nimeni că suntem aici, a spus Willie.

— Ei bine, la ce te aşteptai în clipa când ți-ai anunțat itinerarul – în cele mai mici detalii – în *Straits Times*, înainte de a pleca din Singapore? am întrebat eu.

A fost deranjat de comentariul meu tăios.

— Deci, înainte să... le arunc pe toate la coşul de gunoi, cine sunt toți aceşti oameni?

Selectam invitațiile, când Gerald a apărut din cealaltă parte a casei. A păşit împleticit pe verandă şi s-a prăbuşit într-un scaun de răchită. Pieptul cămăşii lui albe de bumbac era pătat de sânge şi îşi apăsa nasul cu o batistă.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat. Te simți bine?

— Adu-mi ceva de băut, Willie, a bâiguit el prin batistă.

— Ce naiba ai mai făcut de data asta? a întrebat Willie.

— Am avut un ghinion fantastic la poker, iar blestemații de chinezi nu mi-au dat voie să plec.

Gerald şi-a luat batista de la nas, strâmbându-se la vederea ei.

— Mi-au furat şi banii. A trebuit să le dau gălbejiților o lecție, nu-i aşa?

— Pentru Dumnezeu, du-te şi te spală, a zis Willie.

— O băutură, Willie, una tare... repejor!

Gerald a mototolit batista şi a pus-o pe masă, şi-a îndesat o țigară între buze şi a aprins-o, dar Willie l-a oprit.

— Of, băga-mi-aş... îmi cer scuze, Robert.

A aruncat țigara pe podea, zdrobind-o cu călcâiul.

În timp ce Willie îi pregătea un pahar de whisky, eu am intrat în casă, de unde am revenit cu o cutie de vată şi o sticlă de apă oxigenată.

— Ai o tăietură pe față, am zis.

— Unul dintre nenorociți avea un cuțit.

Şi-a atins cu grijă locul rănit şi s-a schimonosit de durere.

— Ei bine, s-a terminat cu frumusețea mea zdrobitoare.

— Te duc la spital, am spus. Ai nevoie de copci.

— Las-o baltă, Lesley. Am avut zgârieturi mai rele de-atât de la pisici.

Gerald a acoperit gura sticlei de apă oxigenată cu un tampon de vată, a întors sticla cu susul în jos, după care şi-a presat rana cu vata îmbibată.

Willie se uita la noi îngrozit.

— Îmi pare foarte... rău pentru situația creată.

— O, am văzut noi lucruri mult mai rele în război, nu-i aşa? a zis Robert. Mult, mult mai rele...

M-am întors la invitații, întinzându-le ca pe un evantai pe suprafața mesei.

— Consulul rezident şi soția lui; directorul Băncii Chartered; asta e de la judecătorul Harry Yorke. Aceleaşi plictisitoare... am zis şi m-am oprit.

Acolo – chiar acolo, sub nasul meu – se aflau mijloacele de a obține adresa lui Sun Wen.

— Transmite-le regretele mele, Gerald, a zis Willie. Tuturor.

— *Eu* vreau să merg, a spus Gerald. Va fi amuzant să ne batem pe burtă cu localnicii. Nu crezi, Lesley?

Am țintuit cu degetul arătător o cartolină albă tivită cu auriu şi am împins-o peste masă, către Willie.

— Acceptă măcar această invitație.

Willie a ridicat-o.

— Noel Hutton. Cine e?

— Noel deține una dintre cele mai mari companii comerciale din Malaya, am zis. Povestea spune că Hutton & Sons a fost fondată de unul dintre strămoşii lui, care îl însoțea pe Francis Light atunci când a debarcat în Penang. Umblă vorba că el i-ar fi dat lui Light ideea de a folosi tunul navei pentru a bombarda insula cu dolari de argint – o modalitate de a-i convinge pe oameni să croiască un drum prin vegetația junglei.

— O poveste răspândită chiar de familia Hutton, a intervenit Robert. Dar Noel e un tip de treabă. Şi-a pierdut soția în urmă cu câțiva ani, sărmanul.

— *Istana* înseamnă „palat” în malaeză, nu-i aşa? a întrebat Willie, studiind cartolina.

Am încuviințat.

— Acesta e numele casei lui. E magnifică, pur şi simplu magnifică, am spus. Vei întâlni mulți oameni fascinanți la petrecerea lui. Nu doar europeni, ci şi membri ai familiei regale malaysiene şi chinezi.

Eram conştientă că vorbele mi se rostogoleau de pe buze, dar nu mă puteam opri.

— Toată lumea va fi acolo. Toată lumea. Vei găsi o mulțime de idei pentru poveştile tale.

— O verandă liniştită, la adăpostul cercului de... lumină al unei lămpi cu parafină – într-un *astfel* de loc simte omul cea mai puternică tendință de a se deschide în fața unui trecător necunoscut, a spus Willie. Nu la... o petrecere... vai, nu...

Disperată, m-am uitat spre soțul meu, cerându-i ajutorul.

— Ne-a invitat şi pe noi. *Trebuie* să mergem, dragul meu.

— Cât de atent, ca întotdeauna. Dar va fi aglomerație şi gălăgie şi vor fuma toți precum şerpii.

— Of, pentru Dumnezeu, Robert, când ai fost ultima dată la o petrecere? Iar Noel e unul dintre cei mai vechi prieteni ai noştri. Se va simți jignit dacă vom refuza.

M-am uitat la Willie şi la Robert.

— Bine, dacă voi nu vreți să mergeți, atunci mă duc singură.

— Ei bine, te duc *eu*, Lesley, a zis Gerald. Mă plictisesc îngrozitor să stau acasă în fiecare seară, a spus şi mi-a făcut cu ochiul. Desigur, nu vreau nicidecum să jignesc ospitalitatea ta fără cusur.

I-am zâmbit recunoscătoare.

— Noel se va simți jignit dacă nu-i accepți invitația, Willie. Nu te poți ascunde, am zis. Cititorii tăi din Penang se vor întrista dacă nu vor reuşi să te vadă, am insistat eu. Ai bătut tot drumul până aici... nu poți să-i dezamăgeşti.

Degetele lui Willie băteau darabana pe brațul scaunului, în timp ce ochii lui nu se dezlipeau de chipul meu. Brusc, degetele i s-au oprit.

— Mergem cu toții, absolut toți.

A ridicat o palmă în aer în clipa când Robert a încercat să protesteze.

— Te vei distra, Robert. Putem pleca oricând... vrei tu. Ne vom face apariția acolo amândoi, tu şi cu mine, şi le vom... da pe spate pe doamne. Exact ca... pe vremuri... ce zici?

Am luat invitația de la Willie şi m-am ridicat în picioare.

— Îi voi telefona imediat lui Noel.

Am rugat bucătarul să pregătească pentru cină mai multe mâncăruri locale, pentru oaspeții noştri. I-am oferit lui Willie o scurtă descriere a fiecărui fel servit la masă – i-am prezentat ingredientele, cum a fost gătit, cum ar trebui mâncat: *jiu hoo char*, *tau eu bahk*, peşte *assam, assam laksa, char kway teow* şi *otak-otak*. Willie nu se mai sătura de faimosul *choon pneah* – rulouri din carne de crab prăjite, servite cu un sos preparat chiar de către bucătar, un amestec de sos de soia, sos Worcestershire, puțină scorțişoară, cuişoare şi steluțe de anason, cu ardei iuți tăiați mărunt.

— Complimente bucătarului, a zis Willie la încheierea cinei. A fost cea mai bună... mâncare din câte am încercat în Est. În seara asta am simțit arome despre care nici măcar nu ştiam că... există.

— N-ai să găseşti nimic asemănător, nicăieri în lumea asta, am spus. De-a lungul secolelor, Penang a absorbit elemente din cultura malaysiană, indiană, chineză, siameză şi europeană, producând ceva absolut unic. Vei descoperi asta în limba lor, în arhitectură şi în arta culinară.

Am aruncat o privire dură spre Robert.

— Nici măcar nu-mi pot imagina că aş putea trăi alt-undeva în lume decât aici.

Robert s-a prefăcut că nu mă aude.

— Ştii care e distracția preferată a localnicilor? a întrebat Willie. Mâncarea! a zis, lovind masa cu palma şi izbucnind în râs.

Gerald s-a întins peste masă pentru a lua ultimul rulou. Tăietura de pe obraz nu mai sângera, însă pielea de deasupra fălcii stângi lua treptat aspectul unui nor musonic.

— Slavă Domnului că nu stăm aici decât două săptămâni, a zis el îndesându-şi ruloul crocant în gură şi mestecându-l cu zgomot. M-aş umfla ca un porc dacă aş sta mai mult.

Poate că n-a fost decât imaginaţia mea, dar am avut impresia că văd o umbră învăluind chipul lui Willie.

În timp ce ieşeam din salon, atenţia lui Willie a fost atrasă de un panou din lemn atârnat pe un perete din hol. Măsura patruzeci şi cinci pe o sută optzeci de centimetri. Pe el era pictat un şoim plutind deasupra unui defileu învăluit în ceaţă, pasărea nefiind mai mare decât palma unui copil.

— E partea stângă a unei uşi duble, am spus.

Vopseaua se estompase, lăsând petice goale în vălul de ceaţă. Un gol răsucindu-se în alt gol.

— A fost luată dintr-un templu din Penang. Datează de la sfârşitul secolului al XVIII-lea.

— Lesley a cumpărat-o din prăvălia unui evreu armean din oraş, a zis Robert, aruncându-mi o privire întrebătoare. Ai luat-o în schimbul unui *song too*, nu-i aşa, draga mea?

Willie a arătat spre catrenul scris în caligrafie chineză deasupra şoimului, ale cărui tuşe erau delicate ca nişte muguri de bambus.

— Ce scrie aici, ştii cumva?

— „Evanescente căi ale visului/ din noaptea de vară/ O, pasăre de munte,/ poartă-mi numele dincolo de nori."

În timp ce-mi treceam palma peste lemnul panoului, mângâindu-l, mi-am amintit de o altă dimineaţă, când am făcut acelaşi gest, atingând uşile unei alte case.

— Un luptător japonez a compus aceste versuri, chiar înainte de a-şi lua viaţa.

Am înaintat pe hol, îndreptându-ne spre salon (am privit amuzată cum Willie, un bărbat nu tocmai înalt, şi-a aplecat uşor capul în timp ce trecea pe sub tocul uşii, ca şi cum ar

fi fost mult mai înalt decât era de fapt – unul dintre obiceiurile lui, pe care începusem deja să le observ), şi ne-am aşezat pe scaunele noastre. Crinii pe care-i cumpărasem din piaţa Pulau Tikus în ziua sosirii lui Willie începuseră să se ofilească. M-am gândit că va trebui să-i înlocuiesc.

Privind în jur, m-am simţit legată de obiectele din cameră, obiecte care deveniseră atât de familiare, încât abia dacă le mai observam – lucrările în acuarelă ale lui William Daniell, înfăţişând scene din vechiul Penang; pianul Blüthner pe care mi-l cumpărase Robert, aşezat într-un colţ; dar mai ales colecţia mea de porţelanuri chinezeşti – vasele *kamcheng* şi sufertaşele, ceainicele şi ceşcuţele, farfuriile şi bolurile –, pe care o îmbogăţisem de-a lungul anilor. Lui Robert nu-i păsa de ele, le considera ostentative şi de prost-gust, însă mie îmi păreau cât se poate de rafinate.

Până şi imperfecţiunile încăperii îmi produceau o stare de bine: crăpătura lungă şi îngustă din perete, de deasupra bufetului, care apărea din nou, iar şi iar, oricât de mult aş fi dat cu var, lustra care începuse să alunece din suportul ei, colţul ciobit al unei rame de fereastră. Mi-am ridicat ochii spre scândurile albe de lemn care formau tavanul camerei. Băieţii mei se alegeau adesea cu o muştruluială zdravănă dacă tropăiau pe ele în timp ce se jucau. În salon se simţea mirosul uşor şi medicinal al podelelor vechi din lemn de tec amestecat cu parfumul de iasomie stelată din grădină. În timp, toate aceste mirosuri se împletiseră într-o mireasmă care nu putea fi reprodusă în nicio altă casă.

Din ziua în care m-am căsătorit cu Robert, casa aceasta fusese căminul meu. Ne-am privit copiii crescând aici; i-am învăţat să înoate în marea din faţa casei, să caute crabi în nisipul plajei; petrecerile organizate cu ocazia zilelor lor de naştere, sub copacii din grădină. Nu-mi puteam imagina cum ar fi fost să trăiesc într-un alt colţ de lume, mai ales într-un loc aflat la kilometri depărtare de cea mai apropiată

mare, o mare eternă şi totuşi în continuă schimbare, de la val la val, de la hulă la hulă.

Willie a luat o bucată de *pulut tai-tai* de pe o farfurie din porţelan chinezesc. Am descoperit că avea o slăbiciune pentru aceste deserturi romboidale, lipicioase, preparate din orez fiert în lapte de cocos şi colorate într-o nuanţă de albastru intens. Erau şi preferatele mele. A înghiţit-o din două îmbucături, şi-a şters degetele cu batista şi a arătat spre un tablou înfăţişând un tânăr măsliniu cu un şal înfăşurat în jurul coapselor, atârnat undeva în spatele lui Robert.

— Gauguin, nu-i aşa? L-ai cumpărat după ce... ai câştigat un caz?

— A, îţi aminteşti de vechile mele obiceiuri, a zis Robert, însufleţindu-se. Îi colecţionezi şi tu picturile?

— Am vreo două lucrări.

— „Vreo două lucrări”, l-a imitat Gerald, strâmbându-se. Povesteşte-le despre Papeete, Willie.

Scriitorul a scuturat din cap în direcţia secretarului său, în semn de avertisment.

— O, spune... povesteşte-ne, a zis Robert.

— Am fost acolo în urmă cu trei ani, a spus Gerald văzând că Willie continua să tacă. Soţia căpeteniei satului – o femeie masivă, având constituţia unui elefant – ne-a spus că într-un sat din apropiere se aflau mai multe lucrări de-ale lui Gauguin. Ne-am dus imediat acolo. Locul era o fundătură, ca toate satele din regiune. Copii murdari alergau de colo-colo în pielea goală, potăile se furişau pe uliţe. I-am întrebat pe localnici despre Gauguin, iar ei ne-au îndrumat spre o casă aflată pe culme. Locul era o ruină, dar chiar acolo, în faţa ochilor noştri, era Gauguin. Pe uşă.

M-am aplecat în faţă.

— Adică pictat pe uşă?

— Pictat pe sticla uşii.

— Şi ce-aţi făcut? am întrebat.

— Am ciocănit – cu multă precauţie, desigur. Ne-a deschis proprietarul. Ne-a spus că părinţii lui îl îngrijiseră pe Gauguin când fusese bolnav, iar acesta le pictase panourile de sticlă ale uşilor. „Unde sunt celelalte uşi?", a întrebat Willie. „O, s-au spart", a răspuns proprietarul. Se pare că odraslele lui aruncaseră în ele cu pietre. Willie l-a rugat să ne vândă uşa. „Dar va trebui să cumpăr o uşă nouă", a zis proprietarul. „Şi cât costă o uşă nouă?" „O sută de franci." „Îţi dau două sute." Bărbatul a acceptat. M-am dus – cu paşi cât se poate de măsuraţi, desigur – până la maşină şi am luat o şurubelniţă din trusa de scule. A trebuit să mă stăpânesc să nu alerg ca nebunul înapoi spre casă. Am scos uşa din balamale şi am reuşit cumva s-o îndesăm în maşină. Nici acum nu-mi dau seama cum am reuşit. În orice caz, odată ajunşi la hotel, am tăiat partea de sus, pe care se afla panoul de sticlă, am aranjat-o într-o ladă şi am trimis-o la Londra.

— Două sute de franci, a izbucnit Robert lovindu-şi palma cu pumnul. O nimica toată... Ce pictură era?

Willie a mai luat o bucată de *pulut tai-tai* de pe farfurie.

— O tahitiană, cu sânii dezgoliţi... Eva ţinând în mână mărul, sub un copac.

— L-ai înşelat pe bărbatul ăla, am zis.

— Înşelat? a izbucnit Gerald. Prostii. El a primit ce-şi dorea – o uşă nouă –, iar noi am salvat o neprețuită operă de artă de la a fi pierdută pentru totdeauna, a zis, ridicând o sprânceană. Ai fi preferat s-o lăsăm acolo? Oricum, ar fi fost făcută ţăndări la un moment dat.

— Aş fi preferat să-i plătiţi omului un preţ corect.

— Sunt sigur că omul a considerat prețul mai mult decât corect, a zis Robert.

Înainte să apuc să formulez o replică tăioasă, Gerald şi-a golit paharul, l-a lovit de masă şi a anunţat că pleacă în

oraş. Scriitorul nu-şi putea lua ochii de la el, în timp ce bărbatul ieşea împleticindu-se din salon. Era limpede ce vedea Gerald la Willie – dar ce Dumnezeu găsea Willie la Gerald? Probabil că Gerald era un amant fantastic. Gândul la ei doi zvârcolindu-se în pat – simplul gând la doi bărbaţi în pat – era grotesc. Sărmana lui soţie... cum suporta treaba asta?

— Unele dintre poveştile pe care le-ai scris ţi-au fost împărtăşite de oamenii pe care i-ai întâlnit în timpul călătoriilor tale, nu-i aşa? a zis Robert, atrăgând din nou atenţia lui Willie asupra noastră.

— *S-au bazat* pe poveşti care mi-au fost spuse, a răspuns Willie pe un ton arţăgos, care dădea o anume acreală vocii lui.

— De ce Dumnezeu ţi-ar împărtăşi oamenii tocmai ţie, un necunoscut, lucrurile ruşinoase pe care le-au făcut? am întrebat.

Scriitorul şi-a pus picior peste picior.

— Mă văd ca pe bărbatul anonim din încăpere, ca pe un călător şezând în penumbră, pregătit şi... dornic să asculte pe oricine are o poveste de spus. Presupun că şi ei mă văd în acelaşi fel, a zis, după care a făcut o pauză. Sunt, de asemenea, călătorul care pleacă înainte de sosirea dimineţii şi care nu se întoarce niciodată.

— Chiar şi aşa, de ce ar face-o?

Răspunsul era evident, cel puţin asta îmi transmitea privirea lui.

— Din nevoia de a mărturisi, desigur. Pentru unii oameni, să scape nepedepsiţi e o... povară mult mai grea decât să suporte frica de a fi prinşi.

— Tâmpenii, a zis Robert. Nimeni nu spune vreodată absolut totul. Omul va spune doar atât cât e trebuie pentru a se dezvinovăţi. Am văzut asta la tribunal de nenumărate ori. Martorii îşi cosmetizează amintirile legate de ceea ce au

spus şi au făcut; rearanjează faptele. Cu toţii facem asta – ne jucăm cu adevărul, îl modelăm în aşa fel încât să arate lumii cea mai bună latură a noastră.

Şi-a sprijinit bărbia pe degetele împletite.

— Nu auzi decât o versiune a poveştii. Nu poţi avea niciodată acces la întregul adevăr, la întreaga poveste.

— Nimeni nu poate, Robert. Tot ce putem obţine e o imagine incompletă, a zis Willie. Menirea scriitorului este să umple golurile. El hotărăşte cum se termină povestea.

Asta era ceva la care nu mă gândisem niciodată până atunci: cu toţii aveam puterea de a ne schimba trecutul, începutul – sau percepţia asupra lor, cel puţin –, însă niciunul dintre noi nu putea decide cum se vor încheia poveştile noastre.

— Că tot veni vorba despre încheieri, Willie... Doamne Dumnezeule, ultimele rânduri din „Ploaia”! a zis Robert şi s-a aplecat în faţă, spre scriitor. Sadie Thompson – sare pur şi simplu din pagină. Probabil te-a inspirat o femeie pe care ai cunoscut-o, nu-i aşa?

Era limpede că scriitorul nu dorea să intre în detalii, dar poate că îl cunoştea pe Robert suficient de bine pentru a şti că nu se lăsa păcălit cu uşurinţă.

— Eram... în Pago Pago pentru două... săptămâni, a zis el bâlbâindu-se din nou. Sadie Thompson era în... camera de lângă dormitorul meu.

— Deci, tot ce ai scris... adică misionarul, ce a făcut el cu ea... totul s-a întâmplat aievea?

— Nu chiar totul. În ciuda... a ceea ce spun... unii critici despre mine, Robert, eu *am* totuşi o fărâmă de imaginaţie.

— N-ar fi trebuit să-i foloseşti numele adevărat, a zis Robert.

— O, pentru... numele lui Dumnezeu, Robert, nu începe şi tu. Mi-a *plăcut* numele ei. I se potrivea. Şi am admirat-o.

— O prostituată? am întrebat. Nu se poate.

— De ce nu? Nu era o ipocrită.

Ochii lui căprui, somnoroşi au alunecat dinspre mine spre Robert, după care au revenit la mine. A clipit o dată, încet, iar eu m-am simţit de parcă aş fi fost o muscă pe perete, observată de o şopârlă.

— Poate vreunul dintre noi, cei aflaţi în camera asta, să spună acelaşi lucru despre sine? Eu ştiu că nu pot.

O tăcere grea s-a lăsat peste noi. Robert, părând mai retras decât de obicei, a căscat şi ne-a anunţat că se duce la culcare. L-am privit în timp ce părăsea încet salonul; o clipă mai târziu, i-am auzit paşii grei şi târşâiţi traversând podeaua de deasupra capetelor noastre.

— Mă bucur că l-ai convins să meargă la petrecerea lui Noel, am zis.

— Păreai atât de... teribil de hotărâtă să mergi, încât nu puteam să te dezamăgesc, nu-i aşa?

Fusese oare atât de evident?

— O, Noel organizează cele mai frumoase petreceri... ar fi fost de neiertat să ratăm aşa ceva. Pe vremuri ieşeam în fiecare seară, fără excepţie, îţi dai seama? am zis. Dar Robert s-a... schimbat... când s-a întors acasă, după război... era... diferit. Nu mai putea face faţă evenimentelor la care participă mulţimi de oameni sau locurilor zgomotoase. Se încuia în camera lui, refuzând să iasă, refuzând să mănânce sau să stea de vorbă cu cineva.

— Din pricina şocului posttraumatic, Lesley.

— Ştiu cum se numeşte, am spus tăios. Îşi revin vreodată din asta? am întrebat apoi, pe un ton mai blând.

— Poate că are pur şi simplu nevoie de o schimbare de peisaj, de o vacanţă undeva, într-un mediu cu climă uscată.

Un râset abraziv şi amar a izbucnit de undeva din adâncul fiinţei mele. Pe chipul lui Willie a apărut o expresie uimită, aşa încât am hotărât să-i dau câteva explicaţii.

— Robert are un văr, un fermier care locuieşte undeva în Karoo – nici măcar nu ştiu unde se află locul ăsta blestemat –, care s-a oferit să ne construiască acolo o casă. Zice că aerul din Karoo ar face minuni pentru plămânii lui Robert.

— Aţi decis să plecaţi?

— Robert a decis. Mi-a spus... mi-a *comunicat* chiar înainte să vii. Vrea să se mute acolo până la sfârşitul anului.

— Dar... de ce naiba nu mi-a pomenit nimic despre asta? Doamne Dumnezeule, probabil că ai o mie de... lucruri de făcut! E inacceptabil... am să-i spun lui Gerald să ne găsească chiar mâine o cameră la E&O.

— Să nu faci aşa ceva. Mă auzi, Willie? Să nu faci aşa ceva.

Mă aşteptam să riposteze ferm – dar, spre surprinderea mea, a cedat fără vreo împotrivire.

— Dacă spui tu... a zis el.

— N-am să plec, am spus. Nu plec din Penang. Refuz să fac asta.

— Clima deşertică *va fi* bună pentru plămânii lui, să ştii.

În vocea lui nu era urmă de reproş, şi cu toate astea am simţit cum încep să mă burzuluiesc.

— Ce ai face dacă soţia ta – dacă Syrie – ar fi bolnavă, ca Robert? am întrebat. Ai renunţa la viaţa ta minunată din Londra şi te-ai muta undeva în mijlocul pustietăţii doar pentru că asta îi va face restul zilelor mai suportabile?

A plesnit cu palma un ţânţar care i se aşezase pe încheietură.

— Nu te muţi... în Ultima Thule. Crede-mă, cu mijloacele de transport moderne, nu există loc în care să nu poţi ajunge. Şi în orice caz, a zis el în timp ce buzele lui căpătau expresia unui zâmbet liniştitor, sunt sigur că... te vei întoarce aici după ce starea de sănătate a lui Robert se va îmbunătăţi.

— Starea lui de sănătate nu se va îmbunătăți, iar tu ştii asta. De fapt, chiar s-a înrăutățit în ultimele luni.

A tăcut câteva clipe, cu privirea pierdută undeva departe, în trecut. Grădina fremăta de sunetul țiuitor al cicadelor.

— După ce am publicat *Liza*, a zis el, i-am spus lui Robert că vreau să renunț... la medicină şi să trăiesc din activitatea de scriitor. M-a încurajat s-o fac. M-a îndemnat. Mi-a spus că mi-aş irosi... talentul dacă n-aş face-o. Mi-a dat bani... ca să rezist.

Şi-a netezit o cută a pantalonilor, după care a ridicat privirea spre mine.

— Ți-a povestit vreodată despre asta?

— Nu vorbeşte prea mult despre vremea când locuia la Londra.

În noaptea aceea, în timp ce stăteam întinsă în pat, m-am gândit la bărbatul care dormea în camera alăturată, la bărbatul cu care mă căsătorisem. Vorbele lui Willie lustruiseră lentila prin care îl privisem întotdeauna pe soțul meu – şi cu toate acestea, în acelaşi timp, îl mutaseră puțin din centrul atenției.

Capitolul 5

Willie

Penang, 1921

Ah Keng i-a adus telegrama în camera lui, înainte de prânz. Willie a lăsat deoparte caietul de schițe, privind

îndelung plicul maro, subțire, care se afla pe birou. Acum, că ajunsese în cele din urmă, se temea de conținutul lui.

Şi-a luat cuțitaşul pentru scrisori, a eviscerat plicul şi a scos dinăuntru foaia de hârtie.

Mesajul era scurt şi la obiect. Avocații îl informau că nu exista nicio pârghie legală în vederea recuperării banilor pierduți la bursă. Trebuia să se întoarcă de urgență la Londra, pentru a discuta chestiunea cu contabilii săi. Trebuia alcătuit un plan – probabil că va fi nevoit să-şi ipotecheze casa din Wyndham Place, poate chiar s-o vândă, dacă nu cumva chiar să-şi scoată la licitație operele de artă şi antichitățile.

A izbit telegrama de suprafața biroului. Era obligat să-şi ipotecheze casa şi să vândă tablourile pe care le adunase toată viața, din lumea întreagă. Cum naiba se ajunsese într-o astfel de situație?

Camera părea să se clatine în clipa când s-a ridicat în picioare. A întins mâna spre spătarul scaunului, agățându-se cu putere de el. După un minut sau două, simțindu-se ceva mai sigur pe picioare, s-a îndreptat încet spre fereastră.

Marea avea culoarea smaraldului şi nuanțe turcoaz, presărată cu milioane de cioburi albe. În grădina de dedesubt, *kebun*-ul se odihnea la umbra unui pin australian, pufăind dintr-un *kretek*[18] şi scărpinându-şi zona inghinală prin cutele pantalonilor, cu o plăcere concentrată, câinească. Privindu-l, Willie s-a trezit jinduind la viața omului simplu.

Invidios pe felul în care un localnic se joacă la umbra copacului cu propriile-i boaşe, s-a gândit el. Cât de mult a decăzut cel puternic.

---

[18] Țigară indoneziană.

S-a dojenit pentru asta. Cel mai înțelept lucru ar fi să plece imediat spre casă şi să înfrunte dezastrul, să salveze ce mai putea fi salvat din naufragiu. S-a aşezat la birou, a rupt o pagină curată din caietul de schițe şi a început să întocmească o listă de instrucțiuni. Prima sarcină pe care avea să i-o dea lui Gerald era să-i schimbe de urgență aranjamentele de călătorie.

Ajuns pe la jumătatea paginii, s-a oprit din scris. Deja o auzea pe Syrie țipând la el, învinuindu-l pentru această catastrofă şi umilirea publică pe care avea s-o îndure. Scenele pe care avea să le facă i se învârtejeau în minte: reproşurile, scandalurile şi, cele mai cumplite dintre toate, şuvoaiele de lacrimi pe care le va vărsa. S-a cutremurat.

Mai era, desigur, un lucru la care trebuia să se gândească, singurul de care îi păsa, de fapt, cu adevărat: această călătorie alături de Gerald era probabil ultima pe care şi-o putea permite în viitorul apropiat. Voia să amâne cât putea de mult momentul în care vor fi nevoiți să se despartă şi s-o pornească fiecare pe drumul lui – el spre Londra, iar Gerald spre Europa, America sau spre oricare alt loc îl va purta gândul. Cine ştie cât timp va trece până când vor putea fi din nou împreună?

Cu câteva săptămâni în urmă, pe când se afla în convalescență, luase o hotărâre: după întoarcerea la Londra, o va anunța pe Syrie că se mută. Ea putea păstra numele de căsătorie şi putea continua să locuiască în casă, iar el îi va oferi o pensie alimentară generoasă. Desigur, Elizabeth avea să locuiască împreună cu ea. Orice copil are nevoie de mama lui.

Avea să fie costisitor, dar merita fiecare bănuț. Merita, indiferent ce costuri ar fi presupus asta. Vălul căsniciei lor nu va fi dat laoparte; nu va fi niciun divorț, niciun scandal, iar el va fi din nou liber. Liber. Până şi simpla rostire a cuvântului părea să-i ridice de pe umeri o greutate uriaşă.

Avea să se mute undeva în sudul Europei, îşi va cumpăra o vilă pe coama unui deal, unde aerul era saturat de soare, iar Gerald avea să vină să locuiască împreună cu el.

Toate planurile lui, toate visurile îi fuseseră spulberate. Era falit şi prins în capcană, fără nicio posibilitate de a alege, fără scăpare. Lucrul de care se temea cel mai tare era că-l va pierde pe Gerald: după şapte ani alături de Willie, se obişnuise cu ce era mai bun în viaţă. Nu va accepta cu uşurinţă faptul că Willie era falit.

Un ciocănit familiar l-a smuls din gândurile în care era cufundat. A îndesat telegrama sub caietul de schiţe şi s-a rotit în scaun.

— Intră, Gerald.

Secretarul a intrat, închizând uşa în urma lui cu călcâiul. Willie şi-a încrucişat braţele la piept, privindu-l cu atenţie. Gerald era îmbrăcat într-o cămaşă de bumbac cu mâneci scurte şi un şort de baie albastru. În mâini avea o rogojină făcută sul, un prosop şi o pălărie de paie. O pojghiţă transparentă ca hârtia de orez începuse să se formeze deasupra tăieturii de pe faţa lui. O vânătaie urâtă îi păta pielea de deasupra obrazului stâng.

— Mă duc la plajă, a zis Gerald, să prind puţină culoare.

— Faţa ta e destul de colorată deja, nu crezi?

Gerald şi-a atins cu delicateţe obrazul.

— Îmi pare rău pentru ieri. Un comportament abominabil. Nu se va repeta. Îţi jur pe Dumnezeu!

Amândoi ştiau că acest jurământ avea să fie încălcat iar şi iar, aşa cum se întâmplase şi în trecut. N-avea niciun rost să discute despre asta.

— Noaptea trecută am mai aflat câteva lucruri despre Lesley, a zis Gerald. Tatăl ei a fost funcţionar la Banca Chartered. Douglas Crosby. Fustangiu notoriu. A murit în urma unui atac de cord, când Lesley avea doar doisprezece ani. Mama lor a fost nevoită să-şi transforme casa în

pensiune. Bătrâna – se zvoneşte că ar fi avut ceva sânge chinez în vene – a murit în somn, câţiva ani mai târziu. *Mamsahib* a noastră tocmai începuse să predea într-o şcoală din oraş.

— Nu-mi pare a avea trăsături eurasiatice, a zis Willie. Şi Sun Yat-sen? Prietenii tăi ţi-au spus cumva ce legătură a avut cu el?

Gerald a scuturat din cap.

— Nimic interesant. L-a ajutat să-şi facă public crezul politic, a adunat ceva bani pentru el. Apropo...

Şi Gerald a întins mâna.

Willie l-a privit cu gura căscată.

— Ţi-am dat douăzeci... de lire acum două zile.

— Gălbejiţii ăia nenorociţi mi-au furat tot ce câştigasem, a zis el, arătând cu degetul spre vânătaia de pe faţă. În caz că ai uitat...

— Poţi, te rog... Willie şi-a înfrânat cuvintele. Fii, te rog... mai prudent.

— La dracu', Willie, o să câştig tot ce-am pierdut. Norocul îi răsplăteşte pe cei îndrăzneţi – iar eu sunt unul dintre cei mai îndrăzneţi bărbaţi de pe-aici, în vreme ce tu eşti unul dintre cei mai bogaţi.

Zile întregi dorise să-i spună lui Gerald despre dezastrul său financiar, dar apoi şi-a adus aminte cât de aproape fusese să-l piardă pe Gerald în Kuching. Viaţa fără Gerald ar fi fost atât de pustie, încât nici măcar nu se putea gândi la asta. Oftând în sinea lui, a scos câteva bancnote şi i le-a întins.

— E păcat să munceşti, Willie, a zis Gerald, îndesându-şi banii în şort. E o adevărată crimă să te legi cu lanţul de birou într-o asemenea zi, a adăugat, privindu-l cu mai multă atenţie. Ce te preocupă, de fapt?

— Doar un nod pe care încerc... să-l dezleg în povestea mea. Acum du-te. Unii dintre noi trebuie să mai şi muncească, ştii?

Gerald a aruncat prosopul şi pălăria pe podea şi s-a aplecat spre Willie. I-a cuprins ceafa în căuşul palmei şi l-a sărutat apăsat pe buze. Willie a închis ochii, toate îndoielile, frustrările şi iritarea lui dezintegrându-se, spulberate de sărut. Simţea mâna lui Gerald urcând de-a lungul coapsei lui. S-a simţit cuprins de excitaţie apoi, pe nepusă masă, gândurile legate de problemele financiare au erupt în mintea lui, iar câteva secunde mai târziu – putea spune exact momentul când s-a întâmplat – a simţit cum entuziasmul i se ofileşte.

Şi-a apăsat mâna peste cea a lui Gerald şi a împins-o uşor laoparte. Gerald a încetat să-l mai sărute. S-a uitat la Willie.

— N-ai mai avut niciodată problema asta – cel puţin nu cu mine.

Şi-a simţit obrajii îmbujorându-se.

— Sunt doar... preocupat...

Gerald a continuat să-l privească. Apoi a sărutat cu tandreţe buzele lui Willie.

— Nu-i decât o chestie temporară, a zis, făcându-i cu ochiul. E ca pisica – va reveni atunci când va dori să revină.

Şi-a luat prosopul şi rogojina, şi-a îndesat pălăria pe cap şi a ieşit din cameră, închizând încetişor uşa în urma lui.

Willie a scos din nou telegrama primită de la avocaţii săi şi a mai citit-o o dată. După un timp şi-a scos stiloul, a înmuiat vârful peniţei în gură şi, cu gustul amar al cernelii răspândindu-i-se pe limbă, a încercat să revină la povestea la care lucra.

O jumătate de oră mai târziu, a pus stiloul jos. Abia dacă scrisese două pagini după plecarea lui Gerald. În ultima

săptămână scrisese o singură poveste. Recitind-o, a găsit că scriitura era inertă, iar personajele, fără vlagă. Fântâna lui de poveşti fusese mereu efervescentă, dar acum, deşi nu secase de tot, conținutul ei era sălciu. Pentru prima dată în viața lui, dorința irezistibilă de a scrie – tovarăşa lui, alinarea şi susținerea lui dintotdeauna – îl părăsise.

A înşurubat capacul stiloului, a pus deoparte caietul de schițe şi telegrama în sertar, după care a coborât la parter.

Casa era cufundată în linişte, servitorii se odihneau în camerele lor. În timp ce străbătea coridoarele, s-a trezit evaluând prețul picturilor lui William Daniell atârnate pe pereți. Începuse să facă lucrul ăsta cu puțin timp în urmă – neputând să adoarmă, îşi alcătuia în minte o listă a tuturor operelor de artă din Wyndham Place, a bijuteriilor şi podoabelor scumpe pe care le cumpărase de-a lungul anilor, încercând să-şi dea seama cât de mult ar valora în cazul unei licitații Sotheby's.

Odată ajuns pe verandă, şi-a pregătit un martini cu gheață şi s-a aşezat să-l bea la umbra pinului australian. Tocmai trecuse de amiază, acel moment al zilei când vântul care umflă valurile părea să se fi transformat în însăşi lumina fierbinte şi arzătoare de afară, dar chiar şi în potopul soarelui la zenit, frunzişul pinului australian părea deprimant, întunecos.

Gândurile i-au alunecat din nou spre umilitorul eşec cu Gerald. De vină e doar tensiunea, şi-a spus, ba mai mult, se afla încă în convalescență. Gerald are dreptate – nenorocita de pisică se va furişa înapoi acasă atunci când va avea chef. Şi la naiba cu munca – am să scriu când voi ajunge acasă.

Tocmai îşi termina băutura, când Lesley i s-a alăturat la umbra copacului. Era îmbrăcată într-o bluză din şifon verde-pal şi o fustă galbenă. Şi-a scos toca, în care erau înfipte câteva pene de egretă albă.

— Ți-ai aranjat părul? a întrebat el. Fermecător.

— Nu-ți scapă nimic, Willie. Voiam să te întreb – fratele meu ar vrea să-ți ia un interviu pentru *Penang Post*. Geoff este proprietarul ziarului.

— Un interviu?

— O, te deranjează, a zis ea posomorându-se. Înțeleg. Am să-i spun că nu te interesează. Doar că – şi *te rog* să nu faci public lucrul ăsta – ziarul nu merge deloc bine, vezi tu...

Nu fi prost, s-a mustrat Willie. Un interviu ar ajuta la vânzarea cărților tale, mai ales a celei mai recente. Şi numai Dumnezeu ştie că trebuie să vinzi cât mai multe. Orice lucru, oricât de neînsemnat, te ajută.

— Aş fi... încântat să stau de vorbă cu el, a zis. Spune-i că va fi în exclusivitate.

— Foarte generos din partea ta. Geoff va fi teribil de entuziasmat. Ciocnim un pahar? a întrebat ea, arătând spre paharul lui.

— Nu-mi permit decât un singur pahar înainte de cină, atunci când lucrez.

— Munceşti ca un hamal – credeam că ai venit aici pentru recuperare.

— Un scriitor nu... se opreşte niciodată din scris.

Dar nu voia să vorbească despre munca lui.

— De cât timp sunteți căsătoriți?

— De cincisprezece ani. Am avut aniversarea chiar luna trecută.

— Felicitări.

Şi-a spus că ar trebui să-l pună pe Gerald să le cumpere un cadou – nimic exorbitant, desigur.

— Robert avea patruzeci de ani când l-am cunoscut. S-a schimbat mult, nu-i aşa? O, nu-i nevoie să minți, Willie – în ziua când ai venit, expresia de pe fața ta...

Alunecarea vântului printre crengi se împletea cu vuietul valurilor, încât cu greu puteai distinge zgomotul mării de cel al aerului.

— Cu toții ne-am schimbat. Vârsta. Boala. Războiul. Căsătoria, fireşte. Căsătoria schimbă un... bărbat.

— Nu atât de mult pe cât schimbă o femeie.

L-au privit pe Gerald ieşind din mare, cu trupul ud de apa sărată, sclipind în lumina soarelui.

— Unii bărbați nu se schimbă nici măcar după ce se căsătoresc, a continuat Lesley, fără să-şi ia ochii de la Gerald, care traversa plaja pentru a se întinde la umbra cocotierilor. Tu te-ai schimbat?

Willie şi-a cântărit răspunsul, încercând să-i dea forma pe care o dorea.

— În unele privințe... da.

Se bâlbâia mai tare decât de obicei.

— Şi faptul că sunt... tată... m-a schimbat.

Ea l-a privit pieziş, iar arcuirea ironică a uneia dintre sprâncene îi dădea de înțeles că Lesley era perfect conştientă de faptul că nu-i răspunsese la întrebare. El şi-a schimbat poziția picioarelor, scuturându-şi înțepenirea din genunchi.

— Probabil că ți-e îngrozitor de dor de băieții tăi.

— Aş fi vrut să meargă la Victoria Institution, în Kuala Lumpur, dar Robert a ținut morțiş să-i trimită la vechea lui şcoală.

— Am urât şcoala-internat, a zis Willie, dregându-şi vocea şi încercând să scape de dezgustul care îi obtura gâtlejul. Bătăile... şi abuzurile, sutele de reguli imbecile...

— Cel puțin părinții tăi nu erau nevoiți să traverseze jumătate de lume pentru a te vizita.

— Mama a murit pe când... aveam opt ani. Doi ani mai târziu, mi-am pierdut tatăl.

Buzele ei s-au deschis uşor, apoi s-au închis la loc; şi-a dat pe spate o şuviță căzută pe frunte.

— Robert nu mi-a spus niciodată despre asta. Cine a avut grijă de tine?

— Am fost trimis să locuiesc la unchiul meu, în... Whitstable.

În timp ce vorbea, avea privirea ațintită asupra cocotierilor de pe plajă; păreau niște anemone-de-mare în bătaia curenților, se gândea.

— Era vicar. Unchiul... Henry și mătușa Sophie. Ea era nemțoaică. Nu aveau copii. Nu știau ce să facă cu mine, a pufnit el. Habar n-aveau.

— Erai singur la părinți?

El a scuturat din cap.

— Nu, dar așa m-am simțit. Cei doi frați ai mei erau deja la școală când... am apărut eu pe lume. Când m-am dus la unchiul... Henry, băieții de la școală râdeau de... accentul meu.

— Ce accent?

— M-am născut în Paris. Acolo am crescut. Acasă vorbeam franceza. Eram timid și... nu mă pricepeam la jocuri. Nu aveam prieteni. Citeam tot timpul.

Își amintea cum se strecura în așternutul mamei în fiecare dimineață și cum ea îl ținea în brațe. Niciodată nu mai simțise o asemenea căldură, nu mai trăise un asemenea sentiment de siguranță.

— Era țintuită la pat – mama, vreau să spun, a zis el. Avea... tuberculoză. Dar într-o dimineață a ieșit... din apartament și s-a dus la... un studio foto, la câteva străzi distanță.

S-a oprit o clipă, după care a continuat să tacă.

— Efortul acela a fost prea mult pentru ea. A murit o săptămână mai târziu.

— O, Willie... E îngrozitor...

— Fotografia din camera mea... este cea pe care mama a făcut-o în dimineața aceea. Voia să-mi amintesc de ea așa cum arăta. Îi era teamă să nu fie uitată.

— Cu toții vom fi uitați în cele din urmă. Asemenea valurilor oceanului, care nu lasă nicio urmă a existenței lor.

El a scuturat din cap.

— Vom fi amintiți prin poveştile noastre. Ce spunea poemul? Acela scris pe uşa ta? Despre o pasăre de munte care poartă un nume dincolo de nori. Ei bine, o poveste poate purta un nume dincolo de nori, chiar dincolo de timp.

Ea a încuviințat încet, ca şi cum ar fi încercat să se convingă de adevărul cuvintelor lui.

— Cred că, într-un fel, ai dreptate – toți oamenii despre care ai scris în poveştile tale... lumea întreagă o va cunoaşte pe Sadie Thompson ca târfă, dar, datorită ție, Willie, ea va trăi veşnic. Nu va fi uitată nicicând.

A fost surprins de fervoarea din vocea ei.

— Pare c-o invidiezi.

Colțurile gurii lui Lesley s-au arcuit în jos.

— Exasperant, nu crezi? Pentru a fi amintită, o femeie trebuie să fie ori regină, ori târfă. Dar de noi, cele care ducem vieți normale, banale, de noi cine îşi va mai aminti vreodată?

— Ai copii. Şi ei sunt o formă de aducere aminte.

— Copiii? a întrebat ea, deloc impresionată. Ei au viețile lor; şi-şi vor lăsa propriile amprente, acoperindu-le pe ale noastre.

Vântul a făcut ca una dintre crengile joase ale copacului să-i atingă fața. Willie a prins-o şi a tras-o spre el.

— Înțeleg de ce... malaysienii spun că seamănă cu cazuarul.

A frecat între degete frunzele tari, solzoase.

— Urâte, nu crezi? Nu seamănă cu frunzele de stejar, de arbore-de-ploaie sau de banian.

— Niciun copac nu e urât, Willie. Dar trebuie să spun că prefer numele folosit de malaysieni. Ştiai că ei îi spun „copacul şoptitor”?

— Serios? De ce?

— Se spune că, dacă stai sub un casuarina într-o noapte cu lună plină, îi poți auzi frunzele şoptindu-ți.

— Şi ce ți-ar şopti?

— Viitorul şi toate lucrurile pe care vrei să le ştii.

— Adevărat?

Un zâmbet trist şi fantomatic a traversat chipul lui Lesley, dispărând apoi ca spulberat de vânt.

— Nu l-am auzit niciodată spunându-mi ceva, a zis ea.

Capitolul 6

Willie

Penang, 1921

Drumul de coastă de pe țărmul nordic al insulei era îngust şi sinuos, trecând prin tuneluri formate de crengile coroanelor înalte ale copacilor. Ferigi dese şi arbuşti acopereau pantele abrupte din stânga lor; la dreapta, drumul era retezat de un povârniş care se prăvălea în marea stâncoasă. Lesley conducea, având-l alături pe Willie; Robert şi Gerald înțepeniseră pe bancheta din spate. Willie nu avea nicio problemă cu stilul ei de a conduce. Degetele ei – lungi şi subțiri în mănuşile roşii din piele de vițel – mânuiau volanul cu mişcări sigure. Şi, spre deosebire de celelalte şoferițe pe care le cunoştea, nu se uita niciodată la el sau în oglinda retrovizoare, la ceilalți doi pasageri, în timp ce conducea, atrăgându-le atenția asupra vreunui sat pescăresc sau a vreunui templu ridicat pe malul mării.

Treceau foarte puține mașini, dar ea își ținea ochii ațintiți asupra drumului care i se deschidea în față.

Din când în când, el îi arunca o privire cu coada ochiului. Nu era decât o altă femeie captivă într-o căsătorie nefericită, undeva la tropice. Instinctul îi spunea că avusese o aventură cu revoluționarul chinez, dar ar fi aflat dacă ar fi fost adevărat – așa ceva n-ar fi putut rămâne secret, pentru că, așa cum descoperise, bârfele îi afectau pe foarte mulți dintre locuitorii britanici ai Federației Malaya. Nu există lamă mai ascuțită decât limba omului.

La vreo patru kilometri distanță de Clubul de înot din Penang, Lesley a încetinit și a cotit brusc la dreapta, oprind în fața unei intrări impunătoare. Un gardian sikh cu pieptul lat i-a salutat în timp ce treceau printre stâlpii de granit, intrând pe o alee ce urca lin printre pajiști întinse, spre conacul de pe coama dealului. Istana era vopsită în alb, fațada fiindu-i împodobită de o colonadă dorică cu un fronton impozant. Willie găsea că seamănă mai curând cu Partenonul decât cu un palat malaysian.

Au încredințat automobilul unui valet aflat în fața intrării, iar unul dintre servitori i-a condus într-un vestibul. Podeaua de marmură în carouri îi dădea lui Willie senzația că ei ar fi fost piesele rămase pe tablă dintr-un joc de șah abandonat. Acorduri difuze de jazz se auzeau de undeva din interiorul casei. Willie s-a răsucit încet pe călcâie, privind tablourile atârnate de panourile din lemn de stejar care căptușeau zidurile ce se înălțau până la scara întunecoasă care ducea spre o galerie pătrată – tapiserii înfățișând scene de vânătoare medievale și portrete ale unor bărbați venerabili așezați în fotolii de piele, privind cu încredere spre un orizont îndepărtat. Se simțea dezamăgit – fervoarea cu care Lesley lăudase locul îl făcuse să se aștepte la mult mai mult, însă totul arăta ca orice mare conac din Anglia. Era pe punctul de a-i mărturisi acest lucru lui Lesley, când un

bărbat înalt şi bine făcut a dat năvală în foaier, traversând din câțiva paşi podeaua de marmură. Avea în jur de cincizeci de ani, ochi albaştri şi părul scurt, grizonant. Trăsăturile îi păreau ciudat de familiare lui Willie, care şi-a dat imediat seama că-i aminteau de chipurile înfățişate în tablourile de pe pereți.

— Bine ai venit, Willie, bine ai venit. Eu sunt Noel, a zis bărbatul, scuturându-i mâna. Robert, cât de mult mă bucur că ai venit. E minunat să te văd, absolut minunat. Bine ai venit, Gerald.

A sărutat-o pe Lesley pe obraji, cu multă afecțiune.

— Arăți splendid, ca întotdeauna, draga mea, a zis el, făcând un pas în spate. Îți fac turul casei puțin mai târziu, Willie, când ți-i voi prezenta şi pe copiii mei, dar deocamdată lumea e nerăbdătoare să te cunoască.

I-a condus de-a lungul unor coridoare ai căror pereți erau lambrisați cu lemn de tec, pentru a ajunge pe o terasă din spatele casei. Willie a scos un murmur de apreciere văzând marea desfăşurându-se dinaintea ochilor lui, neîngrădită.

Trupa de jazz de pe scena joasă din lemn s-a stins în tăcere; discuțiile şi râsetele zgomotoase s-au potolit. Probabil cam o sută de oameni se înghesuiau pe peluză, după aprecierea lui Willie, europeni şi câțiva asiatici, femeile strălucind în rochii de seară din mătase şi catifea, în timp ce bărbații, ca şi el, Gerald şi Robert, purtau omniprezentele ținute negre. Chelneri cu tăvi încărcate de pahare traversau peluza dintr-o parte în alta; servitorii umpleau platourile cu mâncare de pe mesele lungi. Într-un colț al grădinii, o echipă de malaysieni transpirați stăteau aplecați deasupra unui grătar lung, întorcând sute de frigărui pe cărbunii încinşi şi ungându-le încontinuu cu crenguțe de lămâiță înmuiate în ulei. Aroma dulce a fumului plutea pe deasupra peluzei, răscolind măruntaiele lui Willie.

— Întregul Penang a venit să se închine dinaintea ta, Willie, i-a şoptit Robert la ureche.

— Dragii mei prieteni, s-a adresat Noel mulțimii cu gravitatea unui senator roman, oaspetele nostru de onoare – domnul Somerset Maugham!

Uralele şi aplauzele au răsunat de pretutindeni. Willie a zâmbit, şi-a lipit palma de abdomen şi a făcut o scurtă plecăciune. Noel i-a condus asemenea unui păstor pe scări în jos, spre grădină, unde au fost imediat înconjurați de oaspeți. Robert radia de fiecare dată când Willie spunea cuiva că erau prieteni vechi. Bărbați şi femei se înghesuiau în jurul lui, spunându-i cât de mult le plăceau cărțile sale. Mulți dintre ei țineau morțiş să-l informeze cât de mult îi scandalizase „Ploaia”. Cel puțin ultima lui carte se vindea bine, chiar şi aici, în Est.

La un moment dat, în timpul serii, Willie a observat că Lesley dispăruse din micul lor grup. A scrutat mulțimea din jur, dar nu era nicăieri.

Curenții petrecerii îl purtau prin grădină. Când a observat că Robert dădea semne de oboseală, i-a şoptit lui Gerald la ureche:

— Aşază-l undeva şi dă-i ceva de băut.

Efortul de a fi fermecător şi amuzant era istovitor. Bâlbâiala îi devenea tot mai pronunțată. S-a scuzat față de Noel, pretextând că are nevoie să meargă la toaletă. Acesta a pocnit din degete spre un servitor care tocmai trecea pe lângă ei, ordonându-i să-l conducă pe Willie până în casă.

După ce a ieşit din baie, s-a plimbat prin casă, admirând tablourile de pe pereți. Un râset feminin ce se rostogolea pe unul dintre culoare l-a făcut să intre în cea mai apropiată încăpere. A închis uşile fără zgomot, iar când s-a întors, nu s-a putut abține să scoată un chicot la vederea pereților acoperiți cu rafturi întregi de cărți – printr-un soi de instinct de localizare, reuşise să-şi găsească refugiu într-o bibliotecă.

În mijlocul încăperii trona o masă mare, din lemn de nuc, scăldată în lumina soarelui de seară care pătrundea prin ferestrele înalte. Cărțile lui erau aşezate pe masă, în două teancuri ordonate. Va fi rugat, fără îndoială, să le semneze pe fiecare în parte, înainte de sfârşitul petrecerii.

A ocolit masa, în drumul său spre ferestre. Privind în jos, spre grădină, i-a căutat pe Gerald şi pe Robert prin mulțime; i-a văzut la bar – vechiul lui prieten îşi lăsase capul pe spate, râzând în hohote la ceea ce-i spunea Gerald, fără îndoială, una dintre inepuizabilele lui glume obscene.

Sunetele petrecerii păreau să plutească spre el din largul mării. Privirea lui Willie a trecut peste micile grupuri de invitați, oprindu-se în cele din urmă asupra lui Lesley. Stătea în picioare, lângă balustrada din piatră de la capătul grădinii. Ținea paharul de şampanie la buze, dar nu sorbea din el. Trupul îi era complet nemişcat.

Atenția îi era concentrată asupra unui chinez în vârstă, care cobora încet, cu mişcări rigide, treptele de granit. Imediat ce bărbatul s-a făcut nevăzut, şi-a pus paharul pe balustradă şi s-a strecurat prin mulțime. Odată ajunsă în capătul scării, a ezitat, mângâind cu degetele ornamentele din piatră. Apoi, ridicându-şi puțin, de la şolduri, poalele rochiei, a coborât treptele.

— Aici erai, Willie! a strigat Noel din spatele lui. Credeam că te-ai rătăcit.

Willie s-a întors, îndepărtându-se de fereastră.

— Scara de la capătul grădinii – duce spre... plajă?

— Undeva la jumătatea drumului e o cărare ce înconjoară stânca şi duce la un alt rând de trepte. Acelea dau direct în micul nostru golf. Eşti binevenit să înoți acolo oricând, Willie. Apa e limpede ca ginul, a zis el şi şi-a întins brațul spre oaspetele său. Vino, amice – nu te ascunde tocmai acum –, toată lumea e nerăbdătoare să stea de vorbă cu tine.

Compunându-şi o expresie de interes politicos, Willie i-a permis gazdei să-l conducă înapoi la petrecere.

A reuşit să scape din nou, când Noel a fost distras de unul dintre prietenii săi. A traversat grădina, dând din cap spre oamenii care doreau să stea de vorbă cu el, evitând să se lase reținut. A coborât aceleaşi trepte de granit pe care le coborâse Lesley şi şi-a continuat drumul de-a lungul potecii înguste. Nu după mult timp, a ajuns la un ponton de lemn. Lesley stătea sprijinită de balustradă. L-a privit în timp ce se apropia şi se aşeza lângă ea.

— Legiunea de admiratori te-a scăpat din gheare? Unde e Robert?

— Dă pe gât câteva... pahare cu prietenii. Nu-ți face griji – Gerald a primit ordine stricte să aibă grijă de el.

— Dacă tot eşti aici... vrei să semnezi asta?

I-a întins cartea pe care o ținea în mână.

Era, a văzut Willie, un exemplar din *A tremurat o frunză*.

— E pentru bătrânul chinez pe care l-ai urmat aici puțin mai devreme?

Ea l-a țintuit cu privirea.

— E pentru fiul său. Eşti scriitorul lui preferat.

Willie şi-a scos stiloul şi i-a desfăcut capacul.

— Cum îl cheamă?

— Pentru...

Vocea ei s-a stins.

— N-am întrebat cum îl cheamă. Scrie doar „Bine ai venit acasă”...

Stiloul a plutit pe deasupra paginii, cu penița de aur strălucind în soare.

— De unde anume se întoarce acasă?

— E în China.

— China e un loc mare.

— Semnează pur şi simplu nenorocita asta de carte, Willie!

S-a uitat la ea. Ea l-a privit cu răceală.

A mâzgălit dedicaţia şi s-a semnat. A suflat apoi cu delicateţe peste foaia de hârtie, după care i-a înapoiat cartea. Ea s-a uitat la semnătură şi a închis-o.

— Fiul lui a plecat din Penang în urmă cu mulţi ani, ca să se alăture luptei lui Sun Yat-sen, a zis ea.

E curios, s-a gândit Willie, felul în care numele acestui chinez continua să se rostogolească de pe buzele ei.

— Îmi aduci aminte de el, a continuat Lesley. Am simţit asta din clipa în care te-am văzut.

— În ce fel?

— Preocuparea exagerată pentru modul în care te îmbraci, a zis, lovindu-şi uşor cu degetele pielea de deasupra buzei. Mustaţa perfect îngrijită. Impresia dezamăgitor de dezinteresată pe care o laşi atunci când îi observi pe oameni cu coada ochiului.

Lesley s-a lăsat puţin pe spate şi l-a măsurat din cap până-n picioare.

— Ai şi cam aceeaşi constituţie.

Apoi i-a venit un nou gând.

— Mai sunteţi şi medici amândoi. Destul de ciudat...

— Este prima dată când sunt comparat cu un chinez.

Au privit împreună valurile care se rostogoleau pe suprafaţa mării. Începea să înţeleagă refuzul ei de a părăsi insula.

— Mereu am visat ca într-o zi să am un loc cu o asemenea privelişte, a spus Willie. O vilă micuţă, cu vedere la mare. Undeva în sudul Franţei sau pe... una dintre insulele greceşti. Cu o piscină scânteietoare şi grădini cu plante aromatice şi... lămâi.

— O casă de vacanţă drăguţă.

El a încuviinţat din cap.

— M-aş muta acolo pentru totdeauna. Aş scrie, aş deveni bătrân şi arţăgos în vila aia, înconjurat de cărţile şi de... tablourile mele.

A zâmbit.

— V-aş invita pe tine şi pe Robert să veniţi să staţi cu mine.

— Ce te împiedică s-o cumperi? Eşti deja unul dintre cei mai bogaţi scriitori din lume, nu-i aşa?

Era conştient că zâmbetul începea să i se destrame de pe buze. A privit spre mare, dincolo de balustradă. Departe, sub ei, valuri albe şi cremoase înspumau ţărmul. A arătat spre un ostrov aflat la vreo opt sute de metri depărtare de mal, pustiu, în afară de un grup de copaci măturaţi de vânt.

— Pare suficient de aproape încât să înoţi până acolo, nu-i aşa? Locuieşte cineva pe insulă?

— Ar trebui să-l întrebi pe Noel, a răspuns ea. E proprietatea lui. E posibil să-ţi poţi construi o colibă acolo. Ar fi locul perfect în care să scrii, nu-i aşa? Departe de lume, având drept companie doar gândurile şi cuvintele tale.

Era într-adevăr tentant – cât ar fi vrut să scape de încurcătura financiară care-l aştepta la întoarcerea acasă! –, însă Gerald ar fi urât fiecare clipă petrecută în locul ăla.

— Apusul privit de acolo îţi taie pur şi simplu respiraţia, a continuat Lesley. Vei avea un rezervor nesecat de inspiraţie pentru a-l descrie.

Mai multe găi se roteau pe deasupra insulei.

— Îţi voi mărturisi acum ceva ce n-am mai spus niciodată nimănui – şi voi nega, în cazul în care vei... duce vorba mai departe.

Ea s-a aplecat uşor către el.

— Mă pricep la păstrat secrete.

El a încuviinţat încet, fără să-şi ia ochii de la ea.

— Asta s-a întâmplat acum... să zicem, opt sau nouă ani, a spus el. Mă plimbam pe o stradă, într-o seară de toamnă –

tocmai luasem cina la Garrick împreună cu agentul meu, o cină lungă şi tămâiată, în timpul căreia am fost informat că primele mele trei piese avuseseră atât de mult succes, încât nu aveam să mai fiu niciodată nevoit să-mi fac griji din pricina banilor.

S-a oprit, simțind că bâlbâiala aştepta să se năpustească asupra lui.

— Mă plimbam pe stradă, a repetat el, soarele apunea, iar culorile cerului erau pur şi simplu extraordinare. M-am oprit, cu privirea ațintită asupra cerului. Mă holbam pur şi simplu la el. Şi singurul lucru la care mă puteam gândi în clipa aceea...

S-a oprit, zâmbind la amintirea acelei clipe.

— Pentru Dumnezeu, Willie, nu mă mai ține aşa...

— M-am gândit, a spus el, rostind fiecare cuvânt cu atenție, într-o propoziție clară, fără cusur, „Slavă Domnului că nu voi mai fi nicicând nevoit să descriu un apus de soare."

Ea l-a privit insistent, în timp ce un şanț puțin adânc se contura între sprâncenele ei. Apoi a izbucnit într-un râs nestăvilit. Poate că de vină era doar lumina care-i aluneca pe chip şi îi aprindea un foc în privire, însă Willie a văzut-o deodată ca pe o ființă clocotind de viață. Pentru prima dată de la sosirea în Penang, înțelegea de ce Robert fusese atras de ea.

— În momentul acela mi-am jurat: „Nu voi mai scrie niciodată vreo carte", a continuat el, „îmi voi dedica... întreaga viață scrierii de piese de teatru".

Râsul ei s-a domolit, transformându-se într-un zâmbet. A ridicat dintr-o sprânceană şi a fluturat exemplarul din *A tremurat o frunză*.

— Oh, da, ei bine... Îmi face încă plăcere să scriu poveşti.

— Ca să nu mai vorbim de banii pe care-i câştigi de pe urma lor.

— Ştii ce... sunt, de fapt, banii? Sunt al şaselea simţ. Dacă nu-l ai, nu poţi... profita la maximum de celelalte cinci.

Şi-a aprins o ţigară şi i-a întins şi ei una. Ea a luat portţigaretul de argint din mâna lui şi l-a răsucit în palmă, mângâind pietrele preţioase roşii, incrustate pe capac. Le-a examinat cu mai multă atenţie.

— Dumnezeule, astea nu sunt *rubine*, nu-i aşa?

— La naiba, chiar... sper că sunt. Sylvia – Rani Brooke – mi l-a dat înainte să plecăm din Kuching.

A cântărit cutiuţa în palmă, întrebându-se cât de mult ar lua pe ea la Sotheby's. Îl durea gândul că ar putea fi nevoit să se despartă de ea.

— I-a aparţinut lui James Brooke.

— Acesta chiar e un om despre care să scrii – rajahul Brooke şi familia lui, a zis Lesley.

— N-ar fi o poveste interesantă...

Ochii ei s-au deschis şi mai tare, neîncrezători.

— James Brooke a întemeiat singura familie regală europeană din Orient, iar familia aceasta se află în continuare pe tron, după şaptezeci de ani. Viaţa lui trebuie să fi fost plină de aventuri şi escapade.

— *A fost* o viaţă plină de evenimente – dar i-a lipsit un element esenţial.

— Şi anume?

— E destul de simplu, de fapt. Viaţa lui amoroasă n-a avut nimic interesant. Iar o poveste fără dragoste... ei bine, nu funcţionează.

— Nu s-a căsătorit niciodată, nu-i aşa?

Un zâmbet viclean, de cunoscător, a arcuit buzele lui Lesley.

— Nici n-am auzit să fi existat vreo femeie în viaţa lui.

Nu se căsătorise niciodată, iar tronul, din câte îşi amintea Willie, fusese moştenit după moartea lui Brooke de către nepotul său.

— Deci toate poveştile care sunt scrise, a întrebat Lesley, trebuie să fie despre iubire?

— Gândeşte-te la toate cărţile pe care ţi le poţi aminti, la toate poveştile care şi-au făcut loc... în inima ta – în definitiv, nu sunt toate despre iubire?

A permis vorbelor lui să i se rostogolească o vreme în gânduri.

— Deci, a rostit ea în cele din urmă, o viaţă fără iubire este o viaţă despre care nu merită să scrii? Nu ştiu dacă asta face din tine un cinic sau un romantic.

El şi-a aruncat ţigara dincolo de balustradă.

— N-am fost niciodată... acuzat de romantism.

— Poate că a *iubit* pe cineva, dar n-a putut povesti nimănui despre asta, a zis ea. Să iubeşti şi să fii iubit, dar cu toate acestea să nu poţi spune nimănui. Şi fiecare urmă a acestei iubiri să dispară odată cu tine.

Willie era emoţionat de durerea din ochii ei.

— Nimeni nu va şti că a existat vreodată, că ţi-a oferit atât de multă bucurie, a continuat ea, poate singura bucurie pe care ai trăit-o de-a lungul întregii vieţi.

Melancolia ei era contagioasă. Oare va şti vreodată cineva cât de mult însemnase Gerald pentru el? Oare conta în vreun fel?

Ochii lui Lesley au căzut pe cartea din mâna ei.

— Spui că scrii despre dragoste, Willie, şi cu toate acestea poveştile tale sunt despre căsnicii nefericite şi relaţii adultere.

Vorbise încet, dar cuvintele ei îl atinseseră.

— Nu scriu doar despre adulter – scriu despre slăbiciunea umană care face posibile aceste căsătorii nefericite, despre

laşitate, frică, egoism, mândrie, ipocrizie... Toate aceste emoții se reunesc... în iubire, să ştii.

— Ei bine, probabil că te simți ca un zeu, aşezat într-o poziție de judecător asupra oamenilor pe care îi pui în cărțile tale.

— Sunt ultimul om din lume care i-ar putea judeca pe ceilalți, Lesley, a zis el încet.

Găile se roteau în continuare pe deasupra insuliței. Marea şifonată avea milioane de cute mereu schimbătoare. Au privit în tăcere soarele alunecând dincolo de linia orizontului, doi martori ai ultimei gene de lumină părăsind cerul, părăsind lumea.

Capitolul 7

Lesley

Penang, 1921

Către lăsarea serii, după ce oaspeții au plecat, Noel ne-a arătat casa, încheind turul în biblioteca în care volumele lui Willie – începând cu *Liza din mahalaua Lambeth* şi încheind cu *A tremurat o frunză* – aşteptau pe masă. Willie l-a onorat pe Noel, semnând fiecare carte în parte.

Robert se simțise foarte bine la petrecere – faptul că era vechiul prieten al lui Somerset Maugham îl făcuse foarte popular –, aşa că a turuit încontinuu despre cele întâmplate în cursul serii, în timp ce Gerald ne conducea acasă. Aşezată pe bancheta din spate a maşinii, priveam în gol,

spre întunericul de afară, purtată de curenții amintirilor mele.

Gerald ne-a lăsat în fața uşii de la intrare, după care a pornit-o în goană spre oraş. Willie l-a ajutat pe Robert, nesigur pe picioare, să ajungă în camera lui, în timp ce eu am făcut un tur al casei, închizând uşile şi ferestrele. În cea mai mare parte a serii petrecute la Istana îl însoțisem pe Willie, cu un zâmbet încremenit pe buze, aşa încât m-am simțit uşurată în clipa când am păşit, în cele din urmă, în dormitorul meu şi am închis uşa după mine.

Unul dintre servitori îmi lăsase un bilet pe măsuța de toaletă. Era de la Geoff, care mă informa că nu reuşise să facă rost de adresa lui Sun Yat-sen. Am mototolit hârtia şi am aruncat-o.

M-am schimbat şi m-am băgat în pat, sprijinindu-mă de perne. Un fluture de noapte mare şi palid a zburat în jurul camerei, după care a aterizat pe marginea abajurului, proiectându-şi umbra pe perete. Am întins brațul, gândindu-mă să-l alung, dar mâna mi-a fost oprită de o voce care mi-a răsunat în minte. *Sunt sufletele celor pe care i-am iubit cândva şi care vin să vegheze asupra noastră.*

Am ridicat exemplarul lui Loh din *A tremurat o frunză* şi l-am deschis la pagina de titlu. Degetele mele au pipăit dedicația şerpuitoare, asemenea unui păianjen, a lui Willie. Reluam în minte conversația pe care o purtasem mai devreme cu bătrânul chinez.

Noel i-a invitat întotdeauna la petrecerile lui pe cei mai de seamă reprezentanți ai comunităților locale, iar prezența lui Willie acolo avea să fie, fără îndoială, irezistibilă. Eram sigură că-l voi întâlni pe Loh Swee Tiong la petrecere – chiar dacă, în ultimii ani, numele bătrânului filantrop nu mai apăruse în paginile ziarelor. Nu mi-am luat ochii de la el încă din clipa când am ajuns la Istana, iar în timp ce Noel îi prezenta pe oaspeți lui Willie, am rămas intenționat în

urmă. Cu prima ocazie, m-am strecurat prin mulțime, căutându-l pe Loh. Trebuie să fie aici, mi-am zis în timp ce priveam fețele din jurul meu. *Trebuie* să fie.

Nu l-am văzut şi tocmai mă resemnam la gândul că nu era acolo, când, prin mulțime, l-am zărit pentru o clipă. Mi-am croit drum printre oaspeți şi l-am găsit stând de vorbă cu un cuplu de indieni. Ştiam că era probabil bătrân de-acum, dar îmbătrânise chiar mai mult decât mă aşteptasem; era tras la față şi avea obrajii scofâlciți. Am luat un pahar cu şampanie de pe tava unui servitor care a trecut pe lângă mine şi am aşteptat. Muzicienii au atacat o altă melodie veselă, însă nu eram atentă la ce cântau. Începusem să-mi pierd răbdarea, când, în cele din urmă, cuplul de indieni s-a îndepărtat. Loh şi-a întins gâtul şi a cercetat terasa, căutând pe cineva, probabil pe soția lui. Tocmai mă pregăteam să merg să stau de vorbă cu el, când, cu mişcările ezitante ale omului care se teme să nu cadă, şi-a croit drum pe scări în jos.

Minutele treceau cu repeziciune. În cele din urmă, am lăsat paharul din mână şi l-am urmat. Ajunsă la capătul scărilor, am luat-o pe cărare, ocolind promontoriul. Muzica de la petrecere se estompa pe măsură ce mă îndepărtam de casă, până când nu s-au mai auzit decât vântul biciuitor şi valurile de dedesubt. Am trecut pe lângă o scară abruptă, ale cărei trepte din lemn duceau direct spre plajă, dar eram sigură că bătrânul nu le-ar fi încercat. Am continuat să merg şi în curând am ajuns la un ponton de lemn. Bătrânul era acolo, privind în zare. Simțindu-mi prezența, s-a răsucit puțin către mine şi mi-a făcut un semn politicos din cap.

— Bună seara, domnule Loh, am zis, după care am continuat repede: Nu ne-am mai întâlnit până acum. Numele meu e Lesley, sunt soția lui Robert Hamlyn.

— Hamlyn... inginerul?

— Avocatul. De la George Town Chambers.

Am arătat apoi spre cartea din mâna lui.

— Şi dumneavoastră aţi venit să-l cunoaşteţi pe Willie Maugham?

— Speram să-mi dea un autograf pe cartea aceasta – mi-a arătat coperta, *A tremurat o frunză* –, dar nu m-am putut apropia de el.

— Vă plac cărţile lui?

— De fapt, e pentru fiul meu.

Un zâmbet trist i-a schimonosit faţa.

— Somerset Maugham e scriitorul lui preferat. De fiecare dată când apare o nouă carte de-ale lui, cumpăr un exemplar şi-l păstrez pentru el. Pentru ziua când va reveni acasă.

Zâmbetul i s-a scorojit, lăsând pe chipul lui doar un rest de tristeţe, care-i păta faţa.

— Unde e acum? am întrebat.

— L-a urmat pe doctorul Sun Yat-sen în China, în urmă cu câţiva ani.

A fost atât de simplu; nici măcar n-a fost nevoie să duc discuţia în direcţia pe care o doream.

— Şi cum e? Ce veşti aţi mai primit?

— Despre doctorul Sun?

Era, cu certitudine, ultima întrebare la care s-ar fi aşteptat din partea mea.

— E foarte bolnav, din câte mi s-a spus.

Am făcut un pas ezitant în direcţia lui.

— Ce s-a întâmplat cu el?

— Ficatul, din câte se zvoneşte. Se zice că ar mai avea de trăit doar un an – cel mult doi, dacă are noroc. N-aţi auzit nimic despre asta până acum?

— Ziarele englezeşti sunt prea puţin interesate de el sau de ceea ce se întâmplă în China, domnule Loh.

— Dar dumneavoastră îl cunoaşteţi? Nu mulţi dintre englezii de-aici pot spune asta.

— Eu şi soţul meu l-am cunoscut, am zis. Ne-am împrietenit cât a stat în Penang.

— Asta s-a întâmplat demult. Şi cu toate acestea încă vă amintiţi de el.

A încuviinţat lung din cap, în timp ce chipul i s-a luminat de un zâmbet plin de înţeles.

— Încă vă gândiţi la el.

Am refuzat să-mi feresc privirea.

— E un om remarcabil.

— Multă lume ar fi de acord cu asta.

— Dar nu şi dumneavoastră.

— Mi-a furat fiul, doamnă Hamlyn. Ne-a furat fiii şi fiicele.

Faţa bătrânului s-a înăsprit, ca şi cum ar fi fost cioplită în granit.

— Mi-aş dori ca omul acela să nu fi pus niciodată piciorul în Penang.

— Dar aţi donat bani pentru partidul lui, am zis, aţi fost unul dintre cei mai mari sponsori ai Tongmenghui.

— Bani? E uşor să dai bani, doamnă Hamlyn. Mi-aş da toţi banii, până la ultima leţcaie, numai ca fiul meu să se întoarcă acasă teafăr şi nevătămat, ca nepoata mea să aibă din nou un tată.

Vocea i s-a fisurat.

— Aş da tot ce am, numai să ştiu că e încă în viaţă.

— N-aţi mai primit veşti de la el?

Părea dintr-odată fragil, ca şi cum eşafodajul care-l ţinuse până atunci în picioare ar fi cedat la încheieturi.

— De doi ani n-am mai primit nicio veste de la el. Nimic. Nici o scrisoare. Nici măcar un cuvânt.

Aş fi vrut să întind mâna şi să-i ating braţul, să-i alin durerea, dar m-am abţinut.

— L-aţi întrebat pe doctorul Sun?

— Contactele mele din China nu ştiu unde se află doctorul Sun. Tot ce pot să-mi spună este că se mută încontinuu dintr-o parte în alta – din câte se pare, au existat mai multe tentative de a-l ucide.

Trupul bătrânului părea să se frângă.

— Chiar şi aşa, sper că fiul meu îi e aproape – probabil că e cel mai sigur loc în care s-ar putea afla acum.

Loh şi-a scos ceasul de buzunar şi l-a dus în dreptul ochilor mijiți.

— Trebuie să plec acasă. Soția mea e foarte bolnavă, dar a insistat să vin, să-i cer domnului Maugham să ne semneze cartea. Va fi foarte tristă din cauză că n-am reuşit.

— Dați-mi-o mie, am zis şi am întins mâna. Am să-l rog eu s-o semneze.

— N-aş vrea să vă deranjez, doamnă Hamlyn...

— Nu-i niciun deranj. Willie locuieşte la noi.

Loh nu s-a opus în clipa în care i-am luat cu delicatețe cartea din mână.

— V-o aduc eu acasă.

— Ştiți unde locuim?

— Care om din Penang nu ştie, domnule Loh? Fiul dumneavoastră se va întoarce curând, sunt sigură de asta, iar atunci va avea de recuperat noile cărți ale lui Willie.

Ochii lui s-au trezit dintr-odată la viață, iar privirea i-a devenit pătrunzătoare.

— Banii pe care i-am donat pentru Tongmenghui, doamnă Hamlyn, asta e o chestiune care n-a fost niciodată făcută publică, nu s-a scris niciodată despre asta în ziare. Aceasta a fost condiția pe care am pus-o doctorului Sun. Mă întreb... cum de ați aflat dumneavoastră despre asta?

N-a aşteptat răspunsul meu – m-a salutat cu o mişcare a capului şi a plecat. L-am privit până a dispărut din raza mea vizuală, iar cărarea era din nou pustie.

Mi-am schimbat poziția în pat, privind umbrele de deasupra mea. După un timp, m-am ridicat şi m-am dus la fereastră. Luna se sufoca printre nori, iar marea era iritată, agitată de curenții neliniştiți ai adâncurilor.

Mi-am pus halatul de casă şi am coborât la parter, cu exemplarul din *A tremurat o frunză* în mână. Intenționasem să merg în bibliotecă, dar o fantă palidă de lumină m-a atras către salon. Willie şedea tolănit în fotoliul său, citind la lumina unei veioze. Şi-a ridicat ochii din pagină în clipa când m-am aşezat în fața lui.

— Nici tu nu poți să dormi? a întrebat, mijind ochii spre cartea din mâna mea. Ei bine, unii dintre criticii mei ar spune că ai ales cel mai bun... somnifer.

Mi-a arătat cartea pe care o citea: *A Man of the Southern Seas*.

— E bună de ceva? am întrebat.

— Bine scrisă, dacă nu ai mari pretenții. Dar n-a reuşit încă să mă adoarmă.

— Fratele meu e chiar mândru de cartea asta, să ştii.

A verificat numele autorului pe copertă.

— Geoffrey Crosby e fratele tău?

— Exact tipul care e atât de nerăbdător să-ți ia un interviu, am răspuns, zâmbind. Nu-ți face griji – n-am să-i spun ce-ai zis.

— Te rog... Ultimul lucru de care am nevoie acum e un... articol otrăvit din partea cuiva dornic să-mi... înfigă un topor în... spinare.

Descurajarea din vocea lui nu părea să-l caracterizeze.

— Pari cumva reținut de când ai ajuns aici, am continuat. Ce anume te supără?

Fața i s-a golit de orice expresie.

— Absolut nimic.

O clipă mai târziu, a părut să cedeze.

— Doar câteva veşti nedorite... de la avocaţii mei. Am făcut o, ah, o investiţie... neinspirată. Nimic serios, dar va trebui să mai scot o carte, cât mai curând... posibil.

În mod evident, era mai îngrijorat decât lăsa să se vadă.

— Deci de *asta* te-ai legat cu lanţuri de birou în fiecare zi. Câte poveşti ai scris până acum?

— Vreo două...

Ochii i-au alunecat pe cartea din poala mea.

— Dar niciuna nu se ridică la nivelul „Ploii”, am zis.

O expresie îndurerată i-a traversat chipul.

— Dar probabil ai adunat un adevărat tezaur de poveşti de-a lungul călătoriilor tale.

— Nu-i chiar atât de simplu să mergi într-un loc şi să „aduni” pur şi simplu poveşti, a răspuns Willie. Povestea e cea care trebuie să *ceară* să fie pusă pe hârtie. În privinţa celor... mai bune poveşti ale mele, am simţit mereu că nu sunt decât... un biet canal de comunicare.

Am încuviinţat încet.

— Asemenea unui pianist, am spus. Muzica nu vine din tine, ci curge prin tine.

— Exact aşa.

I-am arătat pagina de titlu din *A tremurat o frunză*.

— Simbolul ăsta ciudat, pe care-l pui pe cărţile tale, am zis, ce *e*?

— Se numeşte *hamsa*. E un simbol maur, menit să alunge... deochiul, a răspuns el. Reprezintă o sabie care despică... întunericul pentru a lăsa lumina să pătrundă.

Hamsa. Am savurat în tăcere cuvântul acela ciudat, o inspiraţie scurtă urmată de o capitulare lungă a aerului.

— Mereu mi s-a părut că seamănă cu un pin australian – linia aceea lungă, care coboară chiar din mijloc, reprezintă trunchiul, iar cele două linii curbe de deasupra simbolizează conturul coroanei.

— Cred că ai dreptate, mă gândesc acum, dacă tot ai adus vorba, a zis Willie ridicând din umeri. Vedem ceea ce vrem să vedem.

— Cum ai dat peste această *hamsa*?

— A fost a tatălui meu.... el a văzut-o în Africa de Nord. După moartea mamei, a hotărât să-şi construiască o casă de vară pe... malul Senei, la câțiva kilometri de Paris. În fiecare duminică mă ducea să vedem în ce stadiu erau lucrările. Avea acelaşi simbol gravat pe... ferestre.

Amintirea îi înmuiase vocea.

— Plimbările acelea cu barca pe fluviu, în dimineţile încremenite şi ceţoase, erau singurele momente pe care le petreceam împreună singuri, văduvul îndoliat şi fiul îndurerat. Dar n-am petrecut nici măcar... o noapte în casa aceea.

— De ce nu?

— A murit la scurt timp... după terminarea casei. Însă din clipa aceea am adoptat *hamsa* drept propriul meu... simbol.

Privirea lui s-a îndreptat spre pianul cufundat pe jumătate în umbră.

— Vrei să ne cânți ceva?

Nu mai atinsesem de multă vreme pianul, dar m-am ridicat şi m-am apropiat de el. Scaunul a gemut discret în clipa când m-am aşezat. Am deschis capacul şi mi-am flexat de câteva ori degetele deasupra clapelor. Am început să mângâi notele introductive ale unei nocturne de Chopin. Degetele îmi tremurau, dar am devenit din ce în ce mai sigură pe măsură ce cântam. Am ratat câteva note ici, am introdus câteva colo, dar Willie m-a aplaudat încet la final – mai mult din politeţe, ştiam, decât pentru insipida mea reprezentație.

Umerii îmi urcau şi coborau în ritmul respirației mele prelungi, rostogolite, în timp ce mă deschideam în fața

încremenirii, a tăcerii tuturor acelor ani lungi, lungi, până când m-a umplut cu totul. Apoi, aproape fără a fi conştientă de propria-mi fiinţă, am apăsat o clapă, încă una, şi încă una. Notele timide s-au ţesut apoi în panglica unei melodii simple, tânguitoare. Pianul nu mai fusese folosit de foarte multă vreme, iar muzica, tulburătoare şi tristă, părea înregistrată pe un disc vechi şi zgâriat. Am interpretat melodia până la capăt. N-am ratat nicio notă, nici măcar o singură dată.

De data asta Willie n-a mai aplaudat. Vocea lui, pe care am auzit-o plutindu-mi peste umăr, era subjugată.

— Ce-a fost asta?

— Reynaldo Hahn, am spus, cu privirea ţintită asupra clapelor. *L'heure exquise*.

— După poezia lui Verlaine?

M-am răsucit încet, ca să-l pot privi. Faţa îi era scăldată în lumină, restul trupului său fiind cufundat în umbră.

— O ştii? am întrebat.

— Când eram tânăr... oh, acum o sută de ani... aveam obiceiul să... hălăduiesc pe dealuri cu o carte cu poezii de-ale lui. Asta, dacă îmi amintesc bine, era din volumul *La bonne chanson*.

A închis ochii şi, cu o voce fermă, fără să se bâlbâie nici măcar o singură dată, a început să recite:

La lune blanche
Luit dans les bois;
De chaque branche
Part une voix
Sous la ramée...

O bien-aimée.

L'étang reflète,

Profond miroir,
La silhouette
Du saule noir
Où le vent pleure...

Rêvons, c'est l'heure.

Un vaste et tendre
Apaisement
Semble descendre
Du firmament
Que l'astre irise...

C'est l'heure exquise.

Ultimul cuvânt a şuierat pe buzele lui, evaporându-se în umbră, după care ochii i s-au redeschis încet.

Tăcerea din jurul nostru, însăşi ţesătura nopţii, toate păreau mai dense. Până şi valurile, care luptau cu marginile uscatului încă de la începutul lumii, păreau să fi devenit stană de piatră. Pe coridor, inima îngreunată a ceasului bunicului continua să bată, la fel de impasibil precum un călugăr bătrân care-şi rostogoleşte mătăniile pe firul lor infinit.

— Unde anume începe o poveste, Willie? am întrebat.

Nu mi-a răspuns nimic o vreme. Apoi şi-a schimbat poziţia în scaun.

— Unde începe valul oceanului? a zis el. Unde anume formează o cută pe pielea apei, pentru a se umfla apoi şi a se extinde, năpustindu-se asupra malului?

— Vreau să-ţi spun o poveste, Willie, am spus.

Da, a răspuns. Împărtăşeşte-i povestea ta. Dă-i voie s-o scrie. Lasă lumea întreagă s-o cunoască.

Melodia pe care o cântasem mai devreme părea să plutească în continuare în aerul dintre noi, această muzică ce nu cunoştea începutul şi sfârşitul; o muzică a timpului.

CARTEA A DOUA

Capitolul 8

Lesley

Penang, 1910

I

Dacă aş fi romancieră, Willie, ți-aş spune că m-am trezit în dimineața de 25 aprilie cu o stare de nelinişte, cu sentimentul că, din ziua aceea, viața mea nu va mai fi niciodată la fel. Asta ar face o romancieră, nu-i aşa? Dar, ca să fiu sinceră (şi am de gând să fiu cât se poate de sinceră cu tine), n-am simțit nimic, absolut nimic de felul ăsta, când m-am trezit dimineața. Am deschis ochii, aşa cum făceam mereu, la şase şi jumătate. Am mai stat puțin în pat, ascultând valurile somnoroase, în timp ce lumina de afară se schimba, cerneala nopții diluându-se în razele răsăritului. În timp ce coboram la parter, am aruncat o privire în dormitorul fiilor mei. Încă dormeau în pătuțurile lor, cuibăriți ca nişte purceluşi sub perdelele pentru țânțari,

dar bătrâna mea *amah*, Ah Peng, se trezise deja şi tocmai se îmbrăca în uniforma Sor Hei: pantaloni negri de bumbac şi cămaşă albă apretată, încheiată până la gât. Avea părul strâns la spate, într-un coc lucios. Femeile din comunitatea Sor Hei făcuseră jurământ de castitate şi celibat, de a trăi împreună şi de a se îngriji una pe alta la bătrâneţe. Vârsta exactă a lui Ah Peng era un mister; bănuiam că avea vreo şaizeci şi ceva de ani, dar nici măcar ea nu ştia sigur.

Robert şedea la masa de pe verandă, îmbrăcat la costum, cu o cămaşă Turnbull & Asser albă, apretată, şi o cravată în dungi, cu părul pieptănat şi dat cu pomadă. După patru ani de căsătorie, îl consideram la fel de frumos ca atunci când îl văzusem pentru prima oară. Era considerat unul dintre cei mai eleganţi bărbaţi din Coloniile Strâmtorilor şi din Federaţia Malaya. Se mai îngrăşase – de-a lungul anilor, dezvoltase o adevărată plăcere pentru mâncarea locală, de obicei dulce şi uleioasă –, dar era unul dintre norocoşii cărora o talie mai plinuţă nu făcea decât să-i dea un plus de gravitate, ca un copac maiestuos cu un trunchi gros şi solid.

A ridicat ochii din corespondenţă, zâmbindu-mi:

— Bună dimineaţa, draga mea.

— Bună dimineaţa, dragul meu, am zis.

M-am oprit pe treptele de sus ale verandei şi mi-am aruncat ochii peste grădină. Peste tot în jurul peluzei ţâşneau păsări. Gardul înalt de hibiscus ce delimita proprietatea noastră de cea a familiei Warburton era presărat cu bucheţele de flori roşii; în straturile de sub verandă, o vrabie îşi freca aripile de frunze, scăldându-se în rouă. Undeva pe plajă, un bărbat în vârstă îşi plimba terierul. Am inspirat adânc dimineaţa în corpul meu. Era momentul meu preferat al zilei, când lumea era răcoroasă şi proaspătă.

— Cantlie m-a rugat să mă întâlnesc cu unul dintre foştii lui elevi, după ce se întoarce din America, a zis Robert în timp ce mă aşezam. Un anume doctor Sun Yat-sen.

— Un chinez?

— Mai rău – un revoluționar. Guvernul chinez a pus o recompensă pe capul lui, una considerabilă.

Avuseserăm tot felul de personaje invitate în casa noastră de-a lungul anilor – parlamentari şi diplomați, scriitori şi actori, cântăreți şi artişti –, dar era prima dată când aveam de-a face cu un revoluționar.

— Nu e periculos, nu-i aşa?

— Cantlie nu ne-ar trimite la uşă un nebun – cel puțin aşa sper. Dar ar fi interesant să auzim ce are de spus acest individ despre China.

— Când ajunge?

A verificat încă o dată textul scrisorii.

— Cât de curând.

Mi-am uns pâinea prăjită cu un strat gros de dulceață de cocos, am muşcat dintr-un colț şi am ridicat *Penang Post* din teancul de ziare. Ştirile erau, ca de obicei, plictisitoare şi neînsemnate: o listă de bărbați şi femei care se îmbolnăviseră sau care se răniseră; oameni care se întorseseră acasă în concediu; numele pasagerilor care debarcaseră în Penang; cele mai recente cărți disponibile pe rafturile bibliotecii.

Eram pe punctul de a da pagina, când mi-a atras atenția un titlu micuț, în colțul din stânga-jos.

— Doamne Dumnezeule!

— Ce s-a întâmplat?

— Ethel a fost arestată!

Robert m-a privit pe deasupra scrisorii.

— Ce Dumnezeu a făcut?

Am citit repede rândurile micuțe şi înghesuite ale articolului.

— A ucis un om.

— Mousy Ethel Proudlock?

— Omul încerca s-o violeze.

— Doamne Dumnezeule... Presupun că gusturile nu se discută, nu-i aşa?

— Nu e deloc amuzant, Robert.

— Cine-i amărâtul?

— Numele lui...

Vocea mi-a pierit şi am fost nevoită să încerc din nou.

— Numele lui e William Steward. L-a împuşcat în urmă cu două nopți.

În mintea mea se îmbulzeau o sută de gânduri. Nu eram decât pe jumătate conştientă de faptul că Robert îmi trăgea cu delicatețe ziarul din mână. „Audierea de ieri a doamnei Ethel Proudlock în fața Curții de Justiție din Kuala Lumpur a durat mai puțin de cinci minute", a citit el cu voce tare. „A fost eliberată după ce tatăl ei a plătit o mie de dolari cauțiune. Săptămâna viitoare va avea loc o anchetă a poliției, care va stabili dacă femeia va fi sau nu judecată pentru crimă."

Zgomotul din mintea mea a amuțit – cel puțin pentru moment.

— Crimă? Dar nu făcea decât să se apere.

— Dacă a recunoscut că l-a ucis, trebuie stabilit dacă va fi sau nu acuzată de crimă. Aşa spune legea.

— Dar omul ăla a încercat s-o violeze!

— Linişteşte-te, draga mea. Ancheta nu e decât o formalitate, atâta tot. Va scăpa basma curată, doar cu un avertisment.

— Trebuie să mă duc în Kuala Lumpur, am zis.

— Scrie-i mai întâi. Probabil că ultimul lucru de care are chef în clipa asta sunt oaspeții.

Robert şi-a pus jacheta şi a venit să mă sărute. După ce a plecat, în urma lui a rămas o dâră de parfum Floris. Iubisem întotdeauna parfumul acela pe pielea lui.

Eu şi Robert cunoscuserăm familia Proudlock în urmă cu trei ani, la o petrecere organizată de Bennett Shaw, în Kuala Lumpur. Bennett era director la Victoria Institution, una dintre cele mai vechi şcoli din Kuala Lumpur. El şi soţia lui trăiau într-un bungalow spaţios, pe un teren izolat ce făcea parte din domeniile şcolii.

Ethel se născuse în Kuala Lumpur. Era cu un an mai tânără decât mine. Soţul ei, William, venise de la Londra pentru a prelua un post de profesor la Victoria Institution. Erau căsătoriţi de mai puţin de un an atunci când i-am cunoscut. Lui Robert, soţii Proudlock i s-au părut insipizi şi nesofisticaţi, dar eu şi Ethel ne-am simţit bine împreună. După seara aceea, ne-am scris săptămânal şi ne vedeam de fiecare dată când ajungeam în Kuala Lumpur. Ori de câte ori se întâmpla ca ea şi William să vină în Penang, stăteau la noi. Soţiile altor prieteni de-ai lui Robert n-au întârziat să mă informeze că tatăl lui Ethel, şeful brigăzii de pompieri, era un tip insignifiant, dar le-am ignorat.

În acelaşi an, cu puţin timp în urmă, soţii Shaw se întorseseră în Anglia, în concediu. Aveau să lipsească zece luni. William Proudlock a fost numit director în locul lui Bennett, ceea ce a permis cuplului Proudlock să se mute în bungalowul familiei Shaw. Ethel n-a spus-o niciodată, dar ştiam amândouă că funcţia care-i fusese încredinţată soţului ei reprezenta şi o ascensiune pe scara socială.

În timp ce stăteam la masă şi luam micul-dejun în acea dimineaţă de aprilie, cu ziarul în mână, gândurile îmi zburau spre ultima discuţie pe care o avusesem cu Ethel. Se întâmplase cam cu o lună în urmă, când îl însoţisem pe Robert în Kuala Lumpur cu ocazia unuia dintre procesele

sale. Îmi aduceam aminte ce-mi spusese în dimineaţa aceea, în salonul aglomerat în care ne beam ceaiul. Stătusem acolo, tot mai şocată şi oripilată, pe măsură ce-mi povestea. O avertizasem asupra faptului că acţiona cu nesăbuinţă şi că vor fi consecinţe teribile, dar asta era mai rău decât orice mi-aş fi putut imagina. Mult, mult mai rău.

Puţin mai târziu, în aceeaşi dimineaţă, ieşeam din farmacia George Town de pe Beach Street, când l-am văzut pe fratele meu plimbându-se pe trotuar, cu mâinile în buzunare. S-a oprit să admire ceva expus într-o vitrină. I-am făcut cu mâna, iar el a venit spre mine.

— Mor după o ceaşcă de ceai, am zis. Ce zici de Tiffin Room?

— Îmi pare rău, Les, dar nu pot, mi-a răspuns el. Treburi urgente. Mi-am petrecut toată dimineaţa intervievându-l pe preşedintele Asociaţiei Anti-Opiu, iar acum trebuie să mă duc să-l transcriu.

Încă de când eram copii puteam să-mi dau seama dacă mă minţea.

— Nu părea că te grăbeşti prea tare, am spus. Nu te-am mai văzut de săptămâni întregi, Geoff. Haide...

L-am condus pe Beach Street, până la Tiffin Room. Era cel mai la modă loc unde se întâlneau doamnele după cumpărăturile de dimineaţă. Proprietarul, un fost bucătar hainanez[19] care nu fusese niciodată în Anglia, îşi decorase ceainăria după o imagine pe care o avea despre cum ar trebui să arate o cafenea din Londra. Pe pereţi atârnau acuarele înfăţişând Big Ben-ul, Palatul Buckingham, Piaţa Trafalgar şi catedrala St. Paul. Am salutat dând din cap una sau două persoane pe care le cunoşteam, în timp ce chelnerul ne conducea spre o masă de la fereastră.

---

[19] Locuitor al insulei Hainan, din Marea Chinei de Sud.

— Ce-ai aflat despre Ethel Proudlock? l-am întrebat pe fratele meu după ce am făcut comanda.

— N-ai vorbit cu ea?

— I-am trimis o telegramă în dimineața asta, am zis, în timp ce mă aplecam spre el. Care-i treaba, Geoff? Ştii ceva?

Toți cei pe care-i întâlnisem în oraş în dimineața aceea nu voiau să discute decât despre omor, dar nimeni nu cunoştea detalii legate de ceea ce se întâmplase între Ethel şi William Steward în noaptea aceea.

— Poliția şi avocatul lui Ethel sunt muți ca nişte francmasoni, a zis Geoff. William Steward a fost înmormântat azi-dimineață. La slujbă au fost doar câțiva oameni. Bietul de el...

— Era colonist?

— A fost directorul unei mine din Salak South, care a dat în cele din urmă faliment. A lucrat apoi la o firmă de inginerie, deplasându-se la diverse mine sau plantații de cauciuc pentru a repara tot felul de utilaje.

Ne-au sosit ceaiul şi brioşele, iar eu am tăcut, aşteptând ca fratele meu să umple ceştile.

— Cum arăta? l-am întrebat după ce am luat o gură de ceai.

— Un tip masiv, corpolent. Cu început de calviție, deşi avea doar treizeci şi patru de ani.

Geoff şi-a pus trei lingurițe de zahăr în ceai.

— Un formidabil jucător de rugby. Tăcut şi timid, din câte mi s-a spus. N-avea prea mulți prieteni. Nu-i plăcea prea mult nici să... Geoff a făcut o mişcare din mână, ca şi cum ar fi dus o sticlă la buze. Poate de-asta.

În Kuala Lumpur locuiau mai puțin de opt sute de europeni, aşa că probabil îl întâlnisem la un moment dat pe William Steward la Selangor Club, dar dacă-l văzusem, cu siguranță nu mi-a atras câtuşi de puțin atenția.

— Era căsătorit?

— Burlac, a zis Geoff cu gura plină. Le trimitea lunar bani mamei şi surorii lui din Anglia. Numai Dumnezeu ştie cum se vor descurca de-acum încolo.

Pentru prima dată de când citisem despre moartea lui, William Steward devenea real pentru mine, căpătând conturul unei fiinţe umane, nemaifiind doar un nume din ziar. Trăise – mâncase, gândise, îşi tachinase prietenii şi fusese tachinat de către ei –, până când Ethel îi luase toate astea.

Geoff şi-a pus ceaşca pe masă.

— Ce face Robert?

Ceva din tonul vocii lui m-a tulburat.

— E foarte ocupat. Bătrânul Stephen Mayhew a murit...

— Atac de cord, ştiu... În urmă cu două luni.

— Ei bine, Robert a rămas omul cu cea mai vastă experienţă acum, aşa că a fost nevoit să-i preia cazurile. Stă la birou până târziu, noapte de noapte.

Am renunţat să-mi mai ung brioşa cu unt şi am aşezat-o pe farfurie.

— Of, ce s-a întâmplat, Geoff?

— Are o aventură.

Preţ de o secundă sau două, cuvintele lui n-au avut niciun înţeles pentru mine. Apoi m-a izbit şocul.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Geoff!

Am aruncat o privire scurtă spre mesele din jur, dar nimeni nu părea să fi auzit cuvintele fratelui meu. Am întrebat în şoaptă:

— De unde ştii?

— L-am văzut.

Ochii îi erau îndreptaţi spre oamenii care-şi vedeau de treburile lor, dincolo de ferestre.

— I-am văzut.

— Cine e? Cine-i târfa asta nenorocită?

Înainte să apuce să răspundă, l-am prins de încheietura mâinii.

— Nu, nu-mi spune. De fapt, chiar nu contează, nu-i aşa?

I-am dat drumul.

— Doar o soție plictisită şi nefericită, bănuiesc. Nu ducem lipsă de aşa ceva pe-aici.

M-am lăsat pe spătarul scaunului.

— De-aia mă evitai?

Părea uşurat de faptul că fusese eliberat de povara acestui secret.

— Nu ştiam cum să-ți spun, a zis el.

— Cine mai ştie?

— N-am auzit vorbindu-se nimic. Nici măcar o şoaptă.

— Probabil ar trebui să apreciez faptul că a fost atât de discret.

— Chiar şi aşa, ştii bine ce spunea mama întotdeauna: „Penang e un *kampong*[20]..."

— „...şi toată lumea cunoaşte secretele tuturor."

Trăsuri, ricşe, căruțe trase de boi şi palanchine huruiau în sus şi-n jos, aglomerând strada. Din locul unde stăteam puteam să văd domul Băncii Hong Kong şi Shanghai, negru pe un turn de piatră albă. Era vizibil din aproape orice parte a oraşului; jumătatea de sus putea fi zărită chiar şi de pe plaja din fața casei mele. Biroul lui Robert se afla chiar în clădirea din vecinătatea băncii.

— Ce ai de gând să faci? m-a întrebat fratele meu.

Mi-am luat privirea de la stradă.

— Of, pentru numele lui Dumnezeu, Geoff, tocmai am aflat... Nu ştiu.

— *Trebuie* să faci ceva, Les.

Am ridicat dintr-o sprânceană, uitându-mă la el.

---

[20] Sat (în malaeză, în original).

— Ce-ai vrea să fac? Să-l împuşc?

— Mă gândeam să-l înfrunți.

— Şi dacă nu neagă? Dacă spune că e adevărat, iar asta ne duce la divorț?

O femeie între două vârste, de la o masă alăturată, s-a răsucit pentru a se holba la noi. Am coborât vocea.

— S-ar isca un scandal teribil.

— Se va uita.

— Aşa ceva nu s-ar uita *niciodată*. Niciodată... Nu... nu le pot face asta băieților mei. Nu pot.

Trebuia să ies de acolo, să plec de lângă fratele meu, să nu mai văd pe nimeni. M-am ridicat în picioare.

— Trebuie să plec. Am o listă întreagă cu lucruri de făcut azi.

— Şi trebuie să fii încântătoare la petrecerea aniversară a familiei Pykett din seara asta, de la E&O.

— Întotdeauna ştii totul, nu-i aşa?

— E o condiție esențială a meseriei mele.

S-a ridicat şi el în picioare.

— Te duc eu acasă.

— Stai şi termină de mâncat, am zis. E păcat de brioşe.

— Bine, mami.

L-am strâns tare de umăr. Mâna lui s-a agățat o clipă de mâna mea, după care mi-a dat drumul.

Simțeam ochii lui Geoff ațintiți asupra mea – am făcut cu mâna spre o ricşă. Slavă Domnului că s-a oprit imediat. I-am zâmbit fratelui meu, mi-am aruncat sacoşele pe banchetă şi am cerut să fiu dusă acasă. Bărbatul a ridicat hulubele ricşei şi s-a pus în mişcare. Am coborât copertina şi mi-am ascuns chipul în spatele ei, după care le-am permis, în sfârşit, lacrimilor îndelung reținute să mi se rostogolească pe obraji.

Când am ajuns acasă, am evitat-o pe Ah Peng – ochilor ei somnoroşi rareori le scăpa ceva – şi m-am dus direct pe plajă. Am păşit desculţă pe nisipul arzător. La capătul golfului, am traversat râul a cărui apă răcoroasă îmi ajungea până la glezne şi m-am căţărat pe cel mai înalt bolovan.

Am stat acolo, privind marea. Apa era limpede, iar bolovanii împrăştiaţi de-a lungul ţărmului semănau cu nişte vânătăi pe piele.

Ochii mă înţepau, dar îi simţeam uscaţi: îmi plânsesem toate lacrimile în ricşă. În ciuda a ceea ce-i spusesem fratelui meu, acum eram cuprinsă de un impuls copleşitor de a-l înfrunta pe Robert; aş fi vrut să-l pălmuiesc, să urlu la el, însă n-ar fi făcut decât să nege oricare dintre acuzaţiile mele. Îl cunoşteam prea bine. Divorţul de el mi-ar fi dat satisfacţia supremă, dar apoi mi-am amintit de doamna Logan – una dintre chiriaşele mamei, care divorţase de curând de soţul ei. Cu ochii minţii, vedeam din nou disperarea pe faţa ei, amărăciunea care-i schimonosea gura cu fiecare lună care trecea; mi-am amintit cum continua să poarte verigheta, agăţându-se de ea ca de un colac de salvare. Mama fusese nevoită să-i ceară să plece când nu a mai putut să-şi plătească chiria. Văzusem cum divorţul putea reduce condiţia unei femei: la început aş fi fost compătimită, tolerată, dar în cele din urmă aş fi fost alungată din lumea în care intrasem prin căsătorie, iar uşile ar fi fost închise şi zăvorâte în urma mea. Celelalte femei m-ar fi evitat, temându-se că le-aş putea fura bărbaţii. Aş fi fost nevoită să renunţ la statutul de mamă a fiilor mei, iar într-o bună zi, o altă femeie s-ar fi strecurat şi mi-ar fi luat locul. O, da, ştiam că asta mi s-ar fi întâmplat dacă aş fi divorţat de Robert.

Pe Robert îl întâlnisem pentru prima dată la una dintre seratele muzicale organizate vinerea ea de către doamna

Millicent Skinner. Pianistul ei căzuse de pe cal în dimineața aceea, aşa încât m-a rugat pe mine să acompaniez o cântăreață venită din Singapore (în mod normal, femeia aceea n-ar fi catadicsit nici măcar să se uite la mine dacă ne-am fi întâlnit într-un magazin – la urma urmelor, ea era soție de medic chirurg, în vreme ce eu eram doar o profesoară de muzică la Convent Light Street School).

Programul serii nu era solicitant – Schumann, Gilbert & Sullivan şi o selecție din baladele lui Chopin –, aşa încât puteam cânta totul cu ochii închişi. Parcurseserăm cam o treime din programul recitalului, când pisica birmaneză a familiei Skinner a năvălit în cameră şi a sărit pe pian. S-a aşezat confortabil chiar în fața mea şi, ridicându-şi în aer unul dintre picioarele din spate, a început să-şi lingă părțile intime, complet absorbită de ceea ce făcea. Tremurând din pricina râsetelor înăbuşite – alimentate de figura îmbujorată şi îngrozită a lui Millicent Skinner, aflată în primul rând –, am continuat să cânt, plină de curaj. Am remarcat atunci un bărbat la vreo patruzeci de ani, înalt şi bine făcut, situat undeva în spatele încăperii – şi el râdea în hohote reținute. La finalul recitalului, am luat birmaneza în brațe şi toate trei – cântăreața, eu şi pisica – am făcut o plecăciune în fața aplauzelor entuziaste şi a veseliei stârnite în rândul audienței. Tocmai mă pregăteam să plec, când bărbatul pe care-l remarcasem s-a apropiat de mine şi s-a prezentat.

— Ai cântat minunat – şi pisica a fost de aceeaşi părere, a început el, dar, înainte de a apuca să ne spunem mai multe, Millicent Skinner şi-a făcut apariția şi l-a târât după ea, pentru a-l prezenta altor doamne care aveau fiice de măritat.

Puțin mai târziu în cursul serii, Robert s-a apropiat din nou de mine şi m-a invitat la un ceai la hotelul E&O în după-amiaza următoare.

Când am ajuns, mă aştepta la masa lui de pe terasa instalată pe malul mării. A lăsat din mână cartea pe care o

citea – *Proprietarul* de John Galsworthy – şi mi-a tras scaunul. Cupluri şi familii stăteau de vorbă şi mâncau la mesele din jur. Un şir de palmieri areca mărginea terasa, iar frunzele lor lungi şi țepoase pieptănau briza. Corăbiile, joncile şi vapoarele cu aburi trasau linii albe, subțiri pe suprafața apei.

— Îmi aminteşte de Hong Kong, a zis el, atrăgându-mi atenția asupra unei jonci chinezeşti care tocmai intra în port. Ai fost vreodată acolo?

— M-am născut aici, am răspuns. Singapore e cel mai îndepărtat loc în care am călcat vreodată.

Ceaiul şi brioşele noastre au sosit. În timp ce mâncam, am aflat că fusese membru al baroului din Londra, după care s-a mutat în Hong Kong, unde a lucrat mai mulți ani înainte de a hotărî să se mute în Penang. Ajunsese cu numai o săptămână în urmă.

— Cu siguranță doamnele şi-au reclamat dreptul de a te avea pentru fiicele lor, am zis, muşcând cu grație din brioşă.

A izbucnit în râs.

— Penangul nu diferă foarte mult de Hong Kong.

Şi-a trecut palma peste tâmplă. Părul lui negru, dat cu pomadă, începea să încărunțească, sporindu-i aerul monden.

— Am început să rup puțină cantoneză în Hong Kong, dar constat că asta nu-mi prea foloseşte aici.

— Aici se vorbeşte dialectul hokkien.

— Îl vorbeşti?

— M-a învățat doica mea. Vorbesc şi malaeză.

— În cazul ăsta, va trebui să mă înveți şi pe mine, ce zici?

Am roşit. Mi-am întors privirea de la el, încântată de faptul că voia să mă invite din nou în oraş.

— De ce ai plecat din Hong Kong?

Toată lumea plecase din Pekin spre Hong Kong, după revolta violentă a boxerilor, mi-a explicat el. Oamenii

aduseseră cu ei poveşti despre ceea ce le făceau boxerii diavolilor străini.

— Din câte îmi dau seama, noi, albii, nu prea avem viitor în China.

Nu înțelegeam la ce se referea, dar am dat aprobator din cap. Deoarece China nu-mi stârnea prea mult interesul, l-am îmboldit să-mi povestească despre vechea lui viață, din Anglia.

— Încă de mică, am zis, mi-am dorit să trăiesc la Londra. Oh, să fiu departe, cât mai departe de Penang. Unde aş fi putut deveni o persoană diferită, fără legături cu trecutul şi cu alți oameni.

A urmat un moment de tăcere. Robert, din câte îmi dădeam seama, se uita din nou insistent la jonca aceea chinezească, la pânzele ei sinistre, ca nişte aripi de liliac, umflându-se în bătaia vântului. Ochii lui, atât de albaştri şi pătrunzători, erau întunecați de o emoție pe care n-o puteam descifra.

— *Caelum non animum mutant qui trans mare currunt,* „Cei care traversează marea îşi schimbă cerul, dar nu şi sufletul”.

S-a uitat apoi din nou la mine.

— Un poet roman[21] a scris asta.

Şi de ce ai străbătut jumătate de lume şi ce parte a sufletului tău ai încercat să schimbi? aş fi vrut să-l întreb, dar n-am făcut-o. Ani mai târziu, când îmi aminteam conversația purtată în după-amiaza aceea pe terasa de la E&O, mă gândeam... oare ce mi-ar fi răspuns dacă aş fi rostit întrebarea? Oare viața mea ar fi avut un alt curs?

În weekendurile care au urmat, de fiecare dată când mă scotea în oraş – la plimbări de seară, pe esplanadă, la o

---

[21] Horațiu.

piesă de teatru sau la cină, la E&O – îl învățam propoziții în dialectul hokkien şi în malaeză. Învăța foarte repede şi avea o memorie extraordinară.

Ne-am căsătorit în biserica St. George, la două luni după ce ne-am cunoscut. El avea patruzeci de ani, eu, douăzeci şi doi, dar îmi făcea o plăcere deosebită să fiu soția tânără a unui bărbat mai în vârstă. Sub ochiul educat al lui Robert, am învățat cum să mă îmbrac şi să mă port într-un fel care să-mi atenueze defectele şi să-mi scoată în evidență punctele tari. Robert ştia multe despre cărți, muzică şi teatru, plus numeroase lucruri legate de politică şi istorie. El mi-a făcut cunoştință cu Flaubert şi Tolstoi, cu Maupassant şi Dante şi cu un şir întreg de scriitori de care nu mai auzisem până atunci. M-a învățat să mă pierd în operele lui Donizetti şi Bellini (Robert nu-l suporta pe Puccini; ura în special *Madame Butterfly*, aşa c-o uram şi eu – o poveste atât de stupidă şi de puțin probabilă, chiar şi pentru o operă). Citeam mult şi eram la curent cu evenimentele din lumea întreagă, dar nu-mi etalam cunoştințele în niciun context social, decât în cazul în care conversația cerea intervenția sclipitoare a unui *mot juste*. Simțeam cum îmi creşte inima văzând mândria de pe fața lui Robert atunci când prietenii lui îşi întrerupeau conversațiile doar ca să ne privească ori de câte ori ne făceam apariția undeva. Şi savuram nopțile când se strecura în patul meu. Era un amant atent şi nu zăbovea niciodată mai mult decât se cuvenea.

Am renunțat la slujbă şi m-am dedicat activităților potrivite unei soții de avocat: dans şi tenis, Societatea Actorilor Amatori din Penang şi Clubul de Tir pentru Femei. M-am înscris în corul bisericii şi am pus pe roate mai multe comitete dedicate acțiunilor de caritate; organizam „acasă" tot felul de serate muzicale, care erau, trebuie s-o spun, mai bine frecventate decât cele ale lui Millicent Skinner.

Apoi a sosit primul nostru copil – i-am pus numele James, după tatăl lui Robert. Naşterea lui Edward, al doilea băiat, a fost mai complicată, iar doctorul ne-a avertizat că nu voi mai putea avea alți copii. Vizitele nocturne ale lui Robert în dormitorul meu s-au rărit din ce în ce mai mult, iar în cele din urmă au încetat. Îi duceam dorul, dar aveam totuşi un soț chipeş şi iubitor şi doi băieți frumoşi şi locuiam într-o casă pe malul mării. Ce altceva îmi mai puteam dori?

Era la vremea refluxului. Am coborât de pe bolovani şi am pornit-o înapoi spre casă, mergând de-a lungul țărmului. În seara aceea, când s-a întors acasă, Robert m-a găsit tolănită pe sofaua de ratan de pe verandă, prefăcându-mă cufundată într-o carte.

— Draga mea, te-ai ars, a remarcat el desfăcându-şi cravata şi aşezându-şi jacheta pe spătarul scaunului.

— Da, aşa e.

M-a privit ciudat, dar l-am ignorat. Am schimbat două vorbe despre cum fusese ziua fiecăruia, după care am urcat să ne spălăm şi să ne schimbăm pentru petrecerea soților Pykett. Nu era decât o altă seară din viața pe care ne-o construiserăm împreună.

Sala de bal a hotelului Eastern & Oriental era înțesată de oaspeții familiei Pykett. Aerul era sufocant, în ciuda faptului că toate ferestrele franțuzeşti erau larg deschise spre grădină. Țineam în mână paharul cu vin şi mă uitam la femeile din jurul meu. Cunoşteam pe aproape toată lumea de acolo, la fel cum şi ele mă cunoşteau pe mine. Am gemut în sinea mea în clipa când am văzut-o pe doamna Biggs, soția directorului Departamentului de Ricşe, croindu-şi drum direct spre mine. Cu o voce tunătoare, care putea fi

auzită până pe continent, m-a întrebat dacă era adevărat că Ethel Proudlock avusese o aventură cu William Steward.

— O minciună sfruntată, i-am spus pe un ton tăios. Oamenii ar trebui să-şi țină gura atunci când nu au habar despre ce vorbesc.

— Ei bine, nu-i cazul să-ți reverşi furia asupra *mea*, dragă Lesley, a zis ea răsfirându-şi degetele peste pieptul monumental. Dar ştii cum se spune „Nu iese fum fără foc."

Privind-o pe doamna Biggs îndepărtându-se cu mersul ei legănat, Robert a spus:

— Toată lumea de la birou vorbeşte numai despre asta. Bietul om, împuşcat ca un câine turbat. Un mod îngrozitor de a muri.

— Ce naiba aveți, tu şi Geoff? „Bietul om" pe dracu'! În caz că ai uitat, „bietul om" a încercat s-o violeze pe Ethel.

— Nu ştim ce s-a întâmplat acolo, nu-i aşa? a zis el, privindu-mă cu atenție. Te simți bine, draga mea?

Mă pregăteam să-i dau o replică, însă am fost salvată de un chinez care a venit să-l salute pe Robert. Avea cel mult treizeci de ani, era longilin, cu ochi scânteietori şi un aer spilcuit, dat de cravata lui neagră.

— Draga mea, a spus Robert, el e noul meu asistent, Peter Ong Chi Seng.

— Sper să-i poți fi de ajutor soțului meu, am zis. Munceşte mult, *mult* prea mult în ultima vreme.

Zâmbetul i-a transformat ochii în două fante, făcându-l să semene cu o pisică adormită.

— Are standarde foarte înalte, doamnă Hamlyn.

Engleza lui era frumoasă, fiecare cuvânt ieşind de pe buzele lui într-o formă perfectă.

— Învăț foarte multe lucruri de la domnul Hamlyn.

Chinezul studiase dreptul la Gray's Inn, mi-a spus el, răspunzând întrebărilor mele, iar într-o lună avea să se însoare cu o fată pe care părinții o găsiseră potrivită pentru

el. Câteva minute mai târziu, şi-a cerut scuze şi a traversat încăperea, alăturându-se unui alt grup de oameni.

— Pare competent şi harnic, am spus.

— E încă foarte tânăr, a răspuns Robert, şi trebuie să acorde mai multă atenţie pregătirii dosarelor. L-am luat doar pentru că-i datoram o favoare tatălui său.

Oamenii continuau să sosească, umplând sala de bal. Noel Hutton şi soţia lui, Emma, ni s-au alăturat, în colţul în care ne retrăseserăm. Am schimbat câteva vorbe, însă eram conştientă de faptul că privirea lui Robert rătăcea prin încăpere. I-am scrutat chipul, în căutarea unui semn – o clipă de ezitare, o strălucire a ochilor, o privire care să zăbovească puţin mai mult asupra unei femei anume –, dar n-am observat nimic. Adevărul este că nu aveam nici cea mai vagă idee despre ceea ce căutam.

Fără niciun avertisment, feţele din jurul meu au început să-şi piardă contururile; simţeam cum mâini invizibile îmi strângeau grumazul din ce în ce mai tare. Lăsându-mi paharul în mâna lui Robert, am bâiguit câteva scuze adresate lui Noel şi Emmei, după care mi-am croit drum prin mulţime şi am ieşit în grădină. Aproape fără să-mi dau seama ce fac, am pornit-o pe aleea pietruită care şerpuia printre palmierii areca, trecând de şirul de tunuri montate pe socluri din beton, îndreptate spre mare. Am continuat să merg până am ajuns la digul de la capătul peluzei hotelului. Mi-am lipit mâinile de marginea digului şi m-am forţat să respir încet.

Robert m-a ajuns din urmă câteva secunde mai târziu.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic. Aveam nevoie de puţin aer, atâta tot.

Din locul acela, aproape că puteam să văd, undeva în depărtare, casa noastră. În clipa aceea, nu-mi doream altceva decât să merg acasă şi să-mi strâng copiii în braţe.

Valurile loveau uşor bolovanii din spatele digului, în timp ce briza serii răvăşea coroanele palmierilor areca. M-am sprijinit de dig şi am privit spre dependinţele hotelului. Pe terasă, unul dintre chelneri aprindea lumânările de pe mese; iar acolo, sub palmieri, băusem pentru prima dată ceai alături de Robert, cu numai cinci ani în urmă.

Robert şi-a făcut de lucru cu pipa, până când a reuşit s-o aprindă. Am observat că şi el se uita spre terasă, cu o privire pierdută. Oare şi în mintea lui plutea aceeaşi amintire?

— Cei doi de acolo, am spus, arătând printr-o mişcare a bărbiei spre doi chinezi care străbăteau peluza cu paşi mari, îndreptându-se spre noi. Cred că vor să-ţi vorbească.

Robert a expirat un norişor subţire de fum, privindu-i cu atenţie.

— Nu i-am mai văzut niciodată până acum.

Cei doi chinezi s-au oprit în faţa noastră.

— Domnul Robert Hamlyn? a întrebat cel mai tânăr, întinzând mâna spre Robert. Sunt doctorul Arthur Loh. Iar acest domn – şi a arătat spre bărbatul de lângă el – este doctorul Sun Yat-sen.

Bărbatul şi-a lipit palma de abdomen şi a făcut o mică plecăciune. Avea vreo patruzeci şi ceva de ani, îmbrăcat într-un costum gri, cu o vestă de aceeaşi culoare încheiată peste o cămaşă albă, şi un papion albastru. Avea trăsături fine, cu ochi scânteietori, inteligenţi şi un nas subţire şi frumos conturat pentru un chinez. Mustaţa îi era proaspăt tunsă, iar părul, dat cu pomadă şi îngrijit, era meticulos pieptănat pe o parte. M-am gândit că semăna mai curând cu un diplomat – şi încă unul chipeş, pe deasupra – decât cu un revoluţionar vânat de guvernul propriei ţări. Ochii ni s-au întâlnit. I-am susţinut privirea preţ de o bătaie a inimii, după care am întors capul.

— Când aţi ajuns? a întrebat Robert.

— Am sosit din Singapore în după-amiaza asta. Doctorul Cantlie m-a rugat să vă caut. Vă transmite salutările sale.

— Vă asumați un mare risc, nu-i aşa?

Robert şi-a fluturat pipa în direcția unui grup de chinezi care-l priveau cu atenție pe Doctorul Sun.

— Sunt de la legația dumneavoastră. Şi sunt sigur că l-am văzut şi pe consulul chinez pe undeva pe aici.

— Acesta este teritoriu britanic. Aici n-ar îndrăzni să mă atingă nici măcar cu un deget.

Doctorul Sun le-a aruncat un zâmbet dispreţuitor; chinezii au continuat să-l urmărească, fără nicio expresie pe chipuri.

Doctorul Sun a stat de vorbă cu noi, până când doctorul Loh i-a atins cotul. Atunci s-a oprit şi a scos un ceas de buzunar din aur.

— Vă rog să mă scuzați, domnule Hamlyn. Trebuie să țin un discurs la Khoo Kongsi.

— Un discurs politic? a întrebat Robert cu o naivitate prefăcută.

— Am convingerea că sunteți perfect conştient de faptul că aş fi deportat imediat în cazul în care aş face aşa ceva aici. Nu, nu – voi ține o prelegere despre literatura şi istoria Chinei, absolut nimic sediţios.

— Fără îndoială, *Romanul cavaleresc al celor Trei Regate*[22] va avea o pondere importantă, a zis Robert.

— Ei bine, în definitiv, este unul dintre marile romane ale Chinei.

— Sunt sigur că auditoriul dumneavoastră va răspunde cu entuziasm poveştilor despre revolte şi înlăturarea de la putere a împăraților, a spus Robert. Veniți să bem ceva mâine. Şi dumneata, doctore Loh. Locuim în Casa

---

[22] Atribuit lui Luo Guanzhong (cca 1330-cca 1400), este considerat unul dintre cele patru romane clasice ale literaturii chineze.

Cassowary, pe Northam Road. Să zicem pe la cinci şi un sfert?

Doctorul Sun a mai făcut o plecăciune scurtă, după care cei doi bărbaţi au plecat. Am observat că şi chinezii de la legaţie îi urmăreau cu privirea în timp ce se îndreptau cu paşi mari spre şosea.

— Un revoluţionar, a zis Robert. Sper că nu va stârni niciun fel de necazuri pe-aici.

Şi-a lovit uşor pipa de zidul digului şi a pus-o în buzunar.

— Ar fi bine să ne întoarcem, draga mea, a adăugat el. Charles va ţine cu siguranţă unul dintre nesfârşitele lui discursuri şi voi avea nevoie de un pahar mare cu vin, să-i pot supravieţui.

A scuturat din cap.

— Treizeci de ani de căsătorie. Care dintre ei crezi că merită medalia?

II

Revoluţionarul chinez şi-a făcut apariţia exact la cinci şi un sfert, a doua zi după-amiaza, iar servitorul l-a condus spre verandă. Robert tocmai se întorsese acasă şi avea încă pe el cămaşa descheiată la gât, cu cravata răsucită pe măsuţa de cafea.

În dimineaţa aceea, după ce plecase la birou, am trimis un servitor să-mi anuleze toate întâlnirile, sub pretextul că răcisem. Nu suportam gândul de a da ochii cu prietenele mele, întrebându-mă încontinuu dacă ştiau de aventura lui Robert. Am rămas acasă şi m-am jucat cu băieţii mei, însă agitaţia şi plânsetele lor n-au făcut decât să mă irite şi mai tare. Tot ce făceau servitorii mi se părea greşit. Am apăsat furioasă clapele pianului, cântând cele mai zgomotoase şi furtunoase bucăţi muzicale, iar când asta nu mi-a domolit

mânia, am trecut la piese line, melancolice. Am hotărât să-l înfrunt pe Robert; puțin mai târziu mi-am spus că n-o voi face; o jumătate de oră după aceea m-am răzgândit. Şi am continuat aşa până când am simțit că-mi pierd mințile. M-am dus la plajă şi am înotat în susul şi-n josul golfului, pierzându-mă în zvâcnetul mării. Când am ieşit în cele din urmă din valuri, clătinându-mă pe picioare, m-am prăbuşit pe nisip şi am rămas întinsă acolo. Epuizarea îmi amuțise gândurile, ceea ce era bine, dar imediat ce am intrat în casă au început să urle din nou la mine. Aşa că l-am întâmpinat pe doctorul Sun cu un zâmbet călduros şi plin de recunoştință – prezența lui avea să facă seara aceea lungă ceva mai uşor de îndurat.

— Doctorul Loh vă transmite regretele sale, a zis doctorul Sun. Fiica lui nu se simte prea bine.

— Engleza dumneavoastră e fără cusur, doctore Sun, a spus Robert. Unde ați studiat?

Ne-a rugat să-i spunem Sun Wen. Se născuse într-un sătuc de la malul mării, undeva în sudul Chinei, la mai puțin de cincizeci de kilometri nord de Macao, ne-a povestit el în seara aceea. La doisprezece ani a fost trimis să locuiască împreună cu fratele lui mai mare în Honolulu. A stat acolo cinci ani, frecventând una dintre cele mai bune şcoli, dar fratele lui, alarmat de interesul său tot mai mare față de creştinism, a hotărât să-l trimită înapoi în China.

— După ce am văzut lumea, am fost consternat de propria mea țară. Satul meu era înapoiat, cu oamenii încătuşați de superstițiile lor, a zis Sun Wen. Am creat ceva... probleme... acasă, aşa că părinții m-au trimis în Hong Kong, să-mi continui studiile.

Un lujer de fum s-a ridicat din spirala pentru țânțari de la picioarele noastre.

— Ce fel de probleme? am întrebat.

— Am pătruns cu forța în templul satului şi am profanat statuile zeităților, mi-a răspuns Sun Wen. Şi, pe lângă asta, am spart tăblițele străvechi ale sătenilor.

— Ați călcat pe urmele lui Hong, nu-i aşa? Conducătorul răscoalei taipinilor... a intervenit Robert. Şi el a început la fel, nu-i aşa? Spărgând idolii şi tăblițele din templele satelor.

— Profesorul meu din sat luptase cu taipinii. Ne spunea tot felul de poveşti despre ei, a zis Sun Wen. Dar, spre deosebire de Hong Xiuquan, vă asigur că nu sunt fratele mai mic al lui Iisus.

Cei doi bărbați şi-au dat seama că mă pierduseră cu totul.

— Îmi cer scuze, draga mea... Hong Xiuquan a fost un erudit din provincia Kwangtung, mi-a explicat Robert. Ambiția lui a fost să devină oficial al curții, dar nu reuşea să treacă testele imperiale. După cea de-a treia – sau poate a patra? – nereuşită, a fost lovit de un acces de febră. În starea aceea de delir, a visat că a fost purtat pe sus până în Rai, unde a vorbit cu Dumnezeu, care i-a mărturisit că este tatăl lui Hong şi că Iisus e fratele lui mai mare.

— După ce şi-a revenit, a zis Sun Wen reluându-şi povestea, le-a spus tuturor celor din satul lui că de-acum era creştin şi că Dumnezeu, tatăl său, şi Iisus, fratele lui mai mare, îi încredințaseră misiunea de a pune capăt domniei împăratului şi de a întemeia un nou Ierusalim.

— Sigur nu l-a luat nimeni în serios, am zis.

— O, dimpotrivă... Hong s-a apucat să studieze Biblia cu sârguință şi a început să călătorească prin sate, convertindu-i pe oameni la creştinism – sau, mai bine zis, la propria lui versiune de creştinism.

Sun Wen mi-a zâmbit cu ironie, iar eu i-am întors zâmbetul.

— În numai un an, avea sute de adepți, mii, apoi zeci de mii.

— Şi dumneavoastră sunteţi creştin? a întrebat Robert.

— Nu aparţin creştinismului bisericilor. Aparţin creştinismului lui Iisus, care a fost el însuşi un revoluţionar.

Nu era nevoie să mă uit la Robert pentru a şti că-şi dădea ochii peste cap.

— Sun Wen, am spus repede, cum se face că-l cunoaşteţi pe doctorul Cantlie?

— Mi-a fost profesor la Şcoala de Medicină din Hong Kong. I-am fost interpret de fiecare dată când a vizitat satele de leproşi, pentru cercetările lui. Dar, mai mult decât atât, dacă n-ar fi fost el, nu m-aş fi aflat astăzi aici. Îi datorez viaţa.

— V-a vindecat de vreo boală rară? a întrebat Robert zâmbind.

— Măcar de-ar fi totul în viaţa asta atât de simplu, a răspuns Sun Wen.

— În ce fel v-a salvat viaţa? am întrebat.

S-a întâmplat la câţiva ani după ce-şi încheiase studiile. Sun Wen se întorsese în China şi organizase o revoltă în Canton, dar aceasta dăduse greş. A fugit apoi din ţară şi a călătorit prin lume – San Francisco, New York, Hawaii – cu scopul de a aduna fonduri pentru Societatea pentru renaşterea Chinei. În toamna anului 1896, doctorul Cantlie l-a invitat la Londra, unde l-a cazat la Gray's Inn. Era pentru prima dată în oraş şi nu cunoştea pe nimeni, cu excepţia soţilor Cantlie, pe care-i vizita în fiecare zi. Într-o dimineaţă, în timp ce traversa cu paşi mari Portland Place, îndreptându-se spre locuinţa familiei Cantlie, de pe Devonshire Street, a fost acostat de doi chinezi. Aceştia au început să-i vorbească şi, înainte să-şi dea seama ce se întâmplă, era deja înghesuit şi împins într-o clădire impunătoare, situată chiar la stradă.

— Cum am ajuns înăuntru, au trântit uşa şi au zăvorât-o, a zis doctorul Sun Wen. Am simţit cum mă cuprinde frica

atunci când am văzut numărul mare de chinezi aflați înăuntru, îmbrăcați cu toții în haine mandarine. Mult prea târziu, mi-am dat seama că eram captiv în sediul Legației chineze.

— Dacă-mi aduc bine aminte, Cantlie locuieşte chiar lângă legație, nu-i aşa? a intervenit Robert. Sunt sigur că te-a avertizat în privința asta.

— Nu, n-a făcut-o, dar nici nu credeam că vor îndrăzni să se atingă de mine pe teritoriul Angliei. Aveau de gând să mă trimită înapoi în China, unde urma să fiu judecat pentru trădare.

Sun Wen a făcut o pauză.

— M-ar fi găsit vinovat şi m-ar fi decapitat.

— Şi ce s-a întâmplat? am întrebat.

L-au încuiat într-un beci. Ferestrele fuseseră acoperite cu scânduri, aşa că nu putea striga după ajutor. Au trecut mai multe zile, însă nimeni nu ştia ce se întâmplase cu el. Era înfometat, dar, de frică să nu fie otrăvit, nu se atingea de mâncarea pe care i-o dădeau. În cele din urmă a reuşit să-l convingă pe unul dintre gardieni să ducă un bilețel familiei Cantlie. Trecuse deja o săptămână, iar el îşi pierduse orice speranță, când, într-o dimineață, uşa s-a deschis şi trei bărbați au coborât în subsolul unde se afla. L-au târât pe scări şi l-au aruncat în stradă.

— Doctorul Cantlie mă aştepta acolo, cu o cohortă de fotografi, a zis Sun Wen. Niciodată în viața mea n-am fost atât de fericit să văd pe cineva. Odată ajunşi acasă la el, mi-a povestit că se adresase Scotland Yard-ului şi Ministerului Afacerilor Externe, arătându-le biletul meu, dar aceştia nu fuseseră interesați de caz. Aşa că apelase la *The Times*. După aceea, toate ziarele din Londra preluaseră povestea răpirii mele. Aşa încât legația n-a avut încotro şi m-a eliberat.

— Ce experiență îngrozitoare, am zis.

Sun Wen şi-a scos ceasul de buzunar din aur şi i l-a arătat lui Robert.

— Un cadou de la doctorul Cantlie, pentru a celebra salvarea mea ca prin urechile acului. Îl port cu mine oriunde m-aş duce.

Robert a studiat ceasul, după care mi l-a întins. Ceasul Breguet păstra încă puţin din căldura atingerii lui. L-am ţinut câteva clipe în palmă, înainte de a i-l înapoia lui Sun Wen.

— Toate acestea s-au întâmplat în urmă cu paisprezece ani, a spus el. De atunci, călătoresc prin lume cu scopul de a strânge fonduri pentru partidul meu, Tongmenghui.

Şi-a strecurat ceasul înapoi în buzunarul vestei, pipăind umflătura mică pe care o forma sub material.

— În toţi anii ăştia nu m-am întors nici măcar o dată în China. Nici măcar o singură dată.

— Ce speraţi să obţineţi în urma revoluţiei pe care o puneţi la cale? am întrebat.

— Revoluţia nu e doar a mea, a zis el. E a tuturor chinezilor, din toată lumea. Vom pune bazele unei republici, unei republici în care toţi oamenii vor fi egali, în care toţi oamenii vor fi liberi – bărbaţi *şi* femei.

— Şi pentru asta vor să vă condamne la moarte?

— Să detronezi un împărat înseamnă să acţionezi împotriva ordinii naturale a Cerului, Lesley. Dar împăraţii au jefuit bogăţia Chinei. Bucată cu bucată, mi-au vândut ţara occidentalilor. Poporul meu moare de foame, nu are niciun viitor spre care să privească. Dinastia e coruptă şi decadentă. A sosit vremea să ne luăm ţara înapoi, a mai spus el întinzând mâna şi luând un pumn de aer.

— Să luaţi China înapoi? am întrebat. Dar China e condusă de poporul dumneavoastră.

— Draga mea, a intervenit Robert, manciurienii nu sunt chinezi.

— Cum adică nu sunt chinezi?

— Manciurienii au năvălit din câmpiile nordice în urmă cu trei sute de ani, au străpuns Marele Zid şi l-au izgonit pe împăratul dinastiei Ming, a zis Robert. Şi de atunci ei sunt conducătorii Chinei.

— I-au forțat pe toți chinezii să-şi lege părul în coadă, a mai zis Sun Wen, pentru a simboliza astfel sclavia poporului meu față de manciurieni.

— Dar dumneavoastră nu purtați părul legat, am spus. Ciudat lucru, dar nu m-am întrebat niciodată de ce unii dintre chinezii pe care i-am văzut – chiar şi servitorii noştri – îşi poartă părul legat în coadă.

— M-am tuns după ce am părăsit China.

— Chinezii stabiliți aici, în Strâmtori, au făcut deja asta, a zis Robert. Cu *mult* timp în urmă.

— Chinezii dumneavoastră din Strâmtori nu vorbesc decât limba engleză şi vă copiază obiceiurile şi tradițiile.

Un mormăit batjocoritor s-a strecurat afară din gâtlejul lui Sun Wen.

— Au impresia că Anglia e patria lor.

Apusul a înăsprit cerul. În casă, servitorii treceau dintr-o încăpere în alta, aprinzând luminile. Ah Peng i-a adus pe James şi pe Edward afară, pe verandă; băieții mei miroseau frumos, de la baia de seară, având părul încă ud şi pieptănat cu grijă. James şi-a încolăcit brațele în jurul piciorului meu, uitându-se la oaspetele nostru.

— Bună seara, tinere, a zis chinezul. Numele meu e Sun Wen. Pe tine cum te cheamă?

— James.

— Un nume nobil, cu rezonanță. Câți ani ai, James?

— Patru.

— Dumnezeule, eşti deja băiat mare!

Robert îl legăna pe Edward pe genunchi.

— Spune-i doctorului Sun câți ani ai.

Edward şi-a îngropat faţa în pieptul tatălui său. Robert l-a sărutat pe creştet şi mi-a zâmbit. În acel scurt moment, am simţit că i-aş putea ierta orice.

— Şmecheraşul ăsta mic de aici are trei ani, i-a zis el lui Sun Wen.

Am surprins o undă de durere în ochii chinezului.

— Aveţi copii, domnule Sun Wen?

— Am un fiu şi două fiice. Sun Fo are nouăsprezece ani. Studiază în Hawaii. Jin Yuan şi Jin Wan au şaisprezece şi, respectiv, paisprezece ani. Ele sunt în Hong Kong, împreună cu soţia mea.

— Probabil că-i vine greu soţiei dumneavoastră, să se mute mereu dintr-un loc în altul.

Mi-am sărutat băieţii şi i-am lăsat apoi din nou în grija lui Ah Peng, spunându-i să-i ducă în casă.

— Ele acceptă situaţia.

— Ele? am întrebat.

— Ambele mele soţii.

A avea mai mult de o soţie era un obicei acceptat, ba chiar admirat printre chinezii cu stare, şi nu era treaba mea câte soţii avea Sun Wen, însă toată seara stătusem acolo şi ascultasem discursul lui despre egalitate şi libertate, despre modernizarea Chinei; începusem chiar să privesc cu simpatie cauza lui.

— Credeam, am spus, că tocmai dumneavoastră, dintre toţi oamenii, aţi fi împotriva unui asemenea obicei primitiv.

— Nu te priveşte pe tine, Lesley, câte soţii are, a zis Robert. Mai vreţi un pahar, Sun Wen?

— Unul e de ajuns pentru mine, a răspuns Sun Wen.

— Ar trebui să aplicaţi aceeaşi regulă şi în privinţa soţiilor, am spus.

— Draga mea! m-a întrerupt Robert.

— E în regulă, Robert, a intervenit Sun Wen. Prima căsătorie a fost una aranjată, pe când eram foarte tânăr, Lesley. A doua a fost alegerea mea.

— O femeie mai drăguță – şi mai tânără –, fără îndoială, am adăugat.

— N-am întâlnit încă bărbatul care ar alege altfel, a zis Robert izbucnind în râs şi lovindu-şi genunchiul cu palma. Dumneavoastră ați întâlnit, Sun Wen?

— Mie nu mi se pare câtuşi de puțin amuzant, Robert.

M-am întors către Sun Wen.

— Toată seara ați vorbit despre egalitate, am continuat, cu degetul arătător îndreptat spre el. Dați-mi voie să vă întreb un lucru: după ce vă veți fi instaurat republica, ne veți permite şi nouă, femeilor, să ne luăm cât de mulți soți vrem? Unii mai tineri, mai chipeşi, mai virili? Aşa ar fi cinstit, nu credeți? Asta ar însemna *egalitate*.

— Ce-mi cereți, Lesley, e împotriva legilor firii, a spus Sun Wen.

— La fel şi rebeliunea împotriva împăratului – sau cel puțin aşa mi s-a spus.

Furia pe care mi-o ținusem în frâu de când aflasem despre aventura lui Robert amenința să se dea pe dinafară. Mă simțeam iresponsabilă, nesocotită. Viața pe care mi-o construisem cu Robert părea atât de fragilă; puteam distruge absolut totul cu doar câteva cuvinte.

— Discursul dumneavoastră despre egalitate nu înseamnă nimic, am continuat. Voi, bărbații, puteți avea toate femeile pe care le doriți, însă noi, femeile – vai, nu... *Noi* trebuie să stăm alături de bărbații noştri. *Noi* trebuie să tolerăm faptul că vă alegeți o altă soție, să tolerăm faptul că vă împreunați cu oricine aveți chef...

— Bați câmpii, Lesley, a intervenit Robert.

Stătea aplecat în scaunul lui, cu palmele lipite de cotiere, cu picioarele bine înfipte în pământ; părea gata să se repeadă la mine.

Am reuşit cu greu să mă abțin; după o clipă sau două respirația a început să mi se domolească, să redevină normală.

Sun Wen şi-a băgat mâna în buzunar şi a scos din nou ceasul de aur.

— Trebuie să plec, a zis el. Sunt aşteptat la Camera de Comerț a Chinei.

— O altă prelegere edificatoare despre literatura chineză? a întrebat Robert.

— Da, şi trebuie să-i conving pe oameni să se despartă de banii lor, să... ah... să ne ajute să cumpărăm mai multe cărți pentru clubul nostru de lectură. Poate ați dori să faceți o donație?

Încheieturile mele păreau ruginite de oboseală în clipa când m-am ridicat în picioare. Mă simțeam de parcă aş fi traversat un deşert nesfârşit.

— Ar trebui să vă avertizez, Sun Wen: populația hokkien din Penang e tare zgârcită. Cu cât sunt mai bogați, cu atât sunt mai strânşi la pungă.

Mi-am frecat degetul mare de arătător.

— Sunt *kiam-siap*[23] şi-s mândri de asta.

— Îi voi convinge să se răzgândească.

Robert l-a condus spre ieşire. Am coborât de pe verandă şi am păşit în grădină. Apusul cuibărea în coroanele copacilor. M-am oprit puțin sub pinul australian, după care m-am îndreptat spre marea îngustă. Nu mai pot continua aşa, mi-am spus; nu mă pot preface că totul merge bine

[23] „Zgârciți”, în dialectul hokkien.

între mine şi Robert. Voi ceda; mă voi face ţăndări. *Trebuie* să mă îndepărtez de el.

Lumina pălea dinspre muntele Jerai, cel mai înalt vârf al lanţului continental. Undeva în apropiere, un pescar se pregătea să plece pe mare. Un felinar atârna la prova sampanului, împrăştiindu-şi lumina peste apele tot mai întunecate. L-am privit vâslind cu mişcări lente şi fluide, propulsându-şi ambarcaţiunea tot mai departe de ţărm. Undeva în larg, pescarul se va opri din vâslit şi îşi va arunca năvodul. Acesta se va desface ca o floare sub barca lui, iar pe măsură ce noaptea va deveni tot mai densă, strălucirea felinarului său va hipnotiza peştii din adâncuri, ademenindu-i în plase. Era ceva atemporal, ca şi ciclul mareelor.

Când m-am întors acasă, Robert îşi termina băutura pe verandă.

— Mâine plec la Kuala Lumpur, s-o văd pe Ethel, am spus. Vreau să particip la audiere.

— Le voi trimite o telegramă soţilor Hubback.

Gândul de a fi nevoită să fiu sociabilă, să mă prefac în faţa prietenilor noştri că totul merge ca pe roate în viaţa mea, era mai mult decât puteam îndura.

— Prefer să stau la Empire.

— Singură?

A observat expresia serioasă de pe chipul meu.

— Bine, în regulă. Dacă asta vrei.

M-am întors să privesc din nou marea. Pescarul se micşorase, devenind o siluetă minusculă, iar la capătul îndepărtat al canalului, munţii se dizolvaseră deja în noapte.

III

Un praf de stele încă se mai agăța de cer când Robert m-a ajutat să cobor din trăsură în fața gării, dar străzile din jurul Weld Quay forfoteau deja de tramvaie, biciclete şi căruțe pline ochi cu foi de cauciuc afumat şi lingouri de staniu.

— Călătorie plăcută, draga mea, a zis Robert şi m-a sărutat pe obraz.

A trebuit să mă abțin să-mi întorc fața de la el.

— Nu uita să-i scrii lui Ethel.

Nu exista nicio şosea care să lege Penangul de continent, dar cu toate acestea mă simțeam mândră de faptul că aveam propria noastră gară (nu puteam fi mai prejos de Kuala Lumpur sau Singapore, nu-i aşa? La urma urmelor, *am fost* prima colonie britanică din Est). Mi-am cumpărat bilet şi am traversat drumul, mergând spre peronul de la care urma să mă îmbarc pe feribot. Mi-am găsit un loc lângă bord – încă de când eram doar o şcoliriță preferam să stau pe punte, simțindu-mă învigorată la vederea activităților din portul zgomotos şi aglomerat.

Jonci, sampane, barcazuri şi proa[24] acostau în port. Păsările de mare se scufundau şi se roteau pe deasupra velelor şi catargelor. Mai mulți hamali chinezi goi până la brâu, aplecați cu totul sub poverile uriaşe, se cățărau de pe o ambarcațiune pe alta, descărcând marfa în căruțele trase de boi înşirate pe chei. O macara descărca paleți cu foi de cauciuc afumat la bordul unui vas Norddeutscher Lloyd; muncitori indieni costelivi debarcau de pe un vapor cu aburi, purtându-şi bunurile într-o boccea pe care o purtau pe cap; undeva la capătul docului, un şir de pelerini musulmani se îmbarcau pe un vapor cu destinația Djedda.

---

[24] Ambarcațiune costieră lungă şi îngustă folosită în principal în insulele malaysiene.

Mă țineam de bord în timp ce feribotul îşi croia agitat drum prin canalul aglomerat, alunecând printre jonci, goelete şi nave Bugis cu ochi sinistri pictați la prora. La Butterworth, şeful de gară, un eurasiatic, mi-a luat valiza şi m-a condus la vagonul de clasa întâi. Trenul a părăsit gara la ora programată, exact şapte şi un sfert. Depozitele şi fabricile au lăsat curând locul satelor şi orezăriilor nesfârşite, ai căror muguri de orez de un verde fluorescent erau scăldați de lumina soarelui de dimineață. Apoi şi-a făcut loc jungla deasă, atât de aproape, încât puteam să întind mâna şi să smulg frunzele unei crengi care-mi trecea prin fața ochilor.

Soarele se ascunsese în spatele domurilor maure ale gării în clipa când am ajuns la Kuala Lumpur. Oraşul era mult mai aglomerat decât Penangul, aşa că a trebuit să aştept la rând pentru o ricşă. La hotelul Empire, administratorul ceylonez s-a grăbit să iasă din spatele biroului, pentru a mă întâmpina în holul cu tavan înalt.

— Ah, doamna Hamlyn, a zis el privind peste umărul meu. Domnul Hamlyn ajunge mai târziu?

— Domnul Hamlyn *nu* mă însoțeşte, dar a rezervat o cameră pentru mine. E pregătită?

Un fermier care-şi citea ziarul sub palele unui ventilator montat în tavan m-a privit în timp ce semnam în registru. M-a uimit faptul că nu mă mai cazasem niciodată singură într-un hotel – mă simțeam de parcă aş fi fost prinsă făcând un lucru scandalos.

Recepționerul mi-a înmânat cheia. Împreună cu un bilet scris de Ethel, prin care mă informa că aştepta vizita mea.

Bungalowul directorului se afla în capătul vestic al terenului de sport, pe malul râului Klang. Un gard dens de bambus proteja bungalowul de ochii celor de la şcoală. După ce treceai de gard şi ajungeai la intrarea în bungalow,

aveai impresia că te afli undeva la țară, impresie accentuată de vegetația luxuriantă a junglei îngrămădite pe celălalt mal al râului.

Servitorul m-a condus în salon. O toropeală grea, de după-amiază târzie pusese stăpânire pe casă. Privind în jur, am încercat să-mi aduc aminte când fusesem ultima dată acolo: probabil în urmă cu trei luni – la petrecerea de adio a familiei Shaw, organizată înainte de întoarcerea lor la Londra. Probabil că veştile despre moartea lui William Steward ajunseseră deja şi în gazetele londoneze. Oare cum se vor simți când vor afla că un bărbat – cineva cunoscut, judecând după numărul mic al europenilor din Kuala Lumpur – nu doar că fusese ucis în casa lor, dar că fusese ucis chiar de soția directorului în funcție?

Salonul avea deschidere spre verandă. Am ieşit să arunc o privire. Construită pe patru stâlpi de beton înalți de mai bine de un metru, casa avea o vedere neîngrădită spre râul care curgea în apropiere. Panourile de bambus de sub streaşină fuseseră coborâte pentru a ține la distanță strălucirea reflectată de ape. Am recunoscut scaunele de ratan ale familiei Shaw, canapeaua şi gheridonul japonez mult lăudat; rafturile din lemn de tec erau acum umplute cu paginile îngălbenite ale publicațiilor *London Illustrated News* şi *Punch*, aparținând familiei Proudlock. Privind din colțul verandei, l-am urmărit pe cărăuşul ricşei mele stând pe vine sub un arbore tembusu şi pufăind dintr-un *kretek*. Mirosul de cuişoare grețos de dulce al țigării a plutit până la mine, purtat de briză.

Sub verandă, peluza bine îngrijită cobora lin spre râu. Era greu să-ți imaginezi râul acela apatic şi puțin adânc ieşindu-şi din matcă în timpul musonului. Bennett ne povestise odată cum, în timpul sezonului ploios, el şi soția lui fuseseră nevoiți să vâslească într-un sampan de la bungalow, peste terenul inundat al şcolii, până pe High

Street, el mânuind vâslele, în vreme ce soția lui stătea în picioare, la prova, cu o puşcă în mână, cercetând apele tulburi în căutare de crocodili.

Zgomotul de paşi apropiindu-se pe coridor m-a făcut să mă grăbesc înapoi în casă. Ethel a intrat o clipă mai târziu. Am stat una în fața celeilalte, apoi am luat-o de mâini şi am tras-o lângă mine, sărutând-o pe obraji.

— Oh, Ethel. Ce lucru îngrozitor...

Ne-am aşezat față în față.

— Unde-i Will?

Un aer vag, distras plutea în jurul ei, ca şi cum tocmai s-ar fi trezit dintr-un somn indus de medicamente.

— E încă la birou, presupun, a răspuns ea în cele din urmă. Ciudat, nu-i aşa? Bărbatul care... care m-a atacat... are acelaşi nume ca şi soțul meu.

Ce remarcă bizară, m-am gândit, măsurând-o din cap până-n picioare. Slăbise, dar nu-şi pierduse gustul pentru modă. Fusta de culoarea piersicii şi cămaşa crem, cu mâneci lungi, erau perfect asortate, iar părul ei castaniu-închis era împletit în coc.

— Te descurci? am întrebat.

— Will mi-a fost un real sprijin... dar, of! Nu-mi doresc decât ca toată blestemăția asta să se termine odată.

— Totul se va încheia cât ai clipi. Wagner e avocatul tău, nu-i aşa? Eşti pe mâini bune. Robert îl apreciază foarte mult.

— El cum e? Şi băieții?

— Băieții cresc foarte repede. Iar Robert...

Degetele mi s-au chircit în palme, apoi s-au relaxat din nou.

— El e...

— Ce s-a întâmplat?

Am simțit o dorință copleşitoare de a-i povesti despre infidelitatea lui Robert. Gura mi s-a deschis, dar am închis-o

imediat la loc. Ar fi fost nemaipomenit de egoist din partea mea s-o împovărez cu problemele mele; avea de gestionat lucruri mult mai grave. Şi mai era ceva ce mă făcuse să tac, ceva la care nu mă aşteptasem: dintr-un motiv pe care nu-l puteam explica, nu mă simțeam confortabil la gândul că aş fi putut să mă destăinui ei.

— Munceşte mult prea mult, ca de obicei, am zis scurt.

S-a aplecat în față, privindu-mă cercetător; întotdeauna avea un nas fin, sensibil la bârfe.

— E totul în ordine, Lesley?

Mi-am deschis evantaiul şi am început să-l mişc repede.

— În Kuala Lumpur e mereu umed, nu-i aşa? Nu ştiu cum suporți.

Servitorul a intrat aducând cu el o tavă cu ceai. Părul lui prins într-o coadă neagră şi lucioasă, atârnând pe spatele tunicii albe, apretate, m-a făcut să mă gândesc la o tuşă lungă, caligrafică, a unei pensule mângâind o foaie de hârtie.

— Am întâlnit pe cineva teribil de fascinant zilele trecute, am zis, continuând să mă răcoresc cu evantaiul. Un revoluționar, un chinez. Născut în China, dar vorbeşte perfect engleza.

Am început să-i povestesc lui Ethel despre Sun Wen, dar imediat mi-am dat seama că nu asculta nimic din ce-i spuneam. Privirea mi-a rătăcit spre uşa verandei.

Ethel a profitat de lipsa mea de atenție.

— Te întrebi ce s-a întâmplat în noaptea aceea, nu-i aşa?

— Mă gândeam... am zis, dregându-mi vocea, mă gândeam la ziua când ne-am cunoscut. Bennett ne invitase la cină, îți aduci aminte? Am stat toată seara afară, împreună...

Ochii mei au alunecat din nou spre verandă.

— Umblă vorba că mă culcam cu Steward, a zis Ethel cu o voce monotonă, lipsită de expresie.

— William Steward era bărbatul... – am şoväit. El era...?

Ultima dată când ne văzuserăm, la ceainăria Whiteaways, Ethel fusese neobişnuit de agitată. Îşi învârtea încontinuu brățara de argint din jurul încheieturii. „Arăți de parcă ai clocoti de veşti”, i-am spus, întrebându-mă dacă nu cumva era din nou însărcinată – avea o strălucire plină de satisfacție de sine. După câteva tatonări şi după ce m-a pus să jur că voi păstra secretul, mi-a povestit despre un flirt nevinovat cu un bărbat. Exact astea au fost cuvintele pe care le-a folosit: „un flirt nevinovat”. Începuse în decembrie, anul trecut, când soțul ei se afla în Hong Kong. În absența lui, ea călătorise în afara oraşului Kuala Lumpur împreună cu un bărbat, iar din când în când îşi petrecea nopțile în casa lui. Nu mi-a spus cum îl cheamă, iar eu n-am întrebat. Eram consternată şi nu voiam să ştiu prea multe despre povestea asta.

— Cine altcineva să fie? m-a întrebat Ethel pe un ton tăios, privindu-mă cu ochii mijiți. Crezi că mă culc cu toți bărbații care-mi ies în cale? Asta crezi tu despre mine?

— Oh, nu fi prostuță, Ethel.

Părea mai sensibilă ca de obicei, iar eu mă mustram din cauză că nu dovedeam mai multă compasiune față de suferința ei.

— Oamenii vor afla, mi-ai zis tu. Vor vorbi...

Şi-a lăsat capul în mâini şi şi-a îngropat fața în palme.

— Oh, Ethel... ce încurcătură. Ce încurcătură îngrozitoare...

A ridicat ochii, săgetându-mă cu privirea.

— N-ai spus la nimeni, nu-i aşa? Nu i-ai zis nimic lui Robert?

— Doar ți-am promis, nu?

Mi-am întins brațul peste măsuța de cafea şi am luat-o de mână, strângând-o uşor.

— De ce te-a vizitat William Steward în noaptea aceea? L-ai invitat tu?

— Sigur că nu. Îi spusesem că totul se terminase între noi, asta în urmă cu aproximativ o lună. Dar nu putea să accepte. Pur şi simplu nu putea. Nefericitul era îndrăgostit nebuneşte de mine, să ştii, îndrăgostit nebuneşte. Îmi scria întruna scrisori; îmi trimitea flori şi cadouri. I-am spus să se oprească. A încercat de mai multe ori să mă vadă, însă l-am evitat.

— Deci ce *făcea* aici în noaptea aceea?

— Ce făcea? Venise să mă implore să mă răzgândesc, desigur. Oh, cât m-a implorat şi cât s-a milogit de mine. Iar când am continuat să-l refuz... s-a înfuriat teribil şi m-a atacat. Era ca un... monstru. Oh, Lesley, n-am fost niciodată mai îngrozită ca atunci.

Mila faţă de ea şi gândul la ceea ce îndurase îmi zdrobeau inima.

— Ce vei spune mâine la audiere?

M-a privit indiferentă.

— Nu trebuie să le spun *nimic*, Lesley.

Preţ de o secundă sau două, n-am ştiut ce să zic, dar apoi mi-am dat seama că avea dreptate, desigur. Audierea era doar o formalitate, în urma căreia se decidea dacă trebuia deschis un dosar pentru crimă; lui Ethel nu i se va cere să-şi prezinte propria variantă asupra faptelor la audierile de mâine.

— Sunt îngrozitor de obosită, Lesley.

Privirea lui Ethel a rătăcit prin salon.

— Trebuie să-i fac baie lui Dorothy. Will se va întoarce curând – iar domnul Wagner vrea să discute mâine cu noi câteva chestiuni.

Mi-am închis evantaiul, l-am pus înapoi în geantă şi m-am ridicat în picioare.

— Desigur. Trebuie să plec. Nici măcar nu mi-am desfăcut bagajele. Ne vedem mâine, la audiere.

Ethel a sunat din clopoțelul de alamă de lângă ea. În timp ce servitorul mă conducea spre ieşire, aş fi vrut să-i pot spune câteva vorbe care s-o consoleze, dar toate cuvintele îmi înghețau pe buze în clipa când mă uitam la ea. Când am plecat, şedea încă în scaunul de pe verandă, cu privirea pierdută, cu un vid în spatele ochilor ei.

IV

A doua zi dimineață am plecat de la hotel imediat după ora opt. Prezența mea solitară în sala de mese a hotelului la micul-dejun atrăsese priviri dezaprobatoare din partea celorlalți oaspeți. Le-am ignorat, bucurându-mă de masă. Dormisem îngrozitor; sărisem la un moment dat din pat, convinsă că împuşcasem pe cineva, un bărbat a cărui față nu o vedeam.

Am făcut o plimbare scurtă prin oraş. La Selangor Club m-am oprit să urmăresc un grup de chinezi în vârstă care practicau tai chi. Păreau să danseze pe muzica sferelor, pe care doar ei o puteau auzi, iar mişcările lor înrădăcinate şi totuşi fluide îmi aduceau aminte de pescarul pe care-l privisem aseară scoțându-şi sampanul în larg.

În stânga templului se înălța catedrala St. Mary, cu arhitectura ei gotică, englezească, ascunsă pe jumătate de palmieri. Ethel îmi spusese că ea şi William se căsătoriseră în biserica aceea. Ceea ce *nu* mi-a spus era că fugiseră în Anglia la doar câteva ore după ceremonie, să-şi petreacă acolo luna de miere. Oamenii şuşoteau că era deja însărcinată; desigur, n-am dat atenție bârfelor, deşi n-am putut să nu mă mir în clipa când am auzit că o născuse pe fiica lor în Anglia, în timpul lunii de miere.

Cu faţa spre frontonul alb cu negru, în stil Tudor, al clădirii clubului Selangor, aflată chiar de partea cealaltă a drumului, se găseau sediile guvernului. Vederea pietrei roz-somon, a domurilor şi arcadelor ascuţite mă făcea mereu să mă gândesc la *O mie şi una de nopţi*, o carte pe care tata mi-o citise adeseori pe când eram mică. În timp ce aşteptam să traversez strada, m-am uitat la turnul cu ceas, întrebându-mă dacă de data asta voi reuşi să-l zăresc pe prinţul Hussein zburând pe covorul lui fermecat, înconjurând domul în formă de ceapă al turnului cu ceas.

Aerul din clădirea guvernului avea o răcoare umedă, cavernoasă, ce părea să se infiltreze de la râul care curgea prin spatele ei. Indicatoarele de pe pereţi m-au condus prin labirintul de pasaje, până la Sala de Judecată a Poliţiei. Toate sălile de judecată sunt la fel, imposibil de distins unele de altele, mi-am spus în timp ce priveam în jur. Au până şi acelaşi miros stătut şi prăfuit. Galeria destinată publicului era goală, cu excepţia câtorva europeni pe care-i puteai număra pe degete, inclusiv un tânăr care presupuneam că era jurnalist debutant la *Malay Mail* sau la *Straits Times*, şi patru-cinci asiatici care vorbeau încet între ei, pe locurile destinate localnicilor.

La începutul căsătoriei îl însoţeam adesea pe Robert atunci când reprezenta vreo speţă. Mi se umplea inima de mândrie când îl vedeam în roba neagră şi cu perucă; cât de încântată eram să-l aud folosindu-şi vocea autoritară cu arta unui actor, în timp ce desfiinţa metodic şi fără milă argumentele adversarilor.

În dimineaţa aceea, în vreme ce şedeam în sala de judecată, m-am gândit că trecuseră ani de când îmi privisem ultima oară soţul pledând într-un proces. Oare când renunţasem să mai fac asta?

La nouă fără un sfert, Ethel, flancată de William şi de avocatul ei, E.A.S. Wagner, a intrat în sala de judecată. Forfota din galeria destinată publicului a încetat. Era elegantă, îmbrăcată într-o rochie albastru-deschis, cu un guler îngust şi mâneci cabrate, care-i coborau până la încheieturile subțiri. Fața îi era uşor pudrată, avea buzele trandafirii, iar eu am fost uimită de faptul că găsise timp pentru a-şi aranja părul. Această fațadă a stăpânirii de sine pe care şi-o construise cu măiestrie o făcea să pară mai matură față de cei douăzeci şi trei de ani pe care-i avea. Mi-a întâmpinat zâmbetul cu o încuviințare aproape imperceptibilă a capului, în timp ce William îi trăgea un scaun. A sărutat-o pe obraz, i-a şoptit ceva, după care s-a aşezat în primul rând al galeriei.

Bărbatul mai în vârstă care şedea lângă William s-a aplecat spre el şi i-a spus ceva în şoaptă. Era mărunțel şi mohorât, îmbrăcat într-un costum maro, prost croit. Îmi părea cunoscut, dar abia după o clipă sau două mi-am dat seama că era tatăl lui Ethel. Nu-mi povestise niciodată prea multe despre el, cum nu-mi povestise nici despre mama ei; îmi pomenise o dată cât de nefericită fusese pe când era copilă în casa lor, însă în clipa în care îi cerusem detalii schimbase subiectul.

Ceasul din turn a început să bată. Sunetul care se infiltra prin zidurile groase părea să fi călătorit până la noi de pe coama unui deal îndepărtat. Aprodul sikh ne-a făcut semn să ne ridicăm în picioare în clipa când judecătorul a intrat în sală. Judecătorul, Daly, părea la vreo patruzeci şi ceva de ani, slăbuț şi cu un început de chelie.

Palele ventilatoarelor de deasupra mesei judecătorului şi a birourilor avocaților au început să se învârtă încet. Ethel a fost rugată să urce în boxă. Judecătorul Daly s-a uitat la ea, după care i-a şoptit câteva cuvinte aprodului. Un gardian a

adus un scaun, iar Ethel a fost invitată să iasă din boxă şi să se aşeze puţin mai jos, în faţa judecătorului.

Era un lucru bun, mi-am spus. Va fi absolvită de orice vină până la finalul zilei; nu va fi acuzată de crimă. Va primi doar un avertisment, exact cum mă asigurase Robert.

Wagner şi-a început discursul prin a-i cere judecătorului să excludă de la audiere persoanele aflate în public.

— În timpul audierii vor fi puse în discuţie chestiuni delicate şi intime, a zis el, lucruri care ar putea avea o anumită conotaţie... indecentă... care cu certitudine i-ar putea cauza multă stânjeneală doamnei Proudlock.

Şi-a rotit pe jumătate silueta înaltă şi ascuţită, pentru a arunca o privire plină de înţeles spre locurile în care şedeau localnicii.

— Sunt foarte multe persoane în sală care nu au ce căuta aici şi care ar putea-o afecta pe doamna Proudlock într-un mod negativ.

Vociferări nemulţumite s-au auzit dinspre localnicii prezenţi în sală, însă au fost reduse la tăcere de o simplă încruntare a aprodului. Din locul unde mă aflam vedeam bine profilul lui Ethel. Îşi ţinea spatele drept şi nu privea în jur.

Paul Hereford, procurorul general adjunct, s-a ridicat în picioare; era un bărbat cu umeri înguşti, cu părul cărunt şi rar şi o faţă slăbuţă, frumoasă.

— Onorată instanţă, a răsunat vocea lui în spaţiul încăperii, în mod just sau nu, legea engleză stipulează faptul că persoanele care nu au niciun interes în speţa judecată sau în procesul de audiere au dreptul de a se afla în sală. Acesta este un principiu fundamental al sistemului nostru juridic.

Judecătorul a respins cererea lui Wagner şi i-a cerut procurorului adjunct Hereford să expună cazul poliţiei. O linişte încărcată de aşteptare s-a lăsat asupra sălii de

judecată – avea să fie pentru prima dată când auzeam ce se întâmplase, de fapt, în noaptea când Ethel îl împuşcase pe William Steward.

— În noaptea de 23 aprilie, într-o duminică, a început Hereford, William Crozier Steward lua cina împreună cu doi prieteni la hotelul Empire. Pe la jumătatea mesei, anunțând că are programată o altă întâlnire, s-a scuzat şi a plecat spre bungalowul familiei Proudlock. În noaptea respectivă, acasă erau doar acuzata şi bucătarul, a continuat Hereford. Soțul lui Ethel, William, lua cina cu un prieten, iar doica şi servitorul primiseră o seară liberă. Când a ajuns la bungalowul soților Proudlock, William Steward i-a spus băiatului cu ricşa să-l aştepte la oarecare distanță de casă. William a parcurs pe jos restul

drumului. Cărăuşul s-a făcut comod în ricşă, cu spatele spre verandă. Aproximativ zece minute mai târziu, a auzit trei focuri de armă. Speriat, a sărit din ricşă şi s-a târât cu grijă până la bungalow. Lumina de pe verandă, care era aprinsă când ajunsese el acolo, fusese stinsă între timp, iar casa era cufundată în beznă. Câteva clipe mai târziu, stăpânul care-l angajase a apărut clătinându-se pe verandă, urmat de o doamnă europeană. A văzut că femeia avea o armă în mână. Îngrozit, s-a repezit la ricşă şi a luat-o la sănătoasa. Când s-a oprit la porțile de pe High Street, pentru a-şi trage sufletul, a mai auzit trei focuri de armă. Cărăuşul, Tan Ng Tee, a identificat-o pe Ethel Proudlock drept femeia care-l amenința cu arma pe decedat, a zis Hereford. Bucătarul, a continuat el, fuma opiu în camera lui din spatele bungalowului, când a auzit un bărbat țipând. Câteva secunde mai târziu, a auzit focuri de armă. N-a făcut nimic, ci a continuat să-şi fumeze pipa, până când a auzit-o pe Ethel Proudlock strigându-l de lângă bungalow. Camera lui nu avea ferestre. Ethel i-a cerut să-l cheme pe William Proudlock, aflat acasă la prietenul său. Bucătarul a ieşit pe

uşa laterală. N-a văzut-o pe Ethel Proudlock, dar părea supărată. Când William Proudlock a ajuns acasă, a zis Hereford, Ethel i-a spus că a ucis un om.

Procurorul adjunct a strâns din buze.

— Doamna Proudlock, acuzata, nu neagă că l-ar fi ucis pe decedat. În orice caz, susține că l-a ucis în legitimă apărare.

A făcut o pauză, apoi a repetat:

— În legitimă apărare.

Şi, pe un ton limpede şi sigur, a continuat:

— Ethel Proudlock l-a împuşcat pe William Steward de şase ori – un glonț i-a pătruns în piept, altul în ceafă, iar patru în cap.

Icnete şi şoapte îngrozite au umplut sala. Eram înmărmurită. De şase ori. Trăsese în omul ăla şase gloanțe.

— Onorată instanță, a zis Hereford, ne-am adunat azi aici pentru a stabili dacă doamna Ethel Proudlock va fi sau nu acuzată de crimă. Iar pentru asta, vom începe prin a ne exprima îndoiala că a spus adevărul atunci când a susținut că nu se aştepta la vizita lui William Steward, în noaptea de 23 aprilie.

Am privit-o dur pe Ethel; se uita la Hereford cu un calm netulburat. N-a aruncat nicio privire spre soțul sau spre tatăl ei. Lăsa impresia că, pentru ea, în încăpere nu exista nicio altă persoană în afară de Hereford.

— Aşa cum s-a declarat anterior, decedatul, domnul William Steward, a luat cina la hotelul Empire în seara aceea, a spus Hereford. Pe la jumătatea mesei, anunțând că are întâlnire cu o femeie, a plecat. Probabil ştia că doamna Proudlock avea să fie singură acasă. Dar de unde ar fi putut să ştie asta, dacă nu i-ar fi spus chiar ea? *Trebuie* să fi existat o comunicare între ei înainte de acea noapte fatidică; trebuie să fi stabilit împreună să se întâlnească. Mai exista şi chestiunea sincronizării, a continuat procurorul adjunct. William Steward a plecat de la hotelul Empire în jurul orei

20:50. Afară ploua mărunt, iar el se grăbea, aşa că a luat o ricşă; cu toate acestea, a ajuns la bungalowul acuzatei nu mai devreme de ora 21:10. După împuşcături, bucătarul s-a grăbit să-l cheme pe William Proudlock de la prietenul său. Bucătarul a ajuns la casa acestuia la ora 21:25. În orice caz, nu e posibil ca William Steward să fi stat pe verandă, împreună cu doamna Proudlock, mai mult de zece minute. Este foarte puțin probabil ca decedatul să fi dat buzna în casa lui Ethel Proudlock şi să se fi năpustit asupra ei pe verandă, a spus Hereford. Faptul că a petrecut atât de puțin timp în locuința ei face ca povestea să fie greu de înghițit. Inspectorul Wyatt a descoperit trupul fără viață al decedatului zăcând pe iarbă, iar la examinarea acestuia, îmbrăcămintea îi era perfect intactă. Avea încă pardesiul pe el, iar pantalonii îi erau încheiați. Doamna Proudlock susține că în seara aceea a luat cina singură, acasă, a continuat Hereford şubrezind povestea lui Ethel, şi cu toate acestea era îmbrăcată într-o rochie de seară, una foarte decoltată.

Şi-a dres vocea în mod ostentativ.

— De ce era îmbrăcată pentru a primi musafiri, dacă nu pentru că aştepta un oaspete? Trebuie să ne întrebăm dacă nu cumva asta indică faptul că aştepta vizita domnului William Steward.

Abia m-am abținut să nu sar de pe scaun şi să-l corectez pe Hereford – era ceva cât se poate de *firesc*, îmi venea să-i strig. Lui Ethel îi plăcea să poarte haine frumoase; se îmbrăca adesea elegant, chiar şi pentru cele mai obişnuite ocazii. Mi-am spus că va trebui să discut cu avocatul ei despre asta.

— ...şi mai mult decât atât, aproape că nu erau urme de luptă pe verandă, a spus Hereford adresându-se curții. Un gheridon japonez pentru ceai a fost răsturnat, împrăştiind un teanc de cărți pe podea; covorul era doar puțin deranjat.

Nu existau urme de sânge pe verandă. În declarația dată la poliție, Ethel Proudlock a spus că l-a împuşcat o singură dată pe Steward, când acesta a încercat s-o violeze pe verandă, i-a spus Hereford judecătorului. Apoi mintea i s-a întunecat, a afirmat ea. Nu şi-a putut aminti ce s-a întâmplat ulterior până când s-a trezit aplecată deasupra trupului lui William Steward, întins pe iarbă, la câțiva metri de casă. Dacă focurile de armă ar fi fost trase doar pe verandă, a continuat Hereford, cazul ar fi putut căpăta o altă turnură, dar probele vor dovedi în mod clar că nu este aşa.

Chipul lui Ethel devenise din ce în ce mai încordat în timpul prezentării lui Hereford. Când şedința a fost suspendată pentru masa de prânz, William Proudlock a condus-o repede acasă, înainte să apuc să schimb două vorbe cu ea. Pentru că nu-mi surâdea ideea să mănânc la Selangor Club – era posibil ca acolo să dau nas în nas cu prieteni avocați de-ai lui Robert –, am mers pe digul umbrit de copaci din spatele clădirilor guvernamentale şi am traversat apoi podul peste râu, îndreptându-mă spre Piața Veche. În ceainăria Whiteaways am găsit o masă liberă şi am mâncat un bol de supă mulligatawny.

Audierea a fost reluată la ora 14:00 şi a continuat până când judecătorul Daly i-a pus capăt, la patru fără un sfert. I-a ordonat lui Ethel să se ridice în picioare.

— Acuzata, a anunțat el, va fi dusă la Pudoh Gaol[25].

Mi s-a făcut rău; nu-mi venea să cred. Ethel s-a clătinat uşor pe picioare. S-a agățat de marginea boxei, făcând un efort vizibil de a-şi aduna puterile.

Wagner a sărit în picioare.

---

[25] Închisoare din Kuala Lumpur.

— Vrem să depunem o cerere de eliberare pe cauțiune, onorată instanță.

— Se respinge, domnule Wagner.

Inspectorul Wyatt, omul însărcinat cu ancheta, s-a oferit s-o ducă pe Ethel la Pudoh Gaol cu maşina personală. Eram bucuroasă pentru ea – măcar era scutită de umilința de a fi transportată până acolo într-o dubă a poliției. I-am spus câteva cuvinte de încurajare în timp ce era condusă afară din sala de judecată, dar nu s-a uitat la mine, nici măcar n-a părut să audă ce-i spuneam. Fața îi era lipsită de expresie, ca o mască.

A doua zi dimineață m-am numărat printre primii care au ajuns în sala de judecată. Deoarece nu anunțasem pe nimeni că mă aflam în Kuala Lumpur, îmi petrecusem seara singură în cameră, scriind în jurnal detaliile audierii.

Oamenii îşi ocupau locurile în galeria destinată publicului. Am salutat cu o mişcare a capului câteva persoane pe care le recunoşteam din ziua precedentă, însă în dimineața aceea erau mai multe fețe noi. Şuşoteala în surdină din jurul meu a amuțit în clipa când doi polițişti au adus-o pe Ethel în sală.

Părul îi era încă prins în coc, deşi nu mai era perfect aranjat, ca în ziua precedentă. Cearcăne palide îi atârnau sub ochi, iar hainele, aceleaşi pe care le purtase cu o zi în urmă, nu mai păreau impecabile. S-a uitat la soțul ei, aşezat în primul rând; dacă m-a observat şi pe mine, n-a lăsat să se vadă.

Wagner m-a salutat printr-o înclinare a capului. Trecusem pe la biroul lui în după-amiaza zilei precedente.

— Asta îmi va fi de folos, spusese el după ce-i povestisem despre obiceiul lui Ethel de a se îmbrăca elegant prin casă. Vei depune mărturie în această privință, în cazul în care se va declanşa un proces?

— Doar nu se va ajunge atât de departe, nu-i aşa? La urma urmelor, audierea e doar o formalitate.

— Ei bine...

Wagner şi-a desfăcut palmele peste pântec şi m-a privit pe deasupra biroului. În momentul acela mi-am dat seama că Ethel intrase într-un mare necaz.

În dimineaţa aceea, lui Ethel nu i-a mai fost oferit un scaun în faţa mesei judecătorului; în schimb, i s-a ordonat să intre în boxă. Primul martor chemat la bară de către procurorul adjunct Hereford a fost William Proudlock.

Hereford i-a făcut o scurtă prezentare lui William Proudlock, după care a întrebat:

— Ne puteţi spune ce s-a întâmplat în seara zilei de 23 aprilie?

— Am fost invitat de către prietenul meu, Goodman Ambler, să luăm cina împreună, acasă la el. M-am dus singur. Ethel a rămas acasă. La scurt timp după masă, bucătarul a apărut acasă la Ambler. Era vizibil agitat, dar a refuzat să-mi spună ce se întâmplase. Mi-a zis doar: *Mem panggil lekas-lekas balik*[26]. Temându-mă că s-a întâmplat ceva cu Ethel, am fugit imediat acasă. Cât să fi fost ceasul? a zis, privind în sus spre ventilatoare şi răsucind în minte întrebarea judecătorului. Oh, cam nouă şi jumătate. Ambler a venit cu mine.

— Ce s-a întâmplat după ce aţi ajuns acasă?

— Era întuneric şi ploua mărunt. Am văzut-o pe Ethel mergând pe drum, venind către mine. Se clătina pe picioare şi părea... la început m-am gândit că poate băuse prea mult, dar apoi am observat că rochia îi fusese sfâşiată chiar sub talie.

— Ce s-a întâmplat apoi?

---

[26] „Doamna v-a chemat imediat acasă” (în malaeză, în original).

— Amândoi – Goodman şi cu mine – am condus-o înapoi în casă. Era incoerentă; nu puteam desluşi sau pricepe nimic din ce zicea. I-am dat un pahar de vin de Xeres, s-o liniştesc. Am aşteptat câteva minute, după care am rugat-o să-mi spună ce s-a întâmplat.

William s-a oprit şi s-a uitat spre Ethel. Chipul soției lui era impasibil.

— Vă rog, continuați, a zis Hereford.

Din câte a povestit William, Ethel i-a spus că scria scrisori pe verandă, când a auzit o ricşă oprind pe alee. A fost surprinsă să-l vadă pe William Steward urcând treptele verandei câteva clipe mai târziu. Gândindu-se că voia să stea de vorbă cu soțul ei, i-a spus că lua masa acasă la Goodman Ambler. William Steward i-a răspuns că nu are importanță. S-au aşezat pe canapea şi au schimbat câteva vorbe. În clipa când ea s-a ridicat pentru a lua de pe raft o carte pe care voia să i-o arate, el a stins lumina. Pe neaşteptate, s-a năpustit asupra ei, molestând-o.

— A strigat după bucătar, a zis William Proudlock. S-a luptat cu Steward şi a încercat să aprindă lumina. Atunci degetele ei au descoperit arma.

— Unde se afla? a întrebat judecătorul.

— Întrerupătorul este montat printre rafturi, a explicat William. Chiar sub întrerupător se află o mică firidă. Acolo ținem uneori arma.

A aşteptat ca magistratul să-i scrie declarația.

— A luat arma şi l-a împuşcat pe Steward. Asta era tot ce-şi amintea. În clipa aceea a început să tremure din nou şi să vorbească fără noimă. I-am mai dat un pahar de vin şi am obligat-o să-l bea tot.

William s-a oprit, trecându-şi limba peste buze.

— După ce s-a liniştit din nou, a reluat el, am întrebat-o unde era Steward. „Nu ştiu, nu ştiu”, a zis ea. „A fugit. A fugit.” Am ieşit în grădină, să-l caut. M-am împiedicat de

cadavru la vreo treizeci-patruzeci de paşi de bungalow. Bărbatul zăcea la pământ, cu faţa în jos. Nu l-am atins, dar era limpede că murise.

William a făcut o pauză, încercând să-şi pună gândurile în ordine.

— Am lăsat-o pe Ethel cu Goodman şi am fugit la secţia de poliţie de pe High Street.

Audierea a fost întreruptă pentru masa de prânz. Când s-a reluat, o oră mai târziu, Hereford l-a chemat pe doctorul Thomas Cooper, care se ocupase de autopsia lui William Steward. Întrebat de Hereford, acesta a declarat că descoperise patru gloanţe în craniul lui Steward şi unul în gât, însă rana fatală fusese provocată de un glonţ care penetrase inima lui Steward şi îi atinsese coloana.

Pentru prima dată de când citisem despre moartea lui Steward, m-am gândit: bietul om. Robert avea dreptate – răpus ca un câine turbat.

La finalul audierii, Ethel a primit ordin să se ridice în picioare. S-a prins cu mâinile de balustrada de alamă a boxei, s-a ridicat cu greu şi s-a întors cu faţa spre judecător.

Un avertisment, îmi repetam eu. Nimic mai mult decât un avertisment. Astăzi va pleca acasă, se va întoarce la soţul şi la fiica ei, se va întoarce la viaţa ei.

Judecătorul Daly a măsurat-o pe deasupra pince-nez-ului său.

— După ce am audiat declaraţiile date pe marginea cazului, a zis el, am decis că speţa trebuie deferită justiţiei. Ethel Proudlock, eşti acuzată că pe 23 aprilie 1910, în Selangor, Kuala Lumpur, ai provocat moartea prin împuşcare a lui William Crozier Steward, comiţând astfel o faptă care intră sub incidenţa secţiunii 302 a Codului Penal.

La galerie au izbucnit strigăte şi ţipete. Stăteam acolo, tremurând din cauza şocului. Prietena mea cea mai bună tocmai fusese acuzată de crimă. Crimă.

Procesul a fost stabilit pentru data de 7 iunie, la Curtea Supremă din Kuala Lumpur. Încă o dată, judecătorul a refuzat cererea de eliberare pe cauțiune înaintată de Wagner şi a ordonat ca Ethel să fie dusă imediat la Pudoh Gaol.

Ethel plângea, în timp ce William o ajuta să coboare din boxa acuzaților. S-a agățat de brațul soțului ei, iar el a fost nevoit s-o susțină. Tatăl său a trebuit să-şi croiască drum prin mulțime pentru a ajunge la ea, în timp ce doi polițişti o conduceau afară din sală. Aş fi vrut să-i spun câteva cuvinte, cuvinte care speram că-i vor da putere, dar am fost dată laoparte de ziariştii care-şi urlau întrebările către ea.

Stând de una singură în sala de mese a hotelului, a doua zi dimineață, am privit în jur în timp ce-mi turnam câteva picături de sos de soia şi-mi presăram piper alb în bolul cu ouă fierte moi. William Steward cinase aici în seara morții lui – mă întrebam la care dintre mese şezuse, la care dintre mese băuse, mâncase şi râsese împreună cu prietenii lui, înainte să-şi ceară scuze şi să plece grăbit prin ploaie, spre casa lui Ethel.

Conducătorii de ricşe din fața hotelului au scuturat cu toții din cap în clipa când le-am spus unde vreau să merg. Pudoh Gaol era la numai un kilometru şi jumătate distanță, dar era construită pe un fost cimitir chinezesc şi nimeni nu voia să-şi asume riscul de a se trezi pe cap cu o hoardă de fantome furioase. În cele din urmă, unul dintre ei a acceptat să mă ducă până acolo, însă mi-a cerut de trei ori tariful obişnuit.

În drum spre Pudoh Gaol am trecut pe lângă cimitirul unde fusese îngropat William Steward. Am privit mormintele, întrebându-mă care dintre ele era al lui şi ce cuvinte fuseseră inscripționate pe piatra funerară. Oare spuneau ele lumii că omul acesta fusese ucis de o altă

persoană? Sau doar fixau, cu două date, scurta perioadă a vieții lui?

Ricşa s-a oprit la umbra zidurilor înalte şi crenelate ale închisorii. După ce i-am spus cărăuşului că-i voi plăti abia după ce mă va duce înapoi la hotel, i-am retezat protestele şi am intrat în curtea închisorii prin uşa de proporții normale, decupată în porțile masive din lemn. Am traversat împreună cu un gardian malaysian un dreptunghi ars de soare şi am intrat în închisoare. Paznicul a ieşit din biroul lui să mă întâmpine. Paznicul Clarke îl cunoştea pe Robert, iar din când în când, eu şi Robert băuserăm câte un pahar cu el şi soția lui, la Spotted Dog. Era prea devreme pentru vizite şi nici nu făceam parte din familie, mi-a zis Clarke, dar sigur că avea să facă o excepție pentru mine.

Încăperea în care am aşteptat era mobilată cu doar două scaune din lemn, aflate de o parte şi de alta a unei mese înguste. Ferestrele erau deschise, dar zăbrelite. Un calendar cu o imagine în acuarelă înfățişând un *kampong* atârna pe perete; cineva tăiase deja ziua de 1 mai. Am numărat pătratele până pe 7 iunie. Ethel avea să stea închisă aici mai bine de o lună.

Un gardian cu aer plictisit a adus-o pe Ethel în cameră, după care s-a aşezat pe o băncuță de pe coridor, supraveghindu-ne în permanență. Ethel era îmbrăcată în uniformă de deținută: o bluză de un bej tern, peste o fustă care-i trecea de genunchi. Avea ochii şi nasul roşii de plâns.

— Oh, draga mea... am spus. Ai nevoie de ceva?

— Eram în legitimă apărare... voia să mă violeze! De ce mi se întâmplă toate astea? De ce?

Privind spre gardian, am coborât vocea, până a devenit o şoaptă.

— Ethel, trebuie să le spui despre aventura ta cu William Steward. *Trebuie*. Este singurul mod în care poți să le explici

de ce a venit la tine acasă, de ce te-a atacat – era furios pentru că voiai să pui capăt relației. *Spune-le*, Ethel!

— Nu pot, a zis ea, scuturând din cap. Nu pot spune lumii întregi că sunt o... adulteră.

S-a întins peste masă şi m-a apucat de mâini, strângându-le atât de tare, încât am tresărit de durere.

— N-o să le spui, nu-i aşa?

Am privit-o disperată. Ochii ei s-au înăsprit; mi-a dat drumul şi s-a îndepărtat de mine.

— Dacă vei spune cuiva despre asta, a zis, voi nega totul. Voi nega absolut tot, mă auzi, Lesley? O să le spun tuturor că eşti o mincinoasă nenorocită.

— Ce mai contează acum? Toată lumea spune că te culcai cu el. Pentru Dumnezeu, Ethel... spune-le adevărul!

— Nu sunt decât bârfe. Bârfa se stinge, oamenii uită după o vreme – vor găsi mereu ceva nou despre care să vorbească. Dar dacă le-aş spune *eu* că am avut o aventură cu William, dacă le-aş confirma *eu* povestea...

Înțelegeam dilema în care se afla şi îmi era milă de ea, dar nu puteam accepta că decizia ei de a păstra tăcerea era corectă. Pur şi simplu nu puteam.

— Will ştie?

— Nu crede zvonurile.

Amintindu-mi felul în care soțul ei o privise în timp ce era interogat de Hereford, nu eram chiar atât de sigură, dar m-am abținut să fac vreun comentariu. M-am bucurat în clipa când gardianul a anunțat că era timpul să se întoarcă în celulă.

— Să nu mai vii, Lesley, mi-a zis în timp ce era condusă afară din cameră. Nu vreau să mă vezi închisă aici. Înțelegi?

În fața închisorii, m-am uitat în susul şi-n josul străzii după ricşa mea, dar nici urmă de ea. Cărăuşul mă abandonase.

V

Şederea în Kuala Lumpur îmi oferise spaţiul necesar pentru a privi apele tulburi ale căsniciei mele cu mai multă nepăsare. Erau momente când chiar uitam de aventura lui Robert, dar imediat ce am pus piciorul pe puntea feribotului şi am zărit culmile înverzite ale Penangului înălţându-se deasupra oraşului, sentimentul de apăsare a revenit, copleşindu-mă.

Când am ajuns acasă, am urcat direct în camera copiilor. Mi-am luat băieţii în braţe şi i-am strâns cu putere.

— Lui mami i-a fost atât de dor de voi! Vouă v-a fost dor de mami?

— Micuţul ăsta, a zis Ah Peng ciufulindu-i părul lui Edward, a plâns tot timpul.

— Ba n-am plâns, a spus Edward.

— Plângăciosul, plângăciosul! a intervenit James.

— Nu sunt plângăcios!

Mutriţa lui Edward tremura, în încercarea de a-şi reţine lacrimile.

— Oh, dragul meu, nu-i nimic. James, nu fi răutăcios.

Am scos dintr-o sacoşă de cumpărături două bărcuţe de jucărie pictate în culori strălucitoare.

— Uite, Edward, uite ce ţi-a luat mami.

I-am dus pe plajă. La ora aceea erau puţini oameni. Un bărbat în vârstă îşi plimba terierul; doi tineri europeni, fără cămăşi, stăteau întinşi unul lângă celălalt pe rogojinile lor de bambus. Malaysiana care căuta crabi-potcoavă m-a salutat când am trecut pe lângă ea. Un sampan legat de un stâlp zăcea pe fundul descoperit al mării, abandonat de valul care se retrăgea.

În apele puţin adânci ale unui golfuleţ lăsat în urmă de maree, am îngenuncheat şi i-am ajutat pe copii să-şi lanseze bărcuţele, arătându-le cum să le ţină.

— Gata?

Mi-am fluturat eşarfa deasupra capului.

— Unu, doi, trei!

Băieții şi-au lansat bărcuțele înainte să-mi cobor brațul. Barca lui Edward a țâşnit înainte, în timp ce barca lui James s-a clătinat, s-a dezechilibrat, după care s-a redresat singură. Am strigat şi am aclamat cele două ambarcațiuni care traversau ochiul de apă limpede şi strălucitoare, trăgând după ele urmele suprapuse pe care le lăsau pe suprafața apei.

M-am aşezat pe plajă, uitându-mă la copii cum se stropeau unul pe celălalt, în timp ce apusul îşi picura cerneala în mare. Nu puteam lăsa toate astea în urmă, nu puteam renunța la căsătorie. Nu aveam de ales, trebuia să îndur în tăcere trădarea lui Robert.

La cină, Robert a vrut să audă tot ceea ce aflasem în timpul audierilor. Toată lumea, mi-a zis el, vorbea despre acuzația de crimă.

Mă uitam la Robert în timp ce-i povesteam cele întâmplate la audieri, iar o parte din mine se întreba dacă îşi vizitase amanta câtă vreme fusesem plecată. În trenul care mă aducea din Kuala Lumpur, m-am luptat cu ideea de a-i vorbi despre aventura lui Ethel, însă adulterul lui m-a făcut să ezit să discut despre infidelitatea lui Ethel – despre infidelitatea *oricui*, la drept vorbind – tocmai cu el.

— Ceva nu se potriveşte, a zis el în clipa când am terminat. Dacă aş fi fost în locul lui Daly şi eu aş fi acuzat-o pe Ethel de crimă.

— Dar Steward a încercat s-o violeze. Se afla într-o... stare mentală... tulbure... nu ştia ce face. Nu l-ar acuza pe Steward dacă n-ar fi vinovat – iar violul e o acuzație greu de dovedit, nu-i aşa? Mi-ai spus chiar tu asta la un moment dat.

— Violul este foarte greu de dovedit, a încuviințat Robert, dar e şi mai dificil de infirmat.

Ochii lui au căpătat expresia aceea somnoroasă, familiară, pe care o avea ori de câte ori încerca să străpungă roca dură a unei spețe legale complexe.

— Dacă se culca într-adevăr cu el, ce ar fi determinat-o să-l ucidă? a zis el ca pentru sine. O ceartă din dragoste? Oare voia să pună capăt aventurii? Sau poate că o părăsise pentru altă femeie, iar ea l-a ucis într-un acces de gelozie.

Tatona terenul, foarte aproape de limitele adevărului. Dar care *era* adevărul? Poate că Ethel mă minţise, iar evenimentele acelei seri semănaseră mai curând cu ceea ce specula acum Robert.

— Apropo, soții Macalister au de-acum electricitate, a zis Robert în timp ce noul servitor, Ah Keng, ne lua din față farfuriile goale. Dau o petrecere, să se laude. Am fost invitați.

— Dar... *noi* ar fi trebuit să avem primii. Ne-am mutat cu o lună înaintea lor. Asta-i din cauză că verişoara lui Mary lucrează la Departamentul pentru lucrări publice, sunt sigură.

Am uitat de iritarea pe care o simțeam față de soții Macalister în clipa când Ah Keng s-a întors, spre încântarea mea, cu două boluri cu fulgi de gheață şi un ulcior de alamă, plin cu lapte de cocos rece. În lapte pluteau viermişori de fidea din linte, înverziți cu suc din frunze de pandan. *Chendol*[27], desertul meu preferat. Am ridicat din sprâncene spre Robert. Mi-a zâmbit, în timp ce turna laptele de cocos în bolurile cu gheață.

---

[27] Desert popular în anumite țări din Orientul Îndepărtat.

— L-am cumpărat de la standul tău preferat – de la bătrânul şi îndesatul Teochew, din Swatow Lane. Nici nu-ți imaginezi ce coadă era.

Mi-am coborât privirea spre bolul meu, ascunzându-mi lacrimile care-mi încinseseră deodată ochii. Am clipit şi mi-am turnat peste *chendol* o porție generoasă de sirop de *gula malacca*[28]. Laptele de cocos era rece şi cremos, iar tăieței verzi, cu aromă de pandan, accentuau dulceața lipicioasă şi afumată a zahărului.

— A meritat să stai la coadă, am zis, zâmbindu-i.

Ne-am mâncat *chendolul* în tăcere o vreme, apoi Robert a zis:

— Poate că Ethel a fost cea care a vrut să pună capăt poveştii. El n-a suportat jignirea; a amenințat-o că face publică aventura lor. Aşa că l-a ademenit la ea acasă într-o seară în care ştia că soțul ei va fi plecat, cu intenția de a-l reduce la tăcere. Şase gloanțe în spate aveau să-şi facă treaba, cu siguranță.

Criminală cu sânge-rece. Nu, era imposibil. Refuzam să cred că Ethel era capabilă de aşa ceva. Refuzam să cred asta, dar nu mă puteam abține să întreb:

— Ce se va întâmpla cu ea dacă va fi găsită vinovată?

Lumânările se stinseseră, iar salonul părea că se micşorează în jurul nostru. Marea fremăta în depărtare.

Robert şi-a mai pus o porție de *chendol*.

— Atunci va fi spânzurată.

---

[28] Zahăr de palmier.

Capitolul 9

Willie

Penang, 1921

Ultima melodie pe care o cântase Lesley răsuna încă în capul lui în clipa când a deschis ochii. Cântecul părea să-i bântuie visele.

Sprijinindu-se de căpătâiul patului, s-a gândit la seara precedentă. În timp ce o privea închizând capacul pianului şi întorcându-se la locul ei, aşteptase, fără să spună o vorbă, într-o nemişcare deplină – pe când era tânăr rezident în mahalalele din Lambeth, învăţase că orice mişcare bruscă avea tendinţa de a spulbera vraja şi de a amuţi persoana aflată pe punctul de a face o dezvăluire. În tot acest timp în care Lesley dezlănţuise potopul din interiorul ei, nu rostise nici măcar un cuvânt. Se oprise din vorbit doar în clipa când auziseră maşina înaintând pe alee. Pentru prima oară în viaţa lui, Willie îşi dorea cu ardoare ca Gerald să fi rămas toată noaptea în speluncile lui.

Nu era deloc surprins de aventura lui Robert. Dar bănuia că infidelitatea lui nu era singura cauză a tristeţii îngropate în fiinţa lui Lesley. Altceva, ceva mult mai dureros i se întâmplase.

După micul-dejun, a scris în jurnal tot ce-i spusese ea, consultându-şi din când în când notiţele pe care şi le luase înainte de a merge la culcare. Ea şi Sun Yat-sen fuseseră amanţi, o simţea până-n măduva oaselor. Descoperise primul fir de aur; mai curând un firicel, dar unul promiţător, şi avea de gând să scoată restul din adâncul amintirilor ei.

Închizându-şi jurnalul, şi-a pus costumul de baie şi o cămaşă de bumbac, şi-a îndesat pălăria panama pe cap şi s-a îndreptat cu paşi mari spre plajă. Pământul basculase marea departe de ţărm, lăsând la vedere o oglindă vastă, care reflecta norii albi şi vaporoşi ce traversau cerul. Gerald stătea întins în locul lui obişnuit, sub cocotieri, fără cămaşă şi răsfoind o revistă.

— Asta-i o vizită neaşteptată, a zis el întorcându-se pe o parte, pentru a-i face loc lui Willie pe rogojină.

Willie s-a sprijinit în coate, şi-a întins picioarele şi a tras adânc aer în piept. Vântul, fierbinte şi sărat, făcea frunzele de palmier să trosnească. A simţit mâna lui Gerald mângâindu-i interiorul coapsei.

— Doar verificam dacă s-a întors pisica, a zis Gerald.

Willie i-a luat mâna, a dus-o la buze şi i-a sărutat fiecare articulaţie în parte. Şi-a deschis simţurile către fiecare detaliu al acelei clipe – frunzele de cocotier care aruncau umbre de forma unor schelete de peşte pe nisipul fin şi moale, atingerea caldă şi delicată a pielii lui Gerald, albeaţa zâmbetului său, contrastând cu faţa bronzată, strălucitoare. Voia să-şi amintească totul, să absoarbă fiecare amănunt în propria lui fiinţă, deoarece ştia că, în clipa când va deschide gura şi va vorbi, va pierde absolut totul.

Bâlbâindu-se mai mult decât de obicei, a început să-i spună lui Gerald despre banii pe care-i pierduse.

Gerald s-a ridicat în picioare, icnind.

— La naiba, cred că glumeşti, nu?

Nu era tocmai reacţia la care sperase.

— Nu glumesc niciodată când e vorba de bani.

— Ai pierdut totul? Eşti complet falit?

— Va trebui să stau de vorbă cu... administratorul meu după ce mă întorc la Londra, să văd cât de gravă e... situaţia, dar da.

— Doamne Dumnezeule...

— S-a terminat cu vagoanele de clasa întâi; gata cu hotelurile... de lux. De fapt, s-a terminat cu călătoriile pentru o vreme.

— Ce înseamnă „o vreme”?

— N-am nici cea mai mică... idee, Gerald. Trei-patru ani, poate mai mult, a răspuns Willie. Nimeni nu trebuie să afle despre asta... înțelegi? Nimeni.

— Nu ne scurtăm şederea aici, nu-i aşa?

— Sigur că nu.

A luat din nou mâna lui Gerald în mâna lui, strângând-o cu putere.

— Vreau să fim împreună cât mai mult timp.

— Nu ne putem ascunde aici la nesfârşit.

N-ar fi minunat? s-a gândit Willie.

Egrete albe coborau în cercuri din înaltul cerului, aterizând pe nisipul lăsat în urmă de ape, semnalând cu aripile lor armistițiul vremelnic dintre pământ şi mare.

— Cum rămâne cu salariul meu?

— Va trebui să te descurci o vreme cu pensia de veteran, băiete.

— Dar e o sumă de mizerie.

Şi-a pierdut cumpătul; nu se putea abține.

— La naiba, Gerald! Sunt conştient de asta. Dar eu... noi... trebuie să strângem cureaua. Şi încă ceva – nu-mi mai permit să-ți plătesc datoriile. Aşa că, te rog, nu mai fi atât de... nesăbuit.

— Nesăbuit? Asta chiar e ceva, din partea unuia care şi-a pierdut toți banii într-o investiție idioată. Un dezastru de tot rahatul...

Gerald l-a privit lung pe Willie, cu ochi scrutători.

— Cum a primit vestea iubițica de nevastă-ta?

— Tu eşti singurul căruia i-am spus.

— Probabil că acum va divorța, de vreme ce eşti un sărăntoc.

Posibilitatea ca Syrie să-l părăsească nu-i trecuse prin minte lui Willie; nu ştia dacă să fie încântat sau înspăimântat de această perspectivă.

— Deci toată vorbăria aia despre locuitul împreună într-o vilă de pe malul mării... bănuiesc că iese din schemă acum, nu?

— Nu-mi pot permite aşa ceva acum, dragul meu băiat.

Fără un cuvânt, Gerald s-a ridicat în picioare, şi-a tras costumul de baie, şi-a legat şnurul şi s-a îndreptat cu paşi mari spre marea îndepărtată. Willie s-a uitat după el ducându-şi mâna streaşină la ochi, pentru a se feri de lumina orbitoare a soarelui. Gerald a păşit printre ochiurile de apă transformate în mercur de razele soarelui. Egretele şi-au luat zborul când s-a apropiat de ele, lăsându-se iar la pământ la mică distanţă. Gerald a continuat să meargă, îndreptându-se către panglica subţire şi albă a valului din depărtare, până când a devenit nimic mai mult decât un miraj firav, abia perceptibil.

Târziu, într-o seară din toamna anului 1913, Willie aşteptase cu nerăbdare momentul în care avea să petreacă în apartamentul său câteva ore citind în linişte, când a primit o invitaţie de ultim moment din partea familiei Carstair, care locuia vizavi. Sperau să-l înlocuiască pe unul dintre oaspeţii absenţi la dineul pe care-l organizau şi că, după cină, îi va însoţi în West End, să vadă împreună o piesă de teatru.

I-a fost prezentat lui Syrie Wellcome imediat ce a pus piciorul în salonul soţilor Carstair. Aceasta i-a spus că tocmai se despărţise de soţul ei, Henry Wellcome, un magnat al industriei farmaceutice. Era deja trecută de treizeci de ani şi nu prea frumoasă, dar Willie a găsit-o fermecătoare şi veselă, simţindu-se flatat de interesul pe

care femeia îl manifesta față de el. În timp ce se îmbrăcau pentru a pleca la teatru, ea i-a şoptit:

— Mi-ar fi plăcut să nu fim nevoiți să vedem piesa. Aş prefera să-mi petrec seara ascultându-te pe tine.

Câteva zile mai târziu, a invitat-o la premiera noii lui piese. După lăsarea cortinei, s-a grăbit la petrecerea pe care o organizase la ea acasă, în cinstea sa. Publicul a fost vrăjit de piesa lui, iar el era în al nouălea cer. În seara aceea, el şi Syrie au devenit iubiți. Ea era o amfitrioană renumită în lumea bună a Londrei; era amuzantă şi stilată. Mergeau împreună la petreceri şi la premiere, la teatru şi la operă. Willie era mândru să fie văzut drept iubitul ei, iar ea savura fiecare clipă în care se bucura de strălucirea faimei lui. Deşi despărțită de soțul ei, încă mai avea o relație cu Gordon Selfridge, dar lui Willie nu-i păsa. Vedea propria lui relație cu ea ca pe un simplu flirt de care se bucurau amândoi, fără perspective pe termen lung pentru niciunul dintre ei.

Soțul ei insistase să-l trimită pe fiul lor la o şcoală-internat. Lui Syrie îi era mereu dor de el. Willie a fost îngrozit când, într-o zi, i-a spus că ar vrea să aibă un copil cu el. A discutat cu ea despre asta şi considera subiectul închis. Au trecut două luni, iar într-o dimineață de la mijlocul verii Syrie i-a telefonat. Părea foarte tulburată şi a vrut să-l vadă imediat. Dând fuga la locuința ei din Regent's Park, a găsit-o şezând pe pat, cu ochii umflați de plâns, cu părul în dezordine.

— Ce-ai pățit, Syrie? Ce s-a întâmplat?

— Oh, Willie, am pierdut copilul. Am pierdut copilul nostru.

El s-a simțit ca şi cum ar fi primit un pumn în față.

— Dar... ce naiba... Syrie, parcă ne... înțeleseserăm...

— Voiam să-ți spun... a zis ea înghițindu-şi cuvintele printre lacrimi, când... când eram sigură...

Ar fi vrut să iasă din dormitorul ei sufocant, din casa ei, să nu mai aibă niciodată de-a face cu ea. Însă a rămas lângă patul ei, consolând-o. Îi părea rău pentru ea, deşi în secret se bucura că pierduse copilul.

După ce şi-a revenit, i-a spus fără echivoc că nu va avea niciun copil cu ea câtă vreme încă era căsătorită cu Henry Wellcome. Şi-au reluat participările la evenimente sociale, dar el a început să se sature de ea şi de caracterul ei posesiv. Tânjea să fie liber, dar, când se gândea la scenele lacrimogene pe care avea să le facă, nu reuşea să pună capăt relației. A fost aproape bucuros când a izbucnit războiul în Europa. S-a oferit voluntar pe ambulanțele Crucii Roşii; având în vedere cunoştințele lui medicale şi franceza pe care o vorbea, a fost acceptat imediat. După o zi petrecută într-o bază militară, învățând să conducă o ambulanță, a primit o uniformă şi a fost trimis la Boulogne.

În după-amiaza dinaintea plecării, Syrie l-a informat că era din nou însărcinată. Cu copilul lui. Willie stătea în salonul ei plin de obiecte scumpe, cu buzele strânse de mânie. Târfa. O târfă ticăloasă şi mincinoasă. Dar cel mai mult îl înfuria prostia lui.

A doua zi dimineață a părăsit Anglia cu primul vapor şi, cu un uriaş sentiment de libertate şi uşurare, s-a îndreptat orbeşte spre război.

Unitatea lui de ambulanțieri a fost trimisă la un spital de campanie organizat într-un castel aflat la douăzeci şi patru de kilometri de Boulogne. Şoferii erau trimişi încontinuu pe câmpurile de luptă pentru a-i lua pe răniți, căzând adesea victime grelelor bombardamente ale inamicului. Când nu era de serviciu pe ambulanță, lucra în saloanele supraaglomerate, reamintindu-şi cunoştințe medicale pe care nu le mai folosise de ani întregi, pentru a-i trata pe soldații mutilați. Le curăța rănile şi le schimba bandajele; le domolea fricile şi făcea tot ce-i stătea în puteri pentru a le

uşura chinul. Nu fusese niciodată un om sensibil, dar era absolut îngrozit de rănile acelea, răni cum nu mai văzuse niciodată în viaţa lui şi cum spera nici să mai vadă vreodată – oase sfârtecate, răni deschise, colcăind de puroi şi putrefacţii, bărbaţi cu jumătate de faţă spulberată.

Într-o noapte, în timp ce-şi târa picioarele pe treptele de marmură ale cartierului general, la multe ore după ce ieşise din tură, a fost copleşit de o dorinţă puternică de a se uita la stele, de a privi ceva curat, necontaminat de război.

Salonul de pictură de la primul etaj fusese închis. S-a strecurat înăuntru, închizând uşa în urma lui. Lumina care pătrundea prin crăpăturile draperiei groase era suficientă pentru a-i ghida paşii printre formele ciudate, ascunse sub cearşafuri negre, către ferestrele franţuzeşti. A deschis una dintre ele, a ieşit pe balconul larg şi a tras adânc şi îndelung aer în piept. Puritatea învăluitoare a aerului răcoros al nopţii era minunată.

Îşi dorise să fie singur, aşa încât s-a enervat când a văzut că mai era cineva acolo, sprijinit de balustradă şi cu ochii pierduţi în noapte. Bărbatul l-a privit peste umăr. Chiar şi în lumina stelelor lăptoase, Willie l-a recunoscut cu uşurinţă – unul dintre voluntarii de la Crucea Roşie, care-l ajutase să liniştească în cursul acelei zile un pacient recalcitrant şi foarte grav rănit.

— Gerald Haxton, a zis bărbatul. Ştiu cine eşti.

Dinţii lui au strălucit în întuneric.

— Am ştiut din clipa când te-am văzut.

— Am uitat să-ţi mulţumesc... pentru azi-dimineaţă.

— Era un haos total, nu-i aşa? Bietul om...

Stăteau umăr lângă umăr, sprijiniţi de balustradă, măcinând cu respiraţia lor aerul tare, îngheţat. Luna nu se vedea pe cer, iar tufişurile de lemn-câinesc şi straturile de flori din grădinile de dedesubt erau cufundate în beznă. Era una dintre puţinele nopţi când bombardamentele încetau,

iar cerul de deasupra orizontului nu mai era cuprins de hemoragia aceea infernală şi nesfârşită, de un stacojiu aprins. Lumea se odihnea, cel puțin deocamdată.

Ridicându-şi fața spre cer, Willie a rostit o incantație către stele:

— *Tempora cum causis, lapsaque sub terras ortaque signa canam*.

— Ce înseamnă?

— „Despre vremuri şi cauzele lor, despre constelații cufundate sub pământ şi renăscute cânta-voi."

— Frumos. Tu ai scris asta?

— Aş fi vrut eu, a răspuns Willie zâmbind. Ovidiu. Un poet... din vremuri străvechi.

Au început să vorbească, la început cu propoziții ciuntite, timide, tatonând terenul dintre ei. Treptat, s-au îndepărtat de subiectul războiului şi au început să-şi spună unul altuia despre ce vor face odată ce nebunia va fi trecut, iar viața se va fi întors la normal.

— Vreau să călătoresc, să văd lumea – Polinezia, Orientul Îndepărtat, Arhipelagul Malaysian, a zis Willie. Dar tu? Ce îți... doreşti?

Îşi va aminti mereu dezinvoltura plină de naturalețe din răspunsul tânărului.

— De la tine sau de la viață?

A simțit că obrajii i se îmbujorează şi era recunoscător pentru faptul că afară era întuneric.

— De ce nu şi una... şi alta? S-ar putea dovedi a fi... unul şi acelaşi lucru... în cele din urmă.

Tăcerea părea să țâşnească de undeva din străfundurile pământului şi să se înalțe până la stelele de deasupra. Apoi, în întuneric, l-a auzit pe Gerald Haxton zicând:

— Am o sticlă de gin în cameră.

Şi asta a fost tot.

Lesley aranjase ca fratele ei să-l intervieveze pe Willie după prânz. În timp ce-l aştepta, şi-a verificat corespondenţa pe verandă. Nu mai sosise nicio scrisoare din partea avocaţilor săi, slavă Domnului – cel puţin nu mai încercau să-l convingă să se întoarcă acasă. A aşezat invitaţiile într-un teanc, pe marginea mesei, pentru ca Gerald să se ocupe de ele. Petrecerea de la Istana îl obosise şi nu mai voia să participe la vreuna.

Gerald fusese neobişnuit de docil în timpul mesei. Avea să-l părăsească, Willie era sigur de asta, ştiind că era falit. Gerald era tânăr şi chipeş, nu va avea nicio problemă în a-şi găsi un alt bărbat bogat care să-i ofere viaţa de lux cu care se obişnuise.

Încă se gândea cum ar fi putut să-l păstreze pe Gerald în viaţa lui, când Lesley a adus pe terasă un bărbat înalt şi gras. Le-a făcut cunoştinţă, după care a plecat.

— Apreciez faptul că-mi acorzi acest interviu în exclusivitate, Willie, a spus Geoff Crosby.

Fratele lui Lesley avea acelaşi ten spălăcit şi aceeaşi privire pătrunzătoare ca sora lui. Probabil că a fost un bărbat atrăgător la un moment dat, şi-a spus Willie, în timp ce observa vestigiile înfăţişării sale.

— Lesley e mai în vârstă decât tine?

— E mai tânără cu doi ani, de fapt, dar mereu s-a purtat ca o soră mai mare.

Geoff şi-a deschis agenda.

— Începem?

Întrebările erau de genul acelora care-i fuseseră puse în fiecare port străin în care călcase vreodată: Ce părere avea despre Penang şi despre oamenii de acolo? Avea de gând să scrie o carte despre locul acela? Care era mâncarea preferată din Penang? Ce anume îl inspira? Câte ore pe zi scria? Scria cu stiloul sau la maşina de scris? Ce scriitori îl influenţaseră? Willie a dat răspunsurile pe care le repetase

de nenumărate ori, a refuzat să vorbească despre soția sau despre fiica lui şi a condus discuția spre cea mai recentă carte a sa, *A tremurat o frunză*.

— E o splendidă colecție de poveşti, a zis Geoff. „Ploaia", în mod special, este deosebit de... tulburătoare. Crezi că vei mai scrie o poveste ca asta?

Aceeaşi întrebare îl chinuise şi pe el multă vreme, deşi nu avea de gând să recunoască asta față de nimeni.

— Este un mare dar pentru oricare scriitor să poată scrie o astfel de poveste măcar o dată în viață. Aş da dovadă de lăcomie dacă aş spera să mai pot scrie una.

— Lesley spune că în curând îți va apărea o nouă carte.

— *On a Chinese Screen*. E un... jurnal al celor mai recente călătorii pe care le-am făcut în China.

— Cum e acolo? Chiar atât de multă deznădejde, cum am auzit?

Willie a avut nevoie de câteva clipe pentru a-şi pregăti răspunsul.

— Mi-am făcut practica de... mamoş la St. Thomas... a început el.

— Somerset Maugham, mamoş. *Asta* chiar e greu de imaginat.

— Da. Destul de greu. Aşa cum spuneam, într-o singură lună am fost în mahalaua Lambeth de mai bine de şaizeci de... ori, a spus Willie. Am adus pe lume copii în cele mai cumplite... condiții. Zece-cincisprezece bărbați şi femei înghesuiți într-o cămăruță, fără apă curentă, fără foc. N-am fost niciodată mai obosit ca atunci. Nu e nimic nobil în sărăcie, în ciuda a ceea ce-ți vor spune oamenii – întotdeauna cei bogați.

Willie a sorbit din ceai şi şi-a tamponat buzele cu colțul şervețelului.

— Tuberculoza şi... difteria şi sărăcia; soți îmbibați în alcool... abuzându-şi soțiile şi copiii. Bande de criminali

îngrozind oamenii pe străzi. Neajutorarea şi violenţa pluteau în aer ca o ceaţă groasă. De asta mi-au amintit... satele din China – de mahalaua Lambeth.

— Probabil că a fost teribil de înfricoşător.

Geoff scria apăsat.

— Ai fost vreodată jefuit? Atacat?

— Puteam să colind cele mai periculoase mahalale şi să mă simt în mai mare siguranţă decât un... poliţist. Geanta din piele neagră, de doctor, era talismanul meu. Desigur, la început, femeile – şi soţii lor – nu aveau încredere în mine. Ţineau sub o tăcere absolută tot ce era legat de suferinţa şi simptomele lor; întâmpinam mari dificultăţi în încercarea de a-i... diagnostica.

Geoff s-a oprit din scris.

— Cum i-ai convins să aibă încredere în tine?

Cu aerul cuiva care e pe cale să dezvăluie secretul vieţii, Willie s-a aplecat în faţă, trăgându-l pe Geoff mai aproape de el.

— Oamenii sunt mult mai dornici să se deschidă în faţa ta odată ce le dezvălui ceva... personal, ceva ruşinos despre tine, a zis el. Dacă vrei ca cineva să aibă încredere în tine, trebuie să-i oferi o bucăţică din... intimitatea ta.

Willie s-a lăsat din nou pe spate, oferindu-i lui Geoff timpul necesar pentru a-i scrie cuvintele. Vântul se înteţise, modelând bucle albe pe suprafaţa mării.

— Apropo de China, a zis Willie, tocmai am terminat de citit cartea ta despre doctorul Sun Yat-sen.

— Ah... *A Man of the Southern Seas*. V-a plăcut?

— E un titlu... ispititor.

— Aş vrea să pot spune că a fost ideea mea, dar i-a aparţinut lui Lesley, a zis el, după care a făcut o pauză. Mi-a zis că te gândeşti să scrii o carte despre el.

— Mi-a povestit despre el, a răspuns Willie. Nu mă aşteptam să descopăr aici o legătură atât de... *personală* cu China.

— Am fost singurul jurnalist englez cu care a stat de vorbă, a spus Geoff, îndreptându-şi degetul arătător spre pieptul masiv, singurul în care a avut încredere. A fost *aici*, Willie, a stat unde stai tu acum, atunci când l-am văzut prima oară. Probabil chiar în acelaşi scaun.

— Cum era?

Privirea lui Geoff s-a pierdut în zare, în timp ce scotocea prin amintiri.

— Ca să fiu sincer, Willie, prima dată când l-am întâlnit nu ştiam prea multe despre el.

— Ce nu ți-a plăcut la el?

— Duhnea a eşec... Toate eforturile lui de a începe o revoluție – şi făcuse deja cinci sau şase încercări în sensul ăsta – se duseseră pe apa sâmbetei. Mi se părea uluitor faptul că avea atât de mulți susținători. Abia după ce am ajuns să-l cunosc mai bine mi-am dat seama că era un maestru al manipulării. Îi putea face pe oameni să-i mănânce din palmă, iar ei să-l implore să-i umilească din nou.

— Avea succes şi la doamne, fără îndoială.

— Oh, n-a dus deloc lipsă de admiratoare – *era* un tip foarte chipeş, să ştii.

— Lesley i-a devenit foarte apropiată, nu-i aşa?

O urmă de reținere s-a aşternut pe chipul lui Geoff.

— I-a susținut cauza, a zis el.

— Nu multe femei albe au făcut asta, sunt convins.

— Sora mea a fost întotdeauna cam opozițională. În orice caz, a zis Geoff lovindu-şi genunchii cu palmele şi ridicându-se în picioare, ți-am răpit deja prea mult timp, Willie. Oh, era să uit...

A scos din geantă un exemplar din *A tremurat o frunză*.

— Eşti drăguţ să scrii o dedicaţie pentru mine şi doamna mea?

Odată întors în camera lui, Willie a luat volumul *A Man of the Southern Seas* de pe birou şi a început să studieze fotografiile lui Sun. Cele mai multe dintre ele fuseseră făcute în Penang. O fotografie îl înfăţişa aşezat împreună cu soţii Hamlyn pe veranda Casei Cassowary. Ultima fotografie, datată octombrie 1918, îl înfăţişa pe Sun ceva mai în vârstă, şezând singur într-un scaun Ming de lemn negru, cu faţa cioplită de o suferinţă nobilă, aproape sfântă; asta îl făcea să pară chiar mai atrăgător. Willie şi-a amintit că văzuse această fotografie într-un ziar din Shanghai.

Pe o hartă din interiorul cărţii, a trasat câteva linii asemănătoare unor elipse pentru a vizualiza călătoriile lui Sun în jurul lumii. Erau la fel de multe ca ale lui. El şi Sun se aflaseră la Londra cam în aceeaşi perioadă, şi-a dat seama, iar acum se afla pe insula pe care Sun îşi petrecuse la un moment dat o jumătate de an din viaţă. Iar ceea ce era chiar mai curios, locuia chiar în casa pe care chinezul o vizitase adesea.

Îşi amintea că citise despre răpire în ziarele londoneze, dar nu avea amintiri clare despre asta – la vremea respectivă, povestea nu-i stârnea câtuşi de puţin interesul. Pe atunci era ocupat cu practica moşitului. Ba mai mult, el şi prietenii lui – precum mulţi alţii din straturile privilegiate ale societăţii londoneze în care se mişcau – erau zdruncinaţi de dangătul morţii care răsuna în toată Anglia, din pricina sorţii bietului Oscar Wilde. Aruncau cu toţii în flăcări teancuri de scrisori şi bilete care n-ar fi trebuit scrise şi expediate vreodată; iar mulţi bărbaţi traversau Canalul pentru a se refugia la adăpostul civilizat al Continentului. Ce-i păsa lui – sau oricui altcuiva – despre răpirea unui chinez de către propriul guvern?

Capitolul 10

Lesley

Penang, 1921

Exact ca în noaptea precedentă, când am coborât scările, l-am găsit pe Willie în salon. Ploaia, care începuse după cină, se mai domolise, dar cântecul broaştelor continua să umple noaptea răcoroasă şi umedă. Cartea lui Geoff era deschisă în poala lui, dar ochii scriitorului erau închişi, iar capul îi era uşor înclinat într-o parte. Părea că ascultă intens ceva ce vibra în aer.

— Cântecele broaştelor, a zis Willie, deschizând ochii în clipa când m-am alăturat lui, în micul cerc de lumină din jurul lămpii. Chiar şi la Londra, îmi aduc mereu aminte de... tropice... ori de câte ori le aud.

Toată ziua fusesem măcinată de îndoieli. Împărtăşindu-i povestea mea lui Willie, îl trădam nu doar pe Robert, ci şi pe Ethel. Cu toate acestea, trebuie să recunosc că m-am simțit eliberată când i-am spus povestea mea acestui bărbat cufundat în penumbră, acestui domn distins din salonul meu.

După ce m-am aşezat confortabil în fotoliu, am reluat povestea din punctul în care o lăsasem cu o noapte în urmă.

Capitolul 11

Lesley

Penang, 1910

I

Unul dintre susținătorii lui Sun Wen îi închiriase un bungalow, nu departe de casa noastră. A devenit un oaspete obişnuit, vizitându-ne o dată sau de două ori pe săptămână, seara. Ne plăcea compania lui şi îi oferea lui Robert oportunitatea de a-şi exersa cantoneza. Savura discuțiile argumentate pe care le purta cu Sun Wen despre situația politică din China. Încercam să țin pasul cu ei, dar de obicei conversațiile lor – care se transformau adesea în dueluri verbale încinse – mă depăşeau.

Întotdeauna stătea doar cât să bea un singur pahar. Când whiskyul se termina, deschidea capacul ceasului de buzunar, mijea ochii spre cadran, iar apoi pleca. Avea treabă, ne anunța, oameni cărora să le vorbească, în cadrul asociațiilor locale ale oamenilor de afaceri, la temple sau în bresle; sau poate prezența lui era necesară la Societatea Filomatică de pe Strada Armenească ori la clubul de lectură înființat de un grup de chinezi cu scopul de a le pune la dispoziție membrilor săi cărți şi reviste.

— Au greşit când au numit-o aşa, a remarcat Robert într-o seară, după ce Sun Wen tocmai plecase. O societate filomatică se adresează unor oameni interesați de ştiințe. Un club de lectură, la naiba... nu e decât un paravan pentru partidul lui.

Aşa cum mă aşteptasem, n-a durat mult până când fratele meu a aflat de prietenia noastră cu Sun Wen: se părea că nu se întâmpla nimic în Penang – ca să nu mai vorbesc de Coloniile Strâmtorilor sau de Federația Malaya – fără ca Geoff să afle. La cererea lui, i-am aranjat o întâlnire cu Sun Wen acasă la noi, într-o seară ploioasă.

— Toate bune? m-a întrebat fratele meu în clipa în care a păşit în vestibul.

— Oh, sunt foarte bine.

Nu mai vorbisem cu el din dimineața de la Tiffin Room. În cele trei săptămâni care trecuseră de atunci, viața mea veche şi confortabilă fusese întoarsă pe dos.

— Robert lucrează până târziu în seara asta, am spus şi nu m-am putut abține să adaug, pe un ton acid: Şi-a trimis trepăduşul să mă anunțe în ultima clipă.

— N-ai vorbit cu el despre...

— Doamne Dumnezeule, nu.

— Poate e mai bine să n-o faci, a spus Geoff. Aveai dreptate – nu e treaba mea. Nici măcar n-ar fi trebuit să-ți spun.

Nu era prima dată când mă întrebam dacă nu cumva se înşelase în privința lui Robert. Erau deja săptămâni de când mă aşteptam ca o cucoană plină de bunăvoință să mă tragă deoparte şi, cu o voioşie abia ținută în frâu, să-mi şoptească la ureche bârfe despre infidelitatea soțului meu. Mă pregătisem pentru momentul acela, dar nimeni nu-mi spusese nimic. Absolut nimeni. Cu siguranță aş fi auzit ceva între timp; nu existau secrete pe mica noastră insulă.

— Vreo veste despre Ethel? am întrebat.

Ziarele nu mai scriseseră nimic despre ea din clipa când fusese trimisă la Pudoh Gaol.

— Încă refuză să stea de vorbă cu noi, jurnaliştii mărunți. Refuză să vadă pe oricine, cu excepția soțului ei.

— Cât de îngrozitor, să stea închisă în locul acela oribil.

— E în aripa femeilor europene, Les. Sunt sigur că, deşi nu e tocmai E&O, e totuşi curat şi, în unele privinţe, destul de confortabil. Au voie să-şi gătească singure mâncarea şi sunt încurajate să-şi petreacă timpul cosând, tricotând şi citind.

— Ethel le găseşte pe toate plicticoase, am spus. Nu-mi doresc decât să pot face ceva pentru ea.

— Îi scrii, nu-i aşa?

— Abia dacă-mi răspunde – iar când o face, nu-mi spune prea multe.

Într-una dintre primele mele scrisori o îndemnasem să-şi informeze avocatul cu privire la cele ce-mi povestise mie (fără să menţionez în mod explicit la ce anume făceam referire, deoarece bănuiam că gardianul îi citea corespondenţa), dar nu pomenise nimic despre asta.

— Povestea ei pare plauzibilă, a spus fratele meu, dar câteva lucruri nu par a fi adevărate...

— Vino, Sun Wen ne aşteaptă, l-am întrerupt.

Sun Wen stătea tolănit în scaunul de pe verandă, cu un whisky în mână. Ochii lui, în clipa când i-a ridicat spre noi, păreau lipsiţi de viaţă. Nu-l mai văzusem niciodată atât de înfrânt.

Strângerea de fonduri nu mergea bine, a admis el atunci când a fost întrebat de Geoff.

— Oamenii sunt... care-i cuvântul în dialectul hokkien... *kiam-siap*, după cum m-a avertizat sora ta.

Şi-a frecat arătătorul de degetul mare.

— Chiar şi cei mai bogaţi. Mai ales cei bogaţi.

— Sau poate nu cred în şansele voastre de succes, a subliniat Geoff. Oamenii ăştia au făcut averi pariind pe calul câştigător.

— Nu fi crud, Geoff, am zis, deşi simţeam o dorinţă de răzbunare – eram încă înveninată de ceea ce spusese despre bărbaţi, că-şi puteau alege mai multe soţii.

Geoff şi-a ridicat palmele în aer, uitându-se la mine, după care s-a întors spre Sun Wen.

— Nici oamenii tăi din Singapore nu credeau în şansele tale de succes. Au vrut să te dea afară din partid, de asta ai eşuat aici, nu-i aşa? Adevărul este că ai fost alungat de oriunde ai pus vreodată piciorul – Hong Kong, Japonia, Siam, Singapore. Penang este singurul loc în care te mai poţi refugia.

Fluturii de noapte zburau în jurul lămpilor, flirtând cu lumina. Sun Wen şi-a schimbat poziţia în scaun, în aşa fel încât să stea cu faţa spre Geoff.

— Ştii de câte ori am încercat să răstorn guvernul manciurian?

Lumina din ochii lui, care cu câteva minute mai devreme fusese opacă şi palidă, se intensificase acum.

— De şapte ori. Şi fiecare dintre încercări a dat greş, fără excepţie. Mii de oameni au murit pentru cauza noastră.

Mâinile lui, odihnindu-se pe genunchi, s-au strâns, făcându-se pumni.

— Dar n-am să renunţ. Nu pot.

Angoasa din vocea lui părea să amuţească sunetele obişnuite ale serii. Treptat, am redevenit conştientă de ţârâitul cicadelor din copaci, de valurile care şuierau izbindu-se de ţărm. Dinspre casă plutea un clinchet de argintărie şi porţelan. Servitorii pregăteau masa pentru cină.

— Ţi-ai concentrat toate eforturile asupra câştigării localnicilor chinezi educaţi, a spus Geoff. Cum rămâne cu chinezii din Coloniile Strâmtorilor? De ce nu mizezi şi pe ajutorul lor?

— Oamenii ăia? N-au pic de loialitate faţă de patria-mamă. Nici măcar nu-şi vorbesc propria limbă. Le iau partea englezilor; consideră Anglia ţara lor. Iar ziarele voastre englezeşti de aici... nu manifestă nici cel mai mic

interes față de țara mea, decât în cazurile în care o pot denigra.

— Ah, da, aşa cum s-a întâmplat în *Straits Echo* azi?

Geoff şi-a îndesat mâna în buzunar şi a scos de acolo o pagină de ziar. A desfăcut-o. „În ceea ce-l priveşte pe dr. Sun Yat-sen, nu e vorba decât despre bani, bani şi iarăşi bani, fără să vedem vreun rezultat în urma râului de aur care a curs înspre el. Ca revoluționar, nu e prea revolut."

A întins spre mine bucata de ziar.

— Nici nu ştiam că există cuvântul „revolut".

— Noi nu avem un ziar al nostru, nu putem lupta într-un război al polemicilor, a zis Sun Wen. Sunt străin aici şi e mai uşor pentru ei să scrie tot ce vor despre mine. Mereu a fost aşa, indiferent unde m-am dus.

Îmi părea rău pentru el.

— Geoff, de ce nu-i iei un interviu?

— Tocmai mi-ai citit gândurile, surioară, a zis Geoff. Ce spui, Sun Wen?

Revoluționarul părea sceptic.

— Chinezii din Coloniile Strâmtorilor citesc *The Post*, am spus. Îți poți expune cauza în fața lor, le poți spune ce vrei să obții.

— Nu e momentul să fii timid, Sun Wen, a zis Geoff.

Sun Wen s-a ridicat de pe scaun şi s-a dus lângă balustradă. S-a oprit acolo, privind umbrele din grădina mustind de apă. După un minut sau două a revenit la locul lui.

— Vreau să-mi dau acordul asupra a tot ceea ce publici, a zis el.

— Las-o baltă. Nu aşa facem noi lucrurile, amice, i-a răspuns Geoff.

— Atunci nu va exista niciun interviu.

— Va fi cinstit cu tine, Sun Wen, am zis eu. Cinstit şi obiectiv. Mă voi asigura de asta. Îți promit.

M-am întors apoi spre fratele meu.

— Îi arăți ce-ai scris înainte de a publica materialul. În cazul în care nu va fi de acord cu ceva, îi vei include contraargumentele în articolul final. Îi vei permite să clarifice lucrurile din punctul lui de vedere.

— De acord, a încuviințat Geoff.

A ridicat în aer paharul de whisky.

— Pentru revoluție?

Sun Wen l-a privit, apoi s-a întors către mine. Şi-a luat paharul de pe măsuța de cafea şi l-a ridicat în aer.

— Pentru revoluție.

În următoarea oră, Geoff i-a adresat lui Sun Wen mai multe întrebări, notându-şi răspunsurile în agendă. La un moment dat, Sun Wen s-a oprit din vorbit şi s-a uitat la ceas.

— Trebuie să plec.

— Unde mergi? a întrebat Geoff.

Aproape că-i vedeam nările fremătând.

— Vorbesc la clubul de lectură.

— Te referi la Societatea Filomatică de pe Strada Armenească?

Geoff s-a ridicat şi el în picioare. Era cu un cap mai înalt decât Sun Wen.

— Vreau să particip şi eu.

— N-ai să pricepi o iotă.

— Nu contează. Vreau să văd *cum* vorbeşti.

— Bine.

— Vin şi eu, am zis.

— Lui Robert nu-i va plăcea treaba asta, a spus Geoff.

— Robert nu e aici, ca să-i placă sau să nu-i placă ceva.

— Şi băieții?

— Ah Peng le va da de mâncare şi-i va duce la culcare.

— Plouă.

— N-am să mă topesc.

Geoff a apelat la Sun Wen.

— Nu se cuvine, nu se cuvine deloc.

— Din Tongmenghui fac parte şi femei, a spus Sun Wen.

În timp ce ne târam pe străzile ude din George Town în ricşa noastră, Geoff şi cu mine ne zâmbeam unul altuia. Ştiam că aceeaşi amintire se învârtea în capetele amândurora.

— Ah Peng a câştigat vreodată la loterie? a întrebat fratele meu în timp ce ricşa intra pe o altă stradă.

Când eram copii, Ah Peng ne ducea uneori în cartierul chinezesc. Într-un templu înecat de fum, lua o poziție rigidă, îngenunchind în fața altarului de lemn negru din sala principală, îşi împreuna mâinile şi implora zeitatea care sălăşluia în templu să-i dea nişte numere norocoase. Trebuia să-i promitem că nu-i vom spune mamei, promisiune cumpărată cu un pahar de suc rece, din zahăr de trestie, de la un negustor din fața templului. Toată dimineața se plimba de la un templu la altul, repetând aceeaşi rugăciune în fața unor zeități diferite.

— Mereu jura că se va întoarce acasă, în China, dacă va câştiga, îți aduci aminte? am întrebat eu.

Am urmat ricşa lui Sun Wen pe străzile întunecate şi pustii, tivite de prăvălii cu două etaje. Tăblițe din lemn negru atârnau deasupra tocului uşilor de la intrare, cu ideogramele lor incrustate şi aurite strălucind în umbră asemenea flăcărilor unor lumânări privite prin nori de fum. Prin uşi şi ferestre deschise pentru a lăsa să pătrundă aerul răcoros al serii, vedeam familiile aşezate la mese, luând cina. Undeva la o intersecție, urechile mele au prins notele unei balade chinezeşti, redate de un gramofon.

Ne-am oprit în fața unei prăvălii de la capătul Străzii Armeneşti. Geoff m-a ajutat să cobor din ricşă şi ne-am

alăturat lui Sun Wen în *goh kaki*[29]. O plăcuță pe care erau gravate patru ideograme chinezeşti atârna deasupra uşilor, iar în mijlocul tocului era bătută în cuie o farfurioară de alamă pe care fusese gravat numărul „120”. Sun Wen a bătut la uşă şi şi-a întins capul spre tavanul pridvorului.

— La ce se uită? l-am întrebat în şoaptă pe Geoff.

— E un vizor.

— M-am uitat la streaşină, dar n-am văzut în întuneric decât pânze de păianjen.

Cheia s-a rotit în broască, un zăvor a fost dat laoparte, apoi una dintre uşile duble s-a deschis, doar atât cât să încapă un om. Sun Wen a intrat, urmat de Geoff. Eu am ezitat, după care, adunându-mi poalele fustei deasupra genunchilor, am păşit peste prag.

Sala din față era luminată doar de strălucirea fragilă a unei lămpi cu ulei. N-am putut distinge decât contururile unor fotolii şi câteva rafturi mici cu cărți înghesuite în colțurile întunecoase.

L-am urmat pe Sun Wen în spatele unui paravan pliabil, până în salon. Acesta avea deschidere spre un puț de ventilație acoperit cu granit şi dădea spre ferestrele oblonite ale camerelor de la etaj. Un steag întunecat – negru? albastru? era imposibil de spus, în lumina aceea palidă – cu un soare îngălbenit în centru atârna pe unul dintre pereți. În încăpere forfoteau treizeci sau patruzeci de oameni, femei şi bărbați. Cu toții aveau în jur de douăzeci-treizeci de ani, mulți fiind îmbrăcați în haine occidentale. Aşezați la o masă lungă, dreptunghiulară, din lemn de trandafir, şedeau mai mulți oameni. Cu toții au amuțit când au observat prezența noastră.

Sun Wen ne-a prezentat, după care mi-a spus:

---

[29] Cafenea (în malaeză, în original).

— Ah, uite-l pe Arthur... el vă va fi interpret.

Era bărbatul pe care-l întâlnisem pe terasa de la E&O. Mi-a zâmbit şi ne-a condus în spatele încăperii. Cei care se aflau acolo s-au dat laoparte, făcându-ne loc.

Sun Wen s-a aşezat în capătul mesei. În cameră s-a lăsat tăcerea, în timp ce el îşi plimba privirea peste cei prezenţi. Apoi a început să vorbească. Arthur ne traducea în şoaptă, dar vocea lui s-a pierdut curând, în încercarea de a ţine pasul cu torentul de cuvinte al lui Sun Wen. Însă furia lui Sun Wen nu avea nevoie de niciun interpret. Am fost captivată de pasiunea lui, de convingerile lui implacabile, idealiste. La fel şi Geoff, mă gândeam, în timp ce-l priveam. Fratele meu era complet absorbit de Sun Wen, uitând cu totul de agenda şi stiloul din mâinile lui.

Toţi cei prezenţi au început să aplaude şi să-l aclame pe Sun Wen imediat ce s-a oprit din vorbit. Stătea acolo, în mijlocul furtunii, căutând din ochi fiecare persoană din jurul lui. Preţ de o secundă sau două, ne-am uitat unul la celălalt, iar în clipita aceea am simţit că ne unea pe toţi printr-un legământ, legământul unui viitor pentru care ar fi sacrificat absolut totul, până şi propria-i viaţă, doar pentru a-l face posibil.

Când m-am întors la Cassowary, Robert nu venise încă acasă. Am încercat să nu mă gândesc unde era, sau cu cine. Am intrat dintr-o cameră în alta, stingând luminile şi lăsând una singură aprinsă în vestibul, pentru el. Am întors ceasul bunicului şi i-am potrivit acele. Am intrat în dormitorul băieţilor, asigurându-mă că nu era nicio crăpătură în plasele de ţânţari care le acoperea pătuţurile. Ah Peng sforăia zgomotos în patul ei, odihnindu-şi capul pe cărămida ei de porţelan. Renunţasem de mult să o conving să folosească o pernă – se plângea că o durea gâtul din cauza pernelor.

Înainte de culcare, am scris în jurnal tot ce văzusem şi auzisem la clubul de lectură. Ce furtună stârniseră cuvintele lui Sun Wen în inimile auditoriului. Avea să schimbe lumea, eram sigură de asta. Eram martora unui punct de cotitură al istoriei, iar în seara aceea avusesem ocazia să iau parte activ la el. Totul era atât de captivant.

Sun Wen. Cât de ciudat părea numele lui, scris pe hârtie: Sun[30], cea mai strălucitoare stea de pe firmament, emiţând raze de căldură şi lumină dătătoare de viaţă, cu toate celelalte planete gravitând în jurul ei pentru eternitate, pe orbitele lor invizibile.

Efervescenţa acelei seri îmi fierbea încă în sânge. Am încercat să citesc din noul roman al lui Somerset Maugham, dar l-am lăsat din mână după numai o pagină sau două. De ce poveştile lui erau adesea despre adulter şi căsnicii nefericite? Eram pe punctul de a stinge lampa de lângă pat, când l-am auzit pe Robert apropiindu-se pe alee. L-am auzit spunându-i *Selamat malm*[31] servitorului, apoi a intrat în casă. Urechile mele i-au reperat paşii urcând treptele. A urmat o linişte îndelungată – probabil intrase în camera lui James şi Edward; nu uita niciodată să facă asta, oricât de târziu s-ar fi întors acasă. După câteva clipe am auzit un ciocănit firav în uşa mea.

— Sunt trează, am spus.

A deschis uşa şi a rămas în prag, trupul lui decupând un gol negru în lumina de pe hol.

— Ai mâncat? am întrebat.

— Am mâncat la club. L-am dus acolo pe Peter Ong. Am comandat berbecuţ cu curry. Tare şi plin de cartilagii. Putea

---

[30] Joc de cuvinte – în limba engleză, *sun* înseamnă „soare”.

[31] „Noapte bună” (în malaeză, în original).

să fie, la fel de bine, şi câine, dacă mă întrebi pe mine. Apoi am înotat. Cum s-au înţeles Geoff şi Sun Wen?

— Geoff are de gând să scrie despre el.

Nu voiam să-i dezvălui mai multe, dar oricum avea să afle, în cele din urmă. Nimic nu rămânea secret pe insula aceasta.

— Ne-am dus să-i ascultăm discursul la clubul de lectură.

— A fost o nesăbuinţă – şi o prostie. Geoff ar fi trebuit să aibă mai multă minte şi să nu te ia cu el acolo.

— Nu m-am simţit câtuşi de puţin în pericol, Robert, nici măcar o clipă. Ar trebui să mergi şi tu să-l asculţi. A vorbit cu atâta forţă, cu atâta furie, a fost ca un taifun.

— Taifunurile lasă adesea dezastre în urma lor.

— Noapte bună, Robert, am spus.

— Noapte bună, draga mea, a zis el, după care a închis uşa.

Freamătul mării umplea noaptea. S-a auzit strigătul unui huhurez, asemenea unui străin ciocănind într-o uşă. A trecut mult timp până când apele somnului s-au revărsat asupra mea.

II

De-a lungul anilor petrecuţi în Hong Kong, Robert adunase o colecţie vastă de cărţi despre istoria, filosofia şi literatura Chinei. Nu mă interesaseră niciodată până atunci, dar, în dimineaţa următoare, după ce el a plecat la serviciu, le-am căutat în bibliotecă, scoţând de pe rafturi volum după volum.

În urmă cu mai bine de două mii de ani, am descoperit citind, conducătorul Qin a unit mai multe state într-un imperiu puternic, numindu-se pe el însuşi împărat. Pentru

a-şi ţine duşmanii la distanţă, a început să construiască un zid care avea să se întindă pe sute de kilometri. Am citit despre victoriile şi înfrângerile dinastiilor care au urmat la conducerea imperiului lui Qin; am aflat despre împăraţii Chinei, despre oraşele şi provinciile ei, despre poeţii şi filosofii ei, despre artişti şi scriitori, despre divinităţi şi demoni. Actuala decădere a Regatului de Mijloc poate fi urmărită până în 1644, când manciurienii i-au alungat pe împăraţii dinastiei Ming. Iar în 1839, cu mai bine de patruzeci de ani înainte de naşterea mea, Anglia a declarat război Chinei pentru a-şi impune prin forţă dreptul de a le vinde opiu chinezilor.

Cât de revoltător, m-am gândit, să foloseşti armele împotriva unui popor doar pentru a-l forţa să cumpere opiu. Nu-i de mirare că ne-au numit barbari.

Apăraţi de o armată învechită şi de conducători militari incompetenţi, dar şi subminaţi de servicii civile corupte, n-a fost surprinzător pentru nimeni faptul că au fost învinşi. Cei înfrânţi şi-au văzut teritoriul ciuntit de învingători – Anglia, Germania şi Franţa – şi au fost obligaţi să plătească despăgubiri în valoare de milioane de dolari de argint. Cu toate acestea, în loc să se deschidă spre lume, monarhia chineză s-a retras şi mai mult în lumea ei de vis din spatele zidurilor Oraşului Interzis, în timp ce ţara se scufunda în suferinţă şi haos. Dar chiar în timp ce China lupta să se refacă după rănile paralizante provocate de Războaiele Opiului, o revoltă a izbucnit în sudul ţării, întinzându-se rapid către nord şi croindu-şi drum spre capitală.

Răscoala Taipinilor. Mă întrebam de ce-mi părea cunoscută, apoi mi-am amintit de observaţiile făcute de Robert în timpul primei vizite a lui Sun Wen în casa noastră. Hong Xiuquan, conducătorul taipinilor, un învăţat care eşuase la testele imperiale, nu doar că se crezuse fratele lui Iisus, dar fusese convins că Tatăl Ceresc îi ordonase să-l

detroneze pe împărat şi să întemeieze un nou Ierusalim. Crezusem atunci că era nebun şi că, cel mai probabil, delira; dar, pe măsură ce am citit mai multe despre el, am descoperit că, în numai doi ani, Hong şi cei o jumătate de milion de convertiți ai lui au cucerit Nankingul şi au făcut din el capitala Regatului Ceresc al Păcii. Hong s-a proclamat Rege Ceresc, iar timp de paisprezece ani şi-au menținut controlul asupra Nankingului. Misionari şi tipăritori de Biblii din Occident au vizitat oraşul, sperând să formeze alianțe cu ei şi să propovăduiască Evanghelia în toată China. Unii dintre aceştia au rămas în Nanking ani la rând, dar în cele din urmă au fost scârbiți de ideile aiurite ale lui Hong despre creştinism. Regatul Ceresc al Păcii a cedat în fața armatei imperiale în anul 1864. Hong a murit otrăvit cu mâncare, iar fiul lui a fost executat de către împărat, împreună cu alte câteva mii de susținători.

Am fost încântată să aflu că taipinii considerau că femeile erau egale cu bărbații. Încă din primele zile ale revoltei, femeile lor luptaseră cot la cot cu bărbații împotriva trupelor împăratului. Nu mă puteam gândi la un alt moment istoric şi un alt loc din lumea aceasta în care să se fi întâmplat aşa ceva.

Avântul pe care-l luase interesul meu față de China îl încânta pe Robert, aşa încât ne-am petrecut multe seri discutând despre istoria ei tumultuoasă, deşi era de părere că deveneam obsedată de taipini. Dar trecuse multă vreme de când nu mai împărtăşiserăm ceva care să ne unească; ne oferea un subiect sigur de discutat în contradictoriu, ceva care să țină în frâu valul de tăcere care, fără să ne dăm seama, se strecurase în căsnicia noastră.

— Trebuie să-l ajutăm pe Sun Wen, i-am spus într-o seară.

— Pe poligamul ăla incorigibil şi lipsit de remuşcări?

I-am ignorat atacul.

— Doar imaginează-ți cum va fi dacă va reuşi – o societate în care toată lumea să fie egală, bogații şi săracii, oamenii educați şi analfabeții... Odată ce va reuşi asta, femeile nu vor mai fi neputincioase.

— Mereu vor exista inechități, Lesley. Aşa e croită lumea.

— Şi atunci nu trebuie să facem nimic în privința asta?

— Chiar te sfătuiesc, a spus Robert. Autoritățile îl vor ține sub o şi mai atentă supraveghere după articolul scris de fratele tău, ține minte ce-ți spun.

Interviul pe care Geoff i-l luase lui Sun Wen fusese publicat cu o zi în urmă. Cu detaliile lui legate de o copilărie dificilă, marcată de dezrădăcinare, cu amănunte despre familia şi cei trei copii ai săi (Sun Wen acceptase să se menționeze o singură soție), interviul zugrăvise un portret plin de sensibilitate al revoluționarului. Mulțumit de interviu, Sun Wen îl invitase pe fratele meu să-l urmeze în turneul său şi să scrie o serie de articole despre cauza lui.

La următoarea vizită pe care ne-a făcut-o, Sun Wen a menționat că traducea în limba engleză broşurile şi articolele partidului Tongmenghui, pentru a putea fi împărțite chinezilor din Coloniile Strâmtorilor.

— Ar fi bine ca traducerile să fie perfecte, l-am avertizat, altfel chinezii din Colonii vor râde de tine.

— Arthur... l-ați cunoscut, vă amintiți? Arthur face tot ce-i stă în putere pentru a verifica traducerile, dar nu se poate dedica în totalitate acestui lucru.

— Pot să le verific eu, am spus.

— N-ai ce căuta acolo, Lesley, a intervenit Robert.

— Mai sunt femei acolo, Robert, a zis Sun Wen, chiar şi unele tinere doamne, din cele mai bune familii ale Penangului. Voi fi şi eu acolo, desigur.

— E posibil să ai dreptate, dar interzic una ca asta.

Zâmbetul lui Sun Wen s-a risipit.

— Ah, da... desigur... Soția ta n-ar trebui văzută în compania noastră, a chinezilor.

— Ştii foarte bine că restul locuitorilor din Penang nu sunt atât de... îngăduitori... ca noi.

Sun Wen a pus pe masă paharul de whisky golit pe jumătate. Mă simțeam îngrozitor când mă gândeam la ceea ce simțea. De câte ori trebuia să-şi înghită furia şi mândria de dragul cauzei sale?

I-am spus lui Robert:

— Pot lua hârtiile mâine-dimineață. Voi lucra acasă.

— Foarte amabil din partea ta, Lesley, dar...

Sun Wen a scuturat din cap.

— Trebuie să-ți asculți soțul.

— Mâine-dimineață, am repetat pe un ton ferm.

Sun Wen s-a ridicat în picioare şi ne-a salutat scurt.

— Mulțumesc, Robert şi Lesley, pentru faptul că m-ați primit în casa voastră.

După ce a plecat, m-am întors spre Robert.

— Scrie-i un bilet şi cere-ți scuze.

— N-am să fac una ca asta.

— Ceea ce încearcă el să înfăptuiască va pune capăt suferinței a milioane de oameni, Robert, *milioane*. Eu... noi... *trebuie* să facem tot ce ne stă în putință ca să-l ajutăm.

— Ți se pare atrăgător, nu-i aşa?

Era ultimul lucru la care mă aşteptam din partea lui. Am ezitat, căutând un răspuns.

— Are calități atrăgătoare, da, am spus în cele din urmă. Dar nu sunt atrasă de el.

Un zâmbet acru a schimonosit buzele lui Robert.

— Un răspuns avocățesc perfect.

L-am privit îndelung. Robert – *tocmai* Robert, dintre toți oamenii – mă acuza că nutresc sentimente față de un alt bărbat. Dintr-odată, am simțit că sunt sătulă de prefăcătorie. Sătulă de situația aceea, sătulă de chinul de a

nu şti. Săptămâni întregi stătusem pe marginea prăpastiei, întrebându-mă ce se afla sub plafonul de nori.

De ajuns. Gata. Am păşit dincolo de marginea prăpastiei, prăbuşindu-mă în hău.

— Ai o aventură, Robert?

Am ştiut, chiar în clipa când rosteam aceste cuvinte, că mariajul meu avea să se schimbe iremediabil.

Tocmai îşi aprindea pipa – a îngheţat la jumătatea gestului, cu mâna încremenită în aer.

— Am o *ce*?

Timpul s-a oprit în loc; un zgomot asurzitor mi-a inundat capul; vocea îmi suna înfundată şi găunoasă în urechi.

— *Te culci* cu o altă femeie?

A aprins chibritul cu o singură mişcare precisă şi a protejat flacăra în căuşul palmei, apropiind-o de pipă. A pufăit de câteva ori, suflând fumul afară.

— De asta te porţi atât de ciudat – crezi că am o aventură cu o altă femeie? De unde naiba ţi-a venit ideea asta *nebunească*? De la scorpiile alea ofilite de la club? De la stearpa aia de nevastă a lui Pykett şi de la clanul cu care joacă mahjong? Sau de la doamna Biggs? Nenorocita aia are gura la fel de mare ca şi curu'.

— Cineva te-a văzut cu...

Mi-aş fi dorit să nu-l fi înfruntat, dar era deja prea târziu.

— Cu o altă femeie.

S-a uitat la mine, apoi a început să râdă. Un hohot de râs oribil – aspru şi înfricoşător. Nu-l mai auzisem niciodată râzând astfel.

— Şi cine-i femeia asta, sirena asta seducătoare?

— Nu mi s-a spus.

— Sigur că nu ţi s-a spus. Tipic, nu-i aşa? Vaci proaste. Îţi aduci aminte cum bârfele lor maliţioase – şi, ca să-ţi reamintesc, complet nefondate în cele din urmă – au distrus căsnicia soţilor Fitzpatrick?

A tras două fumuri lungi, tihnite, apoi m-a privit fix în ochi.

— Nu mă culc cu o altă femeie, Lesley.

III

În timp ce stăteam în fața casei de pe Strada Armenească, am cercetat plăcuța neagră de deasupra uşilor. Ochii mei urmăreau tuşele groase, curgătoare ale ideogramelor chinezeşti scrijelite pe ea. Aceste plăcuțe puteau fi văzute peste tot prin oraş, însă în dimineața aceea, cu auriul lor oxidat, caracterele mi se păreau apăsătoare, străine.

Robert se purtase rece față de mine în timpul micului-dejun, baricadându-se în spatele ziarelor. Când a plecat la serviciu, n-a mai dat ocol mesei, pentru a mă săruta pe obraz.

Am ciocănit la uşă şi m-am uitat la streaşină. Dacă se afla vreun vizor acolo, atunci era foarte bine ascuns. O clipă mai târziu, zăvorul a fost tras, iar din spatele uşii întredeschise m-a privit un bărbat.

— Doctore Loh, am spus, uşurată să văd un chip cunoscut. Sunt Lesley Hamlyn. Am venit să iau...

— Da, da... Intră, intră...

A zăvorât uşa în urma noastră. Era îmbrăcat într-o cămaşă albă apretată, pantaloni gri şi o cravată cu dungi albastre şi roşii. Avea o față îngustă, aproape dreptunghiulară, cu un nas fin, frumos conturat, în timp ce ochii îi sclipeau de umor şi inteligență.

— Vino, a zis el. Şi spune-mi Arthur. Aici ne spunem cu toții pe nume.

Salonul părea mai curat în soarele dimineții, care scălda puțul de ventilație. Şase oameni erau aşezați în jurul mesei lungi, din lemn de trandafir, cu mai multe documente şi

cărți împrăştiate şi deschise în fața lor. Unul sau doi au ridicat ochii din foi şi m-au salutat cu o înclinare a capului. După ce mi-a spus să aştept, Arthur s-a dus grăbit spre un teanc de cutii depozitate într-un colț al încăperii. Am privit în jur. Pereții erau acoperiți de umezeală; documentele erau aşezate unele peste altele, pe mese sau înghesuite pe nişte rafturi supraîncărcate. O colivie goală din bambus atârna lângă puțul de ventilație. Un hol scurt ducea din sală spre două camere aflate undeva în spate. În dreapta era bucătăria, unde un ceainic înnegrit fierbea pe o sobă cu cărbuni, scuipând aburi.

Arthur s-a întors şi mi-a înmânat un teanc de hârtii.

— Cei de la tipografie au nevoie de ele până mâine la prânz.

— Vi le aduc până atunci.

— Dar eşti deja aici. De ce nu rămâi, să termini treaba?

M-am uitat la documente, apoi din nou la el.

— Voi avea nevoie de un stilou şi hârtie de scris.

Munca nu era atât de uşoară pe cât îmi imaginasem. Documentele – articole, broşuri şi editoriale care descriau în tonuri histrionice corupția guvernului chinez, abuzurile de putere şi suferința poporului – erau pline de greşeli gramaticale şi erori de topică. Am fost adesea nevoită să-i cer lui Arthur să clarifice anumite propoziții şi nume, pe măsură ce scurtam frazele întortocheate, aşezam textul în paragrafe şi făceam tot ce-mi stătea în putere pentru a le face cât mai coerente. Arthur m-a rugat, de asemenea, să elimin din texte tot ceea ce putea fi interpretat drept tendențios sau critic la adresa guvernului nostru, oricât de subtil ar fi fost.

Am stat de vorbă în timpul unei scurte pauze de ceai. Avea treizeci de ani şi era medic într-o clinică de pe Campbell Road. Printr-o serie de întrebări – cine erau

părinții, rudele lui –, i-am stabilit coordonatele pe harta lumii noastre sociale (era un obicei ca toți oamenii din această zonă – cu precădere chinezii – să facă asta atunci când întâlneau pe cineva pentru prima oară), iar eu eram perfect conştientă de faptul că şi el făcea exact acelaşi lucru în privința mea. Auzisem de tatăl lui – comerciant de cositor şi preşedinte al Asociației Anti-Opiu; mama lui provenea dintr-o familie veche şi renumită de rezidenți chinezi din Coloniile Strâmtorilor.

— Acesta e steagul partidului? am întrebat, arătând cu bărbia spre steagul expus pe peretele din spatele lui; în lumina zilei era albastru-închis, cu soarele strălucind în centrul său sub forma unui cerc alb.

— Da. Şi într-o bună zi va flutura deasupra întregii Chine, a zis, în timp ce mă privea. Ai fost vreodată acolo?

— Nu.

— M-am gândit eu.

Disprețul din vocea lui m-a rănit. Dintr-odată am înțeles cum păream eu în ochii acestui om: doar o altă *memsahib* plictisită, care se amesteca printre localnici în încercarea de a aduce puțin entuziasm în viața ei monotonă, lipsită de satisfacții.

— De ce îți pasă *ție* de China? l-am întrebat. Voi, chinezii din Colonii, ați fost cu toții la şcoli de limbă engleză, vorbiți engleza acasă şi vă îmbrăcați asemenea europenilor. Îngenuncheați doar în fața englezilor.

Mă aşteptam să izbucnească într-un acces de furie, dar n-a făcut decât să zâmbească.

— Chinezii educați de aici spun că noi *chiak angmoh sai*, a zis el. „Mâncăm rahatul albilor."

— Ştiu ce înseamnă.

A devenit serios.

— Mă aflu aici datorită bunicii mele. Avea optsprezece ani când s-a alăturat rebelilor care luptau împotriva împăratului manciurian.

— Bunica ta a făcut parte dintre rebelii taipini?

— Ai auzit de ei?

Pe chipul lui, surpriza se împletea cu îndoiala. I-am spus pe scurt tot ce ştiam despre începuturile şi sfârşitul Răscoalei Taipinilor. Părea chiar impresionat în clipa când am terminat.

— Ce s-a întâmplat cu bunica ta? am întrebat.

— A devenit din ce în ce mai dezamăgită de taipini după ce au cucerit Nankingul, după ce şi-au întemeiat Regatul Ceresc al Păcii. Primise misiunea de a lucra pentru un scoţian care tipărea Biblii aici. El a ajutat-o să scape. Avea contacte în Penang şi i-a dat bani, să poată ajunge aici. A lucrat pentru un tipograf care-şi avea atelierul pe Bishop Street – după câţiva ani, a cumpărat afacerea de la el. Tiparniţa e încă funcţională – unchiul meu se ocupă de ea.

— Bunica mai trăieşte?

Aş fi vrut s-o cunosc.

El a scuturat din cap.

— A murit când aveam cincisprezece ani. Îmi împuia capul cu poveşti despre viaţa ei din China, pe când eram copil. După ce am mai crescut, am hotărât să merg acolo, să văd cu ochii mei.

Arthur părea să se adreseze steagului de pe perete.

— Am fost şocat să văd cât de rea era situaţia acolo – sărăcie, mizerie şi corupţie. China trebuie salvată, iar noi, chinezii din lumea întreagă, trebuie să ne aducem contribuţia.

— Până să-l întâlnesc pe Sun Wen, nu eram câtuşi de puţin interesată de ţara lui, am spus. Dar în seara când am venit aici, când l-am auzit vorbind...

M-a privit şi am simţit că înţelege ce încercam să spun.

— Fiecare dintre noi ar fi plecat de bunăvoie la război, alături de el, a zis.

Am terminat de redactat ultimul articol şi i-am înapoiat teancul de hârtii. A verificat câteva dintre ele, după care le-a pus deoparte.

— Poți veni şi săptămâna viitoare? m-a întrebat.

IV

În fiecare marți dimineață, după ce Robert pleca la serviciu, luam ricşa până la casa de pe Strada Armenească. Arthur era deja acolo de obicei, dând o mână de ajutor, timp de o oră, înainte de a pleca la clinică. La început nu mă simțeam în largul meu, sensibilă la privirile curioase pe care mi le aruncau ceilalți membri, dar, după câteva vizite, şi-au pierdut interesul în privința mea.

Robert rămânea peste program din ce în ce mai puțin. Când se întorcea acasă, mă găsea adesea întinsă pe canapeaua de pe verandă, pierdută în câte o carte. Flecăream la un pahar de whisky, după care intram în casă pentru a lua cina, însă nu m-a întrebat niciodată ce făceam la clubul de lectură, iar eu nu i-am pomenit nimic despre asta. Ochii mei îl cercetau pe ascuns, în căutarea unor semne – un fir de păr cârlionțat pe haine, o urmă de parfum – care să-mi indice locul unde fusese, dar n-am găsit niciodată nimic incriminator.

***

Ethel era închisă la Pudoh Gaol de o lună. Nici măcar nu-mi puteam imagina situația îngrozitoare în care se afla. Îi scriam regulat, sperând să-i mai ridic moralul; îi trimiteam romane şi ultimele numere din *Illustrated London News*, chiar dacă nu era tocmai o cititoare pasionată. Gardienii şi

celelalte prizoniere se purtau bine cu ea, mi-a spus într-una dintre puținele ei scrisori, iar William o vizita zi de zi, însă îi era teribil de dor de fiica ei. Oamenii păreau să fi uitat de ea, însă, în prima zi a procesului, numele său a revenit pe buzele tuturor. La fel ca toți cei pe care-i cunoşteam, Arthur era intrigat de cazul ei, făcând speculații scandalos de calomnioase despre ea şi William Steward atunci când lucram împreună la masa aceea lungă.

— Interesul tău pervers e complet deplasat, l-am dojenit eu într-o zi.

Căpătaserăm obiceiul de a vorbi într-un amestec de engleză şi hokkien.

— Eşti mai rău decât oricine.

— Nu e pervers.

— Oh, sigur că nu...

— Nicio europeană din Malaysia nu a mai fost judecată pentru crimă, ştiai asta? Ethel Proudlock e prima. Şi n-a ucis un om oarecare, Lesley – a ucis un reprezentant al sublimei sale rase. Voi, *angmoh*-ii[32], ne spuneți mereu cu mândrie nouă, nativilor, că „toată lumea e egală în fața legii, albi, cafenii, negri sau galbeni." Ei bine, acum, cu unul dintre ai voştri judecat – când în joc este chiar viața acestei femei –, cum mai judecați voi, albii? Asta mi se pare captivant.

— Ethel va fi judecată corect, ca tine şi ca mine, ca fiecare dintre noi.

— Oh, *sigur* că da...

Mi-a imitat perfect tonul sarcastic.

— Judecătorul va pune în scenă un spectacol de imparțialitate şi corectitudine, dar în cele din urmă verdictul va fi „Nevinovată".

---

[32] Apelativ folosit mai ales în Malaysia şi Indonezia pentru a-i desemna pe oamenii albi.

— Asta pentru că *este* nevinovată.

Replica mea l-a făcut să ridice din sprâncene.

— O cunoşti.

— E cea mai apropiată prietenă a mea.

— Se culca cu el?

— Arthur... l-am avertizat.

A ridicat mâinile în aer.

— Ei bine, şi dacă va fi găsită vinovată, a zis el, vor găsi în cele din urmă o portiță prin care s-o scoată basma curată. Vor spune... oh, a avut amnezie, sau şi-a pierdut cunoştința; sau vor spune că a suferit o criză de isterie, că n-a ştiut ce face. Nu vor spânzura niciodată o femeie albă. Niciodată.

Se înşală, mi-am spus. Am tăcut şi m-am întors la lucru, dar nu-mi ieşea din minte ce-mi spusese Robert, că Ethel îl împuşcase pe William Steward cu intenția de a-l ucide.

M-am uitat la ceasul de pe perete în clipa când Arthur a început să-şi strângă stilourile şi hârtiile în geanta medicală.

— Ai pacienți? am întrebat.

Pleca mai devreme decât o făcea în mod normal.

— Azi îmi sunt livrate uşile.

Şi-a luat geanta în mână.

— Vrei să le vezi?

— Ştiu cum arată nişte uşi.

El mi-a zâmbit.

— Haide... nu e departe, puțin mai jos, la stradă.

Părea atât de dornic să-l însoțesc, încât nu l-am putut refuza. Am făcut o ultimă corectură textului la care lucram şi i l-am înmânat unei femei de la masă.

— Bine, Arthur, am spus. Să mergem să-ți vedem uşile.

Nu era nici mijlocul dimineții, dar soarele era deja feroce, iar eu eram recunoscătoare pentru umbrela mea de soare, în timp ce urmam curba lină a Străzii Armeneşti, spre port.

Un băiat care nu părea să aibă mai mult de nouă sau zece ani a trecut pe lângă noi pe o bicicletă mult prea mare pentru el, cu o mână pe ghidon, iar cu cealaltă ținând în echilibru o tavă pe care se afla un bol cu tăieței aburinzi; o ricşă îngreunată de două femei corpolente ne-a făcut semn să ne dăm laoparte, pentru a-şi face loc. Nimeni nu zăbovea cu privirea asupra mea – oamenii se obişnuiseră să vadă o femeie albă.

Aceea era partea lui de oraş preferată, mi-a zis Arthur. Cartierul cunoscuse lupte crâncene între Ghee Hin şi Hai San în timpul revoltelor, a adăugat el. Aceştia fuseseră alungați, dar societățile lor secrete se aflau încă acolo, prosperând în umbră.

Îmi dădeam seama de ce: străduțele şi aleile erau căi de scăpare spre port, iar eu mă întrebam dacă nu cumva şi Sun Wen se gândise la asta atunci când îşi alesese acest loc drept cartier general.

Un bărbat ce stătea pe vine în fața prăvăliei lui şi frământa într-un lighean un aluat de culoarea migdalei a strigat spre Arthur.

— *Loh loke-kun, chiak-pah buey?*

— Am mâncat deja, Ah Tong, a răspuns Arthur în hokkien. Cum mai e cu stomacul soției tale, mai bine, sau nu?

— N-o mai doare, n-o mai doare deloc. Medicamentul tău, foarte bun.

Ah Tong a rupt o bucată de aluat de mărimea unui pumn, l-a modelat într-un rulou subțire şi l-a înfăşurat în jurul unui beţişor. L-a aşezat pe o tavă, alături de alte vreo zece la fel; păreau nişte şiruri de cârnați.

— În dimineața asta mi-a zis chiar că vrea să mănânce friptură de porc. I-am zis: „Friptură de porc? *Siau-ah?* Ah Lan, crezi că te-ai căsătorit cu un fiu de bogătaş, ca doctorul Loh-ah?”

— Spune-i că-i cumpăr o farfurie de *sio-bahk*, dar că trebuie să-şi ia în continuare pastilele.

Ah Tong a izbucnit în râs. A luat un beţişor de pe tavă şi mi l-a întins. Aluatul era încă umed şi moale. L-am dus la nas. Mirosul de santal m-a purtat înapoi în timp, în templele pline de fum în care mă ducea *amah* pe când eram doar o copilă. I l-am înapoiat fabricantului de tămâie, dar mi-a făcut semn să-l păstrez.

— După ce stau câteva ore în soare, vor fi la fel de uscate ca biscuiţii, i-a spus el lui Arthur.

— *Kamsiah*[33], am zis şi am mirosit din nou beţişorul. Foarte parfumat, am spus în hokkien, zâmbindu-i în timp ce el mă privea cu ochii măriţi de uimire.

— Ar trebui să vezi ce beţişoare face pentru Festivalul Fantomei Înfometate, a zis Arthur, după care ne-am continuat drumul. Aproape doi metri lungime şi groase cât un stâlp de telegraf, cu dragoni şi phoenicşi încolăciţi pe toată lungimea. Ard o săptămână întreagă.

S-a oprit în clipa când am ajuns la ultima prăvălie. Era aşezată pe colţ, lângă o alee, la fel de ştearsă ca toate prăvăliile pe lângă care trecuserăm. Uşile din faţă erau simple, fără inserţii de sticlă sau gravuri, iar ferestrele erau acoperite de obloane. O bancă de lemn şi o bougainvillea purpurie înfloritä într-un ghiveci de teracotă se aflau pe aleea de doar un metru şi jumătate realizată din pavele albe şi verzi ce formau un model geometric.

De pe un inel, Arthur a ales o cheie subţire ca o crenguţă, după care a descuiat uşile. Nu m-a invitat înăuntru, dar a dat din cap spre ceva din spatele meu. Uitându-mă peste umăr, am văzut un hamal împingând un cărucior pe care erau stivuite două uşi învelite în nişte saci de iută murdari.

---

[33] „Mulţumesc” (în malaeză, în original).

A mormăit un salut către Arthur şi a dus uşile în casă. A ieşit din nou, şi-a luat banii şi a dispărut, cu cărucior cu tot, spre locul de unde venise.

Arthur a întins mâna către mine şi am păşit peste pragul ce-mi ajungea până la jumătatea gambei.

Înăuntru era răcoare, ferestrele plumbuite dând o nuanță lăptoasă luminii care pătrundea în sala de oaspeți. Cu excepția unui paravan Coromandel aflat în celălalt capăt, încăperea era complet goală. Pe pereți însă erau atârnate uşi de lemn pe care erau pictate păsări şi flori sau munți învăluiți în ceață. Jumătatea superioară a unora dintre ele era decorată cu modele de traforaj complicate reprezentând dragoni şi phoenicşi.

— Le-am luat de la prăvălii şi temple ce urmau să fie distruse, a zis Arthur. Mereu m-am simțit *sihm-tnhia,* a zis el folosind cuvântul hokkien pentru „îndurerat", la gândul că urmau să fie transformate în lemne de foc. Într-o zi mi-am spus: ce-ar fi să le cumpăr? Bunica îmi lăsase casa asta, care era goală. E loc destul ca să le depozitez.

M-am îndreptat spre cea mai apropiată pereche de uşi. Aveau şiruri verticale de ideograme caligrafiate, acoperite cu foiță de aur. Am tras cu atenție de colțul de jos al uneia dintre uşi, îndepărtând-o câțiva centimetri de perete. Ştiam că nu voi vedea nimic acolo, desigur, dar am fost dezamăgită când am descoperit în spatele ei doar peretele văruit, şi nu o cale spre o altă încăpere, poate spre o altă lume.

— Dă-mi voie să-ți arăt ultimele mele achiziții, a spus Arthur.

Mă aştepta în dreptul paravanului Coromandel. Am ezitat – deodată m-am gândit la ce ar putea spune lumea: eram o femeie albă, singură în casa unui alt bărbat, şi nu a oricărui bărbat, ci a unui chinez.

S-a uitat la mine din celălalt capăt al sălii, după care, fără un cuvânt, s-a dus la uşile de la intrare şi le-a deschis larg,

lăsând să se vadă din stradă interiorul casei. M-a lovit atunci gândul că poate el se temea mai tare de ce ar putea crede lumea despre faptul că *el* era singur în casă cu o femeie *angmoh*.

L-am urmat în spatele paravanului, după care am traversat un mic coridor. Odată ajunşi în sala de mese, m-am oprit brusc.

— Dumnezeule... am zis cu o voce înăbuşită.

Şi pereţii de aici erau acoperiţi cu uşi. Iar din tavan atârnau şi mai multe uşi, aranjate cu grijă şi la distanţe egale, suspendate de fire atât de subţiri, încât păreau să plutească în aer.

Am păşit printre şirurile de uşi pictate, punându-le în mişcare cu umerii şi coatele noastre. Fiecare uşă se deschidea cu o piruetă, dând la iveală un alt set de uşi, iar eu aveam senzaţia ameţitoare că mergeam pe culoarele unui labirint mişcător, fiecare pereche de uşi deschizându-se spre un alt coridor, apoi spre un altul, fără a-mi da niciun indiciu legat de locul în care voi ieşi în cele din urmă.

Am ajuns în capătul sălii. O scară interioară în spirală, din fier forjat, urca la etaj, încolăcită asemenea rămăşiţelor unei cochilii gigantice de nautil. La poalele scării se afla o ţiteră chinezească, aşezată pe suportul ei.

— Cânţi la asta... cum îi spune? am întrebat.

Ţitera avea cam un metru şi jumătate lungime şi treizeci de centimetri lăţime.

— *Guzheng*.

A atins coardele, dezlănţuind un arpegiu fluid. Dintr-un motiv inexplicabil, sunetul m-a făcut să mă gândesc la un pârâu rece şi limpede prăvălindu-se pe o pantă stâncoasă şi golaşă.

Am privit uşile; încă se roteau încet, prinse în agăţătorile care le ţineau atârnate de tavan.

— Câte ai?

— Oh, treizeci sau patruzeci de perechi.

Râsul lui părea stânjenit, dar se ghicea în el şi mândria adevăratului colecţionar.

— Am pierdut şirul. Astea două de aici – şi mi-a arătat o pereche de uşi atârnând pe un perete – sunt cele mai vechi din colecţia mea. Le-am cumpărat de la un templu, chiar în ziua când urma să fie demolat. Secolul al XVIII-lea. Pictate de un artist dintr-un sat din provincia Hokkien.

Fiecare uşă avea pictată faţa stacojie, cu ochi înfiorători, a unui bărbat în uniformă militară. Figura de pe uşa stângă flutura un topor mare, a cărui lovitură părea letală, în vreme ce figura din dreapta mânuia o halebardă ameninţătoare. Pictura purta patina timpului, iar în unele locuri culorile se şterseseră cu totul.

— Ce sunt? Luptători? Sau zei?

— Unul dintre împăraţii dinastiei Tang era hărţuit de demoni şi de spirite rele care-i asediau camerele de odihnă, a zis Arthur. Asta se întâmpla noapte de noapte. Împăratul nu putea dormi, iar starea sănătăţii i s-a deteriorat. Sfetnicii lui căutau cu disperare o soluţie. Şi atunci, generalii Qin şi Yu, doi dintre cei mai loiali oameni ai împăratului, au luat iniţiativa. Şi i-au spus împăratului: „De-a lungul întregii lor vieţi, aceşti doi umili slujitori ai Măriei Voastre au ucis oameni la fel de uşor cum ai despica un pepene în două. Am putea aduna mormane de cadavre cât munţii de înalte. Nu ne temem nici de fantome, nici de demoni. Vom sta de pază în faţa dormitoarelor regale; vom sta de veghe cât e noaptea de lungă”. Împăratul le-a acceptat propunerea, iar în noaptea aceea nicio fantomă şi niciun demon nu i-au tulburat somnul. Însă a doua zi dimineaţă i-a chemat la el pe cei doi generali. „Voi m-aţi vegheat noaptea întreagă”, le-a zis el, „dar n-aţi închis un ochi. Lucrurile nu pot continua astfel.” Împăratul s-a gândit o clipă, apoi a găsit o soluţie: i-a ordonat artistului curţii să picteze pe uşi chipurile celor

doi generali, unul în stânga, iar celălalt în dreapta. Şi de atunci înainte n-a mai fost nicicând tulburat de spiritele rele. Cu timpul, acest obicei s-a răspândit în toate colţurile ţării. Generalii Qin şi Yu au devenit cunoscuţi drept Zeii Uşilor.

S-a apropiat apoi de o altă pereche de uşi, sprijinite de perete.

— Pe acestea două tocmai le-ai văzut când au fost aduse. Sunt vechi de două sute de ani.

A dat laoparte sacii de iută în care erau învelite şi le-a aşezat în poziţia cuvenită. Un mic şoim maroniu era pictat pe uşa stângă, plutind deasupra unui defileu învăluit în ceaţă.

Mi-am trecut degetele pe deasupra celor trei şiruri verticale de ideograme pictate peste ceaţa care acoperea defileul.

— Ce scrie aici?

— „Evanescente căi ale visului/ din noaptea de vară/ O, pasăre de munte,/ poartă-mi numele dincolo de nori.” Un poem de Shibata Katsuie, un samurai din secolul al XVI-lea, un luptător japonez. A fost trădat într-o bătălie. A compus poemul cu doar câteva clipe înainte de a se sinucide.

Ceva s-a tulburat în interiorul fiinţei mele, ceva sumbru. Cât de ciudat mi se părea faptul că vorbele unui luptător japonez care trăise cu mai bine de trei sute de ani în urmă – forma pe care o căpătase ultima lui suflare – existau încă, inscripţionate pe o uşă uzată, la mii de kilometri depărtare de casa lui. Am murmurat versurile de câteva ori, făcând loc cuvintelor în memoria mea.

— Colecţionezi toate aceste uşi pictate, am spus în timp ce mângâiam lemnul pudrat, gândindu-mă la nenumăraţii oameni care trecuseră prin aceste uşi de-a lungul secolelor, şi cu toate acestea uşile tale sunt goale.

Pentru prima dată de când îl întâlnisem, părea însetat de cuvinte.

— Ştii, a zis el, nici măcar nu mi-am dat seama de asta.

— Îmi place ideea uşilor simple, banale, care le ascund pe acestea – mâna mi-a alunecat pe deasupra uşilor pictate din jurul nostru – de lumea de afară.

S-a gândit la ce-i spusesem.

— Şi mie îmi place.

Uşile se învârteau încet în aer, asemenea frunzelor răsucite de o adiere, într-o cădere perpetuă, fără să atingă vreodată pământul.

V

Articolele lui Geoff despre Sun Wen îl făcuseră mult mai cunoscut printre europenii şi chinezii din Coloniile Strâmtorilor, dar ploaia de fonduri la care sperase se lăsa în continuare aşteptată. Arthur a hotărât să organizeze la el acasă o petrecere cu toţi prietenii săi, pentru a aduna fonduri. Sun Wen avea să ţină un discurs prin care să-i informeze cu privire la ceea ce încerca să obţină.

— Sâmbăta asta, la ora trei. Trebuie să vii, a spus Arthur. Adu-l şi pe Robert.

— Pleacă la Kuala Lumpur la sfârşitul săptămânii, am zis. Are un proces luni.

— Dar tu vii?

Am clătinat din cap.

— Dragul meu soţ oricum nu e prea fericit că vin aici.

— E totul în ordine între voi doi?

Avea atitudinea perfectă a unui medic demn de încredere: empatic şi discret. A trebuit să lupt cu tentaţia de a mă confesa lui.

— Nici că se putea mai bine, am răspuns.

La clubul de lectură era o zi liniştită, cum rar se întâmpla, cu doar câțiva oameni lucrând împreună la masa aceea lungă. Eram iritată de traducerea stângace a unui pamflet, când Sun Wen şi-a făcut apariția împreună cu o femeie. Nu o mai văzusem niciodată. Ne-am lăsat jos stilourile şi ne-am adunat cu toții în jurul celor doi. Sun Wen mi-a făcut semn să mă apropii.

— Am vrut de mult timp să o cunoşti pe Chui Fen, iar acum, în sfârşit, a ajuns în Penang, a zis el. Chui Fen e una dintre cele mai loiale susținătoare ale noastre.

Femeia părea cu doar câțiva ani mai în vârstă decât mine, dar prezența ei se făcea remarcată. Avea părul prins într-un coc la ceafă, lăsând să se vadă o pereche de sprâncene fine şi o față ovală. Ochi mari şi inteligenți, nasul lung şi bine proporționat. Buzele cărnoase, perfect conturate. Mi-a luat mâinile într-ale sale şi, folosindu-l pe Sun Wen drept interpret, mi-a mulțumit pentru ajutorul pe care-l acordam cauzei lor.

— E una dintre soțiile lui, nu-i aşa? l-am întrebat în şoaptă pe Arthur în clipa când au plecat. A doua soție. E tânără şi destul de frumoasă.

El nu şi-a ridicat capul din documentul pe care-l verifica.

— De fapt, nu sunt căsătoriți.

— Cum?! Deci e concubina lui?

— Ar fi bine să nu te audă. Ştie să mânuiască o armă şi cunoaşte arte marțiale – a pus la pământ câțiva bărbați la viața ei. Chui Fen a fost alături de el vreme de douăzeci de ani. Din punctul lui de vedere – şi din al *nostru* –, este soția lui.

Douăzeci de ani împreună. Eu eram căsătorită cu Robert de numai cinci.

— Ei bine, îmi pare rău pentru prima lui soție.

El a mâzgălit câteva cuvinte pe marginea documentului.

— Poți să-i transmiți personal părerile tale de rău – o să li se alăture în câteva zile.

— Vrei să spui că... vor locui împreună? Toți trei, sub același acoperiș?

— Fiecare căsnicie are regulile ei, Lesley.

Blândețea vocii lui și absența oricărui reproș m-au făcut să-i arunc o privire tăioasă.

— Căsătoria ta a fost aranjată?

— A fost, la drept vorbind.

A ridicat ochii din foaia de hârtie pe care o citea.

— Ah, *memsahib* crede că e un obicei barbar.

Oare emoțiile mele erau chiar atât de transparente?

— E... demodat.

— După ce mi-am încheiat studiile și m-am întors acasă, tata mi-a spus într-o dimineață, la micul-dejun, că urma să mă însor cu fiica partenerului său de afaceri. Totul fusese aranjat.

— O cunoșteai?

— De la zece ani.

— Nu te-ai opus?

— Până și Sun Wen a fost nevoit să li se supună părinților săi.

— Dar o iubești? Și ea te iubește?

— Căsnicia nu e doar despre iubire. Este de datoria fiecărui fiu să se asigure că numele familiei nu va dispărea. Copacul trebuie să producă ramuri. Anna e o noră respectuoasă, o mamă devotată și o soție bună.

— E atât de... steril. Cum rămâne cu iubirea romantică?

— De ce te-ai căsătorit cu Robert? Are aproape de două ori vârsta ta. Ce înseamnă iubire romantică?

Judecând după felul în care mă privea, mă întrebam dacă nu cumva auzise despre infidelitatea lui Robert.

— Urmează să-mi mai spui că Sun Wen mai are o soție ascunsă pe undeva, am zis, o a treia femeie, care aşteaptă să intre în scenă.

— Mai are. Pe ea o iubeşte cel mai mult.

— Cine e?

— O cunoşti deja.

Am scotocit prin memorie, căutând chipurile tuturor femeilor pe care le întâlnisem de când începusem să frecventez locul acela.

— Cine e? Spune-mi.

Arthur şi-a pus stiloul pe masă. Ochii lui, vedeam, erau cuprinşi de tristețe.

— China, a zis. E căsătorit cu China. Pe ea o iubeşte cel mai tare şi de cel mai mult timp. Şi, dintre toate soțiile lui, indiferent câte va mai avea în viața asta, ea nu va accepta niciun fel de competiție. Îi va cere totul. Iar în cele din urmă, după ce-i va fi oferit tot ceea ce are, îi va zdrobi inima.

VI

Musonul se apropia de insulă, aducând cu el furtuni grele, care inundau străzile din jurul portului atunci când valurile se revărsau pe uscat. Eram încântată că mai scăpam de caniculă – mereu mi-a plăcut Penangul pe ploaie, când lumina tropicală crudă se îmblânzeşte, iar lumea pare liniştită şi prietenoasă.

Într-o seară, pe când mă întorceam acasă de la malul mării împreună cu băieții, am găsit-o pe Ah Peng aşteptându-mă nelinişti tă pe verandă, cu palmele înfipte în şoldurile ei late.

— Intrați, repede-repede! a strigat ea. Cerul negru-negru, stă să plouă.

Mi-a pus în palmă un pumn de hârtii şi de monede.

— *Dhobi-wallah*[34] a găsit asta în buzunarul domnului Robert, a adăugat ea, în timp ce-i ducea pe James şi pe Edward la baie, să-i spele.

Era vineri, ziua când la cină aveam *roti babi*. Abia aşteptam. Robert îl luase în dimineaţa aceea pe Peter Ong, asistentul lui, la Kuala Lumpur. Aveau să-şi petreacă sfârşitul de săptămână acolo, pregătindu-se pentru un proces ce urma să se desfăşoare pe durata întregii săptămâni. Probabil că ajunsese deja la hotelul Empire. Mi-l imaginam invitându-şi iubita în cameră, o femeie a cărei faţă nu puteam să o văd. Mi-am alungat din minte această imagine; devenea tot mai uşor să fac asta, am descoperit cu surprindere.

Am netezit bonurile şi facturile mototolite pe care mi le dăduse Ah Peng. Printre ele era şi un bileţel frumos împăturit. L-am desfăcut. Cuvintele erau scrise cu o cerneală de culoarea vinului roşu, iar literele erau mari, dar elegante: „*Dragul meu Robert*, îmi place foarte mult cartea. Mulţumesc. Peter”.

Obraznicul. Cineva ar trebui să-l pună la punct. *Dragul meu Robert*. Neruşinatul, să se adreseze în felul ăsta superiorului său, m-am gândit în timp ce citeam din nou biletul. Înţelegerea s-a coagulat treptat, iar apoi, asemenea unui coşciug prăbuşindu-se în groapă, totul s-a aşezat, căpătând sens. *Dragul meu Robert.*

M-am afundat în canapea, simţind că mi se face rău. Toţi anii aceia, tot efortul de a mă face atrăgătoare pentru el şi toată vina pe care mi-o asumasem din cauză că el nu mai manifesta niciun interes faţă de mine, întrebându-mă ce era în neregulă cu mine. Ce proastă fusesem. Proastă ca noaptea.

---

[34] Servitor însărcinat cu spălatul rufelor.

Vântul se înteţise, zgâlţâind jaluzelele de bambus rulate sub streaşină. Ar fi trebuit să le cobor înainte de începerea furtunii, dar nu mă puteam mişca. Corpul, inima-mi erau grele, atât de grele. Zăceam pe canapea, abia conştientă de prezenţa lui Ah Peng, care venise să mă cheme la masă.

— Mâncaţi orez?

A bătut tare din palme.

— Oi, Lesley-ah, mă auziţi sau nu?

Am ridicat ochii spre ea. S-a uitat la mine. Apoi a aruncat scurt o privire spre bucata de hârtie din mâna mea, după care s-a uitat din nou în ochii mei. Un veac de tăcere părea să se fi scurs între noi.

— Aiya, deci are o altă femeie, a zis Ah Peng.

— De cât timp ştii?

Femeia a încuviinţat ca pentru sine.

— Ah, ştiam eu! Toţi bărbaţii o iau razna. Se va sătura de ea curând.

— Nu e... am început, dar eram prea îngrozită ca să-i pot dezvălui întregul adevăr.

Încă părea că totul era din vina mea, un fel de deficienţă, un defect grav, care-l împinsese pe Robert în braţele unui alt bărbat. În momentul acela mi-am spus: Nimeni nu trebuie să ştie.

— Ah Peng, am zis, regreţi vreodată că ai făcut jurămintele? Nu ţi-ai fi dorit să te măriţi?

Oftatul ei, în clipa când s-a aşezat lângă mine, părea să fi urcat de undeva din străfundurile fiinţei sale. Am simţit aroma alifiei camforate cu care îşi ungea degetele bolnave de artrită, miros pe care-l cunoşteam încă din copilărie. Mirosul a lăsat în mine golul pe care-l lasă o pierdere.

— Vezi faţa asta, *lah*. Are ce vrea bărbat?

Ah Peng a zâmbit, dar în adâncurile ochilor ei înota o durere veche, veche de tot, trecută prin ani de resemnare.

— A trecut mult timp de când alăturat Sor Hei. Ce rost regretul acum?

Sub tunica albă pe care o purta, sânii ei monumentali s-au ridicat ca zguduiți de cutremur, revenind apoi la locul lor.

— Dimineața aceea, aprins beţişor şi jurat în fața altar Kuan Yin, sora mea Sor Hei, Ah Suan, zice către mine: „Ah Peng, de azi înainte niciun bărbat nu-ți poate aduce suferință, doar tu poți”.

Încheieturile degetelor îi erau umflate de artrită. Brățara de jad îi atârna în jurul încheieturii; era singura bijuterie pe care o văzusem purtând-o. Fața îi era brăzdată de riduri, iar părul, adunat într-un coc, era complet cărunt. Oare când îmbătrânise atât de mult?

Când eram mică, mă lua uneori cu ea în oraş, atunci când îl vizita pe bărbatul care scria scrisori. În fața intrării în piața de pe Prangin Road, şedeam pe taburete micuțe din bambus, în timp ce ea dicta veştile pe care voia să le transmită familiei sale, rămase într-un sat din China, unui bărbat care scria scrisori, un bătrânel slab, cu o barbă cărunță, lungă până la piept. Şi săptămâni mai târziu, când primea răspuns, îl ducea aceluiaşi bărbat. El măsura scrisoarea din priviri, după care dădea glas şirurilor de caractere pictate de scribul din satul ei, caractere pe care nici ea, nici altcineva din familia ei nu fusese vreodată învățat să le descifreze. Se cocoța pe marginea taburetului, cu mâinile îndesate între coapsele mari, cu fața lățindu-i-se într-un zâmbet sau pălind din pricina îngrijorării şi a tristeții, în funcție de ceea ce-i transmiteau caracterele. Uneori chicotea sau chiar izbucnea în râs, dar astfel de momente erau rare; de cele mai multe ori ofta sau clătina din cap cu triste țe. Părea atât de atentă, atât de concentrată în timp ce asculta vocea bărbatului, muştruluindu-mă aspru dacă mă foiam sau mă smiorcăiam, şi abia după ce

am mai crescut mi-am dat seama că ea încerca să memoreze cuvintele pentru a le relua în minte până când primea următoarea scrisoare, de peste munți şi mări.

Amintindu-mi de acele momente, am spus:

— Ah Peng, vrei să te întorci în satul tău? Să-ți revezi familia?

— Murit deja cu toții, *Iah*. Mama, tata, mătuşica. Surorile, nu ştiu unde.

M-a bătut uşurel pe mână şi s-a ridicat, iar genunchii i-au pocnit.

— Acum familia mea aici.

S-a îndreptat spre casă, cu mersul ei înțepenit şi legănat.

Vântul izbea iar şi iar un oblon rămas deschis cine ştie unde. Am rupt biletul şi m-am apropiat de balustradă, pentru a coborî jaluzelele de bambus. Fulgerele înjunghiau norii la orizont. Munții, marea şi apoi plaja au dispărut treptat, înghițite de ploaia deasă, pe măsură ce furtuna înainta. Ca într-o acuarelă, cerul, copacii, tufişurile, grădina întreagă, toate erau potopite.

Am rămas acolo mult timp, privind în gol, aproape fără să simt ploaia care-mi biciuia brațele şi fața.

Capitolul 12

Willie

Penang, 1921

Un oblon se lovea încontinuu de perete. Sunetul părea să fi ajuns la el de departe, din alte vremuri. S-a aşezat pe

marginea patului, frecându-se la ochi pentru a-şi alunga somnul. Cartea lui Geoff căzuse pe podea. A ridicat-o şi a aşezat-o lângă fotografia mamei sale, după care s-a dus să închidă oblonul.

Norii se târau deasupra mării, trăgând după ei franjuri de ploaie. În dimineaţa asta nu era vreme de mers la plajă.

După micul-dejun s-a întors în camera lui, să-şi noteze ce-i povestise Lesley şi pentru a-şi face o listă cu întrebările pe care voia să i le pună. S-a gândit la cum ar putea să structureze firul epic, dar se simţea frustrat şi neliniştit. Abia aştepta să se facă din nou seară, pentru ca Lesley să-şi reia povestea. Nu l-a deranjat câtuşi de puţin când Gerald a intrat în cameră şi s-a aruncat pe pat.

— Blestemată ploaie, a zis el. Toarnă cu găleata. Îmi aduce aminte de cum am rămas blocaţi în Pago Pago. Ai nevoie să-ţi bat ceva la maşină?

— Nu încă.

Gerald şi-a încrucişat braţele la ceafă slobozind un căscat monumental. Părea să se fi împăcat cu noua situaţie financiară a lui Willie. Willie îi era recunoscător pentru asta.

— Lesley mi-a spus povestea ei, a zis el.

Gerald a izbucnit într-un hohot de râs vulgar.

— Deci, cu cine şi-a tras-o? Cu Chink Sun ăla? Pot să pariez că da.

O vreme, Willie n-a zis nimic. Simţea, într-un fel ciudat, că ar trăda-o dacă ar dezvălui altcuiva secretul ei. Cu toate acestea, ştia *cu siguranţă* că exista o mare probabilitate ca el să scrie despre ea – din ce alt motiv i s-ar fi destăinuit tocmai lui? Era imposibil să nu se fi gândit la faptul că reputaţia ei avea să fie terfelită, iar căsnicia distrusă dacă ar fi publicat povestea pe care i-o spunea.

— Robert a avut o aventură în urmă cu câţiva ani, a zis Willie. Cu un chinez.

— Oh, Robert stă cu ochii pe mine din ziua când am ajuns aici, a spus Gerald. O face într-un mod foarte, foarte discret, ce-i drept, dar o face.

— Robert? Eşti sigur?

— *Memsahib* a noastră îi găseşte respingători pe bărbaţii de felul nostru, să ştii. Ascunde asta foarte bine, dar nu mă poate păcăli. Şi când te gândeşti că s-a măritat cu unul de-ai noştri.

Gerald a izbucnit în râs.

— O, ironia sorţii...

Willie avea încă îndoieli profunde în această privinţă. Se gândea la zilele pe care le petrecuse odinioară alături de Robert: la serile lor banale, la teatru şi la operă, la mesele servite la clubul lui Robert.

— Dacă Robert e homosexual, atunci a ascuns asta mai bine decât oricine.

— O, dragul meu Willie... şi când te gândeşti că se spune despre tine că eşti cinic.

— Te-ai mai înşelat în trecut. Să-ţi amintesc de părintele Bailey şi de scandalul pe care l-ai stârnit? Sau de fermierul văduv din Johor? A fost cât pe ce să te împuşte.

— Oh, pederaştii ăia bătrâni nu puteau recunoaşte faţă de ei înşişi că băloşeau după mine, a zis Gerald.

— După părerea ta, toţi bărbaţii sunt homosexuali şi fiecare dintre ei vrea să se culce cu tine. Mai ales cei de care eşti atras.

— Nu m-am înşelat prea tare în privinţa ta, nu-i aşa?

Willie s-a rotit încet în scaunul lui.

— Robert vrea să vândă Cassowary şi să se mute în Karoo.

— E nebun.

— Nu e. Aerul deşertului i-ar putea prelungi viaţa cu încă şase ani, poate chiar mai mult. Dar lui Lesley nu-i prea surâde ideea.

— Ei bine, n-o condamn, a spus Gerald. Ştiu ce înseamnă să fii nevoit să-ţi părăseşti casa şi să nu mai ai voie să te întorci vreodată.

Willie a oftat. Iată că se repeta aceeaşi problemă istovitoare.

— Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă să te ajut. Am vorbit cu oricine gândeam eu că ar fi putut avea vreo influenţă.

— Ei bine, e limpede că n-ai încercat suficient. Sau poate nu iei lucrurile în serios. Nu mă pot întoarce în Anglia, Willie. Înţelegi treaba asta?

— Ştii... cât se poate de bine că ceea ce te-a dus în exil a fost comportamentul tău nesăbuit, a spus Willie. Să agăţi bărbaţi într-o... toaletă publică – mai devreme sau mai târziu... ai fi fost arestat.

— Da, da... totul e din cauză că Gerald n-a putut să-şi ţină cocoşelul în pantaloni.

S-a ridicat în fund, cu spinarea sprijinită de tăblia patului, apoi şi-a dus genunchii la gură şi i-a cuprins cu braţele.

— Eu nu car după mine fotografia mamei oriunde m-aş duce, Willie, dar asta nu înseamnă că nu mă gândesc la ea. Vreau s-o revăd. Îmi e îngrozitor de dor de ea. Dacă se îmbolnăveşte, nu pot s-o vizitez sau să am grijă de ea. Îţi dai seama că n-am voie nici măcar să merg la înmormântarea ei?

Gerald vorbea rareori despre mama lui, iar Willie nu-l mai auzise niciodată vorbind cu atâta emoţie despre ea.

— Am colindat lumea împreună, dragul meu băiat, a zis el, şi am fost mereu recunoscător pentru faptul că te-am avut alături. Ştii că cea mai mare dintre bucuriile mele ar fi aceea ca tu să mă poţi însoţi la Londra.

— Syrie e de vină. Ea şi-a băgat nasul. Nenorocita aia de nevastă-ta a avut grijă să nu mă pot întoarce în Anglia. Jigodia nu are de gând să te împartă cu mine, oh, nu...

Willie s-a încruntat; într-adevăr, Gerald putea fi înspăimântător de crud uneori.

— Voi încerca din nou când am să ajung la Londra. Voi sta de vorbă cu cineva de la cel mai înalt nivel.

— Când ne întoarcem – adică atunci când tu te întorci la Londra –, eu voi pleca în America.

— Nu te grăbi, Gerald. Voi găsi un loc mai aproape, Paris sau Amsterdam. Ne putem vedea în continuare, o dată pe lună.

— M-am tot gândit în ultimele zile. Cunosc oameni în New York. Îmi voi găsi uşor de lucru acolo. Oh, nu fi trist, Willie – asta doar până când te vei pune din nou pe picioare.

Începuse deja, s-a gândit Willie, privindu-şi tânărul companion. Lucrul de care se temuse cel mai tare.

Până seara, norii de ploaie se târâseră spre continent, lăsând cerul senin. După ce stătuse închis în casă toată ziua, Willie a acceptat fără ezitare sugestia lui Robert de a vizita cimitirul protestant.

Au parcat Humberul în curtea din faţa hotelului E&O, după care au traversat drumul aglomerat care ducea spre cimitir. Paznicul tamil se pregătea să închidă porţile, dar Lesley i-a spus câteva cuvinte în malaeză şi i-a strecurat în palmă un pumn de monede. A deschis porţile şi i-a lăsat înăuntru.

Zgomotul lumii de afară a amuţit deodată, ţinut la distanţă de zidurile înalte ale cimitirului. În banienii din care picurau stropi de ploaie, la intervale regulate, un cuc îşi cânta întrebarea pe trei note, adâncind liniştea. Pentru ochii lui Willie, mormintele nu păreau aşezate într-o ordine anume. În inima cimitirului se aflau morminte baroce şi

monumente impunătoare, decorate cu urne neoclasice. Lumina părea îmbătrânită de pietrele funerare cenuşii, patinate de vreme.

Robert şi-a înfipt bastonul într-o fâşie de iarbă dintre morminte.

— Veniți după mine, prieteni, a strigat el şi a luat-o la picior.

— Ai grijă, Robert, a țipat şi Lesley în urma lui, iarba e alunecoasă.

— Ai grijă de el, i-a şoptit Willie lui Gerald.

În cimitir erau aproximativ patru sute de morminte, deşi nimeni nu părea să ştie numărul exact, i-a spus Lesley în timp ce mergeau la câțiva paşi în urma lui Robert. Frangipani, cu crengile împodobite de flori albe, cremoase, se aplecau peste cărare.

— Poate că apar altele noi... peste noapte, a zis Willie.

— Ce gând oribil, Willie. Acum o să stau trează toată noaptea.

Cele mai vechi morminte datau din secolul al XVIII-lea, fiind locurile de odihnă veşnică ale misionarilor şi bărbaților din Compania Indiilor de Est. Multe dintre lespezile învechite aveau inscripții în engleză, dar Willie a observat că pe multe dintre ele erau gravate cuvinte în franceză, germană sau olandeză.

O amintire legată de mătuşa Sophie a străpuns suprafața memoriei lui. Avea obiceiul de a o însoți în cimitirul din spatele bisericii Whitstable. Era o femeie austeră şi reținută, iar el era împiedicat de bâlbâiala lui, aşa încât băiețelul şi femeia rareori dacă schimbau vreo vorbă. La început păşise încrezător prin cimitir, alături de ea; apoi, într-o zi, întinsese brațul şi o luase de mână. Ea privise în jos, spre el, având pe chip o expresie uşor speriată, după care îi trimisese un zâmbet scurt, aproape timid. Începând din momentul acela, o ținea de mână ori de câte ori se plimbau împreună – prin

cimitir, pe stradă sau când mergeau pe plajă, să vadă bărcile pescarilor întorcându-se la țărm.

Acum, zeci de ani mai târziu şi la o lume distanță de copilăria lui, şi-a strâns degetele pumn. L-a cuprins dorința bruscă de a simți, chiar şi numai pentru o clipă, mâna ei osoasă, înmănuşată – şi a închis degetele în gol.

— Nu e locul potrivit pentru amintiri fericite, nu-i aşa?

Lesley se întorsese şi-l privea. Nici măcar nu-şi dăduse seama că se oprise.

— N-am mai fost aici după ce Robert s-a întors din război. Obişnuiam să-i aducem aici pe prietenii care ne vizitau din străinătate – mai ales dacă erau scriitori.

— Sunt şi scriitori înhumați aici?

— Ai să vezi imediat; nu vreau să stric momentul.

Willie a ajutat-o să treacă peste câteva rădăcini încâlcite de angsana care țâşneau din pământ. Picioarele lui zdrobeau florile de frangipani căzute la pământ – şi le imagina oftând într-o ultimă suflare parfumată. S-a aplecat şi a ridicat o floare. Era perfect alcătuită, dar petalele albe, mătăsoase începuseră deja să se ofilească.

Pârjolite de aerul necruțător, s-a gândit el. Cât timp suntem în viață, aerul ne susține; dar în clipa când încetăm să mai respirăm, acelaşi aer îşi înfige imediat colții în noi. Ceea ce ne ține în viață ne va consuma în cele din urmă.

Şi-a cufundat nasul între petalele florii şi a inspirat adânc parfumul miezului ei colorat în galben. I-a oferit-o lui Lesley, dar ea s-a strâmbat şi s-a îndepărtat de el.

— *Amah* m-a învățat că, dacă-i inhalezi parfumul la ceas de seară înseamnă că fantomele pândesc în apropiere.

— Ei bine, a zis Willie, în definitiv *suntem* într-un cimitir.

Se opriseră în fața unui mormânt păzit de un înger din marmură, a cărui gură deschisă intona o lamentație mută, eternă. Ochii lui Lesley cercetau crucile de granit şi heruvimii pietrificați. Părea să fi găsit ceea ce căuta.

Făcându-i semn s-o urmeze, a pornit-o pe o alee pe jumătate ascunsă printre morminte. O dată sau de două ori, cărarea a dispărut complet, aşa că au fost nevoiți să se cațăre pe câteva morminte. Au ajuns în dreptul unui banian ale cărui ramuri erau susținute de coloane groase de rădăcini. Willie n-ar fi fost surprins să vadă sub copac un fachir meditând în poziția lotus, răvăşind timpul şi spațiul din universul propriei minți în căutarea secretelor eternității. La umbra banianului se odihneau şase morminte. Erau mici şi modeste, cu şiruri verticale de ideograme chinezeşti brodate pe pietrele funerare, precum cusăturile precise ale unui chirurg.

— Noaptea trecută ți-am povestit cum Sun Wen şi Robert discutau despre Răscoala Taipinilor, a zis Lesley.

— Conducătorul lor era nebunul care se credea fratele mai mic al lui Iisus, nu-i aşa?

Ea a încuviințat.

— După ce au fost înfrânți, mulți dintre rebeli au fost nevoiți să fugă pentru a-şi salva viața. Unii s-au îndreptat spre Penang. Au prins rădăcini aici; şi-au găsit un rost pe insulă.

Lesley s-a oprit în fața uneia dintre pietrele de mormânt.

— Cea de aici e Madam Cheah. A luptat în armata taipinilor.

— O femeie?

— De ce nu? Taipinii considerau că femeile sunt luptătoare la fel de bune ca bărbații.

S-a uitat în urmă – Robert şi Gerald se aflau la oarecare distanță, studiind inscripția de pe o criptă –, după care a adăugat încet:

— A fost bunica doctorului Arthur Loh. Când Sun Wen a aflat despre ea, i-a cerut lui Arthur să-l aducă aici, ca să-şi arate respectul față de rebeli. Geoff şi cu mine i-am însoțit.

Asfinţitul colora marginile cerului în timp ce ei îşi croiau drum înapoi prin cimitir, îndreptându-se spre Robert şi Gerald, care-i aşteptau în faţa unui mormânt dreptunghiular.

— Veniţi odată. Nu mai hoinăriţi, a strigat Robert, sprijinindu-se cu mâna de mormânt. Iată-l, Francis Light însuşi.

— Cine e? a întrebat Willie.

Blocul de granit avea aproape un metru şi jumătate pe un metru şi îi venea până aproape de umeri. Era acoperit cu frunze uscate, crenguţe şi flori de frangipani, iar un melc aluneca pe una dintre laturi.

— E unul dintre cei doi bărbaţi care au făcut din Penang ceea ce este azi.

Robert a făcut o încercare neconvingătoare de a mătura frunzele de pe mormânt cu bastonul.

— Francis Light a fost tipul isteţ care a închiriat insula de la sultanul din Kedah pentru a construi o staţie de aprovizionare care să deservească navele Companiei Indiilor.

— „Cel care a transformat insula într-o colonie britanică”, a spus Willie, citind textul gravat pe una dintre laturile monumentului funerar. Şi care a fost celălalt bărbat?

În loc de răspuns, Robert a pătruns şi mai adânc în cimitir, îndreptându-şi bastonul spre fiecare dintre pietrele tombale pe lângă care treceau.

— Colonişti, cultivatori de nucşoară, misionari, marinari, soldaţi, comercianţi, escroci, a zis el. Poţi trasa istoria insulei chiar aici. În locul ăsta se odihneşte un individ pe nume Thomas Leonowens. Un funcţionăraş oarecare, probabil. Văduva lui şi-a luat o slujbă de guvernantă în casa descendenţilor regelui Siamului. Oamenii spun că era semicastă – mama ei era anglo-indiană, din câte se pare. Avem un exemplar al memoriilor sale, în caz că vrei să le citeşti, Willie. Destul de plictisitoare şi insipide, trebuie să

recunosc. Dar vreau să-ți arăt asta ca răspuns la întrebarea ta.

A lovit uşurel cu bastonul latura uneia dintre pietrele funerare. Era doar puțin mai mică decât cabina unei birje. Deasupra, cocoțată în mijloc ca un mâner pe o untieră, se afla o urnă din piatră.

— James Scott, partenerul de afaceri al lui Francis Light.

Robert a aruncat o privire apreciativă spre mormânt.

— Împreună, cei doi au înființat Penangul. El este vărul lui Sir Walter Scott. Şi unul dintre stră-stră-străunchii mei. Ți-am povestit despre el la Londra, Willie, îți mai aduci aminte? Am crescut auzind poveşti despre faptele lui mărețe. Asta m-a făcut să-mi doresc să plec spre est. Ai putea spune că el e motivul pentru care am ajuns aici, a zis el, cu un zâmbet trist. Îmi aduc aminte ce a însemnat *Waverley* pentru tine, Willie.

Willie a dat ocol pietrei funerare. Ultimul lucru peste care se aşteptase să dea într-un cimitir din Penang era o legătură, cât de vagă, cu scriitorul scoțian. Şi-a amintit de copilăria nefericită, petrecută alături de unchiul şi de mătuşa sa, în Whitstable. Copil fiind, orfan, găsise alinare în cărți, citind ori de câte ori putea, chiar şi în secret, duminica, atunci când unchiul Henry îi interzisese s-o facă. *Waverley* era primul roman pe care-l citise; la doisprezece ani devorase deja toate romanele lui Scott.

— E de două ori mai mare decât mormântul lui Light, a spus Willie, oprindu-se în loc.

— Ei bine, Scott *a fost* cel mai mare proprietar de pământ din Penang, a zis Robert.

— Povesteşte-le *cum* a devenit el cel mai mare proprietar de pământ, a intervenit Lesley, apoi a continuat înainte ca Robert să apuce să spună ceva. Light şi-a întemeiat o familie împreună cu o femeie cu care nu s-a căsătorit niciodată, Martina Rozells. O eurasiatică – portughezo-siameză, din

câte se spune. Scott a înşelat-o şi i-a luat proprietățile pe care Light i le lăsase prin testament, Willie. S-a luptat cu el prin tribunale, iar legea a nedreptățit-o, desigur.

— Lumea era altfel pe vremea aceea, a zis Robert.

— Nu cred că s-a schimbat prea mult, a intervenit Lesley. Ce zici?

Ea s-a apropiat de un mormânt mic, simplu, ascuns printre tufişuri.

— Vezi dacă poți să-ți dai seama ce scrie aici, Willie, i-a spus ea peste umăr.

Rădăcinile copacilor împinseseră piatra funerară pe jumătate afară din pământ. Pătată de licheni, avea o simplitate care lui Willie îi plăcea. Multe dintre litere şi cifre se tociseră, iar cele rămase abia se mai zăreau.

A NA HAMM ND 1 97 – 18 1

H R SU I GO E DO N WH E IT WA YE D Y

A pipăit cu buricele degetelor adânciturile superficiale, mângâind spațiile dintre litere.

— Numele e destul de uşor de ghicit, a zis el. Anna Hammond.

— Şi al doilea rând? N-am reuşit să-l descifrez.

El a privit din nou piatra funerară. Răspunsul i-a venit după un minut, fantomele literelor materializându-se încă o dată în spațiile goale.

— *Her sun is gone down while it was yet day*[35], a zis el. *Ieremia* 15:9.

— *Her sun is gone down while it was yet day*, a repetat Lesley. *Chiar* te pricepi la cuvinte.

---

[35] „Soarele ei apune când este încă ziuă „ (engl.).

— Ți-am spus – unchiul meu a fost vicar. Duminica nu aveam voie să citesc altceva decât Biblia.

Willie s-a prins cu mâinile de marginea pietrei funerare şi s-a ridicat cu greu în picioare.

— Tot ce rămâne din viața unei femei, din povestea unei femei – câteva rânduri tocite, pline de litere şterse, a zis Lesley, trecându-şi palma pe deasupra pietrei de mormânt. Cimitirul nu este locul în care cei morți sunt amintiți, ci locul în care sunt uitați.

Robert şi-a întins gâtul spre porțile cimitirului.

— Ne cheamă paznicul. Ar fi bine să plecăm, înainte să ne încuie aici peste noapte.

Supravegheați de ochii cataractici ai heruvimilor de piatră, şi-au croit drum spre ieşire. Willie s-a întors să arunce o ultimă privire. Paznicul a închis porțile din fier, le-a încuiat şi şi-a agățat de gât cheia ruginită. I se odihnea pe piept asemenea unei amulete. Apoi bătrânul s-a întors şi s-a îndreptat spre coliba lui de sub banieni.

Capitolul 13

Lesley

Penang, 1910

I

Nu voi şti niciodată cum am rezistat toată seara, cum de nu m-am transformat într-o nebună turbată, gândindu-mă

la aventura lui Robert cu Peter Ong. Cu toate acestea, probabil că am dormit bine în noaptea aceea, fiindcă a doua zi dimineață m-am trezit cu o minte limpede, cum nu mai avusesem de ani întregi. Ştiam ce aveam de făcut.

După ce mi-am hrănit băieții şi i-am încredințat lui Ah Peng, i-am rugat pe servitori să-mi aducă din debara cufărul din lemn de camfor. După ce am ridicat câteva rânduri de haine vechi şi de aşternuturi, am descoperit pe fund obiectul pe care-l căutam. L-am desfăcut şi l-am dus la fereastră, ținându-l în lumină. *Kebaya*[36] era şifonată, dar eram uşurată să constat că nu se decolorase. Am mirosit-o – mirosul de camfor era înțepător, însă după o oră sau două în soare avea să dispară.

Încă de mică le invidiasem pe doamne pentru *kebaya* pe care le purtau, dar mama nu mă lăsase niciodată să port aşa ceva. Căpătasem obiceiul să le desenez în caietul meu de schițe şi să îmi creez propriile modele.

Asemenea chinezilor din Coloniile Strâmtorilor, *kebaya* absorbiseră influențe malaysiene, siameze, javaneze, chinezeşti şi chiar europene. Bluza cu mâneci lungi se îngustează în talie, coborând până la şolduri şi dând impresia unor forme generoase, dar şi un aspect elegant şi rafinat. Cămaşa e purtată deasupra unui camizol, fiind asortată cu sarongul. După ce m-am măritat cu Robert, mi-am făcut una la comandă, la o văduvă de pe Kimberley Street, care cosea pentru vechile familii chinezeşti din Colonii. A fost croită după unul dintre tiparele create de mine.

— Arăți ca o nenorocită de localnică, mi-a zis Robert când m-a văzut îmbrăcată cu ea.

---

[36] Bluză subțire purtată de femeile din Malaysia.

În cele din urmă, după ce am purtat-o de numai câteva ori, am lăsat-o deoparte.

Kebaya mea avea culoarea bambusului crud. Flori brodate, în nuanțe de verde-închis şi galben, înfloreau la rever; frunze de ferigă țâşneau de pe manşetele mânecilor şi se ondulau în sus, pornind de la tiv. Am asortat-o cu un camizol de un crem pal şi cu un sarong verde-închis, pe care l-am găsit în cufăr.

Mi-am ridicat hainele în dreptul trupului şi am zâmbit când am văzut că încă mi se potrivesc. De pe fundul cufărului am scos un săculeț de bumbac, în care se afla o pereche de papuci cusuți de mână, împodobiți cu sute de mărgelușe de sticlă colorată – *manek-manek*, mi-am amintit deodată denumirea în malaeză.

Am chemat-o pe Ah Peng în camera mea şi am rugat-o să scoată la aer *kebaya* şi restul hainelor, înainte de a le călca.

— În după-amiaza asta merg la o petrecere organizată de Sun Wen, am zis. Îl ajutăm să adune fonduri.

— Îmbrăcată cu asta? a întrebat ea ridicând hainele pe care i le dădusem. *Lu siau-ah?*

— Da, da, am înnebunit, am capul plin de tărâțe, am răspuns în hokkien, în timp ce-o dădeam afară din cameră.

După masa de prânz mi-am îmbrăcat ținuta. Am prins partea din față a *kebayei* cu un *kerongsang*[37], trei orhidee de argint legate cu un lanț fin. Simțeam sarongul răcoros şi moale pe şolduri, dar îmi limita mersul, iar pantofii *manek-manek* erau atât de delicați, încât îmi era aproape frică să-mi las întreaga greutate a corpului pe tălpile lor. Odată îmbrăcată, hainele mă obligau să mă mişc cu o grație apatică, aşa cum i se cuvenea unei doamne care nu avea cu ce-şi umple zilele, în afara jocurilor de cărți *pua' chiki*, a bârfelor şi a ocărârii nurorilor.

---

[37] Broşă tradițională.

Era prea complicat să-mi aranjez părul asemenea doamnelor – ridicat cu ajutorul unui cerc format din ace de păr lungi, împodobite cu bijuterii –, aşa că l-am strâns într-un coc simplu. Când am terminat, m-am studiat în oglindă. Îmi plăcea ce vedeam.

În drum spre ieşire, am intrat în camera copiilor pentru a-mi săruta băieţii. James s-a uitat la mine cu ochii mari.

— Eşti drăguţă, mami, a zis el, dar Edward şi-a îmbrăţişat iepuraşul de pluş şi a început să scâncească în clipa în care m-a văzut.

Ah Peng l-a luat în braţe şi, în timp ce-l legăna cu blândeţe, mi-a întins un plic. Am privit-o întrebător.

— Eu, Ah Keng şi servitorii, strâns bani, dăm doctor Sun, a zis ea.

I-am mulţumit şi am pus plicul în poşetă. În timp ce ieşeam, a adăugat:

— Niciun bărbat nu-ţi poate aduce suferinţă. Doar tu poţi.

Drumul din faţa casei lui Arthur de pe Leith Street era înţesat de trăsuri şi brişti. Birjarii stăteau pe vine la umbra copacilor, fumând *kretek* sau citind ziarele. Le simţeam privirile aţintite asupra mea, în timp ce păşeam pe aleea scurtă şi dreaptă din faţa intrării principale, iar unul sau două comentarii crude în hokkien mi-au aprins obrajii. Arthur stătea în prag, întâmpinându-şi oaspeţii. Ochii lui s-au mărit de uimire în clipa în care m-a văzut în faţa lui.

— M-am răzgândit, am spus.

A zâmbit, mi-a făcut o plecăciune elaborată, după care m-a condus în casă. În sala de oaspeţi se adunaseră deja douăzeci-treizeci de oameni, vorbind între ei şi râzând. Uitându-mă în jur, mi-am dat seama că eram singura *angmoh* de acolo. O femeie cu mâinile fine şi chipul crud al celor bogaţi m-a măsurat din cap până-n picioare. Mi-am

strâns poşeta lângă abdomen şi i-am zâmbit; m-a salutat cu răceală şi s-a întors la conversaţia cu prietenele ei. Ah Peng avea dreptate – eram nebună să port *kebaya*. Eram nebună pentru că mersesem acolo.

M-am răsucit pe călcâie, cu gândul să plec, dar Arthur m-a oprit.

— Sun Wen trebuie să sosească din clipă-n clipă, a zis el, şi va veni şi fratele tău.

— Unde e soţia ta? Mi-ar plăcea s-o cunosc.

— A dus-o pe fiica noastră acasă la părinţii mei. Nu voiam să ne deranjeze.

Atenţia lui a fost distrasă de sosirea unui nou invitat.

— Du-te, i-am zis, dând aprobator din cap, într-un gest încurajator.

Privind din nou prin sală, am recunoscut o tânără din Tongmenghui, aşezată la o masă, undeva într-un colţ. M-a salutat timid, la fel de bucuroasă ca şi mine să vadă o figură familiară. Pliantele şi broşurile erau frumos aşezate pe masă, în şiruri ordonate, iar un registru deschis îi invita pe oaspeţi să-şi scrie nemulţumirile.

— Cât aţi strâns până acum, Ah Ying? am întrebat-o.

Femeia şi-a trecut dezgustată mâna pe deasupra paginilor goale ale registrului. I-am întins plicul cu bani pe care mi-l dăduse Ah Peng. Am privit-o în timp ce scria numele donatorilor şi sumele oferite de fiecare, după care am rugat-o să-mi dea puţin stiloul. Am scris numele lui Robert şi numele meu şi o sumă de bani care a făcut-o să caşte gura de uimire.

— Asta ar trebui să aţâţe focul, am zis.

M-am retras într-un colţ al camerei, cu un pahar de vin în mână. Ferestrele erau deschise, adierea după-amiezii umflând perdelele. Casa lui Arthur semăna cu casele clienţilor chinezi ai lui Robert, oglindind lumea occidentală şi pe cea orientală în care trăiau. Scaune de lemn curbat şi

mese în formă de semilună, cu incrustații de sidef erau aliniate de-a lungul pereților, decorați cu modele din plăci ceramice. Sala era dominată de o masă mare, rotundă, cu suprafața de marmură, cu un centru de masă epergne în formă de lebădă. Gresia Stoke-on-Trent era montată în aşa fel încât forma un model floral. În tavanul căptuşit cu cherestea se aflau guri de ventilație – în formă de lilieci, deoarece numele lor în dialectul hokkien avea o sonoritate asemănătoare cu *wealth*[38], după cum îmi explicase la un moment dat unul dintre clienții lui Robert –, permițând aerului să circule şi să răcorească interiorul casei. Sala de oaspeți se deschidea pe fiecare latură spre câte un salon; unul era mobilat în stil oriental, pentru familie şi prietenii asiatici ai acesteia; al doilea era european, folosit pentru oaspeții *angmoh*.

Atenția mi-a fost atrasă de o pereche de fotografii de pe o măsuță în formă de semilună. Într-una dintre ele era Arthur, îmbrăcat în frac negru, stând în spatele soției lui; ea şedea într-un fotoliu din lemn negru, îmbrăcată în veşminte de mireasă, cu fața ovală pudrată excesiv şi cu un cerc de ace din argint modelându-i părul într-un coc elaborat. Cealaltă fotografie îi înfățişa ținându-şi în brațe fetița nou-născută. Împlinise cinci ani cu câteva săptămâni în urmă, mi-am amintit că-mi spusese el.

Din frânturile de conversație pe care le auzeam în jurul meu, toată lumea părea să se învârtă în aceleaşi cercuri, să călătorească în mod regulat în Singapore, Londra şi Europa. Asemenea lui Arthur, vorbeau fără accent, ceea ce m-a făcut să mă gândesc la cum ne certa adesea mama, pe mine şi pe Geoff, spunându-ne că ar trebui să creştem vorbind cu accentul cuvenit, nu ca localnicii. Dacă închideam ochii,

---

[38] „Bogăție” (engl.).

puteam să mă imaginez din nou într-o cameră plină de *tuan besari*[39] şi de doamne care-şi povestesc una alteia ce au făcut în timpul ultimei vacanţe.

M-am bucurat să-l văd pe Geoff. I-am făcut cu mâna, iar el şi-a croit drum spre mine, printre invitaţi. Fratele meu era cel mai înalt din încăpere şi nu era indiferent la privirile admirative ale femeilor; mereu se întâmpla asta, încă de când eram tineri.

M-a sărutat scurt pe obraz, s-a lăsat puţin pe spate şi a ridicat o sprânceană, în timp ce mă privea.

— Ce-i asta? Te îmbraci ca o localnică acum? Mai să nu te recunosc. Ce-i drept, arată splendid pe tine.

— Un gentleman ar fi zis „Arăţi splendid îmbrăcată aşa".

— Ei bine, arăţi... diferit. Şi nu mă refer la îmbrăcăminte. Pari cumva mai... limpede. Mai definită. Mai conturată. Cât de ciudat.

Geoff ne-a aprins ţigările, apoi a aruncat o privire în jur.

— Robert e aici?

— Kuala Lumpur. A plecat ieri.

Fumul de ţigară îmi învăluia faţa. Am adăugat încet:

— Şi-a luat şi iubitul cu el.

Am tras cu sete din ţigară şi am eliberat un nor de fum.

— Iubitul chinez.

Fratele meu m-a privit cu precauţie, ca şi cum tocmai ar fi început să înţeleagă că se afla în prezenţa unui animal de pradă. Îmi plăcea ideea – mă făcea să mă simt puternică, o femeie cu care nu te puteai juca.

— Cum ai aflat?

— *Catamitus*-ul[40] lui i-a lăsat un bilet. Unul destul de drăguţ, ca să fiu sinceră.

---

[39] Nume folosit pentru europenii bogaţi.

[40] *Catamitus* (lat.) – termen folosit pentru a desemna un tânăr implicat în relaţii homosexuale cu un bărbat mai în vârstă.

Geoff s-a strâmbat.

— Mi-ar plăcea să nu foloseşti cuvântul ăsta.

— Ce-i aşa de rău la cuvântul „bilet”?

Geoff a izbucnit în râs, deşi n-ar fi vrut s-o facă.

— Uneori cred că mama avea dreptate – femeilor n-ar trebui să li se dea acces la prea multă educaţie sau la un vocabular prea bogat.

— Idiotule.

L-am lovit uşor cu pumnul în braţ.

— Sunt şocat, de-a dreptul şocat de faptul că ai cunoştinţă de un cuvânt precum *catamitus*. Ce cărţi nepotrivite ai citit, tânără doamnă?

— Am urmărit procesul lui Wilde, la fel ca toată lumea.

Robert fusese pur şi simplu absorbit de proces, citind cu aviditate ziarele în fiecare dimineaţă, iar acum înţelegeam şi de ce.

— Gândul la Robert în pat cu un alt bărbat... am zis, cutremurându-mă. Şi un chinez, pe deasupra.

— Acum, că ştii, motivele de divorţ au devenit mult mai întemeiate. Incontestabile, aş zice.

— Eşti nebun? Nu vreau ca fiii mei să crească ştiind că tatăl lor e un... – n-am putut rosti cuvântul cu voce tare, nici măcar de faţă cu fratele meu.

— Sunt sigur că nici el nu vrea ca ei să ştie, aşa încât e puţin probabil să conteste divorţul.

— Se va afla, Geoff. Mereu se întâmplă aşa. Numele noastre vor fi târâte în noroi. Şi nu vor mai fi curăţate niciodată. Niciodată.

— Şi atunci, ce ai de gând să faci? Să rămâi blocată într-o căsnicie moartă, pentru tot restul vieţii?

Am suflat delicat peste capătul aprins al ţigării mele; cercul de foc s-a înteţit, arzând hârtia.

— Blocată? Absolut deloc. Ba din contră, aş spune. Simt că tocmai am fost eliberată dintr-o închisoare în care nu-mi

dădeam seama că fusesem vârâtă. Ciudat, nu-i aşa? Ştii cât de eliberator este să-mi dau seama, în cele din urmă, că nu eu sunt vinovată pentru faptul că mariajul meu e un eşec?

— N-aş merge chiar atât de departe încât să-l numesc un eşec.

— Domnul şi doamna Hamlyn, cuplul de invidiat pentru mariajul lor perfect.

— Niciun mariaj nu e perfect, Les.

— Presupun că ştii sute de bărbaţi care-şi înşală nevestele.

— Ştiu şi neveste care îşi înşală soţii.

— Dar sunt sigură că nu există prea multe situaţii în care soţii se culcă cu alţi bărbaţi.

— Nu e o situaţie obişnuită, recunosc, dar nu e ca şi cum nu s-ar mai fi auzit de aşa ceva.

I-am aruncat o privire pătrunzătoare.

— Nu-i eşti necredincios lui Penelope, sper...

— Eu? Doamne păzeşte... M-ar fugări cu maceta dacă aş înşela-o vreodată cu o altă femeie – sau cu un bărbat, sau cu un cocotier...

Vocea i s-a înăsprit.

— Detest – pur şi simplu detest – oamenii infideli. Aminteşte-ţi cât de mult a făcut-o să sufere dragul nostru tată pe mama.

— Şi cu toate acestea, nu te aud obiectând în faţa infidelităţii lui Sun Wen.

— N-o ascunde pe Chui Fen de soţia lui, nu-i aşa? Şi, în orice caz, omul e chinez, aşa e obiceiul la ei, să aibă mai multe neveste. Se numeşte poligamie, nu adulter.

— Despici firul în patru.

El a oftat.

— Uite, Les, nu sunt de acord cu asta – dar în joc sunt acum lucruri mult mai importante.

— A sosit, am zis.

Sala a fost cuprinsă de agitație, în timp ce oaspeții se îndreptau spre Arthur şi Sun Wen. Cei doi bărbați s-au oprit sub candelabrul din mijlocul încăperii, privind chipurile adunate în jurul lor.

— Dragii mei prieteni, a anunțat Arthur. Iată-l pe omul pe care am venit cu toții să-l întâlnim – doctorul Sun Yat-sen.

Arthur s-a tras deoparte, lăsându-l pe Sun Wen singur în mijlocul cercului de oameni. Revoluționarul accepta aplauzele binevoitoare cu câte un zâmbet scurt către o femeie de ici, cu câte o înclinare a capului către un bărbat de colo. Era îmbrăcat în obişnuitul lui costum gri, cu vestă asortată, avea părul dat cu pomadă şi pieptănat cu cărare perfectă pe o parte şi mustața meticulos îngrijită. Părea mai tras la față decât mi-l aminteam; carnea obrajilor părea să-i fi fost scobită cu o linguriță.

O liniște încărcată de aşteptare s-a lăsat peste sală, dar el a continuat să tacă, prelungind aşteptarea. Apoi a început să vorbească. Era prima dată când îl auzeam ținând un discurs în engleză. Avea o încredere în sine şi o putere de convingere absolut naturale, cuvintele lui purtându-ne într-o călătorie prin istoria zbuciumată a Chinei; a descris felul în care țara lui ajunsese în starea în care se afla în momentul acela; şi şi-a încheiat discursul scoțând în evidență rolul vital pe care îl jucau chinezii de peste hotare în restaurarea gloriei pierdute a Chinei, patria-mamă a fiecărui chinez din lumea întreagă.

— De dragul iubitei noastre Chine, de dragul existenței patriei noastre, fac apel la voi toți – nu, *vă implor*: dați cât de mult puteți. Camarazii noştri de peste mări şi țări, oameni ca voi, cei adunați azi aici – ochii lui Sun Wen păreau să ardă în fața celor care-l urmăreau – îşi sacrifică banii. Dar camarazii noştri din China, ei bine, ei îşi sacrifică viețile.

A izbucnit o nouă rundă de aplauze pline de respect, dar eu mă întrebam, în timp ce-mi ştergeam discret o lacrimă

din colțul ochiului şi priveam în jurul meu, cât de multă empatie reuşise oare să stârnească în inimile acestor oameni.

Servitorii aduceau mai mult vin şi mai multă mâncare, iar atmosfera s-a însufleţit. Puteau trece cu uşurinţă drept fraţi, m-am gândit în timp ce-l observam pe Arthur, care-i prezenta pe prietenii săi lui Sun Wen.

— Cât de graţioasă eşti, Lesley, a remarcat Sun Wen în clipa când ni s-au alăturat, în cele din urmă. Oamenii nu-şi mai pot lua ochii de la tine. Nu-i aşa că e frumoasă, Arthur?

— Nu ne-ai mai vizitat de multă vreme, am spus, conştientă de căldura care-mi inunda obrajii. Trebuie să-mi cer scuze pentru cele spuse de Robert. Sper că nu ne porţi pică.

— Sigur că nu. Mă gândesc adesea la voi doi, dar sunt sute de chestiuni urgente cărora trebuie să le acord atenţie. Ţi-am spus că vom publica un ziar al nostru? Nu? Se va numi *Kwong Wah Yit Poh – Jurnalul Chinei glorioase*. Şi mai mult decât atât, a mai zis el în timp ce un zâmbet larg i-a transformat faţa, pentru prima dată în douăzeci de ani, familia mea e din nou împreună.

— Sunt foarte fericită pentru tine, Sun Wen, am spus.

Soţia şi cele două fiice ale lor sosiseră în Penang cu câteva zile în urmă. Întreaga familie, inclusiv Chui Fen, locuiau într-un bungalow de pe Dato Kramat Road. Numai fiul lui, aflat în continuare în Honolulu, nu reuşise să participe la reuniunea de familie.

— O parte din mine îşi doreşte ca lucrurile să se mişte mai repede, dar o altă parte vrea să încetinească scurgerea timpului, sau chiar să-l ţină în loc, ca să putem rămâne mai multă vreme împreună.

A oftat.

— Fiicele mele cresc atât de repede.

O femeie subțire şi elegantă şi-a făcut loc în micul nostru grup.

— Un discurs emoționant, doctore Sun, a zis ea agitând în aer un portțigaret din fildeş pe care-l ținea între degete. Diana Chua, soția lui David Chua. Spune-mi, ce părere ai despre sufragete? Femeile din China ta vor avea drept de vot?

— Am crezut dintotdeauna că bărbații şi femeile au drepturi egale.

Sun Wen m-a privit sardonic, provocându-mă parcă să-l contrazic.

— Iar în noua noastră Chină, în noua noastră republică, *vor fi*.

— Cu siguranță eşti mai luminat decât draga noastră regină Victoria. Ştii ce-a spus? Drepturile femeilor nu sunt decât o „nebunie dăunătoare". Îți vine să crezi una ca asta?

— Atunci, Diana, a zis Arthur, ai face bine să te asiguri că soțul tău va face o donație generoasă.

— Bietul meu David ar fi îngrozit să vadă ziua când soția lui ar fi considerată egala lui. La fel aş fi şi eu – cu toții ştim că-i *sunt* superioară, nu-i aşa, Arthur?

— Asta ne spui mereu, Diana, a zis Arthur.

Apropierea unei furtuni le-a oferit prietenilor lui Arthur scuza pentru a pleca de la petrecere. Cei mai mulți dintre ei au trecut pe lângă masa la care se făceau donațiile fără să arunce măcar o privire spre ea. Geoff promisese să-şi întâlnească soția la Penang Club.

— Iar lui *memsahib* nu-i place să fie lăsată să aştepte, a zis el, cerându-şi parcă scuze.

În numai câteva minute, eu şi Sun Wen eram singurii rămaşi. Servitorii au început să curețe locul, aşa că ne-am mutat în salon – în cel european, am presupus eu, judecând după modul în care era decorat. Îl auzeam pe Arthur

luându-şi prietenii peste picior în timp ce-i conducea spre ieşire.

— O pierdere de vreme, să vin aici, a spus Sun Wen.

— O, nu spune asta. Ai convins foarte mulți oameni azi.

— Situația din China se înrăutățeşte pe zi ce trece, iar eu sunt blocat aici, cerşind firimituri de la oamenii ăştia bogați şi răsfățați.

A început să se plimbe agitat prin încăpere.

— Oamenii ăştia... nu simt nimic față de China, față de durerea ei. Lor nu le pasă decât de Anglia, de nenorocita de Anglie.

— Cel puțin familia ta e din nou alături de tine, am spus, încercând să-i ridic puțin moralul.

A luat o carte de pe o masă, după care a pus-o la loc.

— Vreau să-ți cer o favoare, Lesley.

Un lucru pe care-l învățasem despre Sun Wen: nu era niciodată reținut atunci când voia ceva.

— Ştii că sunt mai mult decât fericită să ajut, cu tot ce pot.

— Aş vrea să le înscrii pe fiicele mele la o şcoală de aici, la cea mai bună dintre ele.

— Ei bine, nu vei găsi nimic mai bun decât Convent Light Street, am spus. Am predat acolo pe vremuri.

— Poți pune o vorbă bună?

— Am să vorbesc cu directoarea – sora Mathilda va dori să ştie cât timp vor învăța fetele la şcoala ei.

— Aş vrea să-şi termine studiile aici.

— Dar ce se va întâmpla când te vei întoarce în China? Îți laşi fetele aici?

— Guvernul e pe butuci. O singură lovitură puternică şi bine plasată îl va pune la pământ, a zis el. Dar un animal muribund îşi va folosi fiecare strop de putere pentru a lupta, pentru a se apăra de lovitura fatală. Va fi în culmea disperării. Viața mea e într-un pericol mai mare decât

oricând, dar ştiu că fiicele mele vor fi în siguranţă în Penang. Avem prieteni aici – prieteni dragi, ca tine şi ca Robert.

Arthur a intrat în salon.

— Ăsta a fost ultimul. Mai vrea cineva ceva de băut?

— Ai vorbit cu tatăl tău? a întrebat Sun Wen.

— Mă tem că încă e în expectativă.

— Spune-i că-i vom acorda drepturi exclusive asupra importului de cauciuc timp de trei ani, dacă ne donează şaizeci de mii de dolari.

În ultimele săptămâni începusem să înţeleg că Sun Wen îi privea pe chinezii din diaspora ca pe nişte vaci de muls. Încercam să nu-l judec, dar atitudinea lui de mercenar mă făcea să mă simt inconfortabil.

— Trebuie să plec, a spus Sun Wen. Nu e nevoie să mă conduci, Arthur.

Mi-a făcut o scurtă plecăciune, după care a ieşit.

M-am apropiat de rafturile cu cărţi. Îmi plăcuse întotdeauna blânda înfiorare voyeuristă pe care mi-o dădea vederea cărţilor citite de alte persoane.

— Ai o colecţie impresionată de cărţi scrise de Somerset Maugham.

Am arătat cu degetul spre şirul de cărţi aşezate pe unul dintre rafturi.

— La fel de consistentă ca aceea a lui Robert.

— Tot ce a scris. Când studiam la Londra, mergeam la toate piesele lui. Îmi aduc aminte că, într-o stagiune, a avut patru piese care se jucau în West End în acelaşi timp. Patru piese diferite. Nimeni n-a mai atins o asemenea performanţă.

— E un vechi prieten de-ai lui Robert.

— L-ai cunoscut?

— Nu era la Londra când am fost noi acolo.

Arthur şi-a trecut degetele peste cotoarele cărţilor.

— Care e preferata ta? *Mrs Craddock*? Sau *The Merry-Go-Round?*

— Nu-mi mai place, ca să fiu sinceră.

— Sun Wen avea dreptate, să ştii.

Vocea lui era şoptită, dar eu îl auzeam clar.

— Nimeni nu-şi putea lua ochii de la tine.

Îmi simțeam corpul uşor, aproape imponderabil, în timp ce mă răsuceam spre el. Ne-am privit în tăcere, fiecare aşteptând ca celălalt să vorbească, să se mişte.

— Casa uşilor, am spus încet.

***

Am luat ricşe diferite. Străzile erau pustii, iar vântul spulbera frunzele căzute, aruncându-mi praf în ochi. În norii negri şi joşi, fulgerele cutreierau asemenea unui zeu flămând. Multe dintre prăvălii fuseseră închise din pricina furtunii.

Deoarece plecasem prima, am ajuns înaintea lui. Am introdus în broască cheia pe care mi-o dăduse – a trebuit s-o mişc de câteva ori, înainte s-o pot răsuci – şi m-am strecurat înăuntru, închizând uşile în urma mea. Câteva firicele de praf pluteau în lumina palidă. În salon, uşile scârțâiau discret în timp ce se roteau în aer. *Guzheng*-ul se odihnea în continuare pe stativul lui. Am atins o coardă, modulând o notă solitară – un mi – în liniştea din jur. Am atins coardele iar şi iar; notele păreau aspre. M-am oprit brusc, încleştându-mi mâinile. E o greşeală. N-ar fi trebuit să vin aici. Trebuie să plec din locul ăsta acum, imediat.

Dar nu m-am mişcat; am rămas acolo, privind uşile în timp ce se roteau deasupra plăcilor ceramice de pe podea. Cerul s-a despicat, iar furtuna a început să mugească în puțul de ventilație, ploaia căzând atât de grea, cu atâta putere, încât aş fi putut la fel de bine să stau la baza unei cascade, cu apa stropindu-mi brațele şi fața.

L-am văzut pe Arthur intrând în salon. Şi-a croit drum spre mine, printre uşile suspendate, apărând şi dispărând în timp ce ele se deschideau şi se închideau. După care iată-l dinaintea mea, cu părul ud şi cămaşa lipită de piept. N-am zis nimic, nici măcar n-am murmurat vreun cuvânt – oricum nu ne-am fi auzit unul pe celălalt, în vuietul furtunii. I-am privit mâna ridicându-se de lângă trup şi atingându-mi faţa. Am simţit căldura palmei lui, în timp ce-mi atingea ceafa. M-a tras aproape de el şi m-a sărutat pe buze.

Timpul s-a oprit în loc. În cele din urmă, am deschis ochii şi m-am depărtat de el. Nu mai eram conştientă decât de ritmul sacadat al bătăilor inimii mele şi de respiraţia gâfâită. Mi-am trecut limba pe deasupra buzelor; aveau o aromă pe care n-o mai simţisem niciodată, o aromă atât de diferită de cea a lui Robert. Apoi mi-am dat seama că nu-mi mai puteam aminti gustul buzelor lui Robert; îl uitasem cu ani în urmă.

L-am urmat pe scara în spirală, până într-o cameră luminată doar de micile fante ale obloanelor. În mijlocul camerei se afla un pat dublu, al cărui cadru simplu de bronz semăna cu scheletul unei corăbii scufundate, odihnindu-se pe fundul oceanului. În penumbra umedă, ne-am dezbrăcat şi ne-am căutat unul pe celălalt.

Am deschis ochii, dezorientată de absenţa vuietului. Ploaia se oprise de ceva vreme, iar umbra din colţurile camerei devenise mai densă. Ochii mi se închideau din nou, când am fost cuprinsă de panică – lipsisem de acasă toată după-amiaza.

M-am dat jos din pat şi am fugit să mă îmbrac. Degetele mele se străduiau să prindă broşa, scăpând-o pe podea. Am ţipat, cuprinsă de frustrare. Arthur şi-a aşezat mâinile peste

mâinile mele, a ridicat broşa şi, cu câteva mişcări iscusite, mi-a prins-o de reverul *kebayei*.

În faţa uşii, i-am întins cheia, cheia aceea lungă şi subţire pe care o folosisem pentru a intra în casă. El a privit-o, după care a ridicat ochii spre mine. Am deschis poşeta şi am lăsat-o să cadă înăuntru.

Oamenii ieşeau deja din case, familiile îşi făceau plimbarea de seară, bucurându-se de aerul răcoros şi proaspăt. Am ezitat în prag, împovărată de refuzul de a pleca. Lumea arăta la fel, deşi modelul ţesăturii ei părea diferit acum. Trecuse o viaţă întreagă din clipa în care păşisem în casa aceea. Totul se schimbase şi nu mai putea fi anulat.

Am pornit-o spre Strada Armenească. În timp ce treceam prin dreptul unui studio foto aflat la colţul străzii Victoria, m-am oprit să mă uit la portretele de nuntă ale chinezilor din Colonii, expuse în vitrină – femeile păreau maiestuoase îmbrăcate în *kebaya*, iar bărbaţii arătau solemn în costumele lor occidentale. Am deschis uşa şi am intrat. Chinezul din spatele tejghelei a ridicat ochii pe deasupra ziarului, expresia plictisită de pe chipul lui rămânând neschimbată în timp ce mă privea.

M-a aşezat în faţa unei măsuţe de toaletă cu trei panouri ajustabile, acoperite cu oglinzi, special concepute pentru a pune în evidenţă acele de păr împodobite cu bijuterii purtate de femei. Mi-a făcut semn să mă aşez în fotoliul din faţa măsuţei, însă am preferat să stau în picioare, alături. Am aşteptat ca el să developeze placa fotografică. Când a fost gata, a pus fotografia şi filmul într-un plic şi mi le-a dat.

Când am plecat, luminile prăvăliilor se aprinseseră deja. Vânzătorii ambulanţi îşi aprindeau sobele cu cărbuni şi îşi aranjau mesele şi scaunele pe trotuare. O piaţă de noapte se trezea la viaţă, femeile şi bărbaţii făcând glume grosolane

unii cu ceilalți şi insultându-se în timp ce-şi instalau tarabele. Am oprit o ricşă şi am cerut să fiu dusă acasă.

În ciuda noii descoperiri pe care o făcusem în legătură cu soțul meu, m-am surprins întâmpinându-l cu calm în clipa când s-a întors de la Kuala Lumpur, sărutându-l ca de obicei pe obraz în timp ce trecea pragul casei.

— Ai câştigat?

I-am făcut semn servitorului să-i ducă valiza la etaj.

— Desigur. L-am făcut praf pe Harrison. Era livid, pur şi simplu livid. Nici clientul lui n-a fost prea încântat.

A privit în jur.

— Unde sunt ştrengarii? Hai să-i ducem să înoate, ce zici?

Ne-am bălăcit până la lăsarea serii. Robert îmi zâmbea de fiecare dată când îi făcea pe băieții noştri să țipe de plăcere, iar eu nu puteam să nu mă gândesc la începuturile căsătoriei noastre. Zilele acelea păreau dintr-o altă viață.

Nu ştiu dacă Robert a detectat vreo schimbare la mine, n-a pomenit nimic despre asta, n-a făcut nici măcar o aluzie. Eu mă simțeam... iradiată... de după-amiaza petrecută cu Arthur, ca şi cum aş fi dormit prea mult în bătaia soarelui, şi eram sigură că toată lumea din jur poate să vadă asta. Devenisem o adulteră.

II

Două dimineți pe săptămână mergeam la clubul de lectură. Mă simțeam ca în purgatoriu, stând la masa aceea lungă din salon, alături de ceilalți, şi prefăcându-mă cufundată în muncă, deşi tot ce-mi doream cu ardoare era să fiu în pat cu Arthur. Pe la mijlocul dimineții plecam de la club şi mă îndreptam spre Casa uşilor, încercând să nu las

nimănui care s-ar fi uitat impresia că mă grăbesc să ajung acolo. Eu şi Arthur nu ajungeam niciodată în acelaşi timp şi, cu excepția dimineților petrecute la clubul de lectură, țineam cu orice preț să nu fim văzuți niciodată împreună în public.

— Fără scrisori şi fără mesaje scrise, fără bilețele care ar putea cădea în mâini nepotrivite, îl avertizasem. Nimeni nu trebuie să afle vreodată de noi.

— Eşti exagerat de precaută, nu crezi? Dacă se întâmplă ceva şi nu pot ajunge la întâlnire?

— Te aştept. Dacă nu ajungi, voi şti că ceva te-a împiedicat. Nu mă voi supăra.

Mi-am amintit de biletul pe care-l găsisem în buzunarul lui Robert.

— Fără scrisori, Arthur.

La petrecerea organizată cu ocazia zilei de naştere a unuia dintre prietenii noştri, am zărit în mulțime o figură pe care nu mă aşteptam s-o văd. I-am atras atenția lui Robert.

— Cel de colo nu e Wagner?

Rămăsese mai puțin de o săptămână până la procesul lui Ethel; mă aşteptam ca avocatul ei să fie ocupat cu pregătirea lui în Kuala Lumpur, în loc să participe la petreceri organizate la Penang Club.

Wagner ne-a făcut din mână şi şi-a croit drum spre noi.

— Salutare, Robert, arăți bine, a tunat el. Minunată petrecere, nu-i aşa?

— Ce cauți aici? l-am întrebat.

— Am ajuns ieri, mi-a explicat el. Azi am avut o zi plină de întâlniri. Mâine-dimineață la prima oră mă întorc în Kuala Lumpur. Eşti exact persoana pe care voiam s-o văd, Lesley. Vei participa la procesul lui Ethel, nu-i aşa?

Strălucirea vicleană din ochii lui m-a făcut să răspund cu precauție.

— Are nevoie de sprijinul tuturor prietenilor ei, am spus.

A bătut din palme.

— Excelent. În cazul ăsta, nu vei avea nicio obiecție dacă te voi chema în calitate de martor?

— Vrei să depun mărturie?

Gura mi s-a uscat dintr-odată.

— Pentru... pentru ce?

— Ei bine, în primul rând, legat de hainele pe care le purta în noaptea aceea. Ştii... faptul că nu era deloc ieşit din comun ca ea să fie îmbrăcată într-o rochie de seară, elegantă, atunci când a sosit Steward. Trebuie să-ți mulțumesc încă o dată pentru faptul că mi-ai atras atenția asupra acestui lucru.

Aruncând o privire rapidă în jurul lui, şi-a coborât vocea.

— Ideea e, mă rog, pentru că eşti cea mai apropiată prietenă pe care o are, mi-ar plăcea să depui mărturie şi în privința caracterului ei. Ne-ai putea ajuta să punem capăt zvonurilor care circulă peste tot – ştii tu, despre ea şi Steward...

Prima mea pornire a fost să refuz.

— Ai vorbit despre asta cu Ethel?

— E foarte încăpățânată. Insistă să nu te deranjăm. E neînduplecată în privința asta.

Wagner a clătinat din cap, uimit.

— În ciuda tuturor problemelor cu care se confruntă, simte că ar fi o impolitețe să te deranjăm. I-am spus că vei veni oricum la proces.

M-a privit cu duritate.

— N-ar fi deloc rău pentru ea să aibă o femeie în boxa martorilor, care să depună mărturie în apărarea ei. De fapt, sunt de părere că asta i-ar creşte şansele în mod considerabil. La fel crede şi Pooley.

— L-ai convins pe James Pooley să te ajute s-o aperi pe Ethel? a întrebat Robert.

— William şi Ethel l-au vrut pe el.

— Ei bine, şansele ei de a scăpa basma curată au crescut enorm, a conchis Robert, bătându-l uşurel pe umăr pe Wagner. Nu că m-aş fi îndoit vreodată de capacitățile tale, bătrâne.

— Nu m-am hotărât încă dacă vreau cu adevărat să particip la procesul lui Ethel.

Eram conştientă de faptul că privirea lui Robert era ațintită asupra mea.

— Le-ai întrebat şi pe celelalte prietene ale ei? Pe Kathleen Simpson? Sau poate pe Frances Reed?

— Toate mi-au spus că nu o vor face. Uite... ştim cu toții că Ethel nu s-a făcut iubită de celelalte femei din Kuala Lumpur, a zis Wagner. Nu eşti doar prietena ei cea mai bună, Lesley, eşti singura ei prietenă acum.

Casa uşilor a fost prima proprietate deținută de bunica lui Arthur în Penang. Născută într-o familie de tipografi dintr-un sat din sudul Chinei, se înrolase în armata taipinilor după ce aceştia cuceriseră provincia. Avea doisprezece ani. Un an mai târziu, în primăvara lui 1853, rebelii au cucerit oraşul Nanking şi au făcut din el capitala Regatului Ceresc al taipinilor, iar ea a primit misiunea de a lucra cu un misionar scoțian, ajutându-l să tipărească Bibliile care purtau învățături distorsionate despre creştinism. A învățat de la misionar tehnica imprimării cu blocuri mobile, dar şi să scrie şi să citească în engleză. Când Regatul Ceresc a căzut în mâinile forțelor imperiale, în 1864, a fugit din China cu ajutorul misionarului, care i-a spus că va găsi adăpost în Penang, în Mările Sudului. La câțiva ani după ce a ajuns pe insulă, economisise deja suficient de mulți bani încât să-şi deschidă propria afacere, tipărind calendare şi, ceea ce mi s-a părut de-a dreptul ironic, Biblii pentru misionarii din partea locului – versiunea King James,

desigur, nu cea a Regatului Ceresc. De-a lungul anilor, a cumpărat mai multe prăvălii şi case mai mari, în cartiere mai curate, însă a păstrat acea primă prăvălie de pe Strada Armenească, unde pusese bazele tipografiei. Când a murit, i-a lăsat-o moştenire nepotului ei preferat, cu condiția să n-o vândă niciodată.

Casa era lungă şi întunecoasă, iar interiorul ei era răcoros chiar şi în cele mai toride zile. Îmi plăceau pardoselele de chengal şi motivele florale pictate în culori strălucitoare de pe plăcile ceramice. Un sentiment de atemporalitate plutea între cele patru ziduri, ca şi cum soarele ar fi alunecat în spatele lunii şi ar fi rămas acolo, fixat într-o eclipsă permanentă.

Casa uşilor a devenit sanctuarul meu. Mergeam acolo chiar şi când nu mă întâlneam cu Arthur, doar pentru a fi cu mine însămi, măcar pentru câteva ore, pentru a uita de tot ce se afla în afara zidurilor ei, pentru a uita că aveam un soț şi, da, pentru a uita că eram mama a doi copii mici. În interiorul ei puteam deveni o altă femeie, trăind o altă viață.

Duceam cu mine mici obiecte, ori de câte ori mergeam acolo – flori, plante în ghivece şi cărți. Nu ne petreceam timpul în pat de fiecare dată; uneori stăteam în salon, beam ceai şi vorbeam. Vorbeam despre foarte multe lucruri: despre copilăriile noastre, despre cărțile pe care le citeam, despre China, despre procesul lui Ethel şi, întotdeauna, despre Penang. Prin el am aflat foarte multe poveşti despre casa noastră. Simțea o iubire profundă, intensă față de insulă, o iubire pe care am învățat curând s-o împărtăşesc.

Uneori cânta la *guzheng* pentru mine. Îmi plăcea să mă uit cum mâinile lui alunecau pe deasupra coardelor, felul în care degetele lui le ciupeau şi le presau, cântând melodii îndoliate, din vremurile unor dinastii de mult prefăcute în țărână. Notele care licăreau pe coarde sunau asemenea

unor lacrimi condensate; îşi purtau ecoul prin aer, dizolvându-se în tăcere.

În timpul uneia dintre vizitele noastre acolo, mi-a cântat o melodie pe care n-o mai auzisem niciodată până atunci, cu tot cu versuri – în franceză, spre surprinderea mea –, cu vocea lui limpede, de tenor.

— Ce-a fost asta? l-am întrebat după ce a terminat.

— Reynaldo Hahn, *L'heure exquise*, a răspuns el. Versurile sunt dintr-o poezie de Verlaine. A scris-o pentru soția lui. A tradus apoi poezia în engleză, pentru mine. Cuvintele aveau glazura răcoroasă a lunii pe suprafața unui lac înghețat.

— Probabil că a iubit-o foarte mult, am spus.

— Probabil că da – cel puțin la început.

— Ce s-a întâmplat cu ei?

— Chiar înainte ca ea să nască primul lor copil, el a invitat un tânăr poet să locuiască împreună cu ei. După ce s-a născut copilul, Verlaine a părăsit-o – cu tot cu nou-născut – şi a plecat într-o călătorie prin Europa, alături de tânărul poet. Rimbaud era numele lui. Arthur Rimbaud.

Povestea asta îmi era mult prea familiară. În orice caz, o frumusețe curată străbătea melodia, o puritate ca aceea a unui sloi de gheață, şi îl rugam adesea să mi-o cânte.

Pe lângă faptul că era colecționar de uşi, Arthur era un adevărat cunoscător al ceaiurilor. În timpul uneia dintre vizitele mele la Casa uşilor, a ieşit din bucătărie cu o tavă cu ceai. N-a spus nimic, dar, după purtarea şi expresia lui, mi-am dat seama că era vorba despre ceva special. A umplut două ceşcuțe chinezeşti cu lichidul subțire, aproape transparent, a luat una dintre ceşti cu ambele mâini şi a aşezat-o pe măsuța din fața mea.

Am dus ceşcuța la nas.

— Miroase..., am zis, încercând să-mi pun senzațiile în cuvinte, miroase a primele picături de ploaie pe câmpie, după o zi toridă.

Am luat o gură şi am închis ochii, lăsând ceaiul să-mi inunde limba preț de o clipă, aşa cum mă învățase el.

— Are un gust melancolic.

M-am uitat la el, luată prin surprindere.

— Cât de ciudat... ceaiul ăsta îți lasă un gust de pierdere.

— „Aroma copacului singuratic", a zis el. L-am cumpărat în urmă cu câțiva ani, de la un negustor din Tokyo.

Afară ploua, firicele sclipitoare de apă curgeau de pe streaşină, inundând puțul de ventilație.

— Ai nevoie doar de câțiva peşti care să înoate în el şi ar putea fi un lac, am spus. Ar trebui să-i verifici scurgerile, probabil sunt înfundate.

M-a privit zâmbind cu indulgență.

— Nu sunt blocate. Puțul de ventilație e construit în aşa fel încât să învârtă apa în sensul acelor de ceasornic, înainte s-o elimine.

— De ce?

— Pentru a reține bogăția şi norocul în interiorul casei, desigur.

Ori de câte ori spunea ceva de felul ăsta sau îl vedeam avântat într-o discuție aprinsă cu alți oameni de la clubul de lectură, aveam brusc o revelație: Dar... e chinez. Apoi, o secundă mai târziu, şocul pălea, iar el redevenea Arthur, un bărbat pe care-l cunoşteam.

Mai târziu, lenevind în pat după ce făcuserăm dragoste, l-am rugat să-mi spună numele lui chinezesc. Mi l-a zis, apoi a adăugat:

— Înseamnă „Să gravezi o evidență a aspirațiilor".

I-am repetat numele de câteva ori, încercând să prind tonurile corecte. Cunoaşterea semnificației numelui său m-a făcut să-l privesc într-un mod uşor diferit, ca şi cum mi-ar fi

fost îngăduită o privire asupra lui rezervată doar acelora care cunoşteau chineza.

Un fluture de noapte a coborât din tavan şi s-a aşezat pe aşternuturi. Am întins mâna să-l alung, dar Arthur m-a oprit.

— Nu-i face rău, a zis el. Fluturii de noapte sunt sufletele celor pe care i-am iubit cândva şi care vin să ne viziteze, să vegheze asupra noastră.

Din nou acea latură tulburătoare a lui, chiar şi după ce credeam că mă obişnuisem cu ea.

— Cine ţi-a spus asta?

— Bunica. Cea care mi-a lăsat moştenire casa.

— Deci ar putea fi chiar bunica cea care ne priveşte acum?

Am fluturat un salut obraznic spre fluturele de noapte.

— Ah Mah, am spus în hokkien, sper că ţi-ai ferit privirea mai devreme.

El a râs nervos.

— Ai putea fi mai respectuoasă faţă de Ah Mah.

Întrebarea care bântuise până atunci străfundurile minţii mele a ţâşnit la suprafaţă.

— Sunt prima femeie *angmoh* cu care te-ai culcat vreodată?

Avea privirea aţintită spre tavan şi mă mângâia încet şi absent pe braţ.

— A fost o fată în Londra... pe când eram la studii.

— Aţi fost îndrăgostiţi?

— Ne plăceam foarte mult unul pe celălalt, dar nu, n-am fost îndrăgostiţi. Ea s-a măritat cu un pastor anglican din Colchester.

Mi-a sărutat mâna.

— Ieri după-amiază am trecut prin faţa Casei Cassowary. M-am oprit la poartă şi am privit

Mi-am tras mâna. Mă simțeam ca şi cum aş fi înotat într-o mare caldă, şi dintr-o dată aş fi intrat într-o zonă străbătută de curenți reci. Dacă aş fi dat laoparte draperiile din salon şi aş fi privit afară la momentul potrivit, l-aş fi văzut stând în capătul aleii, iar cele două lumi pe care le ținusem cu încăpățânare departe una de cealaltă s-ar fi unit.

— N-ar fi trebuit să faci asta.

— Voiam doar să văd unde locuieşti.

Era surprins de furia mea.

— Voiam să am o imagine a felului în care îți petreci zilele.

— Eu nu mă gândesc niciodată la tine în casa ta, Arthur; nu mă gândesc la tine împreună cu soția şi fiica ta, am spus. Mă gândesc la tine aici, doar aici. Dacă vrei să ai o imagine a mea, atunci gândeşte-te la mine cea de aici, din această casă, din casa noastră.

S-a ridicat, cu spinarea sprijinită de tăblia patului, şi s-a uitat la mine.

— De ce eşti aici, Lesley?

Ce aş fi putut să-i spun? În cele din urmă, am ales adevărul – cel puțin o versiune parțială a lui.

— Robert nu se mai culcă cu mine de foarte mulți ani.

— Asta se întâmplă în foarte multe căsnicii.

— Şi în a ta?

— Soției mele nu-i place. N-a spus-o niciodată, dar, ei bine...

— Poate că nu-i place cu tine, am spus. Poate că şi ea are un iubit.

— Nu fi ridicolă.

— Ridicolă? Dacă tu poți căuta plăcere în altă parte, ea de ce n-ar putea? Tu şi Sun Wen, am adăugat, țineți mereu predici despre dreptate şi egalitate, dar când vine vorba despre soțiile voastre...

— Nu-i acelaşi lucru.

A discuta această chestiune cu el – sau cu oricare alt bărbat – ar fi fost la fel de util precum încercarea de a împinge vântul într-o altă direcție.

— Am acceptat lipsa de interes a lui Robert.

Mintea mea scotocea după cele mai potrivite cuvinte.

— M-am *obişnuit* cu situația.

Nu mai vorbisem niciodată cu nimeni despre putregaiul din căsnicia mea, iar cuvintele pe care voiam să le folosesc erau ruginite, nemaifiind folosite.

— Mi-am spus că e mult mai în vârstă decât mine, că probabil nu mai are nevoie de... intimitate. Dar mie îmi place, mă face să mă simt bine.

— Nu te-ai gândit niciodată, în toți aceşti ani, să te culci cu altcineva? Nu te-ai gândit să ai o aventură?

— Acum tu eşti ridicol.

— Ce te-a făcut să te răzgândeşti? Ştiu că sunt fermecător şi devastator de frumos, dar...

— Îți aminteşti seara aceea de la E&O, când i l-ai prezentat lui Robert pe Sun Wen?

— Prima dată când te-am întâlnit. Cum aş putea uita?

— Ei bine, în dimineața aceea aflasem că soțul meu mă înşela.

Zâmbetul i-a dispărut de pe față.

— Deci asta – a zis, în timp ce-şi trecea brațul peste trupurile noastre întinse pe pat –, asta e doar o formă de răzbunare?

Dacă aş fi putut să-i spun că era mult mai mult decât atât. Odată ce descoperisem că Robert prefera bărbații în pat, am înțeles că nimic din ceea ce aş fi putut face nu l-ar fi adus înapoi la mine, la intimitatea după care tânjeam.

— Cu cine se culcă? a întrebat Arthur, dar eu nu i-am răspuns. Cu vreuna dintre cele mai bune prietene ale tale? Vreo tânără drăguță din comitetele din care faci parte?

Am cântărit lucrurile pe care le-aş fi putut spune şi cât de mult îmi doream să dezvălui.

— Nu contează cine e, am spus în cele din urmă.

Culcându-mă cu Arthur îmi trădam soţul, însă nu aveam de gând să-i trădez secretul; nu aveam de gând să-l fac de ruşine.

— Încă îl iubeşti, a zis Arthur.

Bătând fără zgomot din aripi, fluturele a zburat înapoi în umbra tavanului.

— Fiecare căsnicie are regulile ei, am spus.

Vocile pluteau dinspre strada de dedesubt, doar pentru a se pierde în canioanele de tăcere dintre noi. În încercarea de a destinde atmosfera, am zis:

— M-am întrebat mereu de ce se numeşte Casa Cassowary.

El şi-a frecat încet piciorul de piciorul meu. Avea tălpi înguste, frumoase.

— Din pricina casuarinei, a pinului australian, a zis el. Numele lui în malaeză e „kasuari".

— De ce?

— Deoarece se spune că frunzele lui seamănă cu penele păsării.

— E un copac urât, nu crezi?

— Niciun copac nu e urât, Lesley. Fiecare copac are frumuseţea lui.

Şi-a amintit ceva.

— Malaysienii îi mai numesc şi „copaci şoptitori".

— N-am mai auzit asta până acum.

— Se spune că, dacă stai sub un pin australian când e lună plină, îi poţi auzi frunzele şoptindu-ţi toate lucrurile pe care vrei să le auzi despre viitorul tău.

— Copacul şoptitor, am murmurat.

Cât de ciudat că, prin numai câteva cuvinte, ceva ce găsisem mereu a fi neatrăgător se transformase acum într-o frumusețe.

— Tocmai am terminat de citit mărturia unui misionar legată de experiențele lui cu Răscoala Taipinilor, a zis el. Îngrozitoare, dar absolut captivantă. Am s-o aduc data viitoare.

— Nu ne vom putea întâlni săptămâna viitoare, am spus. Plec în Kuala Lumpur, la procesul lui Ethel.

— Vin cu tine.

— Vei ieşi în evidenţă la Empire, ca un deget inflamat.

— Mai sunt şi alte hoteluri în Kuala Lumpur, să ştii.

— Oh, pentru numele lui Dumnezeu, Arthur.

Chiar nu putea înțelege că era prea riscant să fim văzuți împreună? Mai devreme sau mai târziu, cineva avea să afle despre noi. Trăiam cu frica aceasta. Aveam grijă să port haine care să nu iasă în evidenţă şi să-mi ascund fața sub un voal sau sub borurile largi ale unei pălării ori de câte ori mergeam pe Strada Armenească, dar eram europeană şi, în ciuda faptului că oamenii se obişnuiseră să mă vadă acolo, tot ieşeam în evidenţă. Gândind rațional, cel mai bun lucru pe care-l puteam face era să pun capăt aventurii cu Arthur, dar nu voiam. Nu puteam.

— Avocatul lui Ethel m-a chemat ca martoră la proces, am spus. Probabil că procurorul mă va interoga şi pe mine, şi există unele lucruri legate de Ethel despre care n-aş vrea să vorbesc.

— Era amanta lui, nu-i aşa?

— De anul trecut, din decembrie.

— Acum totul capătă sens.

— Ea pusese capăt poveştii luna trecută, dar el nu se putea împăca deloc cu gândul că se terminase. În seara în care l-a împuşcat... el se dusese s-o vadă, în încercarea de a o face să se răzgândească.

— Dar ea a fost neclintită în hotărârea luată.

Arthur a pus cap la cap piesele, în mintea lui.

— El s-a înfuriat şi a încercat s-o violeze. Iar ea l-a împuşcat.

— Asta mi-a spus ea.

Mi-am amintit diversele scenarii pe care le închipuise Robert cu câteva săptămâni în urmă. Oare adevărul, adevărul adevărat, va ieşi vreodată la lumină?

— Am implorat-o să-i mărturisească totul avocatului ei, dar nici n-a vrut să ia în considerare una ca asta.

— Cu siguranţă ar fi făcut mult mai credibilă povestea ei. Judecătorul ar fi fost mult mai empatic.

Înţelegerea a aprins o scânteie în ochii lui.

— Ah, desigur. Aventura ei cu Steward e o simplă speculaţie acum, dar dacă i-ar fi mărturisit avocatului şi dacă el s-ar fi folosit de mărturia ei în timpul procesului...

— Ea ar fi fost etichetată drept adulteră, indiferent de deznodământ.

— Nu te duce în Kuala Lumpur, a zis Arthur. Declaraţia ta nu va schimba cu nimic lucrurile, ştii asta. Ţi-am spus deja: şi dacă o vor găsi vinovată, tot n-o vor spânzura.

Ce bine ar fi fost ca lucrurile să fie atât de simple.

— Lui Robert i s-ar părea suspect dacă nu m-aş duce. Am susţinut-o pe Ethel de la bun început. Nenorocita aia de rochie de seară... mai bine mi-aş fi ţinut gura.

— Povestea e mai încâlcită decât pare, a zis Arthur. Are ceva captivant.

— Nimeni nu va da doi bani pe proces – sau pe Ethel – după ce totul se va fi terminat, am zis. Până la sfârşitul anului, toată lumea va fi uitat de ea. Se va putea întoarce la viaţa ei. Şi aşa şi trebuie să se întâmple.

Capitolul 14

Willie

Penang, 1921

Robert s-a simțit rău după cină, dar a refuzat s-o lase pe Lesley să-l cheme pe doctorul Joyce. Willie l-a ajutat să urce la etaj, în camera lui, şi l-a aşezat în pat, sprijinindu-l de perne. I-a dat apoi pilula de dormit şi un pahar cu apă.

— Voi fi bine după o noapte de somn, a spus Robert, respirând gâfâit. Într-una dintre dimineţile următoare am să organizez o excursie pe muntele Penang. Pe vremuri, în lunile toride, închiriam un bungalow acolo. Lui Lesley şi băieţilor le plăcea la nebunie.

— Mi-a povestit despre... Ethel Proudlock, a zis Willie, aşezat în fotoliul de la capătul patului.

Robert l-a privit fără nicio expresie, preţ de două-trei secunde.

— Oh, nu povestea *aia* de prost-gust. Nimeni nu vrea să răscolească iar tot rahatul ăla.

Respiraţia i se mai domolise.

— Ethel Proudlock, a zis în şoaptă. N-am mai auzit numele ăsta de ani buni... Felul în care au tratat-o... soţul şi tatăl ei, ce i-au făcut... ar fi trebuit spânzuraţi... iar noi ar fi trebuit să spunem ceva atunci...

Willie a devenit dintr-odată alert, concentrându-şi toată atenţia.

— Despre ce vorbeşti, Robert?

S-a ridicat şi s-a apropiat de marginea patului.

— Robert? Ce i-au făcut lui Ethel?

Dar Robert închisese deja ochii şi sforăia liniştit. Willie l-a privit câteva clipe, după care i-a luat cu delicateţe ochelarii de pe nas şi i-a pus pe noptieră. A ieşit în linişte din cameră şi a închis uşa în urma lui. A lăsat lumina aprinsă pentru prietenul lui.

În timp ce cobora pe verandă, mintea lui continua să caute sensul cuvintelor lui Robert. Ce naiba voia să spună? Şi-a turnat un pahar de whisky şi s-a aşezat în faţa lui Lesley.

— A adormit, a zis el.

I-a spus lui Lesley ce-i povestise Robert despre Ethel Proudlock.

— Ştii cumva ce-a vrut să spună?

— N-am nicio idee.

A ridicat ochii spre tavan.

— Ethel nu se înţelegea cu tatăl ei, dar n-am auzit-o niciodată zicând ceva rău despre el. Iar William, ei bine, el o adora pe Ethel. Nu i-ar fi făcut niciodată vreun rău.

Noaptea era umedă şi fierbinte, inundată de zumzetul cicadelor. Undeva în depărtare, un câine a lătrat o singură dată, după care a tăcut.

— Gerald a plecat în oraş, a spus Lesley.

— Aş fi fost mai surprins dacă n-ar fi făcut-o.

— Nu te supără lucrul ăsta?

El a auzit adevărata întrebare mascată.

— E tânăr şi plin de viaţă, a zis ridicând din umeri. Indiferent pe cine ar întâlni acolo, indiferent ce-ar face, mereu... se va întoarce la mine dimineaţa. De obicei, într-o stare deplorabilă, dar... se întoarce acasă.

— Şi dacă, într-o bună zi, hotărăşte să nu se mai întoarcă?

A privit în pahar ca şi cum s-ar fi uitat într-o fântână fără fund. N-a zis nimic.

— Ştiai că Robert e homosexual? a întrebat Lesley.

Încet de tot, şi-a ridicat ochii de la pahar.

— Nu mi-a dat niciodată... vreun indiciu.

— Oh, fii serios, Willie, ați împărțit aceeaşi cameră vreme de... cât să fi fost, opt-nouă luni? Şi trebuie să fi ştiut de *tine*, în mod sigur.

— N-am vorbit niciodată... despre asta, a zis el. Nici măcar... în mod indirect.

— Ce simte soția ta în legătură cu tine şi Gerald?

Nu era câtuşi de puțin treaba ei şi n-avea de gând să discute despre asta cu ea. În orice caz, expresia ofensată de pe chipul lui n-a oprit-o.

— Are propriile aventuri?

— Nu m-am obosit niciodată s-o întreb.

— Dar gândul acesta îşi face uneori loc în mintea ta, nu-i aşa? Oh, nu fi ipocrit.

Lesley a simțit cum se aprinde furia înăuntrul ei.

— Ştii ceva? Sper că se culcă cu alți bărbați, bărbați care-i pot oferi *puțină* plăcere, care o fac să se simtă dezirabilă şi dorită. Care o pot face să se simtă o femeie *normală*. Merită măcar atât, nu crezi?

Willie s-a ridicat în picioare, cu o demnitate rigidă.

— Noapte bună, Lesley, a zis el pe un ton plin de răceală, după care a intrat în casă.

Lesley a dat peste el în bibliotecă, în timp ce intra din cameră în cameră, încuind uşile şi stingând luminile. Şedea pe canapeaua lui preferată, de piele, cu o carte deschisă pe genunchi. S-au uitat unul la celălalt, după care ea a pus capăt tăcerii dintre ei, oprindu-se în fața lui.

Willie a închis cartea, s-a tras pe o margine a canapelei şi i-a arătat locul gol, rămas lângă el. Ea s-a aşezat, netezindu-şi fusta pe genunchi. El a simțit o urmă delicată a

parfumului ei, amestecată cu mirosul trupului său. Era un miros care-i devenise deja familiar şi care nu-i displăcea.

— Eşti singurul căruia i-am povestit despre... asta, Willie.

Vocea ei părea tensionată; nu se mai simțea nici urmă din furia de mai devreme.

— Eşti singurul căruia *pot* să-i vorbesc despre asta. Vreme de zece ani, n-am spus nimănui despre... preferințele lui Robert. N-a fost uşor să păstrez secretul. N-a fost deloc uşor.

— Syrie nu l-a întâlnit niciodată pe Gerald, a zis Willie. Dar s-a asigurat că nu va mai pune niciodată piciorul în Anglia.

— Ce-a făcut?

— Gerald a fost exilat în urmă cu doi ani. „Un străin nedorit." Draga mea soție, a zis el pe un ton acru, nu duce lipsă de susținere la nivel înalt – tatăl ei e Thomas... Barnardo, iar ea a fost căsătorită cu Henry Wellcome. N-am nicio îndoială că a cerut câteva favoruri, că şi-a picurat otrava în... câteva urechi sus-puse.

— De ce faceți asta, voi, homosexualii?

Părea resemnată, cumva împuținată.

— De ce vă căsătoriți cu noi, deşi preferați în pat compania unui bărbat?

Răspunsul lui Willie, atunci când a venit, purta cu el toată durerea lumii.

— Ce altceva putem face?

— Nimeni n-ar vedea nici cea mai mică problemă dacă bărbații ca voi ar rămâne toată viața celibatari.

— După ce i s-a întâmplat bietului... Oscar Wilde? a zis el, scuturând din cap. Lumea s-a întors împotriva noastră, Lesley. Nu ştii cum e să trăieşti tot timpul cu... frică, ştiind că poți fi dat în vileag oricând, că viața ta ar putea fi... complet distrusă. Căsătorindu-te cu Robert i-ai oferit un

refugiu. L-ai ținut la adăpost de speculații şi bârfe. Dar, cel mai important, l-ai ferit... de temniță.

— Suntem soții, Willie. Nu martire.

N-a avut niciun răspuns la această remarcă, aşa încât a continuat:

— Spune-mi, te rog, ce s-a întâmplat cu Ethel.

Capitolul 15

Lesley

Penang, 1910

I

Toate scaunele din sala de judecată erau ocupate în prima zi a procesului lui Ethel, dar Wagner îl instruise pe grefier să-mi păstreze unul în primul rând, chiar lângă William Proudlock. Mi-a zâmbit îngrijorat, după care s-a întors în cealaltă parte, pentru a vorbi cu tatăl lui Ethel. Wagner îmi pomenise, în mare, despre ce avea să mă întrebe, dar cu toate acestea eram în continuare foarte încordată. Îmi doream să se termine odată tot procesul ăla blestemat.

Ca să-mi împrospătez memoria, în trenul care mă ducea spre Kuala Lumpur am recitit notițele pe care mi le făcusem în timpul audierilor. Trecuseră aproape două luni de când Ethel fusese închisă la Pudoh Gaol, dar părea să fi trecut

mult mai mult timp. În săptămânile acelea, viața mea se schimbase complet.

Cu câteva minute înainte de ora nouă, Ethel a fost adusă dintr-o celulă aflată în clădire. Am fost îngrozită când am văzut-o cât de mult slăbise, cât de mică părea, aşezată în boxă. M-a zărit, iar expresia de pe chipul ei s-a înăsprit.

Avocații aşezați la mesele lor – atât cei ai acuzării, cât şi cei ai apărării – purtau peruci, gulere înalte şi robe negre. L-am studiat pe James Pooley. Robert şi cu mine îl mai întâlnirăm de câteva ori. Un bărbat înalt, frumos, la vreo cincizeci de ani, unul dintre cei mai renumiți avocați din Malaya, iar eu eram fericită că o apăra pe Ethel.

Când ceasul a bătut ora nouă şi jumătate, uşa din spatele podiumului judecătorului s-a deschis larg. Grefierul ne-a cerut tuturor să ne ridicăm în picioare.

— Dumnezeu să ne păzească Regele! a strigat el.

Domnul Justice Sercombe Smith a intrat, cu fața lui rotundă, îmbujorată, ciudat de feminină sub peruca albă, cu roba stacojie dându-i un aer episcopal. Era urmat de doi consilieri europeni. Cei doi bărbați aveau vreo cincizeci şi ceva de ani. L-am recunoscut pe unul dintre ei – Kindersley –, dar nu şi pe celălalt. Procesele cu juranți fuseseră abolite cu ani în urmă, iar misiunea celor doi bărbați era aceea de a-l asista pe judecător în cântărirea probelor.

Avocații s-au înclinat de trei ori în fața judecătorului, care le-a întors saluturile, după care s-a stârnit forfota, în timp ce ne aşezam pe scaune.

Procurorul, Hastings Rhodes, a deschis procesul chemându-l pe William Proudlock în boxa martorilor. Şi-a lipit palma de Biblia pe care grefierul o ținea în aer şi a depus jurământul.

— Când l-ați văzut ultima oară pe decedat – înainte de a fi împuşcat de soția dumneavoastră?

Asocierea de cuvinte folosită, îmi dădeam seama, era în mod deliberat provocatoare, dar William Proudlock şi-a păstrat stăpânirea de sine; numai o uşoară mijire a ochilor îi trăda furia.

— Cu o zi înainte de a intra în casa noastră şi de a o ataca pe Ethel. Sâmbătă seara.

Din felul în care vorbea William, oricine îşi putea da seama că era un director de şcoală ferm, dar rezonabil, unul pe care elevii îl plăceau foarte mult, fără îndoială.

— L-am văzut la Spotted Dog – la Selangor Club, vreau să spun. Era în bibliotecă, citea un ziar.

— Acuzata a vorbit cu el?

Ochii mei s-au mutat de la William la Ethel; era complet nemişcată, întreaga ei atenție fiind ațintită asupra soțului său.

— El ne-a strigat, a răspuns William Proudlock fără să se grăbească, după care am stat puțin de vorbă. Ethel a zis că nu ne mai văzuserăm de mult şi că ne-am mutat în bungalowul familiei Bennett.

— Doar despre asta ați vorbit?

— Da... cred că da. N-a fost o conversație lungă.

— Decedatul a fost vreodată la dumneavoastră acasă?

— Nu în noua casă, dar ne-a vizitat în vechea locuință, de pe Brickfields Road, o dată sau de două ori.

— Aş vrea să vă întoarceți la data de 23 aprilie, într-o duminică, a zis Rhodes. Ce ați făcut, dumneavoastră şi acuzata, în acea după-amiază?

— Am luat ceaiul în jur de ora patru, a răspuns William, după care am stat o vreme în curte, trăgând cu arma. Pe la cinci şi douăzeci m-am uitat la ceas şi mi-am dat seama că era timpul să plecăm la biserică. I-am dat revolverul lui Ethel şi i-am spus să-l pună deoparte, după care m-am dus să mă spăl şi să mă schimb. Apoi am plecat spre St. Mary.

— Țineți de obicei arma pe verandă?

— Sigur că nu.

O notă de iritare a înăsprit vocea lui William.

— O încui mereu într-un sertar al biroului meu din dormitor.

— Dar în seara aceea a rămas pe verandă. De ce?

— Nu ştiu. Va trebui s-o întrebaţi pe soţia mea. Ne grăbeam să plecăm la biserică, probabil că n-a avut timp s-o încuie în sertar.

— Aţi descărcat revolverul înainte să i-l daţi acuzatei? a întrebat Rhodes.

William Proudlock a scuturat din cap.

— V-am spus deja – nu voiam să întârziem la biserică, era de datoria mea să pregătesc cărţile de imnuri, înţelegeţi... În orice caz, am ajuns la St. Mary la şase fără un sfert, aşa că am avut suficient timp.

— Al cui era Webleyul cu care acuzata l-a împuşcat pe domnul William Steward? a întrebat procurorul.

Aceeaşi mijire abia perceptibilă a ochilor.

— Al meu. Ethel mi-a cumpărat arma ca dar de ziua mea, anul acesta.

— Când s-a întâmplat asta?

— Ziua mea de naştere e pe 18 aprilie.

— Cu cinci zile înainte de împuşcături... a zis Rhodes, mâzgălind ceva în carneţelul lui. De unde a cumpărat-o?

— De la Federal Dispensary, de pe High Street.

— Nu vi se pare neobişnuit ca o soţie să-i facă soţului ei cadou o armă?

— De fapt, eu i-am spus să-l cumpere. M-a întrebat ce-mi doresc de ziua mea. Anul trecut am fost jefuiţi în propria casă – în cealaltă casă, de fapt, cea de pe Brickfields Road. După ce ne-am mutat în bungalow-ul familiei Bennett, am simţit că am fi mai în siguranţă dacă am avea o armă.

— Când anume v-aţi mutat în casa în care locuiţi în prezent?

— Pe la începutul lunii februarie, anul acesta. Nu vă pot spune data exactă.

— Februarie. Cu patru luni în urmă, şi totuşi aţi simţit nevoia să aveţi o armă abia cu câteva săptămâni înainte ca acuzata să-l împuşte pe decedat?

— Păi... Am fost atât de ocupaţi după ce ne-am mutat, încât nu ne-am gândit să ne luăm o armă.

— Unde v-aţi dus după slujbă?

— Ne-am dus acasă, a zis William. Ne-am schimbat, iar eu am plecat la cină, la prietenul meu Goodman Ambler. Ethel a luat cina singură, acasă.

— Şi acuzata şi-a schimbat hainele?

— Da.

— Aceasta este rochia pe care acuzata o purta în seara respectivă? Rochia etichetată drept Proba B? a întrebat Rhodes, făcându-i semn grefierului să ridice rochia.

— Da, aceasta este.

Grefierul le-a prezentat rochia judecătorului şi celor doi evaluatori. Ne-am aplecat cu toţii în faţă, pentru a o vedea mai bine. Era făcută dintr-un şifon de un verde-deschis şi era împodobită cu o panglică şi mai deschisă la culoare, cu un model floral în partea din faţă. Era fără mâneci şi avea un decolteu rotund, adânc. Deşi sfâşiată în câteva locuri şi cu tivul murdar de noroi întărit, era limpede că fusese, la un moment dat, o rochie elegantă, care atrăgea privirile.

— Când au fost făcute aranjamentele pentru cina de la domnul Goodman Ambler? a întrebat Rhodes.

— Sâmbătă – cu o seară înainte, a răspuns William. După ce am stat de vorbă cu William Steward în biblioteca de la Spotted Dog, am făcut o plimbare până la casa lui Goodman – locuieşte în vechea noastră casă, de pe Brickfields Road. M-a invitat să iau cina cu el în seara următoare.

— Doar pe dumneavoastră?

Rhodes s-a uitat la Ethel, apoi din nou la William.

— Acuzata n-a fost invitată?

William s-a scărpinat la ceafă.

— Păi... nu ştiu de ce...

Pentru prima dată de când urcase în boxa martorilor, părea agitat, nesigur.

— Ethel m-a aşteptat în faţa casei, timp în care eu am intrat şi am stat de vorbă cu Goodman. Eu... presupun că... totul fusese deja uitat în clipa când a apărut şi ea.

O mormăială plină de scepticism a ţâşnit din gâtlejul lui Rhodes.

— Cinaţi adesea singur cu prietenii dumneavoastră?

William Proudlock şi-a scărpinat obrazul, căzut pe gânduri.

— Doar de trei ori anul ăsta.

— Aţi plecat să luaţi cina la domnul Goodman Ambler, lăsând-o pe acuzată singură acasă, a zis Rhodes. Ce s-a întâmplat după aceea?

Mâncaseră până la vreo nouă şi zece, a răspuns William Proudlock. El cânta la pian în salon, când a sosit bucătarul cu un mesaj urgent de la Ethel, cerându-i să se întoarcă degrabă acasă. William şi Ambler au luat o ricşă pe ploaie şi au intrat pe domeniul şcolii pe poarta dinspre High Street.

— Am văzut-o în timp ce ne apropiam de bungalow. Se împleticea pe alee, mergând în direcţia noastră, a spus William Proudlock. Am alergat spre ea. „Sânge... sânge...” Astea au fost primele cuvinte pe care mi le-a spus şi pe care le-a repetat de câteva ori. Apoi a continuat: „Oh, Will, am împuşcat un om”. „Pe cine?”, am întrebat-o eu. „L-am împuşcat pe domnul Steward.”

William a prins-o în timp ce leşina. El şi Ambler au dus-o pe verandă şi au aşezat-o pe canapea.

— Vorbea fără noimă şi gemea, a zis William Proudlock. Am încercat s-o fac să-mi spună ce se întâmplase. „Am împuşcat un om”, mi-a zis din nou. „Am împuşcat un om.”

William şi-a dat laoparte o şuviţă de păr căzută pe frunte.

— Am întrebat-o „Unde-i omul?”, iar ea mi-a zis „Nu ştiu. A fugit. A fugit.” Şi a arătat undeva dincolo de balustrada verandei. Nu puteam să văd nimic – era întuneric şi ploua. Am coborât în grădină şi m-am uitat în jur. Am dat peste trupul care zăcea pe iarbă chiar în spatele gardului de bambus.

— Cum anume zăcea pe iarbă?

— Cu faţa în jos, cu picioarele înspre casă, cu partea stângă a feţei îndreptată spre cer. L-am recunoscut imediat ce l-am văzut. Era William Steward. Mort.

Lăsându-şi soţia în grija lui Ambler, William fugise să-l caute pe inspectorul Wyatt. Doctorul Edward McIntyre, chirurg la spitalul din Kuala Lumpur, a fost chemat şi el la bungalowul familiei Proudlock. S-au dus toţi trei să verifice cadavrul din grădină. După ce s-au întors pe verandă, doctorul McIntyre a rugat-o pe Ethel să se ridice în picioare pentru a-i examina mâinile, braţele şi faţa, în căutarea unor răni sau semne de luptă.

— Ne puteţi descrie cum arăta ea în momentul acela? l-a întrebat Rhodes pe William.

— Rochia îi era sfâşiată la genunchi.

William l-a rugat pe grefier să ridice din nou rochia de seară şi a arătat locul unde era ruptă.

— Părul îi era în dezordine, ciufulit. După ce toţi ceilalţi au plecat, în cele din urmă, i-am mai dat un pahar de vin de Xeres, ca s-o liniştesc. Apoi am rugat-o să-mi mai spună o dată ce s-a întâmplat.

Şi-a lipit mâinile de balustrada boxei martorilor, adunându-şi gândurile. Întreaga sală aştepta, complet nemişcată.

— Vă rog să continuaţi, domnule Proudlock, a zis Justice Smith.

— Mi-a spus că, după cină, scrisese scrisori pe verandă, până când apăruse William Steward. El i-a zis că mă caută pe mine. Ea i-a spus că sunt la Goodman şi că ar trebui să meargă acolo, dar Steward n-a plecat. Ethel era nerăbdătoare să se întoarcă la scrisorile ei, dar simţea că ar fi fost nepoliticos să nu-l invite înăuntru. S-au aşezat pe verandă şi au stat de vorbă. Ea i-a pomenit despre o carte pe care o citea şi s-a ridicat să i-o arate. Steward s-a ridicat şi a înşfăcat-o în timp ce trecea prin dreptul lui. A strâns-o în braţe şi a început s-o sărute. I-a spus c-o iubeşte. „Vreau să te am", i-a zis el şi... şi-a strecurat o mână sub rochie şi... a pipăit-o... apoi a început s-o sărute din nou.

Ethel, din câte puteam observa, privea fix, spre un punct îndepărtat din gândurile ei.

William Proudlock a răsuflat zgomotos.

— Steward a stins lumina, a zis el. Ethel a reuşit să se elibereze şi a întins mâna spre firida din spatele ei, să aprindă lumina din nou. L-a strigat pe bucătar, fiind îngrozită. Acela a fost momentul când degetele ei au atins revolverul. L-a luat şi l-a îndreptat spre Steward. Îşi amintea că trăsese o dată, poate de două ori, după care nu-şi mai aducea aminte nimic.

William s-a oprit din nou, presându-şi cu putere încheieturile degetelor de buze.

— Probabil că a leşinat. Când şi-a revenit, s-a trezit pe verandă. A dat ocol casei pentru a-l trimite pe bucătar să mă cheme. Mi-a zis că-şi amintea cum mergea de colo-colo, cuprinsă de frică, aşteptând să ajung acasă. Deodată şi-a dat seama că avea pistolul în mână şi că era pătată de sânge. A lăsat revolverul din jos.

— În seara aceea, de 23 aprilie, când acuzata a rămas singură acasă, a zis Rhodes, aştepta oaspeţi?

— Nu. Mi-a spus că avea de gând să răspundă la câteva scrisori după cină.

— Cu toate acestea, era îmbrăcată în rochia de seară etichetată drept Proba B. Era îmbrăcată ca şi cum ar fi aşteptat un musafir. Într-o rochie cu un... decolteu mai curând... provocator.

— Creaţi o imagine complet eronată, a zis William Proudlock, cu obrajii îmbujoraţi. Nu e neobişnuit ca Ethel să poarte rochii de seară la cină, chiar şi atunci când nu aşteptăm oaspeţi. Spune că asta o face să se simtă mai bine. Soţiei mele îi place foarte mult să se îmbrace frumos. Toate prietenele ei ştiu asta.

S-a uitat la mine.

— Ei bine, s-ar îmbrăca în rochie de seară chiar şi dacă ar lua cina singură, acasă. E ceva cât se poate de obişnuit, a subliniat el.

Domnul Justice Smith l-a întrerupt – monede de lumină sclipeau în ochelarii lui în timp ce se uita la William.

— Când dumneavoastră şi acuzata v-aţi întors de la biserică, cum anume aţi intrat în casă?

— Am intrat din verandă, ca de obicei.

— Aţi observat revolverul din firidă?

William a scuturat din cap.

— Nu.

Judecătorul i-a făcut semn lui Rhodes să-şi continue interogatoriul.

— Domnule Proudlock, a zis Rhodes, dumneavoastră şi soţia dumneavoastră vă aflaţi în relaţii bune?

Surpriza a aprins pentru o clipă faţa lui William, înlocuită aproape instantaneu de indignare.

— Sigur că suntem în relaţii bune. E o soţie absolut minunată, atentă şi tandră.

— Aţi avut vreodată vreun motiv să fiţi nemulţumit de conduita morală a soţiei dumneavoastră?

William Proudlock s-a întors către Ethel. Cei doi s-au privit unul pe celălalt.

— Niciodată, a zis el, cu ochii ațintiți asupra soției sale.

Ethel stătea cu spatele drept, cu o expresie placidă, în timp ce-şi privea soțul.

Rhodes i-a spus judecătorului că nu mai avea de pus nicio întrebare.

— Domnule Pooley, puteți trece la interogarea martorului, a zis judecătorul.

Avocatul lui Ethel a pus câteva întrebări, pentru a face un istoric al mariajului soților Proudlock.

— Care e starea de sănătate a soției dumneavoastră?

— Nu cea mai bună, din păcate, a răspuns William Proudlock. Suferă de leucoree, ştiți...

— Vreți să explicați curții despre ce este vorba?

— Ei bine, în anumite perioade ale lunii, suferă de nişte... scurgeri... din părțile femeieşti.

Obrajii lui William s-au îmbujorat; şi-a ascuns mâinile, pe care şi le frământa încontinuu.

— Asta i-a produs mereu un chin îngrozitor. Trebuie să stea toată ziua în pat. Are nervii întinşi la maximum şi izbucneşte din te miri ce. Se înfurie pe mine fără niciun motiv.

Eram îngrozită de faptul că cele mai intime detalii ale vieții lui Ethel erau expuse public, dar ea părea surdă la cuvintele soțului ei. Era ca şi cum el ar fi vorbit despre cineva care nu-i stârnea nicidecum interesul.

— Cât de bine îl cunoşteați pe decedat? a întrebat Pooley.

— Destul de bine, presupun. Îl cunoşteam de aproape doi ani. Îl vedeam uneori la Selangor Club şi a participat de câteva ori la seratele muzicale pe care le organizam în vechea noastră casă, de pe Brickfields Road.

— Când ați vorbit ultima oară cu el, dumneavoastră şi soția dumneavoastră?

— L-am văzut sâmbătă, cu o seară înainte să fie... înainte să vină la noi acasă. Merseserăm la club pentru a asculta

formația care cânta. Am vorbit cu Steward în bibliotecă. Ethel i-a spus că n-a fost deloc la noi, de când ne-am mutat în noua casă. A zis că va trece într-o seară.

William s-a oprit, reluând conversația în minte.

— I-a spus să nu vină după ora nouă, pentru că de obicei ne culcăm devreme. Apoi am plecat, deoarece formația nu cânta în seara respectivă.

— Ați declarat în fața curții că nu ați cinat în oraş decât de trei ori anul ăsta.

— Aşa este. Rareori se întâmplă să nu cinez acasă. Soția mea e foarte anxioasă, se sperie uşor. Nu-i place să rămână singură noaptea.

Pooley a terminat cu William, însă acestuia din urmă i s-a cerut să rămână în boxa martorilor, deoarece Rhodes voia să-i mai pună câteva întrebări.

— Anul trecut, în decembrie, ați fost în Hong Kong, corect? a întrebat Rhodes.

William a ezitat o clipă.

— Corect. Chiar înainte de Crăciun.

— Cât timp ați stat acolo?

— O lună.

— Ați lăsat-o pe acuzată singură în toată perioada pe care ați petrecut-o în Hong Kong?

— Nu. L-am rugat pe prietenul meu Hugh Markes s-o sune în fiecare seară, să se asigure că e bine, a zis William. Ethel îl adoră pe Hugh – a fost cavaler de onoare la nunta noastră.

Ethel s-a răsucit foarte puțin, privindu-mă cu coada ochiului. Ştiam că amândouă ne gândeam la dimineața în care mi-a povestit despre cum ieşise la plimbări cu maşina, împreună cu Steward, atunci când soțul ei fusese plecat la Hong Kong, şi despre cum îşi petrecuse nopțile în casa lui Steward din Salak South.

Rhodes l-a chemat apoi în boxă pe Goodman Ambler. Versiunea lui asupra evenimentelor petrecute în noaptea aceea nu a diferit în mod semnificativ de cea a lui William Proudlock, deşi amintirile lui au adăugat mai multe detalii tabloului înfăţişat de William. Erau mai multe pete de sânge pe faţa lui Ethel, pe braţele şi pe pieptul ei, l-a informat Ambler pe Rhodes. Rochia îi era sfâşiată în trei-patru locuri, iar breteaua de pe umărul drept îi fusese ruptă.

— Am aşezat-o pe canapea. Am rămas cu ea pe verandă, în timp ce Will a dat fuga la inspectorul Wyatt, a zis Ambler. A devenit extrem de agitată. Mi-a zis: „Mi-a ridicat rochia" şi „A încercat să mă necinstească". N-am înţeles nimic altceva din ce spunea. Stătea întinsă, dar din când în când se ridica, tresărind violent, şi începea să bâiguie lucruri de neînţeles.

— Despre ce vorbea?

— Chiar nu puteam găsi vreo noimă în cuvintele ei. Totul era absolut derutant. Vorbea despre ceva, după care sărea la cu totul altceva. Şi murmura întruna: „M-a obligat s-o fac, m-a obligat s-o fac... Of, Doamne, of, Doamne, îmi doresc să nu-l fi cunoscut niciodată!" Am încercat s-o liniştesc; i-am vorbit, sperând să-i distrag atenţia, dar s-a înfuriat pe mine. „Taci din gură!", mi-a retezat ea vorba. „Taci odată, bărbat prost! Nu înţelegi nimic! Nu mai vorbi!"

Ambler şi-a tamponat cu o batistă faţa transpirată. Aerul din sala de judecată era irespirabil, chiar şi cu ventilatoarele pornite. După ce s-a sfătuit câteva clipe cu consilierii, judecătorul a încheiat şedinţa, propunând ca ea să fie reluată a doua zi dimineaţă.

În noaptea aceea, în camera de hotel, am scris tot ce văzusem şi auzisem în sala de judecată. Eram epuizată de efortul de a mă concentra asupra martorilor o zi întreagă. Tânjeam după trupul lui Arthur lângă trupul meu, după atingerea pielii lui fine şi fierbinţi. M-am gândit să-i trimit o

telegramă, să-i spun cât de mult îmi lipsea, dar am rezistat tentației. Fără scrisori, fără bilete.

A doua zi dimineață, acuzarea l-a chemat ca prim martor pe detectivul inspector Charles Wyatt. Un bărbat mărunțel şi slab la vreo patruzeci de ani, cu ochi reci şi privire atentă şi o mustață şatenă, subțire. Vorbea în propoziții scurte şi clare, anticipând întrebările lui Rhodes şi răspunzând la ele înainte de a-i fi adresate.

— În noaptea de 23 aprilie, domnul William Proudlock mi-a bătut la uşă pe la zece şi un sfert, a zis inspectorul Wyatt. M-a informat că soția lui a împuşcat un om. Mi-am pus repede uniforma şi, după ce i-am trimis un mesaj doctorului McIntyre, prin care îi ceream să ne întâlnim acolo, l-am urmat la bungalowul directorului.

Doctorul McIntyre a ajuns curând după aceea, a spus inspectorul Wyatt, şi s-au dus cu toții să examineze cadavrul. Zăcea la aproximativ patruzeci de paşi de intrarea în bungalow. Inspectorul Wyatt a aprins un chibrit şi a văzut trupul lui William Steward. Zăcea pe burtă, cu obrazul drept lipit de iarbă.

— Avea o rană mare, plină de sânge, în zona cefei, a zis inspectorul. Era complet îmbrăcat. Am întors cadavrul pe spate. Tunica albă îi era încheiată, la fel şi pantalonii. Am descoperit urme de pantofi de damă pe pământul jilav din jurul cadavrului.

Inspectorul a descoperit şi un revolver, pe iarba udă, nu departe de cadavru. Era murdar de sânge pe țeavă şi pe cilindru, precum şi pe mâner. A mirosit țeava; mirosea groaznic. Mai târziu, când l-a examinat, a descoperit că avea şase locaşuri goale.

— Am lăsat cadavrul pe loc şi ne-am dus s-o vedem pe doamna Proudlock, a continuat domnul Wyatt. Purta rochia etichetată drept Proba B. Avea stropi de sânge pe față, pe

gât şi pe haine. Avea sânge şi în păr, iar mâinile îi erau mânjite cu sânge. Rochia îi era sfâşiată, aşa cum o dovedeşte Proba B. I-am examinat mâinile, a adăugat el. Degetul mare de la mâna dreaptă îi era înnegrit de praf de puşcă.

Următorul martor a fost doctorul Edward McIntyre. Întrebat de Rhodes, acesta a mărturisit că, după ce a examinat trupul lui Steward, în grădină, s-a întors pe verandă, pentru a o consulta pe Ethel. A rugat-o să stea sub becul care atârna deasupra mesei la care îşi scrisese scrisorile. Pe lângă petele de sânge de pe mâinile ei, de pe braţe şi de pe piept, i-a mai găsit sânge şi pe spate.

— Inspectorul Wyatt mă informase că era posibil să-i fi fost făcute avansuri necuvenite, aşa încât am căutat vânătăi şi alte tipuri de răni pe corpul ei.

— Aţi găsit?

— Nu am găsit vânătăi şi zgârieturi pe corpul doamnei Proudlock. Am întrebat-o dacă avea aşa ceva. Mi-a răspuns, calm şi clar, că nu avea. Am rugat-o să-şi spele mâinile şi restul părţilor expuse ale trupului, după care am mai examinat-o o dată. N-am găsit nicio vânătaie şi nicio zgârietură.

— Desigur, vânătăile nu apar atât de repede, nu-i aşa? a întrebat Rhodes cu naivitatea prefăcută a cuiva care cunoaşte răspunsul.

— Corect. Hematoamele profunde nu se văd decât după douăzeci şi patru de ore; pe de altă parte, vânătăile superficiale apar după numai câteva minute. În cazul hematoamelor profunde apare durerea. Pielea poate fi mai aspră şi mai inflamată. N-am descoperit nimic din toate acestea pe corpul ei.

— Care era starea ei de spirit?

— Era agitată şi tremura. Dar...

Pentru prima dată de când începuse interogatoriul, doctorul McIntyre părea să ezite.

— Da? l-a încurajat Rhodes.

— Ei bine, doamna Proudlock mi-a răspuns la toate întrebările. Le-a înțeles cât se poate de clar, nu aveam nicio îndoială în această privință. Ochii ei... nu erau înceţoşaţi sau împăienjeniți; avea o privire prezentă, inteligentă. Nu-mi părea a fi o persoană care tocmai trecuse printr-un şoc teribil. După ceea ce i se întâmplase şi după ceea ce făcuse, ei bine... ca să fiu sincer, mă aşteptam s-o găsesc într-o stare de şoc posttraumatic.

Şuşoteli entuziaste au traversat sala de judecată; domnul Justice Smith era mult prea absorbit de mărturia doctorului McIntyre pentru a linişti publicul. Ethel îl privea în continuare pe medic, cu o expresie plină de răceală. Oare colțurile gurii ei erau curbate de cel mai şters dintre zâmbete? Asta nu se întâmplă decât în mintea ta, mi-am spus.

Pooley, avocatul lui Ethel, a început interogarea doctorului McIntyre.

— Spuneaţi că n-aţi descoperit vânătăi pe trupul doamnei Proudlock, când aţi examinat-o, în noaptea de 23 aprilie?

— Corect.

— Dar în seara următoare, pe 24 aprilie, aţi văzut-o din nou, în casa doamnei Wilhelmina Brown, în compania căreia se şi afla, e adevărat?

— Aşa este.

— Ne puteți spune în ce stare era?

— Arăta diferit față de ziua precedentă. Părea îngrozită, ca şi cum ar fi trăit în continuare un eveniment înfricoşător, pe care nu-l putea controla. Din când în când vorbea incoerent. Privirea îi era concentrată şi prezentă, pentru ca o secundă mai târziu să pară complet pierdută. Toți muşchii îi

zvâcneau. La un moment dat, şi-a prins capul în mâini şi a început să plângă cu suspine, zicând că înnebuneşte.

— Aţi examinat-o din nou?

— Am rugat-o pe doamna Brown să mă însoţească, împreună cu doamna Proudlock, într-unul dintre dormitoare. Femeia a luat o veioză şi i-a luminat cu ea trupul.

— Când aţi examinat corpul doamnei Proudlock, ce aţi găsit de data aceasta?

— Cinci vânătăi. Avea vânătăi pe braţul stâng, între cot şi umăr.

A indicat locurile respective pe propriul braţ.

— Pe braţul drept, în aproximativ aceeaşi zonă, avea o umflătură. Dar nu se vedea nicio urmă de lovitură. Am descoperit un hematom mare pe coapsa dreaptă şi o vânătaie la câţiva centimetri sub genunchiul stâng.

— După părerea dumneavoastră, cât de vechi erau aceste lovituri?

— De o zi, aş spune.

— O zi. Înţeleg. Deci ar fi putut să fie provocate de agresiunea suferită cu o seară în urmă.

— E posibil.

Pooley a schimbat tactica.

— De câtă vreme o cunoaşteţi pe doamna Proudlock?

— O tratez de aproximativ doi ani. Suferă de leucoree. Am sfătuit-o de mai multe ori să se opereze, dar a refuzat întotdeauna fie şi numai să se gândească la asta. După părerea mea, e o femeie nevrotică şi isterică. E foarte instabilă emoţional.

— O femeie nevrotică şi instabilă emoţional, a repetat Pooley rar şi răspicat, în aşa fel încât niciunuia dintre noi să nu-i scape cuvintele lui. După părerea dumneavoastră, domnule doctor McIntyre, este oare posibil ca doamna Proudlock – o femeie instabilă emoţional – să fi suferit o

pierdere temporară a raţiunii şi a memoriei, cauzată de şocul atacului exercitat asupra sa de către decedat?

— Este posibil, da.

— Mulţumesc, domnule doctor, a zis Pooley, privind spre judecător. Asta e tot, onorată instanţă.

Procesul s-a reluat după prânz. Inspectorul Frederick Ferrant a fost chemat la bară. Fusese trimis să facă cercetări în locuinţa lui William Steward din Salak South, a doua zi după uciderea acestuia. Deoarece nu mă aşteptam să aud nimic neobişnuit, gândurile mele au început să hoinărească. Am redevenit atentă în clipa când l-am auzit pe inspectorul Ferrant zicând:

— În dormitorul domnului Steward se afla o comodă cu sertare. Când le-am deschis, le-am găsit pline cu haine de damă. Toate erau după moda europeană. Am mai găsit şi câteva hăinuţe pentru fetiţe de trei sau patru ani, după aceeaşi modă. N-am găsit îmbrăcăminte tradiţională.

Buzele lui Ethel erau uşor întredeschise. Îi vedeam pieptul urcând şi coborând, dar ochii îi erau la fel de lipsiţi de viaţă precum o baltă cu apă stătută. Steward era burlac, iar hainele aparţinuseră, după toate probabilităţile, iubitei lui. Dar cine era această femeie? Oare Ethel îşi lua cu ea fiica atunci când îşi petrecea noaptea în casa lui Steward? Gândul acesta îmi provoca greaţă.

— Când am ajuns acolo, în casă erau patru chinezoaice, a zis inspectorul Ferrant, răspunzând unei alte întrebări puse de Rhodes. Stăteau toate pe vine, în faţa verandei. Nu, nu ştiu cine erau. Servitoare, presupun. Nu vorbeau engleza. Le-am spus că *Tuan Steward sudah mati*, iar una dintre ele a început să se tânguie zgomotos. Nu se mai oprea, jelind şi lovindu-se cu pumnii în piept.

Avocații acuzării n-au spus nimic, lăsând aluzia să plutească precum o duhoare fetidă în aerul cald, nemişcat: William Steward se culca cu chinezoaica respectivă.

Următorul martor a fost unul dintre prietenii lui Steward. George Spence a spus curții că luase cina cu Steward la hotelul Empire, în seara în care fusese împuşcat. Pe la opt şi jumătate, Steward se scuzase şi plecase, spunând că avea o întâlnire la ora nouă, deşi n-a zis cu cine urma să se vadă. Spence a confirmat că Steward întreținuse relații cu o chinezoaică; femeia trăise cu el în cele trei luni dinainte să fie ucis.

Se contura o ipoteză distinctă şi clară: avocații acuzării intenționau să demonstreze că Ethel avusese o aventură cu Steward; când aflase despre relația lui cu chinezoaica, îl omorâse, într-un acces de gelozie.

II

Ziarele scriau zilnic despre proces. Decupam articolele şi le lipeam în jurnalul meu. Starea de spirit a lui Ethel s-a îmbunătățit în mod vizibil, la fel şi înfățişarea ei; stătea de vorbă cu Pooley şi Wagner, iar o dată sau de două ori chiar mi-a zâmbit.

— Domnul Pooley e cât se poate de sigur că Ethel va fi achitată, mi-a zis William Proudlock în timp ce aşteptam reluarea audierilor.

— Dar e minunat, William, am spus.

Eram un pachet de nervi. Era a patra zi a procesului, iar momentul de care mă temusem cel mai tare sosise. Pooley m-a chemat să depun mărturie, aşa încât am păşit în boxa martorilor cu inima grea. Am evitat privirea lui Ethel, concentrându-mă exclusiv asupra lui Pooley.

Ca răspuns la întrebările lui, am adus la cunoştinţa curţii faptul că, da, eram prietenă cu Ethel, că o cunoşteam de trei ani. Era o persoană caldă şi bună, plină de viaţă, inteligentă şi amuzantă. Îi plăcea să se îmbrace cu haine frumoase? Oh, tot timpul.

— Ethel e înnebunită după haine, am spus. Ar petrece ore întregi frunzărind cele mai recente reviste de modă. De fiecare dată când veneam în Kuala Lumpur mergeam împreună la cumpărături.

— După părerea dumneavoastră, este ceva neobişnuit în faptul că purta rochie de seară în noaptea în care a fost împuşcat William Steward? a întrebat Pooley.

— Nu e nimic neobişnuit în asta, am spus. Ethel e mereu elegantă, chiar şi atunci când nu aşteaptă oaspeţi. Aşa cum spuneam, Ethel iubeşte hainele.

— Sunteţi la curent, doamnă Hamlyn, a spus Pooley, cu bârfele maliţioase care circulă în legătură cu ea şi cu decedatul? Bârfe maliţioase care au împânzit oraşul Kuala Lumpur?

— Sunt la curent, da.

Ştiam ce urmează, aşa încât am făcut un efort pentru a nu-mi pierde firea.

— V-a mărturisit vreodată doamna Proudlock că ar fi avut o aventură cu decedatul?

Pentru prima dată de când păşisem în boxa martorilor, m-am uitat direct la Ethel. Ea m-a privit la rândul ei cu o expresie pe care nu o puteam descifra. Simţeam cum transpiraţia mi se scurgea de-a lungul şirei spinării. M-am gândit la dimineaţa când îmi povestise despre aventura ei cu Steward. Ce avea să se întâmple dacă spuneam adevărul? Oare aveam s-o salvez sau s-o condamn definitiv?

Fără să-mi iau ochii de la ea, am zis:

— Nu mi-a spus niciodată că ar fi avut vreo aventură cu William Steward.

Apoi i-am privit pe Pooley şi pe toţi cei prezenţi în sala de judecată. Am lăsat suficient spaţiu pentru ca vorbele mele să se aşeze în minţile tuturor, înainte de a spune, cu autoritatea rece şi incontestabilă a unei *memsahib* care îl pune la punct pe un servitor refractar:

— Nu este nimic adevărat în zvonurile care susţin că ar fi avut o aventură cu William Steward, am adăugat. Nici măcar o urmă de adevăr.

— Mulţumesc, doamnă Hamlyn, a zis Pooley. Nu mai avem întrebări pentru doamna Hamlyn, onorată instanţă.

Domnul Justice Smith şi-a lăsat jos stiloul şi l-a întrebat pe avocatul acuzării dacă vrea să-mi pună vreo întrebare. Şedeam acolo, în boxa martorilor, folosindu-mi fiecare fărâmă de putere şi voinţă pentru a părea imperturbabilă, în timp ce aşteptam ca Rhodes să-mi desfiinţeze mărturia şi să-mi expună minciuna în faţa lumii întregi.

— Nu avem întrebări pentru doamna Hamlyn, onorată instanţă, a zis Rhodes.

Fâlfâitul apatic al ventilatoarelor din tavan era singurul sunet care se auzea în sală în clipa când Pooley a chemat-o pe Ethel în boxa martorilor.

— De câtă vreme îl cunoşteaţi pe domnul William Steward? a întrebat Pooley.

— Soţul meu şi cu mine îl cunoşteam de aproximativ doi ani.

— Când l-aţi văzut ultima dată, înainte să vină acasă la dumneavoastră, în seara de 23 aprilie? a întrebat Pooley.

— Îl văzuserăm cu o seară înainte, la Selangor Club. Am stat de vorbă doar câteva minute.

— Despre ce aţi vorbit?

— Am zis că nu-l mai văzusem de multă vreme şi că nu venise să ne viziteze, de când ne mutaserăm. Mi-a zis că nu ştia unde locuim, aşa că i-am spus şi l-am rugat să vină să

ne viziteze. Mi-a promis că va trece pe la noi într-o seară, dar i-am spus să nu vină mai târziu de ora nouă, pentru că noi ne culcăm devreme.

— Erați cu soțul dumneavoastră?

— El stătea de vorbă cu altcineva, nu-mi aduc aminte cu cine anume, dar da, era lângă mine.

— Nu l-ați invitat pe domnul Steward să vă viziteze duminică seară?

— Cu siguranță nu, a zis ea pe un ton ferm.

— Vă rog să spuneți curții ce ați făcut duminică.

În dimineața aceea nu se simțise bine, a zis ea, aşa că stătuse acasă toată ziua. După-amiază, la patru şi un sfert, ea şi soțul ei serviseră ceaiul pe verandă. Apoi el a rugat-o să-i aducă revolverul, pentru că voia să se antreneze în grădină.

— Ați tras şi dumneavoastră?

— Am tras de două ori, a răspuns Ethel.

— Soțul dumneavoastră a reîncărcat arma?

— N-am văzut dacă a reîncărcat-o.

Soțul ei i-a dat revolverul înainte să intre în casă, să se pregătească pentru a pleca la biserică, a explicat Ethel. Tocmai se îndrepta spre verandă, când a auzit zgomote dinspre camera fetiței.

— Ce fel de zgomote?

— De parcă ar fi căzut ceva. Mă temeam să nu fi intrat în camera copilei nişte pisici vagaboande, a zis Ethel. Pisicile astea au fost o adevărată pacoste de când ne-am mutat aici. Nu voiam s-o deranjeze pe Dorothy. Am pus revolverul pe raft şi m-am grăbit spre camera fetiței. Era exact aşa cum crezusem – două pisici se strecuraseră înăuntru. Le-am alungat afară, pe fereastră.

Apoi s-a dus în camera ei, pentru a se pregăti să plece la biserică. Soțul ei o aştepta deja când a revenit pe verandă, şi au plecat împreună. Când s-au întors, după slujbă, William

Proudlock s-a schimbat repede şi a plecat în grabă spre casa lui Goodman Ambler, unde urma să ia cina. Ea şi-a schimbat hainele cu care mersese la biserică şi şi-a pus o rochie de seară, după care a luat cina singură. După masă, îşi citea corespondența pe verandă, când, spre surprinderea ei, a apărut William Steward.

— Cât era ceasul?

— Nu sunt sigură, dar cred că era în jur de opt şi jumătate, poate aproape nouă.

Ploua, dar nu foarte tare, a zis ea. El a întrebat-o dacă soțul ei era acasă. Înainte de a apuca să-i răspundă, el şi-a trimis ricşa să aştepte sub un copac.

— I-am spus că William urma să se întoarcă abia în jur de ora zece, a zis Ethel. El a spus că nu era nimic important. Speram să plece, fiindcă voiam să răspund la câteva scrisori, însă nu voiam să par nepoliticoasă, aşa că l-am invitat să ia loc. L-am rugat să-i spună conducătorului ricşei să aştepte pe prispă, deoarece ploua, dar el a zis „Nu e tocmai plăcut să-l avem aici, aproape, să strice toată distracția.”

Au vorbit despre vreme şi despre creşterea nivelului apelor râului. Ea era îngrijorată că grădina putea fi inundată în caz că nu va înceta ploaia. Au discutat despre cărțile pe care le citeau. Ea s-a dus la raft să ia o carte pe care voia să i-o arate, dar el s-a ridicat şi i-a blocat drumul.

— M-a înşfăcat, m-a cuprins cu brațul pe după talie şi mi-a spus „Lasă cartea. Eşti foarte atrăgătoare! Te iubesc.” M-a lipit de el cu o smucitură şi m-a sărutat pe gură. „Vreau să te am!”, a zis. „Te voi avea!”

— Şi ce ați făcut? a întrebat Pooley.

— L-am împins. L-am întrebat „Eşti nebun? Ce faci?” Dar el n-a răspuns. O flacără ciudată ardea în ochii lui. A stins lumina şi m-a prins de mâini, strâns de tot. Mă durea foarte tare. Apoi mi-a ridicat rochia şi... a început să mă pipăie.

Oh, a fost oribil, oribil! M-am împotrivit, dar era atât de puternic, atât de puternic! Am întins mâna căutând întrerupătorul, crezând că, dacă aprind lumina, se va opri, îşi va veni în fire. Bâjbâiam după întrerupător, când degetele mele au atins cilindrul revolverului. Disperată, am luat strâns în mână revolverul. Încă mă ţinea lipită de el. Eram îngrozită la gândul că ar fi putut să mă târască în casă şi... şi...

Un icnet i-a gâtuit vocea. Şi-a îngropat faţa în palme, în timp ce umerii îi tremurau incontrolabil. Niciunul dintre noi nu scotea un sunet, nici măcar judecătorul sau avocaţii. Treptat, tremurul s-a domolit, iar Ethel şi-a ridicat faţa din mâini. Respira zgomotos şi gâfâit. A acceptat o batistă de la Pooley şi şi-a şters ochii.

— Am îndreptat arma spre el, a zis ea. Am tras. Cred că am tras de două ori.

Şi-a tamponat din nou ochii cu batista.

— Asta e tot ce-mi amintesc. Restul s-a şters.

— Ce s-a întâmplat după aceea? a întrebat Pooley.

Când şi-a mai venit în fire, şi-a dat seama că era încă pe verandă. N-avea idee cât timp trecuse. S-a dus să-l caute pe servitor, dar nu l-a găsit. I-a răspuns bucătarul, din camera lui, iar ea i-a ordonat să meargă să-l caute pe soţul ei.

— Nu voiam decât să-l sperii pe Steward, să trag un glonţ pe deasupra capului său, a zis ea. Asta e tot ce voiam să fac. Nu intenţionam să-l omor.

Autocontrolul ei de faţadă s-a prăbuşit şi a început din nou să plângă cu suspine. Domnul Justice Smith a oprit audierea, pentru a-i oferi lui Ethel un răgaz ca să-şi revină. Nu după mult timp a declarat că era pregătită pentru a fi interogată de către procuror.

— Decedatul n-a observat că aveaţi un revolver în mână? a întrebat Rhodes.

— Nu ştiu. Era foarte întuneric. Becul de pe verandă era stins – îl stinsese chiar el.

— L-aţi avertizat că aveaţi un revolver în mână?

— Nu... nu-mi amintesc. Nu... nu cred... nu-mi amintesc să-l fi avertizat înainte de a trage. Voiam doar să scap de el. Ştiam cumva că nu se va opri, că... mă va viola.

— Decedatul a fost găsit zăcând cu faţa în jos, în grădină, la aproximativ patruzeci de paşi de verandă.

Procurorul nu şi-a consultat notiţele.

— Au fost găsite şase gloanţe în corpul lui. Patru în piept, unul în partea din spate a capului şi altul în ceafă. Ne puteţi spune cum anume s-a întâmplat asta?

— Nu pot, a răspuns Ethel simplu. Îmi aduc aminte prima împuşcătură. Îmi amintesc apoi că am auzit a doua împuşcătură. Părea să vină de departe. Nu-mi aduc aminte nimic din ce a urmat apoi.

— Ce s-a întâmplat după ce aţi vorbit cu bucătarul?

Ethel a tras adânc aer în piept, după care a expirat.

— Amintirile mele legate de ceea ce s-a întâmplat după sosirea soţului meu sunt începţoşate. Eram conştientă de faptul că Goodman era acolo, dar pur şi simplu nu-mi pot aminti ce le-am spus.

— Decedatul v-a mai vizitat vreodată acasă, înainte de seara în care l-aţi împuşcat?

— O singură dată, când William era la Hong Kong. A venit la fosta noastră casă de pe Brickfields. Am organizat atunci o serată muzicală – au fost mai mulţi invitaţi, a adăugat repede, adresându-se celor trei magistraţi.

— Aţi fost vreodată în casa din Salak South a decedatului? a întrebat Rhodes.

— Nu.

— Aţi petrecut vreo noapte în casa decedatului? a insistat Rhodes.

— Nu.

— Aţi avut o aventură cu decedatul?

— Cu siguranţă, nu!

Ochii lui Ethel au cercetat întreaga sală, înainte de a se opri asupra domnului Justice Smith şi a celor doi consilieri.

— Nu sunt o desfrânată, a zis ea adresându-li-se în mod direct. N-am avut niciodată o aventură cu William Steward sau cu vreun alt bărbat.

Credeam că spusese tot ce dorise să spună, dar în clipa aceea şi-a încleştat mâinile în jurul balustradei care împrejmuia boxa martorilor şi, cu o demnitate acerbă, şi-a îndreptat spinarea şi şi-a împins bărbia înainte.

— Prefer să fiu condamnată pentru omor decât să trăiesc pentru tot restul vieţii cu stigmatul soţiei necredincioase.

Era un gest puternic şi emoţionant, îmi spuneam – dar avea oare să-i convingă pe cei trei bărbaţi care urmau să-i decidă soarta?

III

În ultima zi a procesului, James Pooley a susţinut pledoaria finală a apărării.

— Doamna Ethel Proudlock este o femeie bună şi virtuoasă care, pentru scurt timp, şi-a pierdut minţile atunci când William Steward a încercat s-o violeze, a conchis el la finalul lungului său discurs. N-ar trebui găsită vinovată de crimă.

Hastings Rhodes a susţinut pledoaria finală a acuzării, iar apoi, timp de o oră, domnul Justice Sercombe Smith a trecut în revistă probele prezentate de ambele părţi. Când a terminat, era aproape ora cinci.

— Domnule Wise, s-a adresat el consilierului care şedea în stânga sa, care este verdictul dumneavoastră în privinţa acuzaţiei de omor?

— Vinovată.

Domnul Justice Smith a privit în dreapta sa.

— Şi dumneavoastră, domnule Kindersley? Ce verdict daţi în privinţa acuzaţiei de omor?

— Vinovată.

Judecătorul şi-a scos ochelarii şi a privit în jos, către Ethel.

— Sunt de aceeaşi părere, a zis el.

Sala a fost cuprinsă de vacarm. Ţipete îngrozite, alături de strigăte aprobatoare.

— Criminala! a urlat un bărbat din spatele meu. Criminala!

Ethel îl privea fix pe domnul Justice Smith, albă la faţă. Aprozii cereau încontinuu să se facă linişte, până când, în cele din urmă, agitaţia s-a domolit.

— Acuzata are ceva de spus curţii? a întrebat domnul Justice Smith.

Aşteptam cu toţii, cuprinşi de încordare, să auzim ce spune. Pentru numele lui Dumnezeu, spune ceva, Ethel, am îndemnat-o în sinea mea. Spune-le ce s-a întâmplat cu adevărat între tine şi Steward. Vorbeşte, Ethel. Luptă pentru viaţa ta.

Dar Ethel n-a făcut decât să stea acolo, în boxă, într-o tăcere totală. Judecătorul i-a mai oferit câteva clipe, însă ea n-a rostit nici măcar un singur cuvânt.

— Acestea fiind spuse, o condamn pe Ethel Proudlock, a zis domnul Justice Smith, la pedeapsa cu moartea prin spânzurare.

Şedinţa a fost suspendată, iar cei trei bărbaţi au părăsit sala de judecată.

Ethel şi-a privit soţul cu o expresie şocată pe chip. Din gâtul ei a izbucnit un sunet înfundat, ca şi cum s-ar fi înecat cu ceva, după care a cedat. Bocetul ei îngrozitor a umplut încăperea. William Proudlock a alergat spre boxa

acuzaților şi şi-a luat soția în brațe. A mângâiat-o pe cap, şoptindu-i ceva la ureche, dar ea continua să plângă.

William Proudlock a fost nevoit s-o susțină, în timp ce polițistul o scotea din sala de judecată. Am ieşit pe coridor, în urma lor, mergând aproape de cei doi avocați ai săi. Am ieşit în curtea pietruită de lângă râul Klang. Era târziu, iar arborii-de-ploaie care străjuiau râul fremătau de gâlceava ciorilor care-şi căutau cuiburile.

O dubă de poliție aştepta în curte, cu portierele din spate larg deschise. Plângând cu jale, Ethel se agăța strâns de William, refuzând să urce. Polițistul a fost nevoit s-o smulgă cu forța din brațele soțului ei şi s-o înghesuie în maşină. William a cerut s-o însoțească, dar polițistul a trântit portiera, a încuiat-o şi a urcat în cabină.

Am rămas cu toții acolo – William, avocații şi cu mine –, privind duba îndepărtându-se şi ducând-o pe Ethel la Pudoh Gaol.

Capitolul 16

Willie

Penang, 1921

Copacii erau încă acoperiți de ceață când servitorul i-a dus cu maşina, pe Willie şi Robert, la Grădina Botanică. Ieşirea fusese programată mult prea devreme pentru gustul lui Gerald, iar Lesley preferase să nu li se alăture.

— Voi doi, ca vechi prieteni, ar trebui să petreceți puțin timp singuri, le-a zis ea pe verandă, în timp ce-i conducea.

Cărăuşii stăteau pe vine la capătul unei poteci tăiate prin junglă, care ducea până în vârful muntelui Penang, la o înălțime de şase sute de metri. Willie a simțit cum îl cuprinde îndoiala în clipa când a văzut cele două lectici care aveau să-i ducă până în vârf: două prăjini din bambus de aproximativ trei metri lungime, având la mijloc un fotoliu de răchită.

S-au aşezat fiecare în lectica lui, iar cărăuşii – câte patru tamili la fiecare lectică –, într-un cor de icnete şi strigăte, şi-au ridicat poverile pe umeri şi şi-au început urcarea lungă şi anevoioasă, pe panta abruptă. Willie se ținea strâns de brațele fotoliului, temându-se să nu cadă, însă curând a început să se relaxeze şi să se bucure de plimbarea aceea legănată.

— Funicularul va fi gata peste un an, a zis Robert, răsucindu-se în lectica lui, pentru a-l putea privi pe Willie. Dacă te vei întoarce în Penang, vei putea urca muntele cu funicularul.

— O vom face împreună, eu, tu şi Lesley, dar mă îndoiesc că va fi... la fel de interesant ca... asta.

Au fost purtați tot mai sus, prin petice de soare şi tunele drapate cu umbrele verzi ale ferigilor dese, ale orhideelor şi bromeliilor. Arbori uriaşi se înghesuiau spre ei, cu trunchiurile lor ridate înălțându-se zeci de metri spre cer, pentru a-şi întinde crengile într-o coroană îndepărtată. Willie simțea că era ceva pubian în aglomerarea aceea încâlcită şi sălbatică de epifite care se revărsau printre ramurile copacilor. În unele locuri, cărăuşii erau nevoiți să se strecoare printre bolovani uriaşi, care atârnau deasupra lor. Jungla era înviorată de cântecul păsărilor, iar aerul erau spintecat uneori de țipetele maniacale ale maimuțelor.

Când au ajuns pe culme, o oră şi ceva mai târziu, căldura umedă a şesului cedase deja locul aerului răcoros. Cărăuşii i-au purtat de-a lungul unor cărări liniştite, umbrite de

frunze, pe marginea cărora se înşirau mai multe colibe din gresie. Willie avea impresia că putea fi, la fel de bine, într-un sat de undeva din Anglia.

Când au ajuns la hotelul Crag, s-au dat jos din lectici. Willie s-a dezmorţit în timp ce se uita în jur. Bungalowul principal al hotelului era construit în vârful unei creste stâncoase înconjurate de copaci înalţi, şi era legat de un grup de bungalow-uri mai mici, pentru oaspeţi, construite în pantă, conectate între ele prin trepte înguste şi alei.

Era în afara sezonului, le-a zis directorul hotelului, cerându-şi scuze în timp ce-i conducea de-a lungul holului gol şi aerisit, care-i ducea spre platforma de la capătul terasei, de unde puteau admira peisajul. Un angsana imens, cu trunchiul înconjurat de ferigi, se înălţa în mijlocul platformei, iar de jur împrejur se aflau mai multe bănci. O masă fusese pregătită în cinstea lor, chiar lângă balustrada de lemn, iar un chelner îi aştepta stând în picioare lângă ea. Lăfăindu-se în lumina dimineţii, George Town se întindea undeva la picioarele lor, în depărtare. Mijind ochii, Willie a reuşit să vadă magaziile şi depozitele care mărgineau portul. Vapoare şi numeroase ambarcaţiuni de mici dimensiuni traversau canalul, asemenea unor păianjeni de apă care patinau pe suprafaţa unui iaz. Pe uscat, în depărtare, a recunoscut munţii care-l întâmpinau în fiecare dimineaţă pe plaja de la Cassowary, iar dincolo de ei, şi mai mulţi munţi se pierdeau în ceaţă.

Călătoria şi aerul răcoros şi proaspăt le deschiseseră apetitul, aşa că au luat un mic-dejun copios.

— Îmi place *Chinese Screen*, a zis Robert în timp ce serveau ceaiul. Mă simt privilegiat pentru că am acces la ea înainte să fi apărut în librării.

— Am să-ţi trimit un exemplar cu dedicaţie.

Willie a împins ceaşca şi s-a aplecat în faţă, lipindu-şi palmele de tăblia mesei.

— Seara trecută, chiar înainte să adormi, mi-ai spus ceva... despre Ethel Proudlock, despre ce i-au făcut... tatăl şi soţul ei. Ceva îngrozitor. Despre ce e vorba, Robert? Ce... i-au făcut?

Robert s-a scărpinat pe obraz, încruntându-se.

— Nu-mi aduc aminte să fi spus aşa ceva.

— Dar ai făcut-o.

— Ei bine, habar n-am ce-am spus sau la ce m-am referit, bătrâne.

Dacă mintea, s-a gândit Willie, atunci o făcea într-un mod foarte convingător.

Robert a arătat spre casele de pe coasta din apropiere.

— Acolo se află reşedinţa guvernatorului. Iar cea de acolo... aia îi aparţine lui Noel Hutton. Am fost acolo de câteva ori. Cele mai multe dintre casele astea sunt reşedinţe de vacanţă sau case de odihnă destinate oficialilor.

A arătat apoi spre un templu construit la poalele muntelui.

— Acela este Templul Bucuriei Supreme. Vezi structura de deasupra lui? Acolo construiesc o pagodă.

Ciotul octogonal al pagodei neterminate avea doar trei sau patru etaje, iar lateralele îi erau perforate de şiruri de ferestre înalte şi înguste. Înconjurată de dealuri şi de jungla luxuriantă, părea ruina unei civilizaţii uitate.

— N-am s-o văd terminată, Willie, aşa cum nu voi urca în funicular împreună cu tine.

Robert l-a privit pe deasupra ceştii.

— Lesley ţi-a spus, sunt sigur de asta.

— Mi-a zis că plănuieşti să te muţi în Karoo.

— Probabil că şi tu mă crezi într-o ureche.

Pe acoperişul templului, un steag roşu-aprins cu galben flutura în bătaia vântului, asemenea flăcării pâlpâinde a unei lumânări.

— În timp ce eram... purtați în lectici spre locul acesta, a zis Willie privind steagul, mi-am adus aminte de o poveste pe care am auzit-o în Hong Kong.

— Oh... Povesteşte-mi.

— S-a întâmplat în urmă cu opt sau nouă ani. Un medic de vârstă mijlocie, englez şi proaspăt căsătorit, a aflat că tânăra lui... soție avea un amant. Aşa că a decis să accepte postul de... medic districtual într-un sat lovit de holeră, undeva în munții Chinei.

— Un mod mai curând infantil de a-şi alina durerea, nu crezi?

— De fapt, în felul acesta voia să-şi pedepsească... soția. I-a ordonat să-l însoțească, dar ea a refuzat, aşa că i-a dat un ultimatum: fie pleca împreună cu el, fie divorța de ea şi o trimitea... înapoi în Anglia, la părinții ei.

— Şi ce-a făcut?

— S-a dus cu el, desigur. Ce altceva ar fi putut să facă? Le-a luat... cinci săptămâni să ajungă în sat. Călătoria a fost anevoioasă şi plină de pericole. Pe ultima bucată a drumului, au fost purtați în palanchine – asta m-a făcut să mă gândesc la poveste, în timp ce eram aduşi aici... în lecticile noastre.

Willie şi-a cuprins ceaşca cu palma.

— La trei luni după ce au ajuns în sat, medicul a fost doborât de holeră... Ea l-a înmormântat... acolo.

— Ce s-a întâmplat cu ea... cu soția medicului?

Willie a trebuit să se gândească o clipă sau două. Femeia plecase din sat şi se întorsese în Hong Kong, din câte îşi amintea. Se căsătorise cu iubitul ei şi, după toate aparențele, erau încă fericiți împreună.

— E încă acolo, în satul acela din munți, a zis cu voce tare. Nu s-a mai întors niciodată acasă.

Adia un vânt rece, care scutura frunzele copacilor. Robert a arătat spre norii cenuşii ce se întindeau deasupra munților de pe continent.

— Nu mai e mult până la sosirea musonului, a zis el. Plouă zi de zi, săptămâni la rând. Mă simt de parcă m-aş îneca. Nu ai idee cum e. Sigur că e o decizie radicală, să mă mut în Karoo, a continuat el. Crezi că nu ştiu asta?

Când a vorbit din nou, vocea îi părea zdrențuită.

— Dar e singura soluție.

Uitându-se la prietenul său, Willie a simțit pentru el o tristețe profundă.

— Mă bucur că m-ai invitat la tine, Robert.

— Vei veni să mă vizitezi în Karoo?

— Ba chiar voi aduce... pentru tine... un cufăr mare cu cele mai noi... cărți.

— Nu te saturi niciodată de călătorii?

— Niciodată. Mă bucur de... libertatea pe care mi-o oferă. Simt că atunci când călătoresc pot să... mă schimb puțin, şi mă întorc din călătorie nu tocmai... acelaşi.

— *Caelum non animum mutant qui trans mare currunt*, a zis Robert şi a zâmbit în clipa când a văzut expresia nedumerită a lui Willie. Horațiu.

— A, da... Desigur.

Libelule cu aripi vitrate coseau aerul cu fire invizibile. Cei doi prieteni priveau pământul de sub ei, urmărind cum umbrele norilor învinețeau pământul.

Capitolul 17

Lesley

Penang, 1910

I

După proces, ori de câte ori mergeam la clubul de lectură, oamenii de acolo schimbau între ei priviri alarmate şi coborau vocile. Atmosfera era încărcată de tensiune şi paranoia. Bănuiam că Sun Wen punea la punct ultimele planuri ale unei noi încercări de a-l detrona pe împărat, dar nu l-am întrebat niciodată pe Arthur ce anume puneau la cale.

Sun Wen numise un comitet responsabil de publicarea în Penang a primului ziar al organizației Tongmenghui. Montaseră o presă tipografică într-una dintre camerele de lângă bucătărie. M-am alăturat celor adunați deja în sufragerie, pentru a fi martora primei foi ieşite de sub tipar.

— Iată *Kwong Wah Yit Poh*, a declarat Sun Wen, ținând ziarul deasupra capului, ca pe un stindard al victoriei. Începând de astăzi, vocile noastre vor fi auzite tare şi răspicat.

Jurnalul Chinei glorioase se vindea în prăvăliile care simpatizau cu cauza Tongmenghui, dar cei mai mulți dintre distribuitorii din George Town nu primeau ziarul. În timp ce-l răsfoiam împreună cu Arthur, odată rămaşi singuri, am dat peste o fotografie a lui Ethel Proudlock însoțită de un lung articol. Era tulburător să-i văd fața încadrată de coloanele verticale ale scrierii chinezeşti.

— Eu l-am scris, a zis Arthur.

Mi-a citit articolul cu voce tare, traducându-l în engleză. M-am gândit că fusese onest şi obiectiv faţă de Ethel, rămânând fidel faptelor şi nedivulgând ceea ce-i mărturisisem despre aventura ei cu William Steward.

Era greu de crezut că trecuseră trei săptămâni de când fusese pronunţată sentinţa de condamnare la moarte prin spânzurare. Mulţi considerau că primise ceea ce merita, dar ziarele publicau zilnic scrisori care criticau decizia curţii – Ethel îşi apărase onoarea, ziceau oamenii, iar condamnarea ei la moarte pentru asta era o parodiere dezgustătoare a justiţiei. Aşa ceva n-ar trebui lăsat să i se întâmple unei europene.

Avocaţii lui Ethel atacaseră decizia curţii în prima zi de după pronunţarea deciziei. William Proudlock i-a scris secretarului de stat al Coloniilor, solicitându-i graţierea regală, iar Clubul Femeilor Europene din Kuala Lumpur şi Penang i-au trimis o telegramă reginei, implorând-o să-l convingă pe rege s-o graţieze. În clipa când secretarul de stat a refuzat cererea lui William şi l-a informat că apelul la clemenţă ar trebui trimis sultanului din Selangor, sute dintre noi, locuitorii din Penang, Singapore şi Kuala Lumpur, am semnat petiţii adresate sultanului. Am fost informaţi că va lua în considerare petiţiile noastre abia după ce vor fi făcute publice rezultatele apelului înaintat de avocaţii lui Ethel. Tot ce puteam face cu toţii – împreună cu Ethel – era să aşteptăm data pronunţării apelului.

M-am dus s-o văd. Trebuia. Un gardian m-a condus până în inima închisorii, de-a lungul unor coridoare lungi şi răcoroase ce răsunau de ecoul paşilor noştri. Deja nu mai ştiam unde mă aflu, când ne-am oprit în faţa celulei sale. Stătea întinsă pe patul ei, holbându-se la tavan. Gardianul

sikh mi-a făcut un semn aprobator din cap şi s-a retras la capătul coridorului îngust.

— Ethel.

Zidurile groase şi umede mi-au estompat vocea. Nu s-a mişcat, aşa că am mai strigat o dată, ceva mai tare.

Încet, ca şi cum s-ar fi ridicat o piatră grea, şi-a întors capul spre mine. M-a privit îndelung. În cele din urmă s-a ridicat, şi-a netezit şuviţele de păr căzute pe frunte şi şi-a târât picioarele goale pe cimentul cenuşiu al podelei, oprindu-se la doar câţiva centimetri de gratiile celulei. Fusesem avertizată să nu ating prizoniera, aşa încât îmi ţineam mâinile pe lângă corp. Pomeţii lui Ethel erau mai ascuţiţi, iar părul îi devenise unsuros şi încâlcit. Sub ochi îi atârnau pungi. Era îmbrăcată în zeghe: o bluză largă de bumbac cenuşie şi o fustă lungă. Părea să fi îmbătrânit cu douăzeci de ani.

— Oh, Ethel...

— M-au închis aici. Locul ăsta, aici îi ţin pe condamnaţi, a zis ea. N-am voie să stau cu celelalte femei; sunt ţinută sub cheie zi şi noapte. Gardienii mă păzesc încontinuu.

Râsul ei a răsunat ca un şuierat al morţii.

— Cred că am să mă sinucid.

— Fii puternică, Ethel. Totul se va termina curând. Apelul avocaţilor va anula decizia curţii. Vei fi achitată. Robert aşa spune. Toată lumea spune asta.

— I-am cerut lui Pooley să renunţe la apel.

Am privit-o fix, în timp ce degetele mi s-au încleştat pe barele gratiilor.

— Ai înnebunit? De ce naiba ai face una ca asta?

A început să se plimbe dintr-un capăt în celălalt al celulei: patru paşi până la perete, apoi alţi patru până la celălalt perete.

— Nu mai suport să stau aici, Lesley. Urăsc locul ăsta. Îl urăsc! Va mai dura o lună până la apel. Trebuie să ies de

aici, imediat! Astăzi. Acum. Nu mai suport să stau încă o dată în sala de judecată, cu toți ochii ațintiți asupra mea, judecându-mă din nou. Nu pot. Pur şi simplu nu pot.

S-a oprit.

— I-am cerut sultanului îndurare.

A început din nou să meargă, absentă.

— Dar, Ethel...

Mintea mea orbecăia printre ramificațiile deciziei sale.

— Ştii ce înseamnă asta, nu-i aşa? Dacă retragi cererea de apel... Da, sultanul ar putea arăta îndurare, dar nu vei fi niciodată achitată – vei rămâne în continuare condamnată pentru crimă. Vei purta stigmatul ăsta toată viața. Nu e corect față de Dorothy – sau față de William. Oh, pentru Dumnezeu, Ethel, aşază-te odată! Mă ameţeşti.

S-a oprit brusc, aruncându-mi o privire posacă.

— I-am spus deja domnului Pooley şi am trimis o scrisoare către *Mail*.

S-a prăbuşit din nou pe pat, cu ochii pironiți în tavan. Am strigat-o, dar nu mi-a mai răspuns.

Robert s-a dus în Kuala Lumpur pentru a se întâlni de urgență cu un client. L-a luat cu el şi pe Peter Ong. Eram bucuroasă, deoarece absența lui îmi permitea să-mi petrec zilele alături de Arthur. Ce ironie... şi eu, şi Robert aveam amanți chinezi. Aveam în comun acest lucru neobişnuit, despre care nu puteam vorbi. Între noi doi se lăsase o tăcere uriaşă, greoaie, care s-a stratificat de-a lungul anilor, căpătând o duritate de coral – cu deosebirea că un coral era viu, nu-i aşa?

— Toată lumea nu vorbea decât despre faptul că prietena ta şi-a retras apelul şi i-a cerut sultanului grațierea, a zis Robert când s-a întors acasă, câteva seri mai târziu.

Tocmai ne aşezaserăm la masă, pentru cină.

— Oamenii sunt furioşi deoarece îşi pune soarta în mâinile sultanului. Ar trebui să auzi cum o sfâşie în bucăți. E ceva absolut îngrozitor.

— Am avertizat-o că va rămâne condamnată pentru crimă, chiar dacă va obține grațierea sultanului.

— Implicațiile sunt chiar mai catastrofale.

— La ce te referi, Robert?

— Ethel Proudlock ne-a distrus reputația în rândul localnicilor. „Cum să-i permitem unui potentat asiatic să-şi exercite puterea de viață şi de moarte asupra unei europene, a unei englezoaice?”

— N-ar da doi bani pe asta dacă în ştreang ar atârna propriile lor capete.

Robert şi-a şters atent buzele cu şervetul.

— Săptămâna trecută, Sun Wen a ținut un discurs la Clubul Chinezilor de pe Macalister Road, a zis el. A atacat guvernarea britanică din Malaya. În mod deschis. Cineva l-a informat pe Sir John asupra acestui fapt.

— Ce are de gând să facă?

Eram îngrijorată, dar nu voiam să se vadă lucrul ăsta. Guvernatorul Coloniilor Strâmtorilor era zeul care ne conducea viețile.

— A semnat ordinul de expulzare a lui Sun Wen din Penang. Mâine va fi îmbarcat pe primul vapor.

Imagini ale vacarmului care avea să cuprindă cartierul general al Tongmenghui mi-au inundat mintea. Mi-am înăbuşit dorința de a-l avertiza pe Arthur. Fără scrisori, fără bilete; fără mesaje. Nu putea exista nimic concret care să facă legătura între noi, nicio firimitură căzută pe cărare.

— Ce se va întâmpla cu familia lui? am întrebat, auzindu-mi tremurul firav al vocii. Fiicele lui tocmai au început şcoala aici.

— Ordinul de deportare îl vizează numai pe el, dar probabil că-şi vor face şi ele bagajele şi-l vor urma în viitorul

apropiat. Oh, nu fi atât de îndurerată, draga mea. Nu era decât o chestiune de timp până când avea să i se ceară să plece, ştii asta.

Robert şi-a rotit în mână paharul de whisky, proiectând franjuri de lumină pe pereți.

— Vei dori probabil să-l conduci mâine. Transmite-i salutările mele. Nu cred că-l vom mai vedea vreodată.

Încă bănuia că avusesem o aventură cu Sun Wen. Dragul meu soț putea să aibă un amant şi puteam dormi de ani întregi în paturi separate, dar rămâneam soția lui.

Am tăcut amândoi, ascunzându-ne unul de celălalt adevăratele gânduri. Ceea ce ne susținea căsnicia, ceea ce o făcea să meargă înainte, an de an, mi-am dat seama, erau lucrurile nespuse, adevărurile pe care tânjeam să le rostim şi pe care ni le îndesam înapoi pe gât în jos, până în cele mai întunecate şi mai profunde unghere ale inimilor noastre.

II

Peste o sută de bărbați şi femei s-au adunat în jurul lui Sun Wen şi al familiei sale când au ajuns în zori la debarcaderul Swettenham. Un grup de oficiali ai Legației chineze, cu părul legat în cozi, stătea deoparte şi observa ce se întâmplă. Mi-am croit drum prin mulțimea mohorâtă şi neliniştită, până am ajuns lângă Sun Wen. Brațul lui Chui Fen cuprindea umerii căzuți ai unei femei mult mai în vârstă. Era pentru prima dată când o vedeam pe soția lui Sun Wen. Femeia scundă şi îndesată plângea, în timp ce fiicele ei o alinau.

Preț de o clipă sau două, Sun Wen şi cu mine n-am făcut decât să ne uităm unul la celălalt. M-am gândit la prima

noastră întâlnire. La cum mă schimbase întâlnirea aceea. S-a înclinat şi şi-a dus mâna la inimă.

— Pentru tot ce ai făcut pentru revoluția noastră, Lesley, îți mulțumesc. Familia mea îți mulțumeşte. China îți mulțumeşte.

— Unde ai să te duci?

— În Anglia, iar de acolo în America, mereu mai departe.

Şi-a privit apoi soția, fiicele şi pe Chui Fen.

— Familia mea va rămâne aici. Voi trimite după ele când viitorul va fi mai sigur.

— Dacă au nevoie de ceva, Sun Wen, de orice, să-mi spună.

— Să vii în China după ce vom instaura republica, Lesley.

Dincolo de atitudinea sa calmă, simțeam că-şi pune o mască eroică, de dragul familiei şi al adepților săi; şi poate că, mai ales, pentru el însuşi.

— Vino să vezi cu ochii tăi naşterea acestei țări noi, la apariția căreia ai dat o mână de ajutor.

Mi-a luat mâinile într-ale sale, apoi mi-a dat drumul. M-am dus lângă Arthur. S-a aplecat uşor spre mine, mâna lui atingând-o pe a mea. Mi-am ținut brațul lipit de al lui, simțindu-i căldura.

Doi polițişti sikh l-au condus pe Sun Wen până la capătul debarcaderului, unde SS *Edinburgh* aştepta să părăsească portul. La marginea pasarelei, Sun Wen s-a oprit şi le-a mulțumit polițiştilor. S-a îndreptat de spate şi a urcat treptele cu paşi măsurați. Odată ajuns sus, şi-a scos pălăria şi s-a întors, pentru a privi mulțimea de pe debarcader, căutându-şi din priviri soția şi fiicele. A ridicat brațul, salutându-le pe ele şi pe toți ceilalți, ținându-l în aer pentru o clipă.

Vaporul a şuierat, iar remorcherele s-au pus în mişcare, trăgând vasul. Ne-am aliniat cu toții pe debarcader, Arthur şi cu mine, familia lui Sun Wen şi membrii Tongmenghui,

privind cum vaporul îl purta pe Sun Wen departe de Penang.

***

Deportarea lui Sun Wen a aprins o scânteie în rândul adepților săi. Bărbații şi femeile din Tongmenghui străbăteau Penangul şi Malaya, ținând discursuri şi răspândind chemarea lui Sun Wen la revoltă împotriva monarhiei chineze; adunau fonduri prin organizarea de turnee de operă cu artişti cantonezi sau din regiunea Chaozhou, care susțineau concerte în sate şi în mine de staniu. Am continuat să merg la clubul de lectură de două ori pe săptămână, lucrând la masa aceea lungă o oră sau două, după care dădeam fuga la Casa uşilor.

În dimineața aceea, în timp ce păşeam pe aleea de doar câțiva paşi care ducea spre intrare, ceva m-a făcut să privesc uşile cu atenție. Erau simple şi nepictate, cu nimic diferite de felul în care arătaseră mereu, şi cu toate acestea ceva era altfel, dar nu-mi dădeam seama ce. Am făcut un pas înapoi, dar nu am descoperit nimic neobişnuit. Am mai făcut o jumătate de pas înapoi, cumva în lateral. Mi-am aplecat uşor capul într-o parte, şi atunci am văzut.

Nişte linii aproape invizibile pe suprafața de lemn, alcătuind un simbol ocult. Modelul îmi părea cunoscut, dar nu-mi aminteam nici în ruptul capului unde anume îl mai văzusem. Am făcut o jumătate de pas în față. Liniile au dispărut, asemenea prafului şters cu o cârpă.

— Ce *reprezintă* simbolul acela ciudat de pe uşile tale? l-am întrebat pe Arthur mai târziu, în timp ce stăteam întinşi pe pat. Nu era acolo înainte, nu-i aşa?

— Săptămâna trecută, l-am rugat pe Pak Musa, de vizavi, să-l graveze, mi-a răspuns el. Somerset Maugham îl pune pe fiecare dintre cărțile lui. A spus într-un interviu că e un simbol care ține ghinionul la distanță.

Desigur. Acum îmi aminteam unde îl mai văzusem.

— Mereu mi-a plăcut, a spus Arthur. Mi-am zis: De ce să nu-l pun pe uşile mele? Vreau să protejeze casa asta.

Mi-a cuprins obrazul cu palma.

— Casa noastră.

III

În ultimele zile din august a izbucnit o revoltă în Canton. Stăteam cu sufletul la gură, întrebându-ne dacă nu cumva aceea va fi scânteia care va aprinde butoiul cu pulbere. Dar, două săptămâni mai târziu, rebeliunea a fost înăbuşită cu cruzime de către armata imperială. Mai mult de şaptezeci de revoluționari au fost executați – printre ei, un profesor din Penang. Atmosfera de la clubul de lectură era deprimantă; membrii se certau între ei, unii criticau conducerea slabă a lui Sun Wen, alții îşi exprimau susținerea nezdruncinată față de el. Ascultând argumentele care roiau în jurul meu, mi-am adus aminte de seara aceea petrecută pe verandă, cu Sun Wen numărându-şi pe degete numeroasele eşecuri. Mă temeam că nu va reuşi niciodată.

O lună mai târziu a izbucnit o nouă revoltă, de data aceasta în Wuchang. Se va stinge, la fel ca toate celelalte dinaintea ei, i-am spus atunci lui Arthur. Dar, săptămână după săptămână, alte şi alte provincii se ridicau împotriva guvernului. Revolta a aprins flacăra, iar incendiul a cuprins China. Sun Wen, care se afla într-o campanie de strângere de fonduri în America, a fost luat prin surprindere de evenimente şi s-a îmbarcat pe primul vapor cu destinația Canton. Nu el organizase ultimele revolte, dar, desigur, trebuia văzut, pentru a prelua conducerea.

IV

Într-o după-amiază, Arthur şi cu mine şedeam lângă puțul de ventilație din Casa uşilor, bând ceai şi ascultând răpăitul ploii.

— Noaptea trecută am avut o întâlnire, a început Arthur. Treizeci de membri Tongmenghui din Kuala Lumpur s-au oferit să plece în China. Şi douăzeci din Penang.

Apa din puț ne ajungea deja la glezne.

— Sunt unul dintre ei.

Am pus ceaşca jos şi m-am uitat la el.

— Dar... pentru cât timp vei fi plecat? Când te întorci?

— Când nu va mai fi nevoie de mine acolo.

— Ar putea dura ani.

Nu-mi venea să-mi cred urechilor.

— Nu le poți face asta părinților tăi, Arthur. Cum rămâne cu soția ta? Şi cu fiica ta? Nu le poți face asta.

Dar mai ales, am gândit, deşi n-am spus-o cu voce tare: Nu-mi poți face mie una ca asta.

— Dacă am gândi cu toții astfel, n-ar mai avea loc nicio revoluție, nicio schimbare în bine, nu crezi? Acum e momentul să acționăm, Lesley, să dăm tot ce putem.

— Eşti doar înfiorător de egoist, am spus. La fel ca oricare alt bărbat dintre cei pe care i-am cunoscut: Robert, Sun Wen, tatăl meu... Chiar şi Geoff. Nu vă gândiți decât la propriile voastre nevoi, la propriile voastre plăceri.

— Suntem atât de aproape de victorie, a zis, prinzând un firicel de aer între degete, chiar în fața ochilor noştri. Atât de aproape, Lesley. *Trebuie* făcute sacrificii. Sun Wen a acceptat asta în urmă cu foarte multă vreme. La fel trebuie să fac şi eu.

— Cum se explică oare faptul că atunci când voi, bărbații, faceți sacrificii, noi, femeile, suferim cel mai mult?

M-am ridicat şi m-am dus în capătul încăperii, urmele ude ale tălpilor mele urmându-mă de-a lungul plăcilor de

gresie. Am atins una dintre uşile care atârnau din tavan, făcând-o să se rotească încet.

— Îți va frânge inima.

M-am întors şi m-am uitat la el. Urmele mele se evaporau deja, ca şi cum nici n-ar fi existat vreodată, ca şi cum n-aş fi pus niciodată piciorul în casa aceea.

Nu mi-a înțeles cuvintele.

— China, am spus, China îți va frânge inima.

Nu ne-am mai văzut decât o singură dată înainte să plece spre Canton. În salon, înconjurați doar de uşile rotitoare, i-am dăruit un săculeț de catifea cafenie.

— Deschide-l, am spus. Haide. Nu voi considera gestul o impolitețe.

A desfăcut şiretul şi a scos dinăuntru un lănțişor de argint. De el atârna o amuletă de argint, de forma liniilor pe care şi le gravase pe uşile casei. Copiasem simbolul dintr-una dintre cărțile lui Maugham şi îi dădusem foaia de hârtie bijutierului de pe Kimberley Street.

Am luat lănțişorul din mâna lui Arthur şi i l-am prins în jurul gâtului, potrivind amuleta până când atârna exact pe mijlocul pieptului său. Am presat-o cu putere prin cămaşă, lipind-o de pielea lui.

— Ca să te protejeze, am spus. Să te țină în siguranță.

Mi-a luat mâna şi a strâns-o cu putere.

— Am să-ți scriu, a zis el. Vei şti mereu unde sunt, ce fac.

Am clătinat din cap.

— Ți-am spus din prima zi, Arthur – fără scrisori.

— Totul e diferit acum.

— Fără scrisori, am repetat pe un ton ferm. Te voi aştepta aici, în Penang. Nu voi pleca. Nu voi pleca nicăieri.

Am arătat spre *guzheng*-ul din colț.

— Îmi cânți ceva?

S-a aşezat, potrivindu-şi degetele pe coarde. Apoi a început să cânte *L'heure exquise*, mai lent decât îl auzisem cântând-o vreodată, ca şi cum ar fi vrut ca melodia să nu se termine nicicând. Muzica aluneca prin aer, umplând interiorul casei, umplându-mă pe mine, iar inima mea, bătând în cavitatea ei osoasă, se umfla şi se prăbuşea cu fiecare gură de aer, fiecare mai grea decât precedenta. Toate orele desăvârşite pe care le petrecuserăm împreună – unde dispăruseră? Oare aveam să le mai întâlnim vreodată?

Cântecul a ajuns la final. Ultimele note s-au dizolvat în tăcere. Ne-am îmbrăţişat şi ne-am sărutat, apoi m-am răsucit pe călcâie, gata să plec. Însă în clipa aceea mi-am amintit că mai rămăsese un singur lucru de făcut. Am scos cheia din poşetă şi i-am întins-o.

El a aşezat-o înapoi în palma mea şi mi-a strâns degetele în jurul ei, după care şi-a lipit buzele de ele.

V

La o săptămână după plecarea lui Arthur spre Canton, la casa mea şi a lui Robert a fost făcută o livrare. Când m-am întors din oraş, servitorii aşezaseră obiectul în picioare, în vestibul. Am rămas locului, privind uşa care făcea parte dintr-o pereche, uitându-mă la şoimul plutind pe deasupra unui defileu învăluit în ceaţă şi la cele patru versuri dintr-o poezie scrisă de un luptător japonez din vremuri de mult apuse.

Când s-a întors de la serviciu în seara aceea, Robert mi-a spus că sultanul din Selangor anunţase că o va graţia pe Ethel, cu o condiţie însă – trebuia să părăsească Malaya pentru totdeauna.

— E o condiţie dură, am spus.

— Mai dură decât o frânghie în jurul gâtului? Nu, draga mea. Sultanul are dreptate – e mai bine aşa, e mai bine pentru ea să plece şi să nu se mai întoarcă niciodată.

— E mai bine pentru ea sau pentru toți ceilalți?

— Poate că sultanul a iertat-o, dar poporul ei – noi, albii – nu o va ierta niciodată, a zis Robert. Tot ce-şi doreşte lumea acum e să uite chiar şi că a locuit vreodată aici, să uite că a existat vreodată.

Unul dintre primele lucruri pe care le-a făcut Ethel Proudlock după eliberare a fost să dea interviuri pentru ziare. Mi-a fost greu să înțeleg acest lucru, după refuzul categoric de a avea de-a face cu presa în timpul procesului. A continuat să susțină că era nevinovată, însă cuvintele ei nu şi-au făcut loc în inimile oamenilor care îi oferiseră la un moment dat întregul lor suport, care trimiseseră scrisori la ziare şi semnaseră petiții, cerând eliberarea ei.

I s-a acordat o săptămână să-şi adune lucrurile şi să plece împreună cu fiica ei. Am invitat-o să stea o perioadă la noi, înainte de a pleca spre Anglia. Încerca din răsputeri să arate bine şi făcea toate eforturile să pară veselă şi vorbăreață, dar n-a ieşit nici măcar o singură dată din casă; şi-a petrecut cele două zile stând cu noi în grădină sau pe malul mării, cu Dorothy.

— Îmi va fi dor de Kuala Lumpur şi îmi va fi dor de tine, a zis Ethel, dar nu pot să-ți spun cât de fericită sunt că plec.

Era ultima ei după-amiază în Penang şi serveam ceaiul în grădină. Copacii se desfătau în bătaia vântului, frunzele aproape păreau că torc.

— Ai să-mi scrii? am întrebat-o.

— Sigur că da. *Trebuie* să păstrăm legătura.

A întins brațul şi mi-a strâns mâna.

— Îmi eşti o prietenă dragă, dragă de tot, Lesley. Ce ai făcut pentru mine la proces... nu voi uita asta niciodată.

Era pentru prima dată când deschidea subiectul.

— N-a ajutat prea mult, în cele din urmă, nu-i aşa?

— Nu m-ai trădat – asta contează cel mai mult pentru mine.

— Ce va face William? Va veni după tine în Anglia?

Lumina din ochii ei s-a stins; în ei se citea o absenţă, un gol, ca şi cum n-ar mai fi fost nimeni în spatele lor.

— Nu mai vreau să-l văd niciodată.

— Nu poţi spune asta, am zis. E soţul tău. A fost alături de tine în tot coşmarul teribil prin care ai trecut. Te adoră.

— El m-a obligat s-o fac, Lesley.

Vocea ei părea moartă, la fel de moartă ca ochii ei. În ciuda faptului că pe cer nu era niciun nor, am simţit deodată un fior rece.

— N-am avut de ales. El m-a obligat s-o fac. El m-a pus să-l ucid pe William.

— Ce vrei să spui? Ethel? Despre ce vorbeşti?

Şi-a răsucit de câteva ori brăţara în jurul încheieturii. Apoi, deodată, asemenea unui motor care se pune în mişcare, a părut să se adune din nou.

— Mă bucur că plecăm, a zis ea, zâmbindu-mi.

În dimineaţa următoare, le-am condus pe mamă şi pe fiică în port. Eram singura care îşi lua rămas-bun de la ele, în timp ce vaporul le ducea departe de Penang, însă jurnalişţii din fiecare port scriau despre călătoria ei peste oceane; am citit despre sosirea ei în Colombo, şi în Port Said, şi, în cele din urmă, la Tilbury. După care n-am mai auzit nimic despre ea.

VI

Într-o dimineață din luna ianuarie a anului 1912, am coborât la micul-dejun, unde l-am găsit pe Robert privindu-mă ciudat pe deasupra ziarului. A aşteptat să mă aşez, înainte de a-mi da vestea.

— E *preşedintele* Sun Yat-sen acum, a zis el.

Am citit articolul. Dinastia Ching îşi găsise sfârşitul. Niciun Fiu al Cerului nu mai conducea China. Republica fusese instaurată.

Am lăsat jos ziarul şi am pornit către mare. Reuşise; Sun Wen îşi împlinise visul. Voiam să plâng, dar am făcut un efort pentru a-mi reține lacrimile. Nu de față cu Robert. Mă rugam ca Arthur să fie bine; mă rugam ca amuleta pe care i-o dădusem să-l protejeze ca un scut.

După ce Robert a plecat la serviciu, m-am schimbat repede şi am dat fuga la clubul de lectură. Petrecerea era în toi în clipa când am ajuns. Oamenii țineau discursuri înflăcărate şi cântau cântece patriotice, întrerupte încontinuu de câte cineva care striga sloganuri şi numele lui Sun Wen.

Am aplaudat şi m-am bucurat împreună cu ei. Dar, în timp ce priveam bărbații şi femeile din jurul meu, atât de tineri, atât de înflăcărați de țelul lor, am înțeles că locul meu nu mai era acolo. Poate că nu fusese niciodată. Un mic fragment dintr-o lume mai mare, care pentru o clipă îşi întinsese brațele spre mine, îşi văzuse de drumul ei, lăsându-mă în urmă. Am stat de vorbă şi am râs cu toți cei din jur, însă niciunul dintre ei n-a observat şi niciunuia nu i-a păsat când, după o vreme, am plecat, închizând uşile în urma mea.

Afară, pe strada aglomerată, m-am oprit şi am privit în urmă, spre casă. M-am gândit la prima dată când intrasem acolo şi la nenumăratele vizite care au urmat acelei seri. Apoi, în tăcere, mi-am luat rămas-bun de la ea.

Vântul vechilor doruri mi-a umflat pânzele, purtându-mă de-a lungul străzii, până la Casa uşilor. Obloanele erau trase, uşile din faţă încuiate şi sigilate cu un sigiliu invizibil.

În timp ce ieşeam pe Victoria Street, ochii mi-au căzut pe un şir de culi chinezi care aşteptau pe aleea din spate a unui frizer indian. Curioasă, m-am oprit să-i privesc. Unul după altul, se cocoţau pe scaunul înalt al frizerului. Indianul punea o foaie de ziar pe umerii lor, după care le tăia părul strâns coadă la spate. Fiecare dintre ei, fără excepţie, îşi freca ceafa cu palma în clipa când se ridica de pe scaun. Câţiva au ridicat de jos şuviţele tăiate, le înfăşurau la încheietura mâinii sau le îndesau în buzunar; dar mulţi şi-au lăsat părul acolo unde căzuse. Multora dintre ei li se rostogoleau lacrimi pe obraji, însă nu-mi dădeam seama dacă de bucurie sau de tristeţe.

În dimineaţa aceea, în timp ce stăteam pe aleea lăturalnică şi îi priveam pe salahorii chinezi tăindu-şi părul, m-a cuprins o mare invidie faţă de oportunitatea care li se oferise, de a se descotorosi de vechiul sine şi de a începe o viaţă nouă.

Capitolul 18

Lesley,

Penang, 1921

După ce am terminat de vorbit, Willie a rămas o vreme tăcut. M-am ridicat şi m-am dus la fereastră. Luna nu se

vedea pe cer, iar aerul era vâscos şi cald; nu se simţea nici cea mai slabă adiere, care să mişte ţesătura neagră a nopţii.

Toate nopţile acestea, în care-i povestisem lui Willie despre viaţa şi căsnicia mea. Ce anume realizasem? Mă aşteptasem să mă simt eliberată, despovărată. Dar, în cele din urmă, n-am simţit decât o mare tristeţe faţă de mine însămi şi, în mod neaşteptat, faţă de Robert.

Ceva de pe suprafaţa greoaie şi neagră a mării a licărit undeva în colţul ochiului meu. Am crezut că mă înşelasem, dar apoi, o secundă sau două mai târziu, a apărut din nou.

M-am întors cu spatele la fereastră.

— Ai chef de o plimbare pe plajă, Willie?

Marea era liniştită, cu valuri apatice. Casele din spatele copacilor erau cufundate în beznă. Nisipul păstra căldura de peste zi. Mergeam cu paşi hotărâţi, ghidată de lumina palidă a colibei unui pescar. Sâmburele de lumină era la fel de loial precum steaua unui marinar. Făcuserăm cam cincizeci de paşi, când m-am oprit brusc.

— Priveşte acolo, în larg, am spus.

Nu se vedea nimic, doar un întuneric dens. Apoi a licărit un petic de lumină albastră pe suprafaţa apei. Un alt petic s-a aprins, urmat imediat de un altul, ca nişte fulgere captive în spatele unui zid de nori de furtună.

— Dumnezeule, a spus Willie încet.

Era fermecat, îmi dădeam seama de asta.

— Ştii care e cel mai bun lucru într-o noapte vâscoasă ca asta?

A înţeles imediat ce voiam să spun.

— O, nu. În niciun caz.

Dar eu îmi descheiam deja cămaşa şi fusta. Au foşnit de-a lungul trupului meu căzând pe nisip, pentru a fi urmate, o clipă mai târziu, de lenjeria intimă. Stăteam acolo, în aerul cald şi înţepenit, complet dezbrăcată. Nu-mi păsa de Willie

nici cât negru sub unghie. La urma urmelor, era homosexual, nu-i aşa? Şi, în orice caz, nu mă putea vedea bine pe întuneric; chiar şi aşa, am simţit că întoarce capul şi se îndepărtează de mine o jumătate de pas.

— E beznă acolo... a început el.

— Of, nu te mai văicări ca o babă, Willie.

Şi-a scos hainele, reticenţa lui fiind palpabilă chiar şi în întuneric. Şi le-a aşezat la picioare, după care, gol şi înfiorat, m-a urmat în apa mării.

Apa era călduţă ca sângele şi am avut senzaţia că mă dizolv în ea. Trecuse mult timp de când înotasem ultima oară noaptea şi nu mă puteam abţine să-mi imaginez bancuri de creaturi mişunând în apă, dându-ne târcoale într-o tornadă de dinţi ascuţiţi ca nişte lame. *Idioată*. Mi-am alungat temerile. Ne-am avântat în larg, cu pământul alunecând sub noi în văi şi prăpăstii, în câmpii vaste şi tăcute, neatinse de lumina soarelui de la facerea lumii. Nu puteam să văd ţărmul coastei din faţa mea şi nici locul în care marea se unea cu cerul. M-am întors să privesc înapoi, dar casa şi plaja se ascunseseră în cutele nopţii. Numai sâsâitul efervescent al valurilor frecându-se de nisipul ţărmului îmi spunea că pământul era în continuare acolo, în spatele nostru, că încă exista.

Deodată ne-am trezit înotând într-un foc de cobalt, fiecare mişcare a braţelor şi picioarelor noastre aprinzând furtuni de plancton viermuind în jurul nostru. Am izbucnit în râs, hohotul meu sfâşiind noaptea tăcută, nemişcată, iar Willie mi s-a alăturat. Ne-am scufundat capetele în apa înflăcărată, după care le-am scos din nou la suprafaţă, scoţând flăcări pe gură. Pârâiaşe de foc albastru curgeau prin părul lui Willie, pe faţa lui. Mi-am atins obrazul şi l-am simţit strălucind; am ridicat pumni întregi de apă, minunându-mă la vederea şerpilor de foc încolăciţi pe braţele mele. Ne-am zâmbit unul altuia, cu o bucurie

stupidă, copilărească. Trupurile noastre goale erau vizibile în apă, dar de ce ne-am fi simțit stânjeniți? În definitiv, eram doar două insecte conservate în chihlimbar.

De fiecare dată când focul se domolea, ne desfăceam picioarele şi ne roteam brațele, alimentând cuptorul fluid.

— Crezi că, dacă am da din mâini şi din picioare suficient de tare, repede şi mult, l-am întrebat pe Willie, am putea aprinde întreg oceanul?

Asemenea unei ancore alunecând de pe un vapor, m-am scufundat şi am înotat adânc, coborând într-un cocon de lumină. Peşti fantomatici țâşneau în jurul meu. Apa era tot mai rece, dar continuam să mă scufund, îmbătată de senzația că mă întorc în timp. Poate pentru că marea era atât de nemăsurat de bătrână, existând dinainte de separarea apelor? Am simțit dorința atavică de a continua să mă scufund tot mai adânc în bezna impenetrabilă, forând un tunel îngust de lumină în marea fără fund, nebuloase aprinzându-se în vârfurile degetelor mele şi comete arzând în urma mea. Ce avea să se întâmple dacă aş fi continuat să mă scufund, până la începutul timpului?

O mână m-a prins de umăr, eliberându-mă din vraja care mă cuprinsese. Întorcându-mă pe jumătate, l-am văzut pe Willie. Am devenit deodată conştientă de centura dureroasă care se strângea în jurul pieptului meu. Am fost cuprinsă de panică, dându-mi brusc seama că rămâneam fără aer.

Ca şi cum mi-ar fi citit gândurile, Willie mi-a cuprins talia şi s-a avântat spre suprafață, trăgându-mă după el. Suprafața apei părea prea departe pentru mine. Plămânii mei urlau când, în cele din urmă, fața mea a sfâşiat pielea mării.

Am inspirat lacom, înecându-mă cu aerul cald al nopții. Pluteam, în timp ce Willie mă privea. Fața îi era luminată de strălucirea din apă, dar ochii îi erau ascunşi în peşteri de umbră.

— Ar trebui să ne întoarcem, a zis el încet.

— Sunt în regulă, Willie.

M-am întins pe spate şi am plutit pe apa liniştită, strălucitoare. După numai o clipă, Willie a făcut acelaşi lucru. În noaptea aceea, unul lângă celălalt, am plutit printre galaxii de stele marine, în timp ce departe, departe deasupra noastră, asteriscurile de lumină marcau notele de subsol de pe pagina eternității.

CARTEA A TREIA

Capitolul 19

Willie

Penang, 1921

Mareea ademenise marea în larg când Willie a coborât spre plajă. Sub razele soarelui de dimineață, mlaştinile, ondulate de curenți, păreau să se întindă până spre țărmul continentului.

Terminase doar trei poveşti. Va trebui să scrie încă trei sau patru după ce se va întoarce la Londra – o colecție satisfăcătoare, după părerea lui, avea nevoie de cel puțin şase poveşti. Notase tot ce-i povestise Lesley despre aventura ei cu chinezul, pe măsură ce i-o spusese, dar nu-şi dădea încă seama ce formă să-i dea. Avea să-i aducă o sumă frumuşică, de asta era sigur – nu îndeajuns de mult pentru

a-şi plăti datoriile, dar suficient, spera el, încât să țină lupii dincolo de ziduri vreo câteva luni. Căsnicia avea să-i fie însă ruinată dacă va publica povestea. Va schimba câteva detalii ici şi colo, pentru a nu-i divulga identitatea, desigur, deşi cei din Coloniile Strâmtorilor vor şti despre cine era vorba.

S-a uitat în jur şi a zărit-o pe Lesley pe plajă, împreună cu o malaysiană. Femeia scormonea nisipul cu un băț, având o găleată alături. S-a apropiat de ele şi s-a uitat în găleată. Şi-a tras capul înapoi, după care s-a mai uitat o dată. Cățărându-se una peste alta, înăuntru se aflau cele mai ciudate creaturi pe care le văzuse vreodată. Carapacea lor măslinie şi fină îi amintea de căştile purtate de soldați în tranşee; iar cozile, lungi şi rigide, ascuțite ca nişte săbii, le făceau să pară capabile de o lovitură mortală. Unul dintre crabi se întorsese cu burta în sus, lăsându-şi la vedere gura căscată, branhiile moi, pulsânde şi cele cinci perechi de picioruşe râcâind cu disperare aerul.

— Crabi-potcoavă, a zis Lesley zâmbind în clipa când a observat dezgustul lui. Ouăle lor sunt o delicatesă. Bătrânei mele *amah* îi plăceau la nebunie.

Malaysiana mai dezgropase un crab îngropat în nisip; l-a tras de coadă şi i-a dat drumul în găleată.

— I-am spus să-i dea şase bucătarului, a zis Lesley. Oh, nu fi aşa speriat, Willie – sunt pentru servitori, dar eşti invitat să guşti.

S-au plimbat împreună de-a lungul țărmului, aşezându-se pe nisip când au ajuns la capătul golfului. Un vultur-pescar zbura pe deasupra bălților strălucitoare.

— Noaptea trecută... a început el, după care s-a oprit, încercând să-şi găsească cuvintele.

Niciodată până atunci nu mai intrase în apele oceanului după lăsarea întunericului – şi, cu siguranță, nu împreună cu o femeie dezbrăcată –, dar asta se dovedise a fi una dintre cele mai transcendente experiențe pe care le avusese

vreodată. Plutind pe marea de lumină, se simțise dezlegat din lanțurile timpului, etern. Iar după ce ieşiseră din apă şi plecaseră acasă, era convins că trupul îi strălucea într-o nuanță palidă de albastru fluorescent.

În cele din urmă, i-a spus pur şi simplu:

— Voi păstra asta în amintire până în ultima zi a vieții mele.

— Se întâmplă tot mai rar în ultima vreme, a spus ea, dar imediat după căsătoria cu Robert vedeam asta aproape lună de lună. Alergam cât ne țineau picioarele spre mare, ori de câte ori vedeam apa aprinzându-se.

El se întreba ce anume o hipnotizase noaptea trecută acolo, în adâncuri. Temându-se de ce era mai rău, atunci când a văzut că nu mai revenea la suprafață, se scufundase în urma ei şi o găsise în adâncuri închisă într-un glob de lumină palidă, pâlpâindă, o candelă purtată de curenții mării.

— M-am bucurat când Robert a plecat la război. Pare că sunt complet lipsită de inimă, nu-i aşa? Dar în anii aceia în care a fost departe n-a mai trebuit să mă prefac că sunt în regulă. N-a mai trebuit să mă prefac că sunt fericită.

— De ce ai mințit... la procesul lui Ethel?

— Cum aş fi putut să n-o fac, când mă aflam în aceeaşi situație?

Munții de pe continent se înălțau din beznă, împietriți încă o dată în forma lor eternă.

— Par atât de aproape, nu-i aşa? a zis Lesley. Atât de aproape, dar, în acelaşi timp, la fel de departe ca un mit sau o amintire.

S-a oprit pentru o clipă, apoi a continuat.

— Îmi amintesc mereu de o poezie pe care am învățat-o la şcoală: „Ce sunt acele dealuri albăstrii...”

— „Este tărâmul fericirii pierdute,/ Îl văd strălucind desluşit,/ Cu-acele vesele poteci pe care-am mers”, a continuat Willie, „Şi pe care nu voi mai călca nicicând.”

Un pachebot P&O a trecut fumegând, îndreptându-se spre marea Andaman. Probabil se îndrepta spre India, după care avea să coboare de-a lungul coastei Africii, să dea ocol Capului Bunei Speranțe şi să-şi continue drumul spre Southampton. Vederea lui l-a umplut pe Willie de disperare – peste numai trei zile, el şi Gerald aveau să se îmbarce pe vapor, pornind în lunga călătorie spre casă.

— Când ai vorbit ultima dată cu Ethel, a zis Willie pe când se întorceau păşind încet, ce-a vrut să spună prin „N-am avut de ales. El m-a obligat s-o fac. El m-a pus să-l ucid pe William”?

— N-am idee, Willie. M-am gândit multă vreme la asta, încercând să-mi dau seama la ce se referea, dar...

Lesley a ridicat din umeri.

— Am călătorit luni întregi prin Malaya, dar nimeni nu mi-a vorbit vreodată despre Ethel Proudlock. N-am auzit niciodată pomenindu-se acest... nume.

— S-a întâmplat în urmă cu foarte mult timp. Pe aici toți se ruşinează din pricina ei. I-a dezamăgit pe toți, ştii... Au vrut să uite de ea, să şteargă toate urmele existenței sale.

Lesley a scuturat o frunză de pe umărul lui.

— Şi au reuşit.

— N-ai mai primit veşti de la ea?

Lesley a scuturat din cap.

— William a părăsit Kuala Lumpur după mai puțin de un an. Nu ştiu dacă s-a dus după ea.

— Aş vrea să văd casa în care Sun... şi-a pus la cale revoluția.

Willie a făcut o pauză, după care a adăugat:

— Şi Casa uşilor.

Ricşa i-a lăsat în faţa clădirii înghesuite, din piatră cenuşie, a Băncii Chartered, de unde au pornit-o pe jos pe Beach Street, cu magazinele ei europene: ceasornicari şi negustori de vinuri, cafenele şi ceainării, magazine de îmbrăcăminte pentru bărbaţi şi cizmari. Willie începea să se simtă ca în Cheltenham, la ecuator, când Lesley l-a condus spre cartierul asiatic. Străzile labirintice adăposteau o sumedenie de temple chinezeşti şi hinduse, dar şi moschei; a văzut chiar şi o sinagogă cu un aer dezolant. Prăvăliile vindeau o varietate uluitoare de produse – alămuri, textile, biscuiţi, ulei de susan, nucşoară, mătăsuri, saci de mirodenii şi peşte uscat, atârnat în cârlige –, dar erau şi magazine misterioase, unde nu vedea vânzându-se absolut nimic, ci doar câte unul sau doi oameni şezând în interiorul gol şi întunecat, holbându-se la strada de afară.

Nu mai văzuse nicicând atât de multe rase de asiatici într-un singur loc: malaysieni, chinezi, javanezi, indieni, siamezi, tamili şi mulţi alţii, pe care nu-i putea identifica. Vânzători ambulanţi strigau în gura mare, promovându-şi produsele, vocile lor amestecându-se cu vacarmul motoarelor, al autobuzelor şi ricşelor.

Willie şi-a scos jacheta de in şi şi-a pus-o pe braţ. Transpiraţia îi lipise cămaşa de pielea spinării. S-au strecurat printre coşurile de ratan pline ochi cu peşte sărat, creveţi uscaţi şi şalote, Lesley spunându-i poveştile caselor pe lângă care treceau. În timp ce mergeau pe Love Lane, îi umplea capul cu poveşti sinistre despre chinezi bogaţi care îşi ţineau concubinele la etajele superioare ale prăvălioarelor mohorâte. S-au oprit preţ de câteva minute să admire moscheea Kapitan Keling, făcând apoi dreapta, într-o intersecţie micuţă, spre Strada Armenească.

Auzise foarte multe despre această stradă de la Lesley, însă lui nu i se părea cu nimic diferită de celelalte străduţe şi alei. La fel ca în alte părţi ale oraşului, prăvăliile erau

vopsite în culori stridente, jumătatea inferioară a zidurilor frontale fiind acoperită cu plăci de porțelan, în timp ce tocurile ferestrelor şi obloanele erau vopsite în albastru sau galben, roşu sau verde. Pe micul trotuar din fața prăvăliilor erau aşezate biciclete şi ghivece cu flori şi bambus. Mirosul de condimente prăjite, venind de undeva dintr-o bucătărie, l-a făcut să lăcrimeze şi să tuşească.

— *Belachan*, a zis Lesley, amuzată de disconfortul lui. Creveți uscați şi fermentați.

— Slavă Domnului că nemțălăii... n-au folosit chestia asta împotriva noastră... în război.

Bătrâni şi bătrâne şedeau pe taburete scunde din lemn şi vorbeau între ei; copii mici râdeau şi-şi duceau mânuțele la gură în clipa când Willie le făcea cu mâna. Dinăuntrul unei prăvălii a izbucnit furtuna unui joc de mahjong în plină desfăşurare.

— La fel ca în orice oraş din China, a zis Willie. Mereu... la mesele de mahjong, chinezii.

Lesley mergea înainte, dar s-a oprit în fața unei prăvălii, aşteptându-l pe Willie s-o ajungă din urmă.

— Cartierul general al Tongmenghui, a zis ea.

Willie şi-a împreunat mâinile la spate, privind casa. Deasupra tocului uşii de la intrare atârna o plăcuță de lemn dreptunghiulară, neagră, pe care erau gravate două ideograme chinezeşti acoperite cu foiță de aur. Deasupra fiecăreia dintre ferestrele protejate de gratii care flancau uşile era câte o gură de ventilație bizară, care l-a făcut să se gândească la lilieci. Prin uşile deschise a zărit un chinez burtos într-o pereche mototolită de pantaloni scurți albi şi maiou, şezând într-un scaun de ratan, scobindu-se în nas în timp ce-şi citea ziarul.

— Casa nu... atrage atenția.

Willie a privit în susul şi în josul străzii. La câțiva metri în stânga lor se afla un mic loc de joacă. Dincolo de el, o altă stradă, cu şi mai multe prăvălii.

— E la o aruncătură de băț de docuri, cu multe posibilități de scăpare în cazul în care autoritățile ar fi pornit pe urmele lor. Înțeleg de ce a ales Sun Penangul drept cartier general – băncile britanice de aici făceau tranzacții în lumea întreagă, exista telegraf şi... o rețea extinsă de transporturi.

— Vorbeşti ca un spion, a zis Lesley, privindu-l pieziş.

— Deci aici obişnuiai să vii?

— De două ori pe săptămână. Lunea şi marțea.

— Ai jucat şi tu un rol în revoluție. Eşti parte din istoria Chinei.

— Un rol mărunt, insignifiant, uitat deja de multă vreme.

S-au întors în intersecție şi au traversat pe partea opusă a drumului.

— Suntem încă pe Strada Armenească, a zis Lesley. Coboară până în port.

Mergeau pe mijlocul străzii, ferindu-se din calea ricşelor şi palanchinelor. Au mers până la ultima prăvălie de pe stradă. Privirea plină de speranță din ochii ei îi spunea lui Willie că se aflau în fața Casei uşilor.

El i-a studiat fațada, imprimându-şi fiecare detaliu în memorie, pentru a o putea descrie cu acuratețe mai târziu. Ferestrele de la parter, dar şi cele de la etaj erau acoperite de obloane. Deasupra intrării era un spațiu gol, iar uşile erau simple, lemnul lor fiind patinat de intemperii şi fin la atingere.

— Ai mai intrat vreodată... după plecarea lui Arthur?

— Nu.

— Dar ai cheia.

— N-am să mai intru decât după ce se va întoarce el acasă.

I-a făcut semn să păşească pe aleea din faţa intrării. El a atins uşile, examinându-le, dar n-a observat nimic neobişnuit. Şi-a înclinat capul spre stânga, apoi spre dreapta, simţindu-se oarecum stupid. Apoi l-a văzut.

Pe suprafaţa uşilor era embosată o reţea de linii, fiecare lată de vreo doi centimetri, acoperind întreaga lăţime şi înălţime a uşilor. A întins mâna şi a atins lemnul, vârfurile degetelor lui urmând curbele liniilor – adâncimea lor nu era mai mare decât grosimea unei frunze. Era, s-a gândit el, ca un filigran ascuns pe suprafaţa unei foi de hârtie, forma lui coagulându-se sub ochii tăi doar într-o anumită poziţie, în care lumina cade din unghiul potrivit.

S-a îndepărtat puţin de cele două uşi. Acum, ştiind că liniile erau acolo, vedea limpede modelul imprimat; deschiderea uneia dintre uşi l-ar fi despicat exact în două.

Cât de ciudat era pentru el să-şi vadă simbolul aici; se simţea ameţit, ca şi cum umiditatea din aer l-ar fi afectat.

— Pe tine te ajută?

Lesley a trasat liniile *hamsei* cu degetele ei.

— Te-a protejat de pericole?

El n-a detectat nici cea mai mică urmă de scepticism sau de ironie în vocea ei; din contră, părea cu adevărat interesată de răspunsul lui, plină de speranţă chiar.

— Am trecut de multe ori pe lângă moarte.

S-au aşezat pe băncuţa prăfuită de lângă intrare.

— Când m-am îmbolnăvit de tuberculoză, doctorii au spus că... nu-mi voi mai reveni, dar am scăpat. Înainte de război, am făcut ceva... neoficial... pentru guvern. Am fost adesea în pericol; era chiar să fiu ucis de câteva ori. Odată, în timpul războiului, am... traversat o câmpie cu ambulanţa, ca să cercetez o clădire. Stăteam chiar lângă ea, fumând o ţigară. În timp ce mă îndepărtam, un obuz... a străpuns cerul şi s-a izbit într-unul dintre ziduri, punând întreaga

construcție la pământ, exact în locul în care stătusem cu câteva secunde mai devreme.

— Şi mascaretul din Sarawak, a zis Lesley. Ce s-a întâmplat acolo?

El şi-a aşezat palmele pe genunchi. O femeie a ieşit pe aleea de doi metri din fața prăvăliei de peste drum, cu trei beţişoare parfumate în mână. A închis ochii, în timp ce buzele i se mişcau într-o rugăciune mută. În clipa când a terminat, a înfipt beţişoarele în bolul de alamă plin cu cenuşă al unui altar roşu, agățat de perete. Fumul se deşira din beţişoarele parfumate, împletindu-se şi despărțindu-se în firişoare, în timp ce urca spre lumina puternică a soarelui.

— La scurtă vreme după ce am ajuns în Singapore, a început Willie, am primit o invitație de la rajahul Brooke să vizităm... Kuchingul. Eram nerăbdător să ajung acolo – auzisem atât de multe despre Regatul Rajahului Alb. Mi-a plăcut în Kuching – era mic şi paşnic, după... toată agitația din Singapore. Am stat în palatul rajahului, pe un deal ce domina întregul oraş. Voiam să călătorim pe unul dintre marile râuri, până în inima țării, aşa că Gerald a închiriat o barcă. Echipajul era format din patru... dayaci voinici. Am pornit în zori. Râul era tulbure, liniştit şi larg. Ambarcațiunea noastră era un sampan îngust şi lung, cu fundul aproape plat. În timpul zilei ne întindeam pe perne aşezate sub o copertină de pânză, privind malul curgând pe lângă noi sau egretele luându-şi zborul în stoluri albe, tăcute. Maimuțele țipau din coroanele dese ale copacilor. Gerald i-a întrebat pe barcagii despre... crocodili, dar i s-a făcut imediat semn să tacă – aducea ghinion chiar şi să le pomeneşti numele în timp ce erai pe râu. La apusul fiecărei zile acostam în câte un sat dayac. Eram oaspeții rajahului... Brooke şi eram invitați să stăm împreună cu sătenii. Câte treizeci sau patruzeci de familii trăiau în colibe construite pe

piloni înalți, în timp ce dedesubtul lor găinile ciuguleau, iar porcii râmau. Ne ospătam împreună cu ei. De obicei mâncam mistreți la proțap şi peşte cu gust de nămol, învelit în frunze de ferigă şi fiert în... tuburi de bambus. Gerald bea cu localnicii până cădea din picioare. Eu mi-am vărsat mațele în clipa când am gustat, iar de atunci nu m-am mai atins de băutura lor.

A zâmbit.

— Dayacii erau blânzi şi prietenoşi, iar uneori uitam că erau vânători de capete.

Îşi amintea mănunchiurile de obiecte negre şi rotunde care atârnau de streşinile joase ale caselor lor. La început crezuse că erau nişte bulbi ciudați, de usturoi uscat, dar apoi, cu o tresărire, şi-a dat seama că erau capete de om. De-a lungul întregii nopți, în timp ce dayacii îi distrau cu muzica lor şi cu dansurile asemănătoare unor ritualuri păsăreşti, se uita în sus, către capetele împuținate. *Media vita in morte sumus*. Le simțea privirile ațintite asupra lui ori de câte ori se uita în altă direcție, iar multă vreme după ce el şi Gerald au părăsit tribul, dayacii continuau să-l privească urât în visele lui.

— Câte zile ați mers în amonte? a întrebat Lesley.

— O săptămână, a zis Willie. În ultima noastră noapte, înainte să ne întoarcem... în Kuching, nu reuşeam să adorm. Am ieşit pe mal şi am scrutat cerul nopții. Era lună plină, cea mai mare din câte văzusem vreodată, colorată în nuanța ruginii. Asemenea sângelui uscat, îmi amintesc că am gândit atunci. Am plecat a doua zi dimineață. Călătoria a fost plăcută, ziua era luminoasă şi fierbinte şi nu se simțea nicio adiere de vânt. Citeam sub copertină, când am simțit o schimbare în felul în care se mişca barca. Barcagiul, care stătea la... prora cu vâslele, a început să strige şi să arate în josul râului. Apa devenise... dintr-odată agitată, legănând sampanul. Gerald şi cu mine am mijit ochii

uitându-ne în față, dar n-am văzut nimic neobişnuit. Apoi am observat dâre albe... pe apă. O clipă mai târziu mi-am dat seama că erau valuri, înaintând cu rapiditate contra curentului. Vântul încremenise, iar atunci am auzit sunetul – un muget domol, asemenea unei cascade îndepărtate. Valurile creşteau în direcția noastră, iar zgomotul se intensifica. Sampanul se clătina deja incontrolabil. Valurile erau din ce în ce mai mari, atingând aproape trei metri înălțime. Am strigat la Gerald, în timp ce primul val s-a năpustit peste noi, aruncându-ne din barcă. Am fost învârtejit de mai multe ori, târât... în adâncurile nămoloase. Nu mai vedeam nimic. Mi-am simțit umărul izbindu-se de ceva... tare şi crestat. Durerea m-a sfâşiat. Ştiam că urma să rămân fără aer. Mi-am ținut gura strâns închisă, dar dorința nebună de a o deschide şi de a respira era imposibil de controlat. Acela a fost momentul când mi-am simțit picioarele afundându-se în ceva moale şi... lipicios. Nu ştiam ce era, dar o parte muribundă a... minții mele conştiente îmi spunea că atinsesem fundul apei. Cu o ultimă zvâcnire, m-am propulsat la suprafață. Simțeam că n-am să reuşesc. Dar, în cele din urmă, după ceea ce a părut... o eternitate, am reuşit. Am inspirat cu poftă, fără să-mi pese că înghițeam... apă din valuri.

Willie şi-a scos batista şi şi-a şters gâtul şi fața. Aerul se simțea ca şi cum ar fi fost aplicat pe pielea lui cu o pensulă încinsă, picurând.

— Unde era Gerald? a întrebat Lesley.

Willie şi-a împăturit batista, dar a continuat s-o țină în mână.

— Am început să lovesc apa cu mâinile şi picioarele, privind îngrozit în jurul meu. Nici urmă de Gerald sau de membrii echipajului. Valurile... continuau să vină, unul după altul, împingându-mă înapoi sub apă, dar am reuşit de fiecare dată să ies din nou la suprafață. Am zărit barca;

era răsturnată, dar continua să plutească. M-am aplecat sub un alt val şi am înotat către ea. M-am agăţat de... chilă, dar era prea alunecoasă. Am încercat iar şi iar, până am reuşit în cele din urmă să mă agăţ de ea. Am văzut capul lui Gerald ivindu-se la suprafaţa apei, după care l-am pierdut din nou. L-am strigat, dar tot ce ieşea din gâtul meu era un... hârâit. O clipă mai târziu, capul lui Gerald a spart din nou suprafaţa apei, mai aproape de data aceasta. Se zbătea în curenţi, apoi a văzut barca şi a început să înoate spre mine. Am întins braţul şi... l-am tras spre sampan. S-a agăţat de el. Eram în mijlocul râului; malurile erau foarte departe. Puterile îmi slăbeau, iar umărul mă durea îngrozitor. Chila bărcii era alunecoasă; degetele îmi alunecau şi... mă scufundam iar şi iar. „Nu mai rezist", am spus. „*Trebuie* să înotăm spre mal." „Nu vom reuşi", a zis Gerald, susţinându-mă cu un braţ. „E prea departe. Rezistă, Willie." Am auzit strigăte. Unul dintre barcagiii dayaci trecea pe lângă noi, plutind agăţat de o scândură şi... îndreptându-se spre mal. Ne-a făcut cu mâna, strigându-ne să ne alăturăm lui. „Vino", a zis Gerald. M-a ţinut strâns lângă el şi am înotat către barcagiu. Ne-am agăţat de scândură. Valurile continuau să vină. Nu ştiam cât timp trecuse, în clipa când râul a început să se domolească. Agăţaţi încă de scândură, ne-am continuat drumul spre... mal. Eram pe cale să cedez, când am simţit că picioarele noastre ating fundul apei. Ne-am târât afară din râu. Ne-am prins cu braţele de rădăcinile copacilor de pe mal, iar Gerald m-a ajutat să urc pe malul noroios şi alunecos. Eram acoperiţi de nămol – picioarele, braţele, trupurile, feţele şi părul –, dar eram... teferi şi în viaţă. Cel puţin aşa credeam. Gerald a încercat să se ridice, dar s-a prăbuşit la pământ. Tremura, avea degetele înţepenite, faţa... îi era schimonosită de durere.

Willie s-a oprit. Beţişoarele parfumate de pe altar arseseră pe jumătate, pudrând aerul cu parfumul de santal.

— Ce păţise? a întrebat Lesley.

— Tocmai suferea un atac de cord. Am recunoscut semnele. Am strigat la... barcagiu să cheme ajutoare, pentru că prietenul meu era pe moarte. Dayacul m-a privit panicat. Apoi s-a întors şi... s-a repezit spre junglă, dispărând în spatele ierburilor înalte. Eram mult prea extenuat pentru a putea face ceva. Am ţinut capul lui Gerald în poala mea. „Ai să te faci bine", i-am spus. „Vin ajutoare. Ai să te faci bine." Nu ştiam cât timp stătusem acolo, dezmierdând capul lui Gerald, vorbindu-i... în şoaptă. În cele din urmă, am auzit strigăte dinspre râu. Un sampan s-a rotit undeva în apropiere. Barcagiul dayac stătea la prora; a arătat cu degetul spre noi, îmboldindu-i pe vâslaşi. L-au... urcat pe Gerald în barcă. L-am ţinut strâns de mână, refuzând să-i dau drumul. Am fost duşi în josul râului, la o... colibă.

Lesley a dat încet din cap.

— Nici nu e de mirare că păreaţi bolnavi când aţi ajuns aici.

— Gerald e unul dintre cei mai puternici... bărbaţi pe care i-am cunoscut vreodată, dar eram sigur că aveam să-l pierd. Dacă l-ai fi văzut atunci, Lesley... Dar, slavă Domnului, şi-a revenit după câteva zile. La fel şi eu. Căpetenia tribului a zis că luna plină... înfuriase râul. Întreg echipajul nostru se înecase, cu excepţia unui singur barcagiu. Era un... miracol că supravieţuiserăm.

— Ideea de a te îneca..., a zis Lesley, înfiorându-se.

— Ştii care e cel mai bun lucru pe care-l poţi face în caz că... te îneci? Să nu te zbaţi. Asta mi-a spus unul dintre profesorii mei. Deschide gura larg şi înghite apa, las-o să-ţi inunde plămânii şi îţi vei pierde cunoştinţa în mai puţin de un minut.

Willie a râs forţat.

— Desigur, e mai uşor de zis decât de făcut.

— *Hamsa* te-a protejat, a zis ea dând aprobator din cap, ca pentru sine. Te-a protejat toată viaţa.

Lesley părea să aibă o nevoie disperată să creadă asta, se gândea Willie. Poate că avea dreptate. Poate că simbolul tatălui său, acelaşi pe care-l punea pe fiecare dintre cărţile lui, îl *protejase* de pericole.

Dar dacă *hamsa* funcţionase ca un scut, care era preţul pentru această protecţie? Era blestemat să trăiască o viaţă lungă, lungă de tot, doar pentru a-şi vedea toţi prietenii şi pe toţi cei iubiţi doborâţi pe marginea drumului? Să le supravieţuiască tuturor, chiar şi duşmanilor săi; să fie martor la declinul popularităţii lui, la felul în care cărţile aveau să-i fie uitate. Poate că, în cele din urmă, va implora să fie eliberat de viaţă; îşi va deschide gura cât de larg va putea şi va lăsa apa să-i vuiască pe gât în jos; o va înghiţi toată.

Înainte să iasă din nou în stradă, Willie a mai privit o dată *hamsa*. În timp ce se îndepărtau de Casa uşilor, el şi Lesley, uniţi de o înţelegere tacită, s-au întors în acelaşi timp, aruncând o ultimă privire.

Hamsa dispăruse din nou în spatele lemnului, iar uşile încifrate erau din nou simple şi impasibile.

Capitolul 20

Lesley

Penang, 1921

Willie a fost neînduplecat în hotărârea lui de a nu avea o petrecere de rămas-bun, aşa că i-am invitat doar pe Geoff şi pe soția lui, Penelope. După ce am cumpănit un timp, am trimis un servitor cu o invitație pentru avocatul chinez Peter Ong şi soția lui.

Robert era în biroul său, compunând o scrisoare, când am intrat să-l anunț. A pus stiloul jos şi s-a uitat la mine.

— De ce l-ai chemat?

— Nu l-ai mai văzut de ani, am spus. Erai foarte apropiat de el, nu-i aşa?

Soțul meu a continuat să mă privească, dar nu puteam citi nimic în ochii lui.

— Mai e cineva pe care ai vrea să-l inviți? m-a întrebat.

— Nu mai e nimeni, Robert.

Mi-a luat mult timp să mă îmbrac şi să-mi aranjez părul, mai mult decât mă aşteptasem. Înainte să ies din dormitor, m-am uitat pentru ultima oară în oglindă. Aproape că am cedat în fața vocilor îndoite din mintea mea care-mi spuneau să mă schimb, dar eram deja în întârziere.

Robert şi invitații stăteau deja de vorbă în salon când am coborât. A amuțit în mijlocul propoziției în clipa în care m-a zărit. Ceilalți i-au urmărit privirea în timp ce eu, cu paşi mici şi languroşi, traversam încăperea, pentru a mă alătura lor.

— Dumnezeule, Lesley, a zis Gerald, punând jos paharul, cât de exotic şi atrăgător.

Purtam trusoul chinezesc complet: *kebaya*, papucii *manik-manik* şi-mi coafasem părul după obiceiul chinezoaicelor din Colonii, fixându-mi cocul cu ace de păr împodobite cu pietre prețioase.

— Este acelaşi costum pe care-l purtai... în fotografie, nu-i aşa? a întrebat Willie. Cum îi spune... *kebaya*, a zis el pocnind din degete.

— Da, exact acelaşi, am spus, acceptând un pahar de *pahit*[41] servit de băiatul din casă.

Geoff m-a luat de mână şi m-a învârtit încet.

— Arată minunat pe tine, Les.

— Oh, Geoff. Un gentleman ar fi spus...

Zâmbetele noastre erau afectate de tristețea amintirilor împărtăşite.

Chinezul care stătea lângă Robert a făcut un pas înainte.

— Soția mea vă transmite părerile ei de rău, doamnă Hamlyn, a zis el. Îşi vizitează sora, în Singapore.

— Peter Ong! Dumnezeule, mai să nu te recunosc. Ai devenit un... ah... bărbat prosper, nu-i aşa?

Avocatul a chicotit, lovindu-şi cu un gest tandru pântecul proeminent.

— Îmbătrânesc, doamnă Hamlyn. Şi muncesc prea mult.

Îmbătrânise, dar încă se exprima frumos. Era cu patru sau cinci ani mai tânăr decât mine, dacă nu mă înşela memoria. Se căsătorise bine, din câte auzisem. Cu una dintre fiicele lui Towkay Yap. Mi-am amintit când l-am întâlnit prima dată, cu ani în urmă.

— Robert a fost tare supărat pe tine când l-ai părăsit şi ți-ai deschis propria firmă de avocatură, am spus, mustrându-

---

41 Cafea tare, amară, fără zahăr.

l printr-o mişcare a degetului arătător. După ce te-a învăţat atât de multe lucruri, după toate acele ore petrecute exersând împreună.

— *Memsahib* are dreptate, a zis Robert. Dar m-ai făcut să mă simt mândru.

Gongul care anunţa că cina era gata ne-a adunat pe toţi în salon. Pe coridor, Geoff m-a tras deoparte, lăsându-i pe ceilalţi să treacă pe lângă noi.

— Interesanţi oaspeţi, în seara asta, Les, mi-a zis el în şoaptă, arătând printr-o mişcare a capului în direcţia lui Peter Ong.

— S-a întâmplat cu atât de mult timp în urmă. Ce mai contează?

Fratele meu a clătinat din cap.

— Uneori am sentimentul că habar n-am cine eşti.

Ferestrele salonului erau deschise spre briza serii. Robert şi cu mine stăteam faţă în faţă, la capetele opuse ale unei mese lungi, acoperite cu o faţă de masă din damasc şi cu oaspeţii noştri aşezaţi de o parte şi de alta a ei. Îl aşezasem pe Peter Ong în stânga lui Robert, iar pe Gerald la dreapta lui. Willie şedea lângă mine, cu Geoff în stânga mea, iar soţia lui între el şi Gerald.

La un moment dat, în cursul serii, l-am observat pe Robert şoptindu-i ceva la ureche lui Peter Ong; un zâmbet i-a înflorit pe faţa îmbujorată şi a atins uşor încheietura mâinii lui Robert. Am întors capul, rotindu-mi privirea în jurul mesei. Geoff se îngrăşase foarte tare în ultimii ani; părea tot mai mult o copie fidelă a tatălui nostru. În ultima vreme îşi petrecea cea mai mare parte a serilor bând la Penang Club, evitându-şi soţia. L-am privit întinzându-i o chiflă lui Penelope, o femeie faţă de care nu m-am simţit niciodată apropiată şi care nutrea aceleaşi sentimente faţă de mine. Robert şi Gerald râdeau la ceva ce spusese Peter

Ong. Iar Willie, ei bine, ochii lui Willie erau, ca întotdeauna, ațintiți asupra lui Gerald.

Pentru prima dată după mulți ani, am simțit un dor ascuțit, dureros după Arthur. Între noi se aşternuseră unsprezece ani de tăcere. Îşi ținuse promisiunea, aşa cum îl rugasem – fără mesaje, fără scrisori.

— Te simți bine, Lesley? m-a întrebat Willie încet.

Clipind de câteva ori, am scos un zâmbet de undeva din adâncul ființei mele.

— Mai vrei *belachan brinjal*, Willie?

Casa se cufundase în tăcere. M-am întins pe pat, ascultând marea.

Fusesem devastată de durere în clipa în care Arthur plecase în China, pentru a se alătura revoluționarilor, dar, dacă e să fiu onestă, o mare parte din mine se simțise uşurată. E mai bine aşa, îmi spusesem atunci, mult mai bine. Nu era decât o chestiune de timp până aveam să fim descoperiți şi dați în vileag. Reuşiserăm imposibilul – ne păstraserăm povestea de iubire secretă. Nimeni nu ştia despre noi, nimeni nu suspecta nimic. Peste ani, amintirile mele despre ceea ce împărtăşisem cu el nu se estompaseră, dar contururile lor clare se tociseră şi se începețoşaseră, aşa încât aveam adesea momente în care simțeam că aventura aceea nici n-ar fi existat vreodată, ca şi cum totul n-ar fi fost decât o poveste pe care o citeam adesea, până când nu mai puteam spune unde anume ficțiunea devenise amintire şi unde amintirea se ficționalizase.

Cu toate acestea, uneori mă îndurera faptul că nimeni nu va şti vreodată câtă bucurie mi-a oferit şi nici cât de mult am fost nevoită să-mi ascund suferința, după ce l-am pierdut. El mi-a dat puterea de a nu renunța la căsnicia cu Robert, de a o îndura. Voiam să spun cuiva despre noi, să umplu golul numelui său, dar n-am putut. Aşa că, în loc de

asta, vorbeam despre Sun Wen. Simpla rostire a numelui lui Sun Wen a fost pentru mine un mod de a-l păstra pe Arthur viu şi plin de viaţă în amintirea mea.

Am încercat chiar şi să scriu totul – cum ne-am cunoscut şi cum am devenit amanţi, despre orele petrecute împreună în Casa uşilor. Dar, când citeam cuvintele aşternute pe pagini, aveam chiar mai pregnant senzaţia că am în faţă ceva inventat, o poveste dintr-o carte. În cele din urmă, am rupt foile şi le-am aruncat în mare.

Mi-am pus halatul şi am coborât pe verandă. Noaptea era liniştită. O lună plină albă se odihnea în vârful pinului australian, picurându-şi lumina rece, metalică, deasupra grădinii. Nu eram singură: Willie se sprijinea de balustradă, fumând o ţigară.

— N-ar trebui să fii în pat? am întrebat.

— Nu pot dormi niciodată în noaptea dinaintea unei... călătorii.

A suflat un vălătuc de fum ca o pană.

— A fost o petrecere minunată.

A făcut o pauză.

— A fost interesant să-i văd pe Robert şi Peter Ong împreună.

— Ce s-a întâmplat cu Verlaine şi iubitul lui? am întrebat.

— Rimbaud?

Şi-a scotocit prin memorie şi a găsit frânturile pe care le căuta.

— Verlaine l-a împuşcat în timpul unei certe la beţie, l-a împuşcat în încheietura mâinii stângi. Rimbaud a depus... plângere împotriva lui. Tentativă de omor. Şi-a retras ulterior plângerea, dar Verlaine a fost oricum închis pentru doi ani. Relaţia lor... nu şi-a mai revenit după acest incident.

— Bietul Verlaine.

M-am gândit la Robert şi la mine, apoi la Robert şi la Peter Ong. M-am gândit la Arthur şi la mine; şi la Willie şi Gerald.

— Ne-am îndrăgostit de persoanele nepotrivite, am spus. Tu şi Gerald. Robert şi Peter Ong. Eu şi Arthur.

— Eu nu m-am... îndrăgostit de persoana nepotrivită, draga mea Lesley. Eu am făcut greşeala de a... mă căsători cu persoana nepotrivită.

— Cât de cinic, Willie, am spus.

— Ce mi-ai povestit tu – aventura ta cu Arthur – îți va distruge căsnicia dacă ar fi să scriu despre asta.

Willie a tras un ultim fum din țigară şi a aruncat mucul în grădină.

— Te va distruge pe tine.

— Asta nu te-a împiedicat niciodată, nu-i aşa? am întrebat.

— Asta îți doreşti? Să-ți arunci în aer... căsnicia?

Mi-am lipit palmele de balustradă. În zori, străinul din salon va pleca din casa mea; dar va veni o zi în care nici eu nu voi mai locui aici.

— M-a obosit tăcerea dintre noi, Willie. M-a obosit foarte, foarte tare.

— Cum rămâne cu aventura lui Robert?

— Probabil că ai mai auzit astfel de poveşti de-a lungul anilor. Cu toate acestea, n-ai scris niciodată despre o poveste de dragoste între doi homosexuali. Nici măcar n-ai făcut vreo aluzie, oricât de mică, la aşa ceva.

M-am uitat la el.

— Şi cred că nici n-o vei face. De ce ai risca să atragi lumina *acelui* reflector asupra ta?

Degetele lui loveau încet balustrada, amintindu-mi de mişcarea cozii unei pisici iritate. Deodată degetele i s-au oprit.

— Şi căsnicia lui Arthur? Ai dreptul să distrugi asta?

I-am aruncat un zâmbet mătăsos.

— Dragul meu domn Maugham, doar nu vă închipuiți că i-aş fi folosit numele real?

Fața lui a rămas încordată, după care s-a relaxat dintr-odată. A clătinat din cap, oarecum cu tristețe, dar şi, îmi place să cred, cu admirație.

— Ai gândit totul până în cele mai mici detalii, nu-i aşa?

— Am luat o hotărâre în seara asta. Am luat-o la sfârşitul cinei, în timp ce ne mâncam *chendol*-ul. Când Robert se va muta în Karoo, am spus, voi merge cu el.

A dat aprobator din cap, dar n-a zis nimic. În privirea lui am văzut înțelegere şi compasiune.

— Băieții noştri vor suferi un şoc când vor afla că Africa va fi noua lor casă.

— Vor crede că este o... aventură extraordinară. Toți băieții îşi doresc să plece în Africa.

Mi-am ridicat capul spre el.

— Şi tu ți-ai dorit?

— Eu nu eram ca toți ceilalți băieți, Lesley.

— Nu, am spus. Nu erai.

M-am întins şi am depus pe obrazul lui cel mai uşor sărut, după care m-am dus la culcare.

Tocmai luam micul-dejun pe verandă, când Robert a lăsat jos ziarul şi mi-a spus că, de vreme ce nu se răzgândise în privința mutării la ferma vărului său din Karoo, va pleca acolo de unul singur. Voia ca eu să rămân în Penang.

— Cineva trebuie să aibă grijă de casă, a zis el.

L-am privit cu ochi mari.

— N-o vinzi?

— Să vând casa? Şi să-mi las soția şi copiii pe străzi?

Erau atât de multe lucruri pe care aş fi vrut să le spun, dar, în cele din urmă, n-am făcut decât o remarcă timidă.

— Vom fi strâmtorați.

— Ei bine, va trebui să ne descurcăm. Poți începe din nou să predai, nu-i aşa? Iar dacă va fi nevoie, ne vom vinde tablourile – vom lua un preț bun pe Gauguin. Ar fi trebuit să-l întrebăm pe Willie dacă nu vrea să-l cumpere.

Privirea lui a rătăcit dincolo de verandă, spre grădină şi mai departe, spre mare.

— Vreau să mă întorc aici, după ce mă voi simți mai bine. Vreau să-mi trăiesc restul vieții aici, mirosind briza mării.

S-a retras apoi în spatele ziarului. Îi ascultam respirația greoaie; i-am privit mâinile, degetele subțiri, bolnave de artrită, şi verigheta, cu diamantul ei micuț sclipind în lumină. Ce era un diamant, la urma urmelor, dacă nu o stea căzătoare îngropată adânc în pământ cu eoni în urmă?

— Nu, Robert, am zis.

Soțul meu şi-a lăsat din nou jos ziarul.

— Ce vrei să spui, draga mea?

— Vin cu tine.

Am ridicat o mână în aer, chiar în clipa în care el deschidea gura, încercând să protesteze.

— Haide să nu ne certăm, Robert. Te rog. Nu mai vreau.

Am vândut Casa Cassowary şi ne-am împachetat lucrurile în lăzi: operele de artă şi mobilierul; cărțile, acuarelele mele, pianul şi colecția de porțelanuri chinezeşti. Am dat jos uşa cu şoimul pictat. Aveam să-i găsesc un loc în noua noastră casă.

Am fost invitați la mai multe petreceri înainte să plecăm din Penang. Ultima dintre ele a fost organizată la reşedința unui magnat chinez, de pe Leith Street. Tatăl bărbatului fusese consul al dinastiei Ching şi construise casa respectivă pentru cea de-a şaptea lui soție. Arthur îmi mărturisise la un moment dat că diplomatul era unul dintre susținătorii din umbră ai lui Sun Wen. „O fi el

reprezentantul împăratului Chinei", a zis, „dar e şi un om de afaceri pragmatic, care-şi protejează capitalul."

Când cvartetul de coarde a început să interpreteze un vals, Robert s-a întors către mine.

— Nu vreau să te opresc, draga mea.

— Cred că le vom ceda ringul de dans celor mai tineri, în seara asta. Oh, priveşte... e Noel.

— Bietul om, stă singur acolo. Vrei să-l rog să danseze cu tine?

— Nu cred că va fi interesat, am spus. Uită-te din nou.

Întreaga atenție a lui Noel Hutton era îndreptată asupra unei chinezoaice care valsa cu un chinez. Femeia, la vreo douăzeci şi ceva de ani, avea o față îngustă, cu trăsături puternice şi pomeți înalți. Imediat ce muzica s-a oprit, Noel şi-a croit drum prin mulțime, până a ajuns la tânăra femeie. I-a spus ceva; ea a ridicat o sprânceană şi l-a privit. Apoi, fără un cuvânt, şi-a concediat partenerul şi l-a luat de mână pe Noel.

— Dumnezeule, nu l-am văzut niciodată comportându-se atât de necuviincios, a zis Robert.

Noel a luat-o pe femeie în brațe, în timp ce muzica reîncepea. Se mişcau stângaci la început, dar curând s-au adaptat unul la mişcările celuilalt. Pe la jumătatea dansului, ea s-a împiedicat. Agățată încă de brațul lui, a arătat cu degetul spre pantof.

— Şi-a rupt tocul, am spus. Gata cu dansul.

Dar mă înşelam. Cu ochii măriți de admirație, am văzut cum tânăra femeie şi-a scos pantofii din picioare şi i-a aruncat peste capetele celorlalte cupluri care dansau, până într-un colț al încăperii. Desculță, a continuat să danseze cu Noel, fără să le pese de privirile dezaprobatoare aruncate asupra lor.

Am plecat de la petrecere curând după aceea, dar a doua zi am auzit că Noel şi tânăra femeie au dansat doar unul cu

celălalt tot restul serii. Noel ne-a invitat la nunta lor, dar între timp noi plecaserăm deja din Penang.

Epilog

Lesley

Doornfontein, Africa de Sud, 1947

Soarele se retrage în spatele munților în clipa când ies pe *stoep*. Mă aşez pe scaunul meu de răchită – acelaşi de pe veranda de la Cassowary – şi îmi torn un pahar de vin roşu. Apoi, aşa cum fac în fiecare seară de când a murit Robert, îi umplu şi lui un pahar şi îl aşez în faţa scaunului său, pe măsuţa dintre noi. Acesta este momentul din zi în care îi simt cel mai acut absenţa, când îmi aduc aminte cum stăteam aici, unul lângă celălalt, bând şi vorbind despre cărţile pe care le citeam. Mai mult decât conversaţiile noastre, îmi lipsesc momentele de tăcere împărtăşită în timp ce fitilul unei alte zile coboară îndărătul munţilor.

În seara asta arată altfel, la munţi mă refer – par mult mai departe, conturul lor contopindu-se cu cerul. Mă gândesc la munţii de peste mări şi ţări, de la vechea mea casă.

Pe parcursul unei singure zile, am forat adânc, prin straturi întregi de sedimente, până în preistoria amintirilor mele, aducându-mi aminte de viaţa mea din Penang, de oamenii pe care i-am cunoscut acolo – Arthur, fratele meu şi Sun Wen. Dar am retrăit mai ales cele două săptămâni în care Willie Maugham şi iubitul lui au locuit la noi.

— Azi am primit o carte, Robert, spun către scaunul gol de lângă mine. Una dintre vechile cărți ale lui Willie. *The Casuarina Tree*[42]. Îți aduci aminte de ea?

Sorb din vin, simțind cum mă încălzește pe dinăuntru.

— Iartă-mă... a fost o întrebare stupidă. Sigur că-ți amintești. N-a fost tocmai una dintre preferatele tale, nu-i așa?

Întinderea și pustietatea regiunii Karoo mă făceau să-mi vină să plâng când ne-am mutat aici. Totul era atât de mohorât – pământul, lumina, chipurile oamenilor. Eram un copil al ecuatorului, născut sub cerul musonic; tânjeam după umiditatea Penangului, după bătrânii și impunătorii arbori angsana care umbreau drumurile, după verdele, turcoazul și griurile mării cameleonice. Îmi era dor de grădina Casei Cassowary – de copacii pe care-i plantasem, de florile și arbuștii pe care-i îngrijisem. Îmi imaginam camerele luminoase cu tavane înalte ale casei, unde perdelele se ridicau în bătaia vântului. La fermă, ori de câte ori auzeam vuiet de tunete, lăsam deoparte orice aș fi făcut și ieșeam pe verandă. Când vedeam carcasele norilor grei ridicându-se de la capătul lumii, îi imploram în tăcere să plutească spre noi și să ne dea ploaia care să readucă la viață mirosurile pământului și să-mi potolească sufletul. Dar, de cele mai multe ori, norii pluteau departe de mine, lăsând în urmă ecoul estompat al tunetelor.

Cu timpul, m-am obișnuit cu noua mea viață, din Doornfontein. Oamenii de aici nu dădeau doi bani pe relațiile mele de rudenie, pe comitetele din care făceam parte

---

[42] Colecție de șase proze scurte, publicată în anul 1926, care conține povești inspirate de călătoria lui Somerset Maugham în Federația Malaya, din anul 1920.

sau pe soțiile de bărbați importanți cu care luasem ceaiul. După o vreme, mi-am dat seama că nici mie nu-mi mai păsa de toate acestea.

Cerurile nu colcăiau de dragoni, dar aici am descoperit stelele. Erau strălucitoare şi limpezi, atât de diferite de constelațiile de deasupra Penangului. În fiecare noapte, după ce Robert se retrăgea în dormitorul lui, mă întindeam pe peticul de pir gros din grădina noastră, privind stelele prin binoclu, simțind un fior ori de câte ori zăream o stea desprinzându-se de la locul ei şi lăsând o urmă luminoasă în timp ce traversa cerul. Le-am învățat numele şi formele: Crucea Sudului; Vizitiul; Cosița Berenicei; Orologiul; Orion; Compasul; Pasărea Paradisului; Andromeda. Nu după mult timp le ştiam pe toate, toate aceste constelații de pe cerul nopții, care, încă de la începuturile lumii, se scufundaseră dimineață după dimineață în pământ, doar pentru a răsări din nou în următoarea noapte.

În ciuda scepticismului meu, pe măsură ce lunile treceau, plămânii lui Robert se descongestionau treptat, respirația lui devenind din ce în ce mai uşoară, mai puțin chinuită. I-a revenit apetitul şi, cu timpul, s-a înzdrăvenit suficient de mult încât să poată călări din nou. După câteva lecții date de unul dintre grăjdarii lui Bernard, am început să-l însoțesc pe Robert în plimbările lui călare pe terenurile fermei; nu mai făcuserăm niciodată aşa ceva, în toți anii de când eram căsătoriți. Era frumos şi elegant pe calul lui, ceea ce m-a făcut să-mi aduc aminte de ce mă îndrăgostisem de el cu douăzeci de ani în urmă.

Într-una dintre zilele când toamna îşi dădea ultimele suflări, am hotărât să mergem călare până la gardurile dinspre nord ale fermei. Am plecat dimineața devreme, când aerul păstra încă mirosul pământului odihnit, iar ziua nu

era decât un filament întins dintr-o parte în alta a orizontului.

Eram cocoțați pe un povârniş când, de la capătul lumii, s-a ridicat o explozie surdă de lumină, iar soarele a răsărit. Ne-am oprit caii şi am privit lumina întinzându-se peste vale: a dat claritate vârfurilor munților, după care a aprins culmile mai joase şi crestele; a măturat apoi fiecare *kopje*[43], văile, fiecare *kloof*[44] şi câmpiile bolovănoase. Lumea nu-mi mai păruse niciodată atât de întinsă ca în clipele acelea trecătoare, în care pământul se întorcea cu fața spre soare.

Am reînceput să călărim, coborând culmea dealului, spre câmpie. Peisajul era aceeaşi pustietate încremenită, cenuşie, prăfoasă. Eram la patru sau cinci paşi în urma lui Robert, când l-am văzut ridicând cu grijă o mână în aer şi strunindu-şi calul în acelaşi timp. Terenul era plat şi grunjos, presărat cu roci înguste. Temându-mă de şacali, am dus mâna la puşca agățată de şa, dar m-am oprit când am văzut ce-i atrăsese atenția.

O pereche de struți ciugulea pământul la doar câțiva metri de noi. Penajul păsării mai mari era negru, cu petice albe pe partea inferioară a corpului; struțul mai mic era de un maroniu prăfos şi uniform. Şi-au îndoit gâturile şi ne-au privit cu ochii lor mari şi sticloşi, tiviți de gene lungi şi groase. Considerând că eram inofensivi, şi-au plecat capetele, continuând să ciugulească.

Nu m-am putut abține să zâmbesc cu uimirea unui copil: nu mai văzusem niciodată un struț în carne şi oase. Păreau creaturi mitologice, nici păsări ale aerului, nici bestii ale pământului.

Struțul cu pene negre a dat din aripi.

---

[43] Deal (în afrikaans, în original).

[44] Râpă (în afrikaans, în original).

— Acela e masculul, a zis Robert. E în călduri – are picioarele roz, vezi?

— Sunt mult mai mari decât mi-am imaginat.

— Seamănă cu cazuarii, nu crezi? a întrebat Robert.

L-am privit cu coada ochiului. Stătea nemişcat, ţinându-şi spatele drept, cu întreaga atenţie îndreptată asupra păsărilor, cu jumătatea superioară a feţei umbrită de pălăria de fetru cu boruri largi pe care o purta.

— Poate puţin, am răspuns.

Robert şi-a îndemnat calul înainte, iar eu l-am urmat. Porniserăm deja de zece sau cincisprezece minute, când struţii au trecut în goană pe lângă noi, fără niciun sunet, plutind ca şi cum ar fi fost imponderabili, cu penajul des şi luxuriant al cozilor scuturându-se asemenea coroanelor copacilor în bătaia vântului. Picioarele lor înzestrate cu gheare păreau să nu atingă pământul pârjolit şi pietros, câtuşi de puţin. Privindu-i, am înţeles de ce struţii nu pot să zboare – nu au nevoie.

Am privit cele două păsări alergând fără oprire spre linia orizontului, spre eternitate.

Geoff mi-a scris şi mi-a spus că Willie vizitase din nou Malaya, la trei ani după prima lui călătorie acolo. *The Casuarina Tree*, cartea pe care o publicase după şederea la noi, îl făcuse mai faimos decât oricând. Însă oamenii din Coloniile Strâmtorilor au fost furioşi din pricina poveştilor pe care le scrisese despre ei; le trădase încrederea şi nici măcar nu se obosise să le schimbe numele.

Dar la ce se aşteptaseră, la urma urmelor, mi-am spus în timp ce citeam scrisoarea lui Geoff, când ei îi încredinţaseră secretele care sălăşluiau în întunecimea inimilor lor?

În timpul celei de-a doua vizite a lor, au petrecut acolo trei luni, scriitorul şi secretarul lui. Willie îi ceruse fratelui

meu adresa noastră, dar, în cazul în care ne-a scris vreodată, scrisorile nu au ajuns la noi.

Robert a cumpărat un exemplar din *The Casuarina Tree*. A citit-o, apoi mi-a dat-o mie, fără să spună un cuvânt. Am deschis-o cu multă emoție. După ce am întors ultima pagină a ultimei povestiri, „Scrisoarea”, am rămas în fotoliul meu din fața ferestrei, privind soarele trecând pe deasupra munților. Eram uimită de ingeniozitatea lui Willie şi de salturile de imaginație pe care le făcuse în povestea lui Ethel. O întrețesuse în ceva ce-mi era cunoscut, dar şi străin; în ceva real, dar, în acelaşi timp, complet ficțional. După un timp, am deschis cartea şi am citit din nou povestea.

Mai târziu în aceeaşi seară, când i-am dus lui Robert pe verandă paharul cu gin, mi-a spus:

— Ce impertinență din partea lui Willie să ne includă în poveştile lui, nu crezi?

— Ei bine, e prietenul *tău*, Robert.

Willie meşterise o poveste captivantă despre Ethel Proudlock, dar nu scrisese despre Sun Wen şi în niciuna dintre poveştile lui nu apărea vreun cuvânt despre aventura mea amoroasă cu Arthur; în cele din urmă, nu-şi trădase prietenia cu Robert. Eram dezamăgită, dar, ca să fiu sinceră, şi fericită.

— Mi-aş fi dorit doar să mă fi descris cu mai multă acurateţe.

Robert a privit în jos, spre trupul lui aşezat.

— Nu sunt nici „aproape chel”, nici „mai curând îndesat”, nu-i aşa?

Am izbucnit în râs.

— Nu şi-a bătut prea mult capul nici cu înfăţişarea mea.

— Presupun că am scăpat uşor – chiar dacă *te-a distribuit* în rolul unei criminale. Nemernicul...

Citind „Scrisoarea”, mi-am amintit ciudata remarcă făcută de Ethel în grădina Casei Cassowary, în după-amiaza înmiresmată de dinaintea plecării ei pentru totdeauna, aşa că i-am pomenit lui Robert despre asta.

Soţul meu şi-a întors încet capul spre mine.

— Ţi-a spus ea asta – „El m-a obligat s-o fac”?

— Ce crezi că s-a întâmplat între ei? Întotdeauna am avut impresia că aveau o căsnicie liniştită, dacă nu fericită.

Robert şi-a întins piciorul gol şi a frecat cu el burta lui Claudius. Câinele a lovit podeaua cu coada; era deja bătrân, dar Robert refuzase să-l abandoneze în Penang. Mi-am dat atunci seama că, de când ne mutaserăm aici, nu-l mai văzusem pe Robert dându-i brânză, nici măcar o singură dată.

Robert a luat o înghiţitură din băutura lui şi şi-a schimbat poziţia în scaun.

— Ceea ce-ţi voi spune acum, Lesley, trebuie să rămână între noi, a zis el, privindu-mă în ochi. Nu poţi spune asta absolut nimănui.

— Sunt soţia ta, Robert.

A continuat să mă privească, iar eu îmi dădeam seama că el nu înţelegea ce voiam să spun prin asta. Şi-a pus paharul pe masă şi a început să-mi spună o poveste.

— După ce Ethel fost găsită vinovată şi în timp ce se afla în închisoare, aşteptând iertarea sultanului, Pooley, cel mai experimentat dintre avocaţii ei, s-a dus să-l vadă pe Sir Arthur Young, înaltul comisar al Federaţiei Malaya. Anumite fapte fuseseră aduse la cunoştinţa lui în timpul procesului, l-a informat Pooley pe înaltul comisar, fapte care indicau că moartea lui William Steward fusese premeditată. Pooley i-a spus lui Sir Arthur că nu avea nicio dovadă, a zis Robert, şi că această concluzie se baza pe fapte pe care nu le putea divulga din pricina eticii profesionale.

Potrivit lui Pooley, în perioada când William Proudlock a fost plecat la Hong Kong, Ethel a făcut mai multe plimbări cu maşina, împreună cu Steward, şi l-a vizitat adesea în bungalowul lui. William Proudlock a aflat despre toate acestea la întoarcerea acasă. A început să-l şantajeze pe Steward. Temându-se să nu fie făcut public de ruşine pentru faptul că se încurcase cu o femeie măritată, la început Steward i-a dat bani, însă William Proudlock i-a tot cerut, până când, în cele din urmă, Steward a pus piciorul în prag. Îşi întreţinea mama şi sora, aflate în Anglia, aşa încât nu-i putea da lui Proudlock şi mai mulţi bani. I-a cerut acestuia să-i înapoieze banii pe care i-i dăduse, ameninţând că altfel se va duce la poliţie. William Proudlock a refuzat să-i dea banii înapoi, aşa că Steward a început să pună presiune asupra lui. Dacă Proudlock nu-i înapoia banii, toată populaţia din Federaţia Malaya avea să afle că soţia lui se culcase cu el.

— De-a dreptul ironic, nu-i aşa? Victima îşi dă în vileag şantajistul, a zis Robert.

Cine şi-ar fi închipuit că William Proudlock era un şantajist şi că, mai mult decât atât, şantaja un alt bărbat în legătură cu aventura acestuia cu propria soţie? După toţi aceşti ani, înţelegeam în sfârşit de ce Ethel îşi ura atât de tare soţul.

— Ce a făcut William? am întrebat.

— A consultat un avocat din Kuala Lumpur. Voia să ştie care ar fi fost consecinţele legale în cazul în care... Robert s-a oprit. În cazul în care o femeie ar fi împuşcat un bărbat care încerca s-o violeze.

— În cazul în care l-ar fi ucis, am spus.

— În cazul în care l-ar fi ucis, a încuviinţat Robert. William i-a spus lui Ethel ce voia să facă ea. A avertizat-o şi că va divorţa dacă avea de gând să refuze. A urzit un plan,

ca ea să-l invite pe Steward într-o seară, şi a aranjat lucrurile în aşa fel încât el să nu fie acasă.

— Dar... de ce n-a refuzat? Ar fi putut să-l părăsească. Ar fi putut să se întoarcă la tatăl ei.

— Nu-i putea cere ajutorul tatălui ei, a continuat Robert, pentru că William Proudlock îi prezentase deja planul tatălui său, iar acesta fusese de acord. Dacă nu accepta, au avertizat-o ei, William avea să divorţeze de ea, iar tatăl ei avea să refuze s-o primească înapoi. Prin urmare, vezi tu, Lesley, nu avea unde să se ducă şi pe nimeni care s-o ajute.

Simţeam că mi se face rău.

— De unde ştii tu toate astea?

— Sir Arthur mi-a cerut sfatul – neoficial, desigur. Îţi aduci aminte când a trebuit să plec de urgenţă la Kuala Lumpur? A cerut să mă vadă negreşit. Întocmise un raport confidenţial bazat pe ceea ce-i povestise Pooley şi voia sfatul meu, înainte de a-l trimite la Biroul Colonial din Londra.

— S-a făcut ceva în această privinţă?

— I-am spus că, după părerea mea, nu se putea face absolut nimic, doar cu condiţia ca Ethel să mărturisească faptul că fusese obligată să comită crima.

— Biata Ethel..., am zis. Vai, sărmana Ethel...

Nici nu-i de mirare că abia aştepta să plece. Au forţat-o să-l ucidă pe Steward. Au forţat-o – soţul ei şi propriul tată. Ticăloşii...

— Pooley a mai menţionat şi faptul că, în conformitate cu ceea ce i s-a adus la cunoştinţă, Ethel n-a fost un copil legitim. Mama ei – adevărata ei mamă – era mătuşa sa, sora soţiei tatălui ei. Au fost şi zvonuri potrivit cărora mama ei ar fi fost eurasiatică.

Ethel îmi spusese odată că avusese o copilărie nefericită şi că nu simţise niciodată că locul ei ar fi fost în familia tatălui său. Crezusem atunci că era doar o exagerare

dramatică. Acum îmi doream să fi manifestat mai multă empatie față de ea.

— Willie a fost foarte aproape de adevăr, a spus Robert. Dacă ar şti el cât de aproape...

Într-o zi din iunie 1925, am primit o scrisoare de la Geoff. Introdusese şi necrologul lui Sun Wen, publicat cu câteva luni în urmă într-un ziar din Hong Kong. Sun Wen murise de cancer la ficat. Avea o înfățişare distinsă în fotografia care însoțea necrologul. Divorțase de soția lui şi se căsătorise cu fiica unuia dintre cei mai bogați oameni din China. În articolul respectiv nu exista nici măcar o singură referire la Chui Fen; mă întrebam ce se întâmplase cu ea. Mă întrebam şi dacă Arthur se întorsese în Penang, la soția şi fiica lui.

De-a lungul anilor, Geoff a continuat să-mi trimită articole despre Willie, decupate din diferite ziare. Pierduse foarte mulți bani într-o investiție neinspirată, dar, datorită succesului de care s-a bucurat volumul său *The Casuarina Tree* – un succes impulsionat, trebuie s-o spun fără modestie, de poveştile pe care i le spusesem de-a lungul multor nopți –, reuşise să-şi recupereze pierderile. Într-un alt articol am citit despre divorțul de Syrie. Era fotografiat stând în picioare în fața unui zid simplu, acoperit cu stucatură, pe care stătea scris „Villa Mauresque", numele noii lui case din Cap Ferrat; desenat deasupra numelui se afla simbolul lui maur, mare cât toată jumătatea superioară a trupului său. Era îmbrăcat la fel de elegant ca întotdeauna, cu o țigară într-o sipcă lungă, din fildeş, pe care o ținea între degete. Îşi găsise casa de pe malul mării. Mă bucuram pentru el.

În iarna anului 1938, la şaisprezece ani după ce ne-am mutat în Doornfontein, Robert a suferit un atac de cord şi a murit în timp ce şedea la birou. A mai trăit cinci zile. Înainte

să moară, mi-a spus cu vocea frântă, dar hotărâtă, ca după moartea lui să mă întorc acasă, în Penang. I-am luat mâna în mâna mea şi i-am sărutat-o, dar n-am spus nimic. Spre surprinderea mea, mi-am dat seama că aveam faţa udă de lacrimi.

L-am îngropat în cimitirul familiei, în partea de est a fermei. A cerut ca pe piatra lui de mormânt să fie gravat versul lui preferat din Horaţiu: *Caelum non animum mutant qui trans mare currunt*. Odată, cu mult timp în urmă, îmi spusese ce înseamnă.

Am continuat să trăiesc în Doornfontein, departe de lumea de dincolo de munţi. Fiii mei au crescut şi au devenit bărbaţi. Edward a urmat Dreptul la Oxford şi a devenit consilier regal, aşa cum îşi dorea tatăl lui pentru el. James a devenit romancier la Londra, cărţile lui având un succes modest. A mai venit un război; James s-a înrolat şi a fost trimis în Malaya. A murit acolo, trupul lui fiind îngropat într-un mormânt nemarcat, în pământul unde se născuse.

Geoff n-a supravieţuit războiului, spre deosebire de soţia lui. Ultima ei scrisoare mă informa că se recăsătorise şi se mutase în Australia. După care nu ne-am mai scris.

S-a lăsat noaptea, iar frigul îmi pătrunde în oase. E o noapte fără lună. Paharul meu de vin s-a golit de mult şi probabil că beau deja din paharul lui Robert. Intru în casă să-mi pregătesc cina, dar mă opresc în faţa uşii de lemn care atârnă pe hol. Vopseaua s-a şters şi mai mult de-a lungul acestor ani, însă pasărea e încă acolo, plutind deasupra defileului învăluit în ceaţă, purtând numele războinicului dincolo de nori.

Probabil că Willie Maugham are peste şaptezeci de ani acum, dacă o mai fi în viaţă. Presupun că, dacă ar fi murit, aş fi aflat, chiar şi aici, în mijlocul pustietăţii. Oare mai scrie? Oare se mai gândeşte când şi când la noi, la mine?

Au trecut mulți ani de când am citit *The Casuarina Tree*. După cină, deschid exemplarul pe care l-am primit de dimineață şi încep să citesc din nou. Când ajung la ultima poveste, „Scrisoarea”, o citesc pe îndelete. Nu mă grăbesc, deschizându-mă în fața ecourilor pe care le trezesc vorbele lui Willie. Iar în timp ce citesc, am strania senzație că privesc în jos, de la mare înălțime, spre Casa Cassowary. Văd grădina şi copacii – palmierul areca, angsana, casuarina şi venerabilul arbore-de-ploaie, cu circumferința lui impresionantă. Văd aleea albă şi arcuită care urcă de-a lungul peluzei. Într-o tăcere grăbită, cobor tot mai mult, trecând prin țiglele de teracotă şi prin pereți, cum ai trece prin mătase. Nevăzută şi neauzită, alunec pe coridoarele şi prin camerele vechii mele case. Îl văd pe Robert ieşind din biroul lui, râzând de ceva ce tocmai citise şi chemându-mă să-mi împărtăşească ceea ce aflase. Mă opresc pentru a mă privi pe mine însămi citindu-le copiilor o poveste, în camera lor. Chicotesc în clipa când o văd pe Ah Peng muştruluindu-l pe Hassan, grăjdarul nostru, în bucătărie. Urmez briza sărată care tălăzuieşte prin casa noastră, până pe verandă şi în grădina inundată de soare. Sunt pe plajă, unde nu se vede nimic, doar cerul şi munții de pe continent. Apoi înot împreună cu Willie în bezna nopții, într-o mare de foc albastru.

După „Scrisoarea” s-a făcut un film, iar Robert şi cu mine ne-am dus să-l vedem, proiectat de un bioscop. Dacă a fost tulburător pentru noi să citim povestea, atunci a fost de-a dreptul derutant să stăm în sala de spectacol întunecoasă şi s-o vedem pe Bette Davis jucând-o pe Ethel; să privesc, cu mâna la gură, cum îşi ucide amantul pe verandă. Şase gloanțe trase în trupul lui, în timp ce el fugea de ea, în noaptea tropicală.

Mă întreb unde o fi Ethel acum. O mai fi în viață? E fericită? Dacă a citit povestea sau, mai probabil – nu era o

mare cititoare, din câte îmi amintesc –, dacă a văzut filmul, nu există nici cea mai mică îndoială asupra faptului că eu i-am oferit lui Willie detalii despre viața ei privată.

E adevărat, mi-am trădat prietena, dar, făcând asta, am salvat-o de la a fi ştearsă din istorie. Refuz să mă simt vinovată. Datorită poveştii lui Willie, Ethel Proudlock nu va fi uitată nicicând şi, într-un anume fel, nici eu. Ceea ce a folosit el în povestirea lui a fost doar un ciob dintr-o poveste mult mai elaborată, pe care i-am încredințat-o. E un ciob mic, dar suficient pentru mine.

Privirea mi se întoarce la simbolul lui Willie de pe pagină. Cu degetul arătător, urmăresc liniile care au fost trasate ulterior, de mână. Încadrează simbolul într-un dreptunghi, linia din mijloc împărțindu-l în două jumătăți, divizându-l în două panouri de uşi frontale care protejează o casă, o casă cu multe alte uşi în interior, fiecare dintre ele răsucindu-se încet în aer asemenea rotițelor silențioase ale unui imens ceas mecanic.

Au trecut aproape patruzeci de ani de când l-am văzut ultima oară pe Arthur. Şi-a ținut promisiunea, chiar şi după tot acest timp. Fără scrisori, fără bilete. Mi-a trimis în schimb acest mesaj într-o carte, un mesaj pe care numai eu îl puteam descifra. Uşile, care au fost închise atât de mulți ani, sunt din nou deschise.

Apăsând *hamsa* cu degetele, mă gândesc la trecut, la trecutul meu, dar mai ales la poveşti noi, pe care nimeni nu le-a scris încă.

Mă ridic din pat şi-mi pun pe mine halatul. În salon, mă aşez în fața pianului şi privesc îndelung clapele îngălbenite. Trece un minut, apoi încă unul. Îmi ridic mâinile din poală şi încep să cânt *L'heure exquise* de Reynaldo Hahn. Cânt încet, apăsând clapele cu o precizie atentă, trimițând în noapte notă după notă.

Când termin, cânt încă o dată aceeaşi piesă, apoi încă o dată. După care închid pianul şi ies în grădină.

Noaptea e vastă şi încremenită. Respiraţia mea atârnă în aer ca nişte nori din praf de stele. Ridic privirea, căutând pe cerul nopţii paietele cusute în forme cunoscute. Rămân multă vreme acolo, în marea sală a templului stelelor. Ar trebui să mă întorc în pat, îmi spun. Trebuie să mă trezesc devreme. Vor fi multe de făcut în zilele şi săptămânile care urmează – aranjamente de călătorie, lucruri de păstrat şi lucruri de lăsat în urmă.

Dar mai întâi trebuie să scriu şi să trimit o scrisoare, lui Arthur, care mă aşteaptă în Casa uşilor.

Aici, la marginea deşertului, abia a trecut de miezul nopţii, dar când mă întorc spre est, odată cu rotaţia pământului, ştiu că pe o insulă din cealaltă parte a lumii e deja dimineaţă.

Mulţumiri

Casa uşilor este o operă de ficţiune; cu toate acestea, în carte apar personaje şi evenimente care au existat cu adevărat. Procesul lui Ethel Proudlock a avut loc în anul 1911, dar l-am datat în 1910 pentru a coincide cu şederea prelungită a lui Sun Yat-sen în Penang.

Următoarele cărţi mi-au fost de mare ajutor la scrierea acestui roman:

A Writer's Notebook de W. Somerset Maugham (William Heinemann, 1949)

The Summing Up de W. Somerset Maugham (William Heinemann, 1938)

The Gentleman in the Parlour de W. Somerset Maugham (William Heinemann, 1930)

The Casuarina Tree de W. Somerset Maugham (William Heinemann, 1926)

The Secret Lives of Somerset Maugham de Selena Hastings (John Murray, 2009)

Willie: The Life of W. Somerset Maugham de Robert Calder (Heinemann, 1989)

Somerset and All the Maughams de Robin Maugham (The New American Library, 1966)

Conversations with Willie de Robin Maugham (W.H. Allen, 1978)

Somerset Maugham de Ted Morgan (Triad Granada, 1981)

Remembering Mr. Maugham de Garson Kanin (Bantam, 1973)

Murder on the Verandah de Eric Lawlor (Harper Collins, 1999)

Sun Yat-Sen de Marie-Claire Bergère (Stanford University Press, 1998)

The Unfinished Revolution: Sun Yat-Sen and the Struggle for Modern China de Tijo Kayloe (Marshall Cavendish, 2017)

Sun Yat Sen in Penang de Khoo Salma Nasution (Areca Books, 2008)

Mulțumesc din suflet personalului ireproşabil de la National Archives of Singapore pentru primirea călduroasă şi ajutorul lor neprecupețit. A fost o plăcere să vizitez arhivele în vederea documentării.

De asemenea, îi sunt foarte recunoscător doctorului Patrick Tan: vă mulțumesc pentru lungile şi captivantele noastre conversații despre Somerset Maugham, dar şi pentru prietenia dumneavoastră.

Cuprins

1. CARTEA ÎNTÂI
2. Prolog
3. Capitolul 1
4. Capitolul 2
5. Capitolul 3
6. Capitolul 4
7. Capitolul 5
8. Capitolul 6
9. Capitolul 7
10. CARTEA A DOUA
11. Capitolul 8
12. Capitolul 9
13. Capitolul 10
14. Capitolul 11
15. Capitolul 12
16. Capitolul 13
17. Capitolul 14
18. Capitolul 15
19. Capitolul 16
20. Capitolul 17

21. Capitolul 18
22. CARTEA A TREIA
23. Capitolul 19
24. Capitolul 20
25. Epilog
26. Mulţumiri